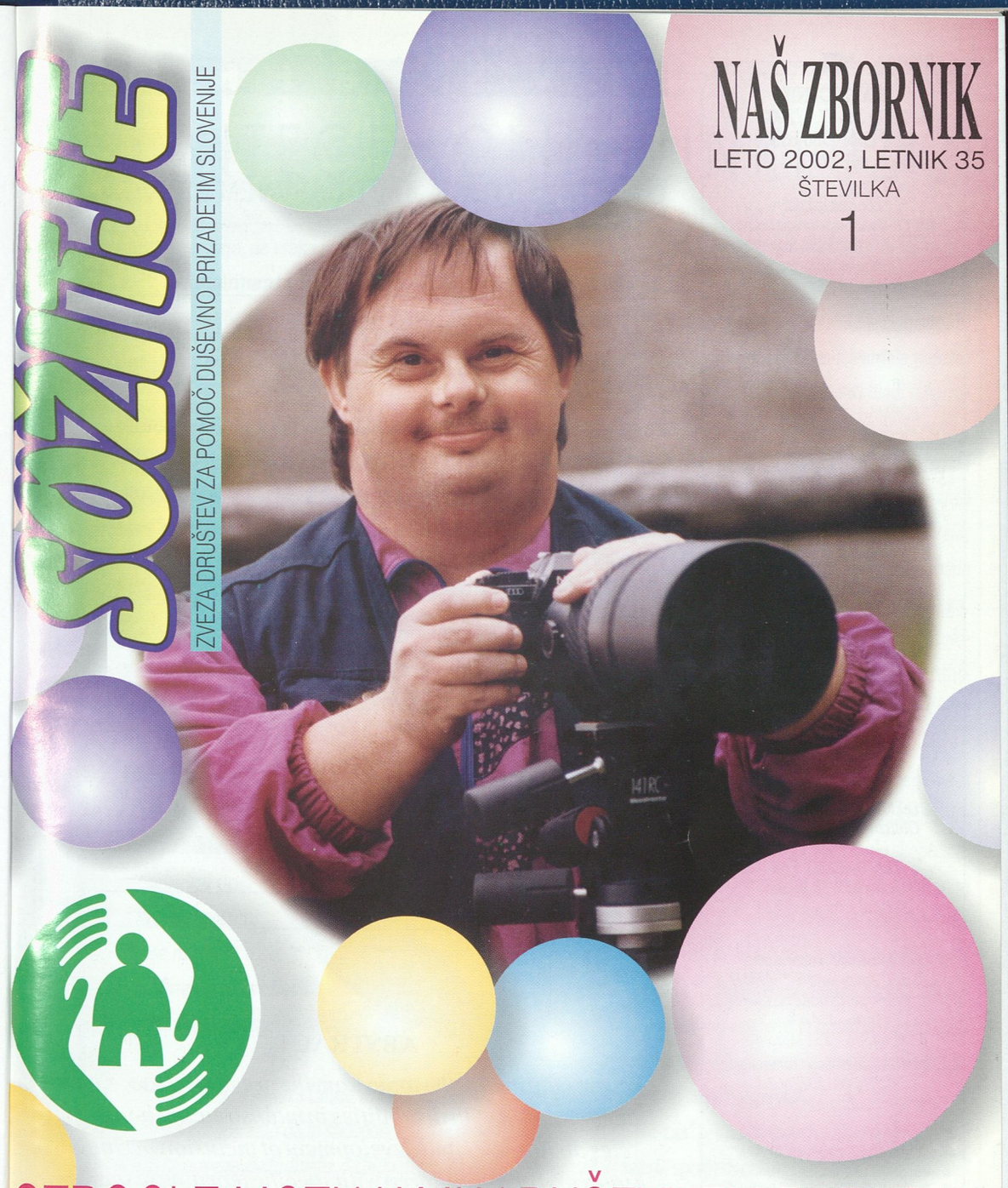
NAŠ ZBORNIK - 2002

SOZITJE

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

NAŠ ZBORNIK
LETO 2002, LETNIK 35
ŠTEVILKA
1

OTROCI Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

V REDNI OSNOVNI ŠOLI

NAŠ ZBORNIK
LETO 35 - ŠT. 1/2002
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, Ljubljana, Samova 9, Telefon: 01/43 69 750 Faks: 01/43 62 406 E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Venče Ambrožič, Hermina Bavčar, Tanja Černe, Zoran Grom, Jelka Kovač, prof. dr. Anton Kotar, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Marija Uratnik

Uredniški odbor:
Milan Hafnar, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, dr. Jana Šelih, Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin

Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: *Vlasta Kunej*
Oblikovanje: *Franci Mulec*

Tisk: *FORMA 1 d.o.o. Samova 9, Ljubljana Tel./faks: 01/43 69 724*

Celoletna naročnina znaša:
3.830 SIT, za ustanove 8.680 SIT. Naročnino poravnajte na naslov: Forma 1, d.o.o. Vrhpolje 56, 1251 Moravče. Številka poslovnega računa je: 02036-0012027662 pri Novi Ljubljanski banki d.d.

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Slika naslovni strani:
Pridobivanje novega znanja v fotokrožku. Doživljajski tabor na Vojskem.

V S E B I N A

UVODNIK 1

OTROCI Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU V OSNOVNI ŠOLI
Tanja Černe
Defektolog in otroci s specifičnimi razvojnimi motnjami 2

Alenka Šelih
Kratek pogled na razvoj inkluzije v Združenih državah Amerike 5

RAČUNALNIŠTVO
Mirka Grabljevec in Nada Grčar
Uvajanje računalnika na prvo stopnjo oddelka vzgoje in izobraževanja 6

IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 11

MEDNARODNA SREČANJA
Marjeta Škrlj
Poletje v Campamerica 24

IZ PRAKSE ZA PRAKSO 25

VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO 28

PISALI STE NAM 29

ŠPORT IN REKREACIJA 33

OBVESTILA 35

RAZPIS VSEH PROGRAMOV IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA NA NACIONALNI RAVNI V LETU 2002 37

Programi izobraževanja in usposabljanja 43

Programi vseživljenskega učenja OMDR 49

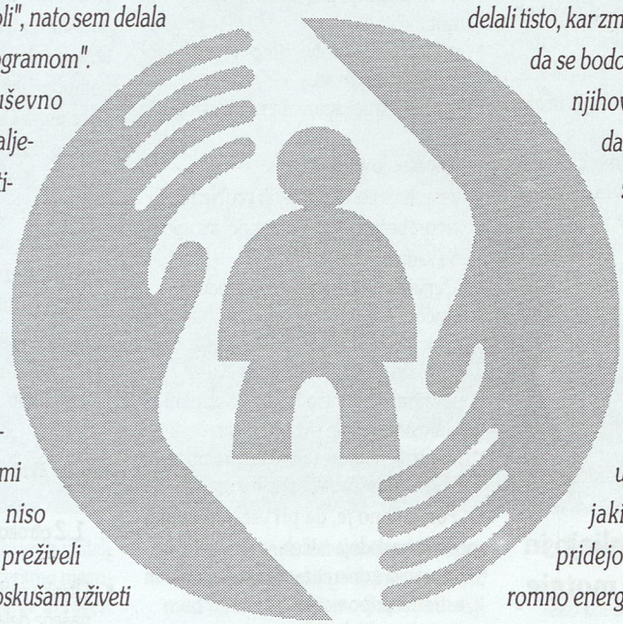
ABSTRACT

We are continuing the topic from the previous issue, education of children with disabilities in mainstream schools. Articles about views and development of inclusion in United States and about children with specific learning disabilites attending regular elementary school are presented. Further, example of computer education for children with developmental disabilities is described.
Several local Sožitje associations are reporting on recent events related with edication and leisure activities.

OD INTEGRACIJE K INKLUZIJI

Pravijo, da vsaka metla pometa drugače. Meni pa se zdi, da predvsem vsaka nova metla pomete s starimi imeni in si da veliko opraviti z novimi. Stvari pa se ne spremenijo bistveno.

V moji delovni dobi se je zamenjalo veliko poimenovanj, sama miselnost in ravnanje pa se nista spreminjala ne tako hitro ne tako korenito. V službo sem šla v "pomožno šolo", nadaljevala v "posebni šoli", nato sem delala v "šoli s prilagojenim programom". Začela sem delati z duševno prizadetimi otroki, nadaljevala z umsko manj razvitimi, nato sem delala z otroki z motnjami v duševnem razvoju in končala svoj delovni vek, ko so začeli prihajati "otroci s posebnimi potrebami". Otroci, s katerimi sem delala, se medtem niso spreminjali. Vmes smo preživeli "integracijo" in zdaj se poskušam vživeti v "inkluzijo".

Pokojni ravnatelj Zavoda Janeza Levca Rudolf Sušnik nas je veliko vodil po Evropi; zato da bi spoznali, kako je drugje, se naučili česa novega, pa tudi zato, da bi znali ceniti naše delo. Spominjam se, kako smo bili razočarani nad našimi bližnjimi zahodnimi sosedi, ki so čez noč odpravili posebno šolstvo. Nekdanji učenci teh šol ali zavodov so potem samevali v zadnjih vrstah razreda ali pa se dolgočasili pred vrati učilnice skupaj z učiteljevim "asistentom". Razočarala me je tista integracija, ki ni bila ne prostorska ne socialna, lahko pa sem pritrdila njihovim učiteljem, da so v tistem procesu največ pridobili učenci, ki niso imeli nobenih posebnih težav. Pojem integracije sem razumela nekako po svoje in mislim, da so ga tudi drugi moji kolegi razumevali tako. Zdelo se mi je povsem razumljivo, da bodo otroci, ki so se iz izoliranih razmer izobraževanja združili z vrstniki v rednih izobraževalnih ustanovah, v teh novih razmerah delali tisto, kar zmorejo in tako kot zmorejo, da se bodo torej razmere prilagodile njihovim potrebam. Zdi se mi, da smo v Sloveniji defektologi že v izhodišču razmišljali tako, da so nas tako tudi učili.

Prav zaradi tega sem ob uvajanju pojma "inkluzija" rahlo skeptična. Kaj ni to tako kot imena ulic, ki jih novi družbeni veljaki spremenijo najprej, ko pridejo na oblast? Potrošijo ogromno energije in denarja, za resnične spremembe, ki bi pomenile drugačno življenje, pa jim zmanjka tako volje kot zamisli.

Želim, da bi "inkluzija" prinesla resnično novo kakovost življenja, v katerem bi spoznali potrebe posameznikov in znali uresničiti možnosti, v katerih bi te potrebe zadovoljevali.

Tereza Žerdin

DEFEKTOLOG IN OTROCI
S SPECIFIČNIMI RAZVOJNIMI MOTNJAMI
(SKUPNO UČENJE, ISKANJE MOČNIH PODROČIJ TER POMOČ PRI KOMPENZACIJI)

Predstavitev specifičnih razvojnih motenj

Specifične razvojne motnje so heterogena skupina motenj; opažamo jih na enem ali na več učnih področjih. V skupino otrok z razvojnimi motnjami, s katerimi se največkrat srečuje defektolog na osnovni šoli, sodijo otroci z učnimi težavami, ki jih razdelimo v naslednje skupine:

- otroci z motnjami govora in jezika (artikulacija, razumevanje govora, govorno in pisno izražanje, struktura jezika);
- otroci z motnjami učnih spretnosti (branje in pisanje, računanje);
- otroci z motnjami motoričnih funkcij (groba, fina in grafomotorika);
- nadarjeni otroci s specifičnimi učnimi težavami;
- otroci iz nespodbudnega socioekonomskega okolja;
- otroci z motnjami na več področjih.

Dejavniki, ki spremljajo in otežujejo razvojne motnje

Osnovno motnjo ponavadi spremljajo in otežujejo tile dejavniki: pomanjkljiva pozornost, impulzivnost, hiperaktivnost, šibkejše intelektualne sposobnosti ali veliko razhajanje med verbalnimi in neverbalnimi sposobnostmi, nižja emocionalno/socialna zrelost, anksioznost, neustrezna samopodoba, vedenjski problemi ali občutek bivanjske prikrajšanosti, somatske in kronične bolezni, šibkejša energetska opremljenost, hitra utrudljivost ter manj ustrezne socialne in družinske razmere.

Defektologova pomoč

Defektolog največkrat pomaga otrokom na naslednjih področjih:

- pridobivanje jezikovnih spretnosti,
- obvladovanje predbralnih in bralnih spretnosti,
- pridobivanje grobo-, fino- in grafomotoričnih spretnosti,
- razumevanje osnovnih računskih operacij,
  orientacije v številski vrsti,
  reševanje večstopenjskih problemov,
  uporaba tehnik samopomoči ter upora ba samoinštrukcij,
- učenje otroka in staršev ob modelu,
- obvladovanje ustreznih učnih tehnik glede na prevladujoč način otrokovega učenja,
- navajanje h kontroli, samodisciplini in samostojnosti pri šolskem delu,
- razvijanje komunikacijskih spretnosti pri otroku, sproščanje, urjenje v poslušanju.

Pomembno je, da pri vseh srečanjih upošteva naslednja načela:

- uporablja konkretizacijo, ponazorila in ustrezne pripomočke,
- metodo malih korakov,
- dejavnosti, ki so stopnjevane,
- dejavnosti, pri katerih ni neuspeha,
- previdno naj uporabi časovno omejene naloge,
- časovno in vsebinsko ustrezno menjava metode in tehnike,
- omogoči telesno gibanje,
- uporabi aktiven odmor,
- razvija občutek pomembnosti in zadovoljstvo ob uspehu.

Otroke s posebnimi potrebami je treba pravočasno in pravilno diagnostično oceniti ter pravočasno fokusirano obravnavati, zato da korigiramo osnovno motnjo, razvijemo ustrezno samopodobo ter zmanjšamo osip. Obravnava naj temelji na timskem delu znotraj šole (sodelovanje pri diagnosticiranju in obravnavi psihologa in defektologa, učitelja ter staršev) in zunaj šole (če so težave takšne stopnje, da potrebujemo pomoč pri diferencialno diagnostični oceni, ali če predvidevamo, da bo otrok usmerjen v program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo, ali če potrebujemo za svoje delo smernice ter ocenitev prednostnih področij obravnave). Takrat se obrnemo na zunanje institucije ter otroka in starše usmerimo na svetovalni center, vzgojne posvetovalnice, mentalnohigienske oddelke pri zdravstvenih domovih in centre za socialno delo.

Partnersko sodelovanje

1. Z otrokom

- Otroku razložimo našo vlogo ter pomen našega dela. Povabimo ga k sodelovanju ter aktivnemu učenju, ki temelji na uporabi več čutil, na konkretizaciji ter uporabi specialnih metod in tehnik pridobivanja, utrjevanja učne snovi ali pomoči na posameznih področjih učenja, kjer se kažejo primanjkljaji.
- Pri diagnostični oceni ter v obravnavah smo pozormi na otrokovo že pridobljeno znanje ter raven njegovega delovanja (vedenje, odzivanje, motivacija, sodelovanje v storilnostni situaciji, raven budnosti pozornosti), izražanje, strategije učenja, splošno poučenost ter na specifične primanjkljaje, zaradi katerih učitelj usmeri otroka k nam. Tako ocenimo njegovo delovanje, pridobljeno znanje in raven uporabnosti znanja ter njegove posebne potrebe.
- Na podlagi Usmeritve sestavimo individualiziran program ter skrbimo za njegovo redno in natančno izvajanje. Program evalviramo po dogovorjenih obdobjih ter načrtujemo pomoč za naprej ali pa spremenimo obliko pomoči ali s pomočjo končamo, če je otrok uspešno nadomestil primanjkljaje.
- Če je otrok starejši, se z njim nujno dogovorimo o organizacijski obliki obravnav; to pomeni, da se z otrokom in učitelji dogovorimo, ali bomo izvajali obravnave ter individualni pouk pred poukom, med njim ali po njem. Otroci na višji stopnji osnovne šole so občutljivejši, če so socialno ločeni od razreda ter posledično drugačni od večine. Zato pri organizaciji individualnega pouka upoštevamo tudi ta moment. Seveda pa se bomo odločili skupaj z učiteljskim zborom, pri katerih urah utrjevanja učne snovi bo učenec manjkal, ker bo imel individualni pouk za tisti predmet, in pri katerem predmetu bomo individualizirano in diferencirano utrjevali učno snov.

2. S starši

- Tako kot otroka tudi starše seznanimo z načinom pomoči, njihovo vlogo pri domačem delu ter jim ponudimo prostor, kjer bodo sprejeti in se bodo lahko učili.
- Večkrat jim prikažimo ustrezne metode in tehnike za domače korektivno delo. Razložimo tako, da bodo razumeli.
- Starše in otroke nagovorimo, da so pri obravnavi aktivni (v fazi načrtovanja, izvajanja in evalvacije), to pomeni, da izpolnjujejo svoj del dogovora, da sledijo cilju, ki ga postavimo skupaj, ter da zaupajo v otrokovo in svojo moč pri premagovanju problemov.

- Starše spodbujamo, da sledijo otrokovemu celostnemu razvoju ter ga spodbujajo na njegovih močnih področjih, tako da bo lahko razvil ustrezno samopodobo in s tem laže reševal težave, ki nastanejo ob korekciji ter obravnavi učnih težav in v vsakdanjem življenju.

3. Z učitelji

- Defektolog naj z učiteljevo pomočjo organizira ter ponudi supervizijo (če je mogoče) - pomoč prostovoljca ali civilnika ali sošolca (v okviru vrstniške pomoči), ki bo otroku pomagal pri organizaciji domačih nalog in učenja ter ga navajal na skrb za osebne in šolske stvari.
- Načrtujeta naj prilagoditve v pouku, pri podajanju učne snovi (preverjanje razumevanja navodil, nalog, razlag ter ustrezna prilagoditev navodil in tempa reševanja nalog), preverjanju in ocenjevanju znanja.

Povezuje naj se z učitelji, ki prikažejo in predstavijo primere dobre prakse ter skupno iščejo rešitve za otroke z učnimi težavami v svojem okolju.

Sodeluje naj z defektologi in drugimi strokovnjaki, ki bodo dajali podporo eden drugemu ter iskali svoj model dela.

Sodelovanje z Majo

- ***Diagnostične ugotovive ter opredelitve potreb***

Majo sem z veseljem obravnavala na šoli. Takrat je obiskovala četrti razred. Skupaj s Svetovalnim centrom smo ugotovili tole: deklica ima kombinacijo diskalkulije in motenj pozornosti. Poleg matematike jo je treba intenzivno spremljati tudi pri slovenščini in drugih šolskih predmetih ter ji dajati konkretno učno pomoč, jo učiti, kako naj se uči, jo podpirati, spodbujati in ji prilagajati zahtevnost.

Pouku sledi le delno, zaradi zahtevnosti in zaradi motenj pozornosti. Deklica si želi pomoči ter je v individualnem položaju lepo vodljiva in motivirana. Seveda pa morajo biti cilji, ki so pred njo, naravnani k njenemu zdajšnjemu položaju in ravni obvladovanja problemov, drugače nastanejo občasne blokade, ki ustvarjajo vtis nižjega delovanja, kakršno je v resnici. Situacije slabše razume, prav tako navodila in zahteve. V mišljenju je toga. Primera ne zna prenesti v novo situacijo. Pozornost je odkrenljiva, občasno se »izgubi«. Splošna poučenost je šibkejša, prav tako pojmovno znanje. Situacijo opazuje pomanjkljivo. Raje se druži z mlajšimi od sebe. Pri delu je neorganizirana, nekritična in ne uvidi bistva problema. Ima kratkotrajen spomin in težave s priklicem. Pri prepisovanju je površna ter besedilo prepiše nepopolno. Napak ne uvidi samostojno in jih ne zna korigirati. Pomožne tehnike težje razume. S table večkrat prepiše nepopolna navodila, ki jih ne razume. Ob zahtevah se vede otročje, občasno se umakne. Pri množenju si pomaga s štetjem po večkratnikih, z materialno strategijo. Slabo razume navodila, ne zna razvrstiti števil po velikosti ter določiti predhodnika in naslednika. Občasno se izmika zahtevam pouka in obveznostim. Pozablja šolske potrebščine in domače naloge. Sestavljene naloge ji povzročajo težave. Matematičnih pojmov ne obvlada samostojno, jih ne utrdi, niti si jih ne predstavlja. Pri nalogah se ustavlja ob nepomembnih detajlih, ker ne razume in uvidi celote. Tehniko osnovnih računskih operacij pozna in račune večinoma pravilno izračunava. Branje z razumevanjem je šibko. Bere netekoče, z ustavljanji ter z maličenjem besed. Težje oblikuje povedi.

Deklica je prijazna, pripravljena pomagati in skrbna do drugih otrok. Je komunikativna, dobro se znajde v praktičnih položajih. Rada dela na kmetiji in je dejavna v prostem času.

- ***Strategije pomoči***

Po opravljeni diagnostični oceni smo se s starši večkrat pogovarjali o težavah deklice, jim jo pomagali sprejeti in jo usmerjati pri domačem delu. Potem smo se še z učitelji pogovorili o njenih težavah, tako so ji z razumevanjem prilagajali tempo in obseg šolske snovi ter raven zahtevnosti. Učitelji so ji dajali kratka navodila, ki vsebujejo samo eno zahtevo ter so povedana v njej razumljivem jeziku. Potrebovala je stalno učenje strukture ter pomoč pri organizaciji reševanja nalog, razlago osnovnih računskih operacij ob konkretnih dejavnostih. Za predstavljivost smo uporabljali stotiške preglednice in številske trakove. Uporabljali smo matematične zgodbice, naloge za motivacijo in za usmerjanje pozornosti. Deklica je dve leti potrebovala dodatno strokovno pomoč za matematiko, tako da je osnovno motnjo delno nadomestila. Naslednji dve leti in še zdaj potrebuje stalno utrjevanje naučenih postopkov, dodatno razlago novo pridobljenih pojmov, učenje z več čutili in vživljanje v učno snov. Deklica še obiskuje defektološko pomoč na šoli in dopolnilni pouk. Po štirih letih intenzivne učne pomoči deklica ustrezno napreduje pri vseh šolskih predmetih, ima pozitivne ocene, postala je samostojnejša pri skrbi za šolo ter končuje osnovnošolsko obveznost.

Misel za konec

Defektolog je človek, ki naj živi integracijo in inkluzijo. Pomembno je, da sprejema drugačnost, razmišlja o njej in se ob njej bogati. Z drugačnostjo se namreč srečujemo na vsakem koraku in postaja pomemben del življenja. In sprejemanje je vsakdanja drža, trud, ko sprejemamo sebe, otroke, starše in učitelje, kot bitja, ki kljub dednosti in vplivu okolja lahko presegajo sebe.

Tanja Černe, prof. defektologije
Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše

KRATEK POGLED NA **RAZVOJ INKLUZIJE** V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

V šestdesetih in sedemdesetih letih dvajsetega stoletja je po svetu prihajalo do burnih dogajanj na številnih področjih družbenega življenja. Med drugim se je v Združenih državah Amerike začelo izjemno močno gibanje za varstvo državljanskih (pozneje človekovih) pravic Afroameričanov (temnopoltih) ter siloviti protesti zoper obstoječe družbene razmere med študenti (t. i. študentsko gibanje). V tem času so se pojavila tudi gibanja, ki so zagovarjala inkluzijo (vključitev) oseb z motnjami v razvoju v vsakdanje življenje. Izhajala so iz socialnih in političnih načel, da morajo imeti takšne osebe v družbi enak pravni in družbeni položaj kot katera koli druga manjšinska skupina. Ta načela so se začela uveljavljati tudi v izobraževanju učencev s posebnimi potrebami. (1)

V zvezi s šolanjem izraža pojem "inkluzija" pravico otroka z motnjo v duševnem razvoju, da se v največjem možnem obsegu izobražuje v šoli, v razredu, ki bi ga obiskoval, če te motnje ne bi imel. To pomeni, da je izobraževalni sistem dolžan zagotoviti posebno storitev, ki jo takšen otrok potrebuje v "normalnem" šolskem okolju, namesto da bi otroka s posebno potrebo pošiljali v posebno okolje, ki ga praviloma bolj izolira.

V pravnem smislu je v vzgoji in izobraževanju učencev s posebnimi potrebami postal mejnik zakon Education for All Handicapped Children Act iz leta 1974, ki je od krajevnih šol zahteval, da omogočijo šolanje tudi otrokom s posebnimi potrebami (3). Danes velja na tem področju zakon Individual With Disabilities Education Act (1990). Čeprav ta zakon nikjer eksplicitno ne uporablja pojma "inkluzija", pa postavlja načelo, da se otroci s posebnimi potrebami vzgajajo v "najmanj omejevalnem okolju", kolikor to dopuščajo te otrokove potrebe. Zakon temelji na postavki, naj se otroci s posebnimi zahtevami izobražujejo skupaj z otroki brez prizadetosti do največje možne mere. Posebni razredi, specializirane šole ali oddaja v zavod naj bodo rezervirani samo za tiste primere, ko ni mogoče zagotoviti ustrezne posebne učne in vzgojne pomoči, skrbi in nege v navadnem vsakodnevnem šolskem okolju. Ta zakon med drugim zahteva:

- da mora šolsko okrožje preverjati namestitev (placement) otroka s posebnimi potrebami vsaj enkrat na leto;
- da namestitev temelji na individualiziranem izobraževalnem programu;
- da je namestitev čim bližja otrokovemu domu.

Avtor enega izmed člankov o tem vprašanju ugotavlja, da so mimo tisti dnevi, ko na primer otroka z Downovim sindromom ni bilo mogoče videti v "normalni" šoli. Vključevanje naj koristi tako otrokom z duševno prizadetostjo kot otrokom brez nje, saj le-ti spoznajo drugačnost dovolj zgodaj, da jo lahko sprejmejo brez predsodkov, naučijo pa se tudi spoštovati in sprejeti drugačne ljudi od njih samih.

Veliko opravljenih študij v Združenih državah Amerike kaže, da otrok s posebnimi potrebami z obiskovanjem posebne šole (v primerjavi z redno) ne pridobi mnogo (2). Novejše metaanalize raziskav pa kažejo na to, da ima inkluzija majhen do zmeren pozitiven učinek na stopnjo socialnega razvoja in na učni uspeh učenca s posebnimi potrebami (2, 4). Raziskovalci učinka inkluzije tudi opažajo, da se med učenci (v celotni skupini) zmanjšajo strah oz. predsodki pred razlikami med ljudmi; ugotovitve teh študij kažejo tudi, da ti učenci lažje sprejemajo razlike med njimi; da zaradi izvajanja inkluzije narašča družbeno zavedanje o razlikah; izboljša se samopodoba "normalnih" učencev; izvajanje inkluzije vpliva na razvijanje osebnih načel in na sposobnost prevzemanja vloge zagovornika prijateljev s posebnimi potrebami (2). Če so na voljo ustrezne svetovalne službe in zagotovljeni posebni programi za otroke s posebnimi potrebami, lahko ozračje v razredu, kamor je vključen tak otrok, pozitivno vpliva na vse otroke (4). Otroci se namreč naučijo ceniti in spoštovati prispevek vsakega člana skupine.

V Združenih državah Amerike obiskuje redno šolo 36 odstotkov oseb s posebnimi potrebami, starih od 6 do 21 let. Delež integriranih otrok se spreminja od države do države, najvišji pa je v Vermontu, kjer se v rednih šolah šola 83 odstotkov otrok s posebnimi potrebami. (1)

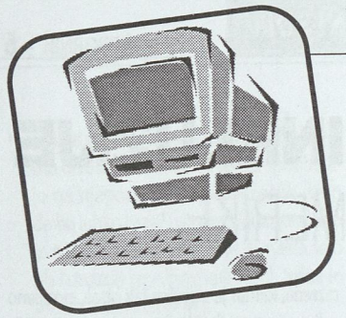
Študija iz leta 1989, ki je analizirala podatke o zaposlovanju, pa kaže, da se po končani srednji šoli zaposli 73 odstotkov mladostnikov s posebnimi potrebami, ki so obiskovali integrirane, in 53 odstotkov tistih, ki so obiskovali segregirane izobraževalne programe. (2)

Dodati je treba, da je inkluzija tudi v Združenih državah odprto vprašanje, ki je spodbujalo in še spodbuja polemiko. Vendar se zdi, da so izkušnje, ki jih je prinesel zakon o posameznikih s prizadetostjo, v celoti vzeto pozitivne in možnosti, ki jih je odprl, še niso povsem izrabljene. Načelo inkluzije, njegovo izvajanje in uresničevanje se bodo gotovo spreminjali, izkušnje zadnjih desetih let in izsledki ocenjevalnih raziskav pa kažejo, da so pozitivni dosežki večji kot morebitne pomanjkljivosti.

Alenka Šelih

VIRI:

(1) http://commons.somewhere.com/report-card/1996/DAILY.REPORT.CARD180.html
(2) http://www.weac.org/resource/june96/speced.htm
(3) C. Cunningham, Poskušajmo razumeti Downov sindrom: vodnik za starše, 1999.
(4) T. Bickett in soavt., What every parent needs to know about 1st, 2nd and 3rd grades, Teaching strategies, Washington DC, 1997.
(5) F. L. Ramirez, The Individuals with disabilities education act, GP Solo & Small Firm Lawyer, American Bar Association, 15/5, 1998, 26-31.
(6) A. D. Evangelista, Full Inclusion and the Individuals with disabilities education act, National Italian American Bar Assoc. Journal, 6/1998, 45-70.

UVAJANJE RAČUNALNIKA NA PRVO STOPNJO ODDELKA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Zakaj uvajanje računalnika?

Ker je računalnik v današnjem času nekaj vsakdanjega in ker predvidevamo, da obstaja možnost neke vrste zaposlitve naših otrok tudi ob računalniku, sva se odločili za seminar o uporabi računalnika pri otrocih z motnjami v duševnem razvoju. Ker sva dobili poleg navodil oz. predstavitve računalniških programov tudi potrditev, da je računalnik dober pripomoček za razvoj celostne otrokove osebnosti (motivacija, emocionalno varno učno okolje, možnost prilagajanja zahtevnosti posamezniku, spodbujanje motoričnih funkcij), in ker meniva, da je obvladovanje računalnika pomembno pri socializaciji otrok, sva začeli z vpeljevanjem uporabe računalnika pri otrocih v oddelkih vzgoje in izobraževanja.

Načela za izbiro in sestavo programa

Besedna razumljivost

Pri ravnanju z računalnikom sva računalniške izraze prilagodili pojmovnemu obsegu obeh otrok. Računalnik sva identificirali z otrokovim prijateljem, ki ima glavo, ker misli, ima oči, da otroka gleda, zna tudi kaj povedati, ima tudi roko - miško. Tipkovnico sva na začetku opustili. Računalnik moramo najprej pozdraviti in ga zbuditi. S tem sva preprečili, da bi otrok nenadzorovano pritiskal na vse gumbe in izgubil zanimanje.

Privlačnost

Izmed programov, ki so nama bili na voljo, sva izbrali program Slikar, ker se ga da uporabiti na različnih stopnjah zahtevnosti, je barvno privlačen, ker ima emocionalne učinke, in je dovolj nazoren. Program je pritegnil pozornost otrok in so ostali dalj časa osredotočeni nanj. Estetski videz izdelka je dober, motijo pa za začetnika premajhne ikone, ker ne more razbrati simbola. Izbor barv preobsežen, okenca so premajhna. Program bi moral imeti možnost izbire samo osnovnih barv iz večjih okenc.

Individualizacija

Program daje s svojo vsebino možnost postopnega napredovanja. Poleg programa sva za otroke, ki imajo težave pri ravnanju z miško, priskrbeli pisalo, ki je nadomestilo miško (kids designer). Predvsem pri otrocih z Downovim sindromom in otrocih, ki imajo majhne dlani, je bila težava v tem, kako miško objeti, kaj šele uporabljati kazalec za izvajanje ukazov.

Povratna informacija

Otroci so pri tem programu najdlje vztrajali, saj so za vsako potezo dobili takojšnjo povratno informacijo (videli so svoje čačke, packe, izbrane barve, brisanje z bombo, glasbeni efekt, tiskanje).

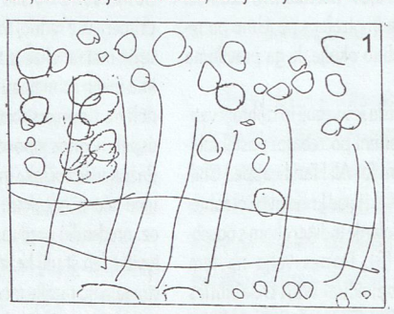
Izbor otrok

Na prvi stopnji Oddelka vzgoje in izobraževanja je pet otrok, starih od sedem do dvanajst let. Njihove intelektualne sposobnosti so v mejah zmerne in težje duševne manjrazvitosti. Dva otroka sva izločili zaradi nizkih intelektualnih sposobnosti, tretjega pa zaradi pogostih izostankov, saj zaradi tega z njim ni bilo mogoče kontinuirano izvajati predvidenega programa. Ostali sta dve deklici, s katerima sva začeli delati po programu.

Deklici nista imeli nobenih izkušenj z računalnikom.

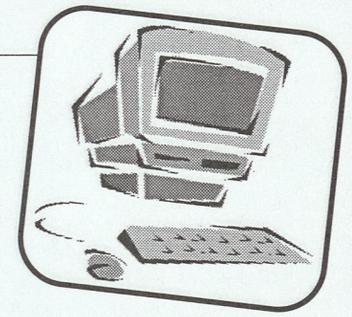
Zala: Deklica z Downovim sindromom, zmerna duševna manjrazvitost, stara dvanajst let, v obravnavi v oddelkih vzgoje in izobraževanja pet let. Deklica je živahna, večinoma vedra. Motorično je dovolj spretna, tremorja ali drugih motoričnih motenj nima, ima majhne dlani in kratke prste, vid je v redu. Koordinacija oko-roka je slaba.

Grafomotorika ni razvita. Riše kroge, vodoravne in navpične črte, zna narisati glavonožca, vse to le pod vodstvom. Pri barvanju v omejenem prostoru je dokaj natančna, če je vodena. Pozna vse barve. Preprosta vsakdanja navodila dobro, zanesljivo razumeva. Pozornost je težje vzbuditi, ker ostaja najraje v svojem interesnem področju. Pri zaposlitvah, za katere je motivirana, ostaja dalj časa zbrana.

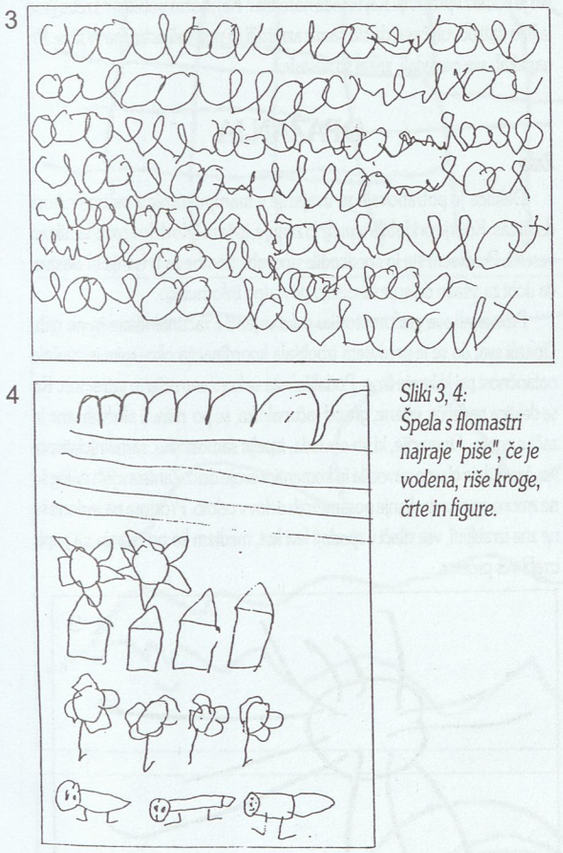

Sliki 1, 2 : Zala, risba s flomastri na papir. Najraje riše vodoravne, navpične črte, zna narisati glavonožca.

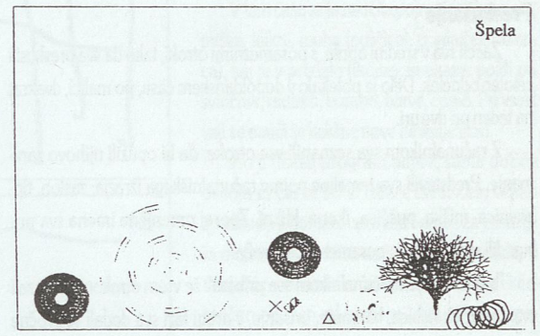
Špela: Lažja duševna manjrazvitost, starost enajst let, organsko cerebralna oškodovanost. Je zelo nemirna, ima tremor rok, groba motorika je dobro razvita, navodila razumeva, je pa zelo trmasta. Pri zaposlitvah vztraja le kratek čas, dela le to, kar je všeč njej, pozornost ima močno odvrnljivo. Govor je slabo razvit in težko razumljiv. Koordinacija oko-

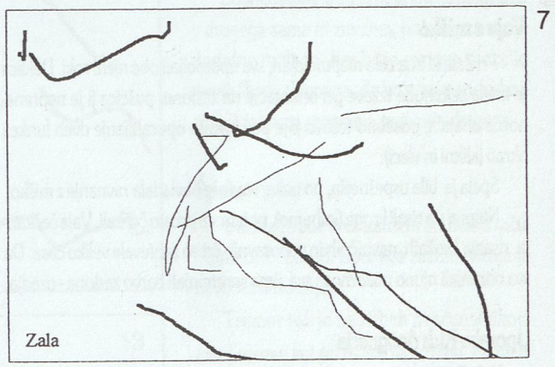
roka je slaba. Grafomotorika je zaradi tremorja ovirana, najraje "piše" čačke. Če je vodena, riše kroge, vodoravne in navpične črte, prepozna va le nekaj črk. Osnovne barve razlikuje, pravilno ne poimenuje niti ene.

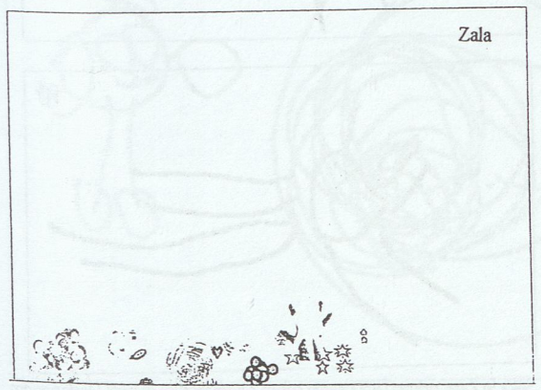
Sliki 3, 4: Špela s flomastri najraje "piše", če je vodena, riše kroge, črte in figure.

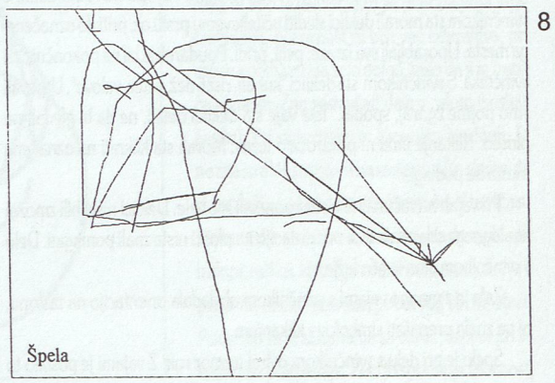
Slika 6: Špelina izraba prostora na zaslonu.

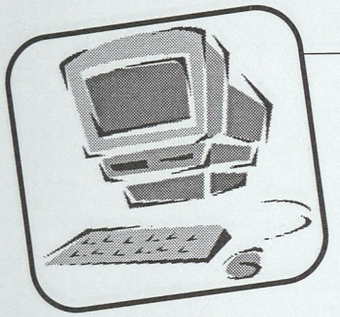
Slika 7: Zaline prve črte z miško na računalniku.

Slika 5: Zalina izraba prostora na zaslonu.

Slika 8: Špeline prve črte z miško na računalniku.

Preskušanje

Začeli sva v sredini aprila, s posameznimi otroki, tako da sva preskusili celoten oddelek. Delo je potekalo v dopoldanskem času, po malici, dvakrat na teden po dve uri.

Z računalnikom sva seznanili vse otroke, da bi opazili njihovo zanimanje. Predstavili sva temeljne pojme računalniškega izrazja: zaslon, tipkovnica, miška, puščica, ikona, klikni. Zgoraj omenjena imena sva prilagodili razumevanju posameznega otroka.

Tudi ravnanje z računalnikom sva prikazali še vsem otrokom. Pokazali sva nastanek risbice, barvanje, brisanje, v drugi fazi sva dodali še zvočne učinke. Po tej vaji sva se odločili samo za dve deklici.

Vaje z miško

Pri Zali, ki ima zelo majhno dlan, sva uporabljali obe njeni roki. Deklica je imela zelo hude težave pri orientaciji na zaslonu, puščica ji je neprenehoma uhajala, posebno težavo ji je povzročalo uporabljanje dveh funkcij hkrati (klikni in vleci).

Špela je bila uspešnejša, po nekaj vajah je obvladala ravnanje z miško.

Najprej sta risali kroge (kuhamo), potem sta prosto čečkali. Vaje čečkanja, risanja krožnih, navpičnih in vodoravnih črt so zahtevale veliko časa. Da sva ohranjali njuno pozornost, sva jima spreminjali barvo zaslona - ozadja.

Uporaba Kids designerja

Kids Designer smo dobili v začetku maja. Najprej smo vadili uporabo svinčnika in njegove podlage v razredu, brez priklopa na računalnik. S svinčnikom sta morali deklici slediti učiteljevemu prstu oz. priti do označenega mesta. Uporabljali sva izraze: pelji, pridi. Poudarek je bil na pokončni drži svinčnika. S svinčnikom sta deklici "kuhali, risali dež, veter, valove". Utrjevali smo pojme zgoraj, spodaj. Iste vaje sta deklici delali, ne da bi gledali na ploščo. Klikanje jima ni povzročalo težav. Morali sta klikniti na označena mesta na podlagi.

Pri vajah na računalniku smo ponovili iste vaje. Deklici nista bili zmožni analognega sklepanja in si z orientacijo na plošči nista znali pomagati. Delo s svinčnikom jima je bilo lažje.

Zala je z mnogo vajami s svinčnikom obvladala orientacijo na zaslonu, ni pa znala prenašati simbolov s klikanjem.

Špelo je pri delu s svinčnikom oviral tremor rok. Z vajami je postalo to neopazno.

Uporaba ikon

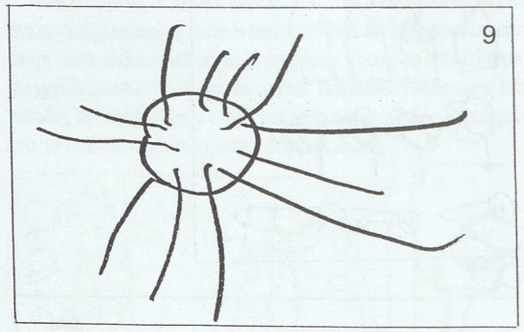
Najprej sva na zaslonu razložili osnovne simbole - svinčnik, čopič, radirka in barve, ter sproti prikazovali uporabo le-teh. Ko sta deklici delali sami, sva ju vodili z vprašanji: Kaj bi rada naredila? Kaj moraš poiskati? Treba jima je bilo dati dovolj časa, da sta sami razmislili in poiskali ustrezno rešitev. Pri napakah sva povedali, zakaj so nastale.

OPAŽANJA

Zala

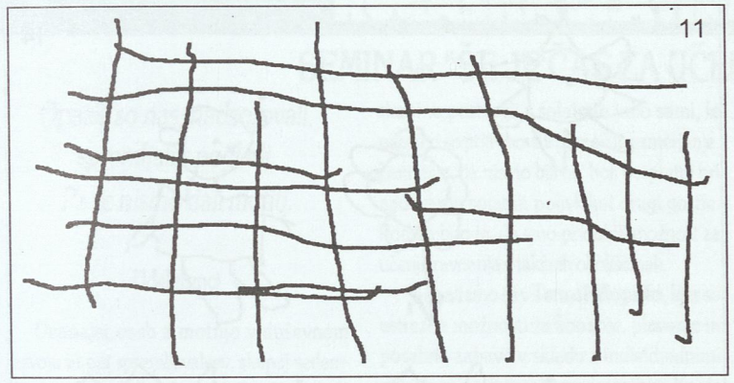
Deklica je potrebovala za uvajanje v manipuliranje z računalnikom daljši čas. Ko si je pridobila temeljno znanje, jo je začelo delo z računalnikom veseliti. Predvsem sta jo spodbudila uporaba bombe za brisanje in dejstvo, da dobi za vsako dejanje takojšnjo povratno informacijo.

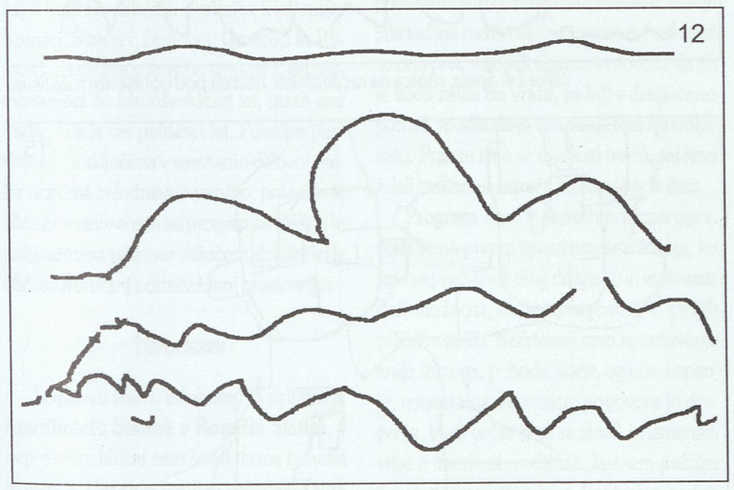
Primerjali sva grafomotoriko pred vajami z računalnikom in po njih. Opazili sva, da se je predvsem izboljšala koordinacija oko–roka in zvečala natančnost pri klikanju ikon. Podaljšali sta se koncentracija in vztrajnost. Ko se deklica naveliča, vstane, gre od računalnika, se po minuti ali dveh vrne in začne znova. Operacije, ki jih obvlada, izpelje samostojno, samoiniciativno, ves čas si daje glasna navodila in komentira svoje delo. Zahtevnejših nalog še ne zmore, npr. sestavljanje posameznih delov v celoto. Prostora na zaslonu še ne zna izrabljati, vse stlači v spodnji levi kot, medtem ko pri risanju na papir izrabi ves prostor.

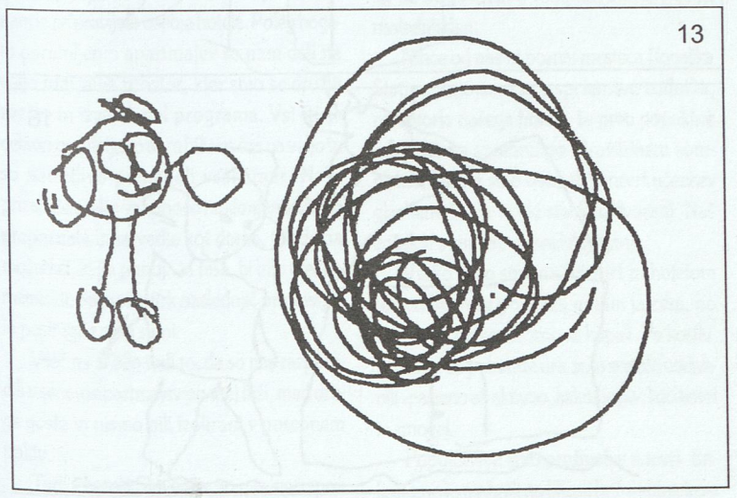

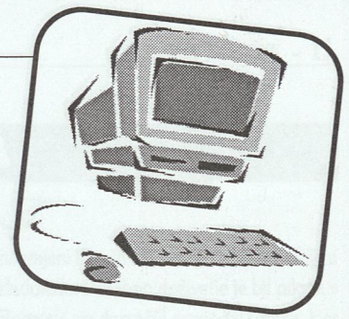
Slika 9: Zala, primerjava risanja sonca s flomastrom in Kids Designerjem (slika 10) deklica je skušala biti natančnejša pri risanju žarkov.

Slike 11, 12, 13: Zala, deklica riše s Kids Designerjem črte, kroge in glavonožca.

V tem času se je naučila pojmov: računalnik, miška, klikni, muha (puščica), predalček (okenca), kaj je v predalu (ikone), in ukaze: pojdi po svinčnik, radirko, bombo, barve, čopič. Pri vsaki vaji se nauči še kakšne nove funkcije ikon.

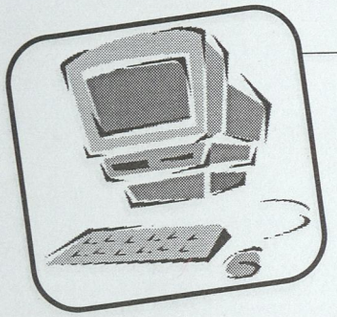
Ko ji učitelj program odpre, sama poišče orodja in barve ter si izbere delo. Zelo veliko spodbudo ji pomeni uporaba bombe za brisanje in možnost, da izdelek natisnemo. Napredek pri uvajanju v osnove računalništva je pri deklici močno odvisen od njenega trenutnega razpoloženja.

Spominskega transferja iz enega programa v drugega sama ni zmožna, pač pa potrebuje dodatno razlago. Ker hitro razume funkcijo novih ikon, sklepava, da bo z vajo sposobna znanje iz enega programa prenesti v drugega.

Špela

Deklica je bila brez izkušenj pri delu z računalnikom. Zaradi dobrega razumevanja je navodila hitro dojela.

Tremor rok je na risbah z računalnikom manj opazen kot pri risbah na papirju. Pri računalniku je delovala umirjeno, s koordinacijo oko-roka ni bilo težav. Izrazito se je podaljšala koncentracija, pozornost ni bila več odvrnljiva, pri računalniku vztraja zelo dolgo, tako da ji je treba čas omejiti. Zna sestavljati dele v celoto (sestavljanke). Pri samostojnem likovnem izražanju še ne zna izrabiti prostora na zaslonu. Vse elemente risbe zloži v eno vrsto na dno zaslona. V tem času se je naučila pojmov: računalnik, zaslon, vklopi, izklopi, miška, klikni, predalček (okence), kaj je v predalu, primi, prenesi, pobarvaj, zbriši, vleci. Povečalo se je zanimanje za barve, čeprav jih še vedno ne poimenuje. Zelo jo spodbuja možnost, da sama spremeni delo, ko ji to ni več všeč

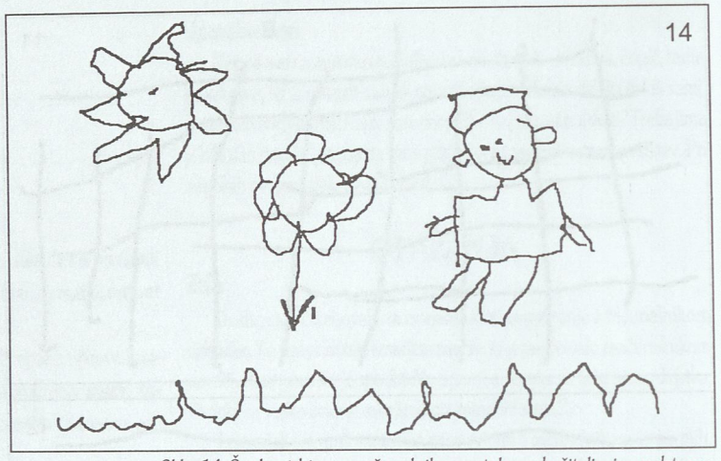
(menja orodja). Zvočni učinki ji veliko pomenijo, prav tako natisnjen izdelek, ker ga lahko nese domov. Napredek pri učenju je bil enakomeren, ker ni bilo nihanj v njenem razpoloženju. Na uspeh se odziva z velikim veseljem, sploh je pri delu z računalnikom čustveno močno prevzeta in vedno spražuje, kdaj bo šla spet v računalniško učilnico.

Deklica sama vklopi računalnik, odpre program z učiteljevo pomočjo, sama si izbere delo, dela po navodilih in jih upošteva, medtem ko se v vsakdanjem življenju navodilom izogiba ali upira. Presenetljivo dobro zna po analogiji uporabljati podobne ikone v drugem programu.

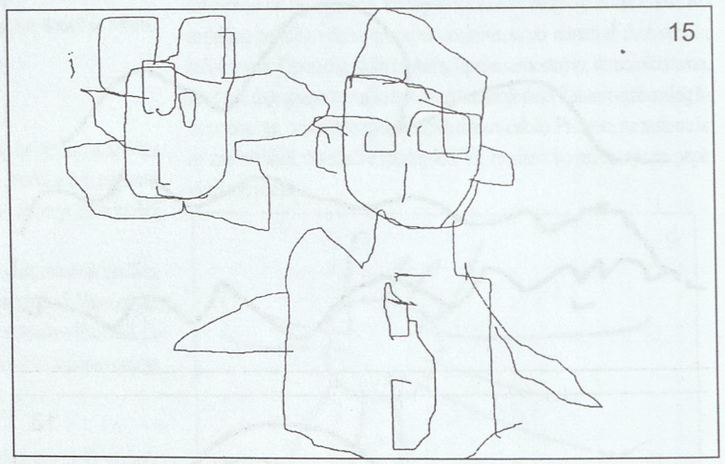
Sklep

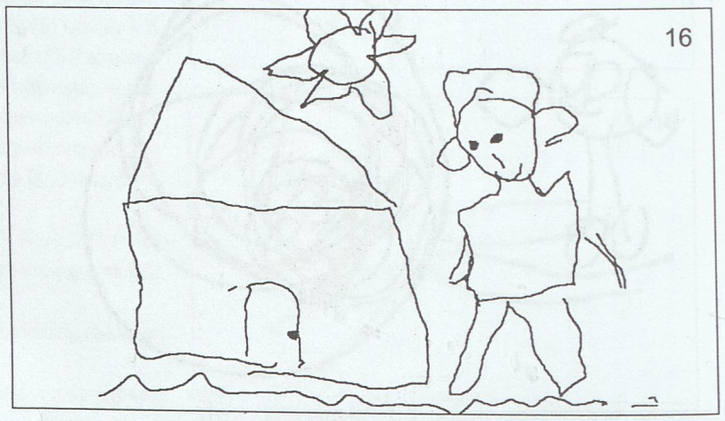
Uvajanje osnov računalništva v vzgojno-izobraževalni proces na prvi stopnji Oddelkov vzgoje in izobraževanja je glede na najine izkušnje smotrno. Poleg tega da popestri samo delo v skupini, nedvomno vpliva tudi na razvoj psihofizičnih sposobnosti otrok. Izboljšajo se koncentracija, pozornost in vztrajnost, razširi se interesno področje in bogati pojmovni zaklad, prav tako tudi fina motorika ter koordinacija oko-roka. Z uspehom, ki ga otrok doživlja ob delu z računalnikom, se zboljšuje tudi njegova samopodoba.

Mirka Grabljevec
Nada Grčar

Slika 14: Špela, risbica na računalniku, nastala pod učiteljevim vodstvom.

Slika 15,16: Špela, primerjava risanja z miško in Kids Designerjem.

ROGAŠKA SLATINA

SEMINAR "ŠE JE ČAS ZA UČENJE"

Opazili so nas, nadzorovali,
spremljali s pogledi.
Pa se nismo dali motiti.

Udeleženci

Dvanajst oseb z motnjo v duševnem razvoju in pet spremljevalcev, skupaj sedemnajst ljudi iz različnih predelov Slovenije: Koroški, Štajerci, Dolenjci, Gorenjci in Primorci. Zanimiva starostna struktura, od osemindvajset do šestinšestdeset let, razen ene osebe, ki ji je čez petdeset let. Polovica povabljenih je vključena v varstveno-delovni center oziroma celodnevno varstvo, polovica je bilo novincev v enem od programov Sožitja in tudi sicer niso nikamor vključeni, deležni so le občasnih srečanj z društvenimi prostovoljci.

Namestitev

Stanovali smo v udobnem in prijetnem **Aparthotelu Slatina v Rogaški Slatini**, v neposredni bližini smo imeli terme in hotel Slovenija, kjer smo kosili in večerjali. Zajtrk nam je pripravljalo osebje hotela. Poleg bogato opremljenih apartmajev so nam dali na voljo tudi velik prostor, kjer smo se družili zvečer in izvajali del programa. Vsi štirje delavci gostitelja so nam bili ves čas na voljo in so nevsiljivo pomagali vsakomur. Naše prizadete osebe so njihovo naklonjenost hitro prepoznale in se vedle kot doma. Glede na možnosti, ki jih ponuja ta hiša, bi bilo vredno razmisliti, da bi si zajtrk naslednjič pripravljali in postregli z njim sami.

Všeč mi je bilo tudi to, da so nas razporedili v sedem apartmajev po vsej hiši, med druge goste in nismo bili izolirani v posebnem traktu.

Tudi v **hotelu Slovenija** so nas lepo sprejeli in nam omogočili, da so si vsi člani naše skupine postregli s solato in juho sami, le nekateri so potrebovali pomoč in usmerjanje. Zanimivo, da nismo bili nič bolj nespretni pri nadevanju solat in polivk kot drugi gostje. Pomembno je, da smo pridobili možnost za učenje ravnanja v takšnih okoliščinah.

Kopali smo se v **Termah Rogaška**, kjer so ustrezne možnosti za kopanje, plavanje in posebno zabavo v skladu z individualnimi potrebami in željami posameznikov. Ker je bila večina naših oseb neplavalcev, nekateri so celo prvič vstopali v bazen in dovolili, da jih je voda zalila do vratu, so bili v dragoceno pomoč, spodbudo in varovanje naši spremljevalci. Prav tu smo se vseskozi trudili, saj smo želeli vsakomur ustreči, kolikor se je le dalo.

Program smo v glavnih potezah opredelili že na prvem spoznavnem srečanju, ko smo se predstavili drug drugemu in vsakomur dali možnost, da je spregovoril o svojih pričakovanjih. Načrtovali smo spoznavanje kraja samega, pohode, izlete, oglede, kopanje, ustvarjalne delavnice, pogovore in druženje. Vsak večer smo se zbrali in izmenjali vtise o izvedenih vsebinah, lastnem počutju ter se dogovorili o tem, kaj bomo počeli naslednji dan.

Nihče od nas ni poznal mesteca Rogaška Slatina, zato smo se v spremstvu vodnika, receptorja našega hotela, že prvo popoldne odpravili na sprehod po zdraviliškem kompleksu. Zvečer smo obiskali koncert učencev glasbene šole v veliki stekleni dvorani. Naš Jožek je s kamero posnel dogajanje.

Vsako jutro smo na zelenici za hotelom telovadili in se podili za gnilim jajcem, po zajtrku pa do kosila smo se kopali. Po kosilu, navadno do petnajste ure, smo si malo oddahnili - pasivno ali aktivno, kakor je pač kdo hotel in zmogel.

Popoldneve smo preživeli v naravi. Enkrat smo jo mahnili na bližnji hrib Janina in se pošteno zadihali. Vsi zmagovalci smo bili nagrajeni s počitkom v kavarnici in lizanjem sladoleda. Posebno doživetje je bil piknik v Rogatcu, na domačiji gospoda Žeraka, kjer imajo čudovito čredo konj. Pa nismo samo sedeli in jedli. Podali smo se na daljši sprehod do ribnika, nabirali rože in jih pozneje sestavljali v aranžmaje, malo smo tudi potelovadili in zaplesali. V Steklarni smo strmeli v čudežne steklopihalce in na svoji koži občutili vročino njihovih delovnih mest; nekateri so kupili drobne steklene spominke. Nevihta nas je pregnala v našo hišno delavnico, kjer smo ustvarjali, oblikovali iz glinamola in slikali na majice.

Zadnji popoldan smo popotovali s turističnim vlakcem od Rogaške do Olimja in nazaj. Sama vožnja je bila doživetje, saj je bila naša lokomotiva navaden traktor, ki je komaj potegnil v breg in ropotal po hribčkih in dolinicah. Ogledali smo si cerkvico v Olimju, staro lekarno in delavnico čokoladnih izdelkov, zeliščne grede, nato pa smo se povzpeli na turistično kmetijo, kjer imajo veliko čredo jelenčkov. Nekateri so jih celo krmili s koruzo. Pokušina šampinjonov in kapljica domačega vinca v družbi diabetikov iz Maribora sta še okrepili naše prijetne vtise.

Spoznanja, nove izkušnje

Na vsakem koraku se je ponujala možnost, da naši varovanci spoznajo kaj novega, se preskusijo v novi situaciji, se odločijo, ali se umaknejo ali izpeljejo neko dejavnost ob pomoči in spodbudah spremljevalcev. Program je omogočil učenje in rast v skrbi za samega sebe, osebni samostojnosti, komunikaciji z znanimi in neznanimi osebami, utrjevanju psihofizičnih sposobnosti in pridobivanju novih spretnosti.

Dinamika odnosov v skupini

Nismo se poznali med seboj, le nekaj posameznikov je malo več vedelo o svojih znancih. Nismo prav dobro vedeli, kaj bomo lahko delali in koliko bo kdo zmogel. Nismo imeli zemljevida, ki bi nas vodil. Sproti smo se dogovarjali, kaj bomo, kako in kje. Upoštevali posameznike, hiteli s hitrostjo najbolj nemočnega člana, ga čakali. Verjeli smo, da nam bo uspelo, kar smo si zastavili. Zanimali smo se za posameznika in ga spodbujali. Strpnost in potrpežljivost sta rodila zaupanje in sproščenost. Naše osebe so postajale sproščene, so navezale pristne stike z vrstniki, z nami, spremljevalci. Vloge spremljevalcev so se prelevile v vloge prijateljev, starejših bratov in sestra, razumevajočih prijateljev. Rodile so se simpatije med Korošico in Primorcem, zavezništvo med Štajercem in Primorko. Tretji, četrti dan smo delovali kot ena sama velika družina odraslih enakopravnih članov. Sklepni večer je izzvenel v lepih sporočilih in zahvalah, ki so izražale bližino, povezanost vseh sodelujočih. Slovo je bilo v znamenju želje, da se čez leto dni spet srečamo.

Stiki z drugimi turisti in domačini

V hotelu idealno, sicer pa kot navadno. Opazili so nas, nadzorovali, spremljali s pogledi. Pa se nismo dali motiti. Naše orožje so bili igrivi, prijateljski medsebojni odnosi, ki so marsikoga razorožili. Zlasti zanimivo je bilo dogajanje v bazenu. Kadar smo si pridobili naklonjenost posameznikov, so ti prenašali dobro mnenje na druge in nas vzeli za enakovredne. Margeriti smo s svojo neposrednostjo celo našli "nadomestno mamo", prijazno upokojeno vzgojiteljico iz Portoroža, ki ji bo pisala in jo morebiti celo obiskala.

Manj prijetno, pa vendar tudi naše

Zasledovali so nas virusi. Prvi je zbolel Jože Beber, potem še Ana. Poiskala sta zdravniško pomoč in Jožek je skoraj ozdravel do konca tedna, Ana je vsa vročična šla odležat domov. Nekateri smo kuhali okužbo zgornjih dihalnih poti v domačih posteljah, po seminarju.

Za nas vse najbolj pretresljiv in tragičen dogodek pa je bila huda poškodba Jožka Fileja. V sredo, šestega junija, mu je ob prehodu malega bazenčka z razkužilom za noge spodrsnilo na mokrih ploščicah. Padec je bil usoden, saj si je poškodoval stegnenico. Prvo pomoč so mu ponudili reševalci iz vode, takoj je prišel zdravnik, ki je odredil imobilizacijo in ga napotil v celjsko bolnišnico. O dogodku smo obvestili njegovo mamo in gospo Opraus. V soboto, ko smo se vračali domov, smo ga obiskali (osemčlanska delegacija) in mu zaželeli srečo na operaciji.

Po tej nesreči smo bili nekoliko preplašeni in še previdnejši.

Moji vtisi

Za mano je bogat teden, poln dela, skrbi, pa tudi veselja, zabave v pisani družbi ljudi dobre volje. Nepozaben je bil trenutek, ko smo zadnji večer obsedeli in v zaupljivem ozračju odkrito delali evalvacijo. Brez dlake na jeziku smo povedali, kaj nam je bilo všeč, kaj bi dodali in malo spremenili. Iz ust naših prizadetih prijateljev so prihajala osebna sporočila in zahvale posameznim spremljevalcem za njihova drobna dejanja pozornosti in naklonjenosti. Popolna komunikacija, podprta in skladna z neverbalnimi sporočili. Kaj takega znajo in zmorejo samo oni, moji dragi prijatelji, od katerih se še vedno učim biti pristno, dobromisleče človeško bitje.

Še je čas za učenje, za vsakogar od nas. Bomo imeli prihodnje leto priložnost nadaljevati v takšni sestavi? Mi smo vsi ZA.

Zmaga Prošt

RADOVLJICA

NA OBISKU PRI REŠEVALNIH PSIH

Smo učenci Osnovne šole Antona Janše iz Radovljice. Nekateri od nas imamo pasje ljubljenčke doma, drugi si jih že od nekdaj želimo, nekaj med nami pa je takih, ki se jih bojimo. Zato smo se že v lanskem šolskem letu z učitelji pogovarjali o možnosti, da bi naravoslovni dan izkoristili za ogled vaje šolanja psov. Letos nam je uspelo!

Pina, Lara, Šapa, Miki, Pega, Val, Zak in Saba so reševalni psi. Z njihovimi vodniki iz Kinološkega društva Tržič smo se domenili, da nam predstavijo, kako poteka šolanje kužkov, ki pomagajo pri reševanju izpod ruševin, snežnih plazov in pri drugih naravnih nesrečah.

Pričakali in pozdravili so nas na sončnem poligonu pasje šole v Tržiču.

Kužke smo si najprej ogledovali od daleč, toda kmalu smo začutili, da je strah odveč, ponudili smo jim roko "na ovohavanje", saj veste, kot voščilo za dober dan, in jih razveselili z božanjem. Neverjetno prijazni so bili, z lepim vedenjem so nas takoj očarali, saj niso niti malo lajali, razen ko so vodniki to zahtevali od njih. Ves dan bi lahko čepeli med pasjimi navihanci in se greli ob njihovih kosmatih kožuščkih. Vodniki so nam povedali, da znajo kužki poleg valjanja po travi in uživanja ob božanju pokazati še marsikaj. Res nas je zanimalo, česa so se med šolanjem naučili.

Vodniki so jih poklicali in kužki so takoj ubogali. Sedli so na travo in čakali. Napeto smo pričakovali, kaj bo sledilo, saj smo videli lestve in gred, pa gumo, obešeno na stojalo, in visoko streho, narejeno iz lesa.

Začelo se je. Val se je pognal proti lestvi, se pred lestvijo ustavil in previdno nadaljeval z vzpenjanjem. Vsi smo utihnili in s pogledom sledili kužku, ki se je na drugi strani že spuščal proti travi. Uspešno! Ni treba poudariti, da je sledil bučen aplavz, ki so ga bili deležni tudi preostali pasji spretneži.

Ko so vodniki poklicali pse in jih pripravljali na skok skozi gumo, se nam je zdela naloga vendarle pretežka. Lara, Šapa, Pega in Val so nalogo brezhibno izpeljali, le Zak je obotavljaje se hodil mimo ovire. Vodniki so nas podučili, da je še začetnik in se mu včasih ne da izpeljati zastavljene naloge. Kot v šoli, smo pomislili, komu pa se da reševati naloge prav vsak dan v letu?! Zato je tudi Zak, za spodbudo, požel aplavz. Prehod čez leseno streho ni pomenil našim kosmatim reševalcem nobene ovire. Spretno so se pognali čeznjo, na drugi strani jih je pričakal vodnik in jim dal za nagrado pasji piškot.

Tudi mi smo postali lačni in si privoščili malico. Nekaj smo jo, čeprav to ni ravno vzgojno, odstopili našim pasjim prijateljem, med katerimi sta se znašla tudi novofundlanka in samojedka. Po končanem obedu nas je čakal najprijetnejši del predstavitve. Nekaj naših prijateljev so povabili, da se skrijejo v lesene zaboje. Prostovoljcev ni manjkalo in vaja se je začela. Psi so ovohavali travnik, celo v naše vozilo so jih zanesle sledi, a nazadnje so le odkrili skrite sošolce. "Kako je to mogoče?" smo se spraševali. Vajo smo ponovili še enkrat in še enkrat ..., vsi smo se hoteli skriti v zaboje. Nismo bili navdušeni le mi, ker nam je bila vaja zelo všeč, temveč tudi vodniki, ki niso pričakovali takega odziva.

Na koncu prikazanih vaj smo si še enkrat privoščili božanje, valjanje in tekanje za kužki, nato pa smo se, z željo, da se znova srečamo, poslovili. Lepo je bilo, vsi smo bili pridni, mi in naši pasji prijatelji.

Učenci Osnovne šole Antona Janše
Po pripovedovanju učencev zapisala
Tadeja Rozman

MARIBOR

TABOR ZA MLADOSTNIKE V GORENJU PRI ZREČAH

Tabora za mladostnike v Gorenju pri Zrečah se je udeležilo osemnajst mladostnikov. Program tabora je bil oblikovan predvsem na željo in glede na potrebe mladostnikov v dogovoru s koordinatorjem Rudijem Lešnikom.

Po namestitvi v Centru za šolske in obšolske dejavnosti Gorenje smo imeli sestanek, dogovorili smo se o določenih pravilih, ki so nam vsem skupaj olajšala delo in potek tabora.

Program tabora

V tridnevni program smo uvrstili delavnice s temami: komunikacija, prijateljstvo – vrednote pravega prijatelja; preživljanje prostega časa; poznavanje vitalnih ustanov v mestih (občina, zdravstveni dom, policija, banka itn.); ljubezen, zaljubljenost; želje. V rekreacijskem delu smo načrtovali telovadbo, pohod na Roglo, tekmovanje v športnih disciplinah (elementi košarke in nogometa) in ogled cerkve in bližnje vasi s travniki, konji, psi in ovcami. Družabni večer pa naj bi popestrili s plesom, skeči in karaokami. Spoznali naj bi tudi zdravilišče v Zrečah.

Iz pogovora z udeleženci tabora sem prišla do naslednjih ugotovitev:

- da premalo komuniciramo med seboj (delno je to posledica narave dela oz. zaposlitev staršev, delno posledica gledanja televizije, igranje na računalnikih);
- da se mladostniki premalo udeležujejo kino predstav, gledaliških predstav, raznih koncertov, kar si nekateri zelo želijo;
- da si večina išče in najde prijatelje v vrstah sebi enakih – t.j. v varstveno-delovnem centru, bivalnih skupnostih, le redko tam, kjer živijo, t.j. v domačem okolju;
- da preživljajo prosti čas največ v svoji sobi, kjer poslušajo glasbo in gledajo televizijo. Le redki gredo na sprehod s starši, se pogovorijo o svojih težavah, nekateri pa tudi svoje starše povprašajo o njihovih problemih, s katerimi se tudi oni srečujejo vsak dan;
- da je poznavanje vitalnih ustanov dokaj raznoliko – od popolnega poznavanja do popolnega nepoznavanja;
- da je veliko težav glede poznavanja denarja, denarnih enot, vrednosti denarja in ravnanja z denarjem. Večina odgovorov je bila, da ne kupujejo sami v trgovini, če pa že, pa le redki poznajo denar;
- da imajo v ljubezni, zaljubljenosti tako pozitivne kot tudi negativne izkušnje.

Iz vsega tega je mogoče sklepati, da vse premalo pozornosti posvečamo komunikaciji, žal mladostnikov ne znamo ali pa nočemo poslušati oz. slišati iz takšnih ali drugačnih razlogov, čeprav se mladostniki z duševno prizadetostjo trudijo za to. Priznam, da sem se zamislila nad resničnostjo današnjega življenja in se vprašala: Ali znam prisluhniti? Ali resnično poslušam svojega otroka in ga usmerjam ter mu pomagam, ko potrebuje mojo pomoč? – pa ne samo pri premagovanju težav, temveč tudi delitvi lepih trenutkov.

Mladostniki so ob pitju kave na papir zapisali vse želje, ki bi jih želeli uresničiti s pomočjo društva. Zapisali so tele želje:

- obisk fitnes kluba,
- jahanje,
- kolesarjenje,
- ples, obisk diskoteke,
- obisk kina, gledališča, lutkovne predstave,
- taborjenje v naravi,
- več takšnih taborov,
- pohodništvo,
- obisk tuje države in srečanje s tamkajšnjimi mladostniki.

Te želje so nam v društvu Sožitje Maribor obveznost, da poskušamo v prihodnje narediti čim več za same mladostnike z motnjo v duševnem razvoju, da jim omogočimo čim več oblik, ki se jih bodo udeleževali samostojno, saj je navajanje na čim bolj samostojno in kakovostno življenje navsezadnje ena poglavitnih nalog vseh nas.

Brigita Nojič,
defektologinja

ORMOŽ

BILO JE ZELO NAPETO

Predzadnji teden v novembru je bil za moje učence, prav tako pa tudi zame zelo napet. Zvrstilo se je veliko zanimivih in odgovornih dejavnosti.

Obisk iz Lendave

Naša srečanja z učenci Oddelkov vzgoje in izobraževanja iz Lendave smo nadaljevali tudi letos. Zdaj so bili na vrsti Lendavčani. V oktobru smo sestavili pismo, v katerem smo jih povabili k nam. Odzvali so se na naše povabilo in se najavili za torek. V ponedeljek smo začeli s pripravami: počistili smo omare, pospravili smo po policah, zamenjali nekaj aplikatov in nakupili vse potrebno za obisk. V torek zjutraj so prišli učenci svečano oblečeni in polni pričakovanj. Po malici smo sprejeli naše goste.

Ponovno srečanje je bilo zelo razburljivo. Marko iz Lendave je takoj stekel k Franju in mu ponudil roko. Tudi drugi so se medtem že pozdravljali. Našim gostom smo zapeli in zaigrali na Orffova glasbila in jih pogostili z dobrimi priboljški. Na željo naših gostov smo se odpravili na ogled mesta Ormož. Ustavili smo se v hotelu, kjer smo razdelili nekaj zloženk o naših znamenitostih. Napisali smo tudi skupno razglednico in jo poslali drugim učencem v Osnovni šoli Lendava II. Po krajšem ogledu mesta smo se ustavili še v Varstveno-delovnem centru Ormož, kjer so nam pokazali, kaj delajo. Našim gostom so podarili lepo izdelano stiskalnico.

Po ogledu mesta smo se vrnili v šolo. Pred kosilom smo še zapeli, zaplesali in se pogovarjali. Nato smo se poslovili in si obljubili, da se maja naslednje leto srečamo v Lendavi.

Vrnili smo se v razred, pospravili in se še dolgo pogovarjali o obisku. Bila sem zadovoljna, saj sem videla, koliko takšen dan pomeni mojim učencem.

Srečanje Orffovih skupin v Črni

Po našem srečanju v torek smo morali resno začeti razmišljati o drugi nalogi, ki nas je čakala v tem tednu. Še zadnjič pred nastopom smo prijeli naša mala glasbila in ponovili vse pesmi, ki smo jih pripravili za srečanje v Črni. Trema je bila že velika, zato ni šlo najbolje. Dogovorili smo se še o odhodu, oblačilih in lepem vedenju v kombiju, dvorani in na odru.

V četrtek so morali učenci vstati že okrog pete ure, saj nas je čakala dolga pot. Sprva so bili še razigrani, nato pa so jih že začele dajati skrbi, kako bo. Nekaj kilometrov pred Črno smo še enkrat zapeli, nato pa smo že začeli gledati skozi okno, kje je kulturni dom. Kmalu smo se znašli v dvorani in čakali na nastop. Ko smo opazovali druge skupine, smo bili precej zmedeni. Več skupin je namreč nosilo na oder polne košarice Orffovih glasbil, mi pa smo imeli le majhno vrečko. Predstavili smo se tako, kot smo najbolje znali, jaz pa sem bila vesela, ko sem gledala ponosne in smejoče se obraze svojih otrok.

Vikend seminar za družine v Lendavi

Po nastopu in kosilu smo se sproščeni pridružili vsem plešočim v kulturnem domu. Učenci so se še posebej razveselili Marjana Smodeta in skupna fotografija z njim že visi na vidnem mestu v naši učilnici.

Mentorji skupin smo se sestali na posvetu, kjer smo slišali mnogo spodbudnih besed in dobili veliko napotkov za nadaljnje delo.

Vikend seminar za družine v Lendavi

Ko smo se vračali iz Črne, smo se kar v kombiju pogovorili o nekaterih stvareh glede vikend seminarja. Dve družini mojih učencev sta bili namreč prijavljeni za ta seminar. Kot spremljevalka sem šla z njima tudi jaz.

Ni bilo prav veliko časa za razmišljanje. V petek dopoldan je bilo treba na hitro pripraviti kovčke, doma še kaj postoriti in že smo se znašli v Termah Lendava.

Zvečer so nekateri že plesali. Obiskat pa sta nas prišli kolegici iz Osnovne šole Lendava II, da smo izmenjale nekaj šolskih in društvenih izkušenj.

V soboto je bilo zelo delovno za otroke, starše in spremljevalce. Starši so dopoldan opravili prvi del seminarja, ki ga je vodila Irena Cvetko, z otroki pa smo izdelovali posodice iz gline. Popoldan so se starši odpravili na drugi del seminarja, ki ga je vodil gospod Tomaž Jereb, otroci pa so izdelovali obeske za novoletno jelko.

Nedelja dopoldan je bila namenjena kopanju. Trije dnevi v Lendavi so zares prehitro minili.

Vsi, predvsem pa otroci, smo si v tem tednu nabrali ogromno novih izkušenj in toliko vtisov, da se bomo o tem lahko pogovarjali, risali in pisali še nekaj dni.

Mira Grmič Podgorelec,
specialna pedagoginja

LJUBLJANA

POČITNICE, KOT SI JIH ŽELIŠ!

V naši družini smo se že tretjič odločili, da bomo letovali v organizaciji Sožitja. Med prijavljanjem se je nekoliko zatikalo, nato pa smo le prejeli obvestilo, da je za nas rezervirano letovanje v Vzgojno-izobraževalnem in rekreacijskem centru Maribor v Materadi pri Poreču. In prav smo storili, da smo šli. Ni nam bilo žal, kljub majhnim žrtvam, saj sem na primer moral izpustiti obisk kmetijskega sejma v Gornji Radgoni, ki je potekal ob istem času.

Na hribčku nad Materado je skupina stanovanjskih zgradb v polkrogu z velikim dvoriščem, zelenimi površinami, športnimi napravami – mizami za namizni tenis, igriščem za odbojko in košarko ter celo z manjšim bazenom in še s čim. Tam sta bili tudi koordinatorka Marjeta in njena pomočnica Karmen. Počitniško naselje je bilo zgrajeno leta 1988 iz samoprispevka nekdanjih mariborskih občin za letovanje najmlajših in druge mladine. Že prvo leto po odprtju je v počitniškem naselju letovalo 5900 otrok, nato pa žal vsako leto manj. Leto 1995 je počitnikovalo le še 2200 otrok. Od lani število letujočih spet narašča, z udeleženci zveze Sožitje so letovali še varovanci iz mariborskega Polža – osebe s cerebralno paralizo ter skupina novogoriških osnovnošolcev.

Marjeta je imela za vsakogar nasmeh, lepo besedo in pripravljeno sobo za vsako družino. Karmen se je takoj seznanila z otroki in jih vključevala v delavnice, ki so se začele kmalu po kosilu. Ob kosilu smo bili predstavljeni vsi, tako da je za zvečer ostalo poglabljanje poznanstev in obnavljanje srečanj iz prejšnjih let.

V naši skupini je bilo šestinšestdeset oseb, od tega enaintrideset otrok iz petnajstih družin ter iz osmih društev Sožitja: Vrhnike, Ljubljane, Sežane, Velenja, Maribora, Kranja, Jesenic, Ilirske Bistrice – skratka, Slovenija v malem. Opoldanska vročina nas je zadrževala v senci ob osvežilni pijači, kavici ter ob prijetnem klepetu. Poreška riviera slovi kot najlepša obala v Istri. Zato je bilo povsem razumljivo, da pri kopanju ne bomo sami in da bo prostora na obali – kopališču malo. Res je bilo tako, saj se je kopalcev kar trlo in le v borovem gozdičku je bilo prijetno in dovolj prostora.

Pomol je razdelil morje ob obali na primerno za otroke in neplavalce, skakalci in plavalci smo imeli na voljo podaljšan pomol z dvema lestvama za lažje vstope v vodo in iz nje. Kopalcem sta bila v posebno veselje zibajoča se splava, ki sta povečala uživanje v vodi.

Večere so popestrili nastopi in različne igrice z obveznim plesom. Posebnost je bil večerni skupinski obisk Poreča, oddaljenega pol ure pešačenja, ki je veljal kot ogledni sprehod. Med potjo smo si ogledovali novo turistično naselje z lepimi hišami, hotelskim kompleksom, športnimi igrišči itn. Na obali je bilo posebno zanimivo dvigalo za adrenalinske skoke v vodo. Prijeten vtis je napravilo na nas pristanišče z zasidranimi ladjami, jahtami, jadrnicami itn. Ogled mestnega jedra, zgrajenega v časih Benečanov, z značilno arhitekturo, s kamenjem oblikovana okna, balkoni, stebrišča so posebne lepote in neprecenljive vrednosti. Vendar smo opazili kar nekaj stavb, naseljenih le do prvega nadstropja. Ozke uličice onemogočajo vožnjo z avtom, parkirnih mest ni. Opazili smo tudi, da je veliko hiš naprodaj. O tem je pričalo veliko listkov z napisom "prodamo" na številnih vhodnih vratih. Po

LJUBLJANA

dveh urah hoje in ogledovanja mesta smo sedli na vrt ter se osvežili s prijetno hladno pijačo. Poreč je res živel nočno življenje.

Četrtek je bil dan, namenjen izletu v Rovinj, Limski kanal in Crveni otok, ki je bil končna postaja izleta. Avtobus nas je odpeljal do pristanišča v Poreču. Vkrcali smo se na ladjico z imenom Monvi in se odpeljali novim doživetjem naproti. Na ladjici smo imeli "ribje" kosilo s pijačo.

Kapitan nam je izrekel dobrodošlico in nam zaželel dobro počutje na njegovi ladji in na izletu, in sicer v jeziku vseh skupin, ki so bile navzoče. Že smo bili v Zeleni laguni, kjer se je nekaj potnikov vkrcalo in izkrcalo. Videli smo Vrsar, Konversado in že smo zavili v Limski kanal. Ta je bil sicer zaprt, dovoljen je le za promet turističnim ladjam do polovice zaliva, toliko da smo lahko videli Limsko špiljo, znano iz piratskih časov. Naslednja postaja je bila Rovinj, ki ga že od daleč oznanja mogočna cerkev sv. Evfemije, kjer smo se ob enournem postanku največji navdušenci povzpeli do nje. Zadovoljstvo je bilo popolno, pogled pa veličasten. Rovinj navdušuje, saj skriva zgodovino. Po ogledu smo se odpeljali proti Crvenemu otoku.

Crveni otok je turistično zelo razvit in obiskan. S prijetnimi plažami ponuja obilo užitka kopalcem, tudi sami smo se namočili, kljub pooblačitvi. Ogledali smo si zunanjost cerkve nekdanjega samostana, ki je bila postavljena v beneških časih v prečudovitem okolju bujnega rastlinstva, okrasnega grmičevja in dreves. Sicer je otok bolj malo naseljen, opazne so le vile starejšega datuma in novejši turistični objekti. Otok smo zapustili z vtisi o lepotah pokrajine, posebno o bujnem rastlinju.

Preostale dneve počitnic smo izkoristili za kopanje, plavanje, prijetno druženje ob kavici, sladoledu in pijači. Manjkali niso niti jutranja telovadba, tek, igranje odbojke, košarke in namizni tenis. V večernih in nočnih urah je bil pri najbolj zagretih na vrsti tarok. Zadnji večer sta nas Marjeta in Karmen razveselili z razstavo risb in kiparskih izdelkov iz plastelina, ki so jih napravili otroci v celotedenskih delavnicah. Prijetno so nas presenetili in navdušili. Risbe z morskimi motivi, barčice, galebi, modrina morja in ribe so bili res nekaj posebnega. Razstavljeno je bilo šestdeset slik ter šestinpetdeset kiparskih izdelkov.

Z velikim zadovoljstvom smo jih vzeli domov, da jih bomo dali v okvir ali postavili v vitrino.

Lojze Habjan

TOLMIN

Z LOVCEM V ŠOLI V NARAVI

Ledine novega šolskega leta so že krepko zaorane, učitelji sledimo poti, ki smo si jo zase in predvsem za svoje učence zastavili za novo šolsko leto. Sama se ob načrtovanju dela za novo šolsko leto v mislih vračam v minulo; k negativnim izkušnjam, da bi jih v prihodnje lahko predvidela in se jim izognila, in k tistim, ki so se mi v praksi potrdile kot pozitivne.

Ena izmed takšnih izkušenj je bil v preteklem šolskem letu dvodnevni naravoslovni dan v koči Lovskega društva Tolmin na planini Pretovč. Z učenci Oddelkov vzgoje in izobraževanja (II., III. stopnja) smo si ga "privoščili" proti koncu lanskega šolskega leta. Neposredno doživeti naravo z vsemi čutili in pridobljeno teoretično znanje uporabiti v praksi. To sta bila bistvena cilja, ki sem ju postavila za svoje učence. Poleg tega sem lahko opazovala in neposredno ugotavljala, koliko so med šolskim letom "zrasli" na področju skrbi za samega sebe, saj so se v koči sredi visokogorskih pašnikov v bližini Krna in tik pod Rdečim robom znašli v položaju, kjer ni bil mogoč stik s starši in kjer je bilo bivanje organizirano tako, da so morali delovati čim bolj samostojno. Sama sem le opozarjala in jim nizala alternative, med katerimi so se morali odločati sami.

Uvertura "izkušnje" se je začela v šolski avli, kjer smo pred odhodom ugotovili, kako popolna in primerna je vsebina naših nahrbtnikov za bivanje na planini (seveda smo se o tem prej pogovarjali v razredu). Tisto "pravo" pa se je začelo s pohodom iz vasice Krn proti planini Pretovč. Že v sami vasi smo ugotovili, da jo obdajata mir in tihota in da zrak tam drugače diši. Med potjo čez vaške pašnike smo opazovali gozd, ki kot venec obkroža skalnato gmoto Batognce in Rdečega roba. Nevede smo ponovili učno snov o gozdu in našli tudi konkretne potrditve našega znanja. Na trenutke smo popolnoma utihnili, prisluhnili zvokom narave, načinu našega dihanja, merili smo si utrip srca ... Po tišini je sledila izmenjava opažanj in njihova primerjava. Krajše postanke ob studencih smo izkoristili tudi za doživljanje gozda v temi – miže smo prisluhnili njegovi govorici. Med potjo smo opazovali pajka, ki je tkal svojo mrežo, mravlje, polže, prisluhnili smo brenčanju žuželk, slišali kukavico in šojo ter srnjakov lajež. Spoznali smo, kolikšno moč ima erozija gozdnih tal in se soočili z lastnim strahom, ko smo zaslišali lomastenje skozi goščo. Prestrašil nas je lovec – oskrbnik koče, ki nas je potem spremljal oba dneva.

Ob prihodu v kočo nas je lovec seznanil s hišnim redom, razdelili smo si naloge (zajtrk, malice in večerje so si učenci pripravljali sami, samostojno so skrbeli za svoja ležišča in oblačila, osebno čistočo in snažnost koče), še prej pa smo poskrbeli vsak za svoj nahrbtnik in ležišče. Sledil je bosonogi počitek na trati pred kočo, medtem pa nam je lovec kuhal "pašto" (ta je na Pretovču zakon). Dogovorjeno je tudi bilo, da nas bo spremljal na vseh naših "raziskovalnih" pohodih, tako da je bilo za varnost učencev kar najbolj poskrbljeno, poleg tega nas je seznanjal z nalogami in delom lovcev.

Po kosilu smo vsi skupaj načrtovali potek našega naravoslovnega dneva. Na popoldanski pohod po bližnjih planinah smo se podali oboroženi s povečevalnimi lupami, priročnimi leksikoni zdravilnih zelišč in z vrečkami, v katere smo zelišča tudi nabrali, pozneje pa smo iz njih pripravili zeliščno omleto. Obiskali smo kmete – planšarje na bližnjih planinah, si ogledali sirarno in hleve, se povzpeli k lovski preži, se razveselili obiska drugega lovca, ki se je tam mimo odpravljal na jago, in v mraku opazovali prebujajoče se večerno nebo. Ponoči smo doživeli hudo nevihto s točo, grmenjem in bliskanjem. Veter je zavijal okrog oglov, drevje je šumelo in občasno preglasilo ropot, ki so ga povzročali polhi.

Jutro se je zavleklo v poldne, učenci se kar niso hoteli zbuditi. Po zajtrku smo vtise prejšnjega dne skušali ujeti na papir – imeli smo pouk na klopi pred kočo. Nebo se je znova začelo zagrinjati, zato smo se postopno pripravljali na odhod. Vsak je moral pospraviti svoje stvari in sodelovati pri zlaganju skupnih pripomočkov, ki smo jih prinesli s seboj.

Zastavljene cilje so učenci dosegli. Dokazali so sicer, da naravo "teoretično" bolje poznajo kot praktično, kar povezujem z dejstvom, da jim tovrstne izkušnje v sklopu šole niso prav pogosto ponujene. Spoznala sem tudi, da so med seboj dokaj uglašeni in da se kot skupina dobro dopolnjujejo in pozitivno delujejo. Ugotavljala sem, da so jim v novem okolju začele "delovati nove antene", saj so bili pozorni na mnoge dražljaje iz narave, ki jih sicer v vsakdanjem okolju najpogosteje preslišijo ali spregledajo. Izkušnja dvodnevnega naravoslovnega dne je bila za vse nas posebno bogata tudi zato, ker smo domala vsako stvar ali dogodek izkoristili za pogovor, za razpredanje misli, za ubesedite čustev; pri tem sem skušala učence čim pogosteje usmerjati "navznoter", v njihovo doživljanje, samozaznavanje in notranje občutenje. Merilo uspešnosti naše dejavnosti je bilo zadovoljstvo učencev in njihova želja, da bi šli še kdaj v planine.

Nika Munih,
prof. defektologije

ČRNOMELJ

PRVO LETO V BIVALNI ENOTI

Vsak začetek je težak, tako je bilo tudi pri nas, v prvi bivalni enoti Črnomelj. Po odprtju v februarju smo si zastavili program. Odrasle osebe z motnjo v telesnem in duševnem razvoju, ki stanujejo v enoti ali so naši varovanci, imajo svoje želje, zanimanja, potrebujejo spodbudo za delo z drobnimi, koristnimi nasveti in vodenjem.

V prvih spomladanskih mesecih smo začeli obdelovati vrt, ki smo ga dobili v najem od Komunale Črnomelj. Izdelati je bilo treba načrt sajenja, si priskrbeti seme in sadike, orodje za obdelovanje zemlje. Z velikim veseljem smo pripravljali gredice, na katere so dekleta sejala in sadila. Trud se je obrestoval z obilico pridelkov: špinačo, solato, paradižnikom, korenčkom ... Ob vročih večerih so gojenci vrt zalivali. Imeli so toliko pridelka, da so si lahko ob koncu tedna pripravljali dodatke k jedem. Obilnega pridelka je bila deležna tudi osrednja kuhinja.

Vendar nismo samo delali. V vročih poletnih dneh smo varovance odpeljali na bregove reke Kolpe. Popoldneve smo preživljali v senci ob vodi. Mnogi so tako preživeli ves dopust.

Jeseni je v Beli krajini vedno lepo in zanimivo. Pečenje kostanja, ki ga naberemo ob koncih tedna, je nekaj posebnega. Seveda nas je pri pečenem kostanju več kot pri nabiranju v gozdu.

Stanovalci radi sprejemajo obiske in radi so zaposleni. Vedno se radi ukvarjajo z izdelki, ki so drugačni. Jeseni so se s pomočjo zunanje svetovalke Sonje Horvat iz Črnomlja lotili ustvarjanja izdelkov po njenih zamislih.

Bivalna enota ne deluje dolgo in vendar se je v tem času zgodilo mnogo dobrega za naše stanovalce. Bilo je tudi nekaj spodrsljajev, toda skupaj z našimi varovanci se učimo življenja tudi mi, ki skrbimo zanje.

Življenje je pesem – poj jo.
Življenje je igra – igraj jo.
Življenje je izziv – sprejmi ga.
Življenje je uganka – reši jo.
Življenje je žrtev – daruj jo.
Življenje je ljubezen – daruj jo.

Vesna Doltar, vodja bivalne enote
Dijaški dom Črnomelj

ČRNA NA KOROŠKEM

PRVO SREČANJE ORFFOVIH SKUPIN

Tudi novembrski dnevi so lahko lepi, topli, polni doživetij.

Prav tak je bil četrtek, 22. novembra, ko se je v Črni na Koroškem zbralo sto dvajset otrok, mladostnikov in odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju. Zbrali so se, da pokažejo svoje ustvarjanje na Orffovih glasbilih, da jim zaploskamo, da spoznajo nove prijatelje.

Na vabilu je bila napisana skromna želja: "*Podarite nam dopoldan in nas nagradite z aplavzom.*" v celoti se je uresničila. Vsaka skupina, ki je nastopila, je bila deležna velikega aplavza gledalcev in poslušalcev. Vsi cilji, ki smo si jih zadali, ko smo si omislili srečanje, so bili doseženi.

Mladi inštrumentalisti so z vso resnostjo predstavili svoje skladbe. Z velikim zanimanjem so prisluhnili drugim skupinam. Kljub napornemu dopoldnevu pa jim ni zmanjkalo energije za ples, ki je trajal kar v popoldanske ure.

Mentorice in mentorji so prisluhnili oceni gospe Ide Virt. Zelo je bila navdušena nad prireditvijo in nad tem, kaj so skupine prikazale. Podala je nekaj smernic za nadaljnje delo.

Glasbeno srečanje Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo se je nadaljevalo z Dnevi glasbe in plesa in s Srečanjem Orffovih skupin. Prav je tako, saj bomo v naših ustanovah še z večjim navdušenjem peli, igrali in plesali in se tako pripravljali za nove nastope, ki jih je vedno premalo.

Center Črna je srečanje izvedel pod pokroviteljstvom Zveze Sožitje – zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije.

Naslednje, drugo srečanje Orffovih skupin oseb z motnjo v duševnem razvoju bo v Črni na Koroškem v novembru 2003. Želimo si in prepričani smo, da se bo čez dve leti srečanja udeležilo še več skupin, da bomo spoznali še več prijateljev in da bo naše druženje postalo tradicionalno.

Božena Mlinar

ŽALEC

IZLET V POSOČJE

V septembru je medobčinsko društvo Sožitje Žalec organiziralo izlet v Posočje. Tako smo se starši člani društva z avtobusom odpeljali v smeri Ljubljane, Logatca, Idrije proti Posočju.

S prvim biserom naših naravnih lepot smo se srečali v Mostu na Soči, kjer nas je ob obali že čakala ladja Lucija. Popeljala nas je na panoramsko vožnjo po jezeru, ki je sotočje reke Soče in Idrijce. Med plovbo smo bili udeleženci izleta lepo postreženi z mornarsko malico. Kapetan Dean, že star "jezerski volk", pa je razkazal in povedal marsikaj zanimivega in popestril z marsikatero šegavo prigodo. Med potjo nas je presenetil ter poiskal med nami zaljubljen par in izvedel poroko po starih mornarskih običajih. Prevoz z ladjo smo sklenili z dogodkom, ko je novo poročeni ženin v naročju prenesel nevesto z ladje na obalo. Pot smo nadaljevali do Tolmina, si ogledali znamenita Tolminska korita, sprehodili smo se do šestdeset metrov visokega Hudičevega mostu, nekateri pa tudi do Danteje jame ob čudovitem pogledu na tolmune in slape tega potoka.

Popoldan smo pot nadaljevali po spodnjem delu čudovite reke Soče čez Kanal do Goriških brd, naše najzahodnejše pokrajine. V vasi Gonjače je sledil pogled z razglednega stolpa kot najvišje točke Goriških brd vse tja do Furlanije in Tržaškega zaliva. Potem nas je prijazna domača voditeljica pospremila v vas Šmartno in v znamenito cerkev, kjer nam je povedala zgodovino od stare Avstrije do Beneške republike. V isti vasi smo si lahko tudi ogledali zgodovinski muzej Goriških brd. Ker pa je bil to čas trgatve, smo v vasi obiskali enega največjih vinogradnikov. Ob pokušini dobre kapljice in prigrizku smo se seznanili z načinom predelave grozdja in kletarjenja kot edinega vira preživljanja. Kar težko smo se poslovili od slikovitih gričkov in lepot Goriških brd ter se po Osimski cesti skozi Novo Gorico podali v Vipavsko dolino. Izlet smo končali v Vipavskem hramu, kjer so nas postregli z izvrstno hrano in pijačo.

Zadovoljni in presrečni smo se s pesmijo in šalami vračali proti domu bogatejši za nova spoznanja in lepa doživetja. Tako je bil izpeljan še eden od niza vsakoletnih izletov društva Sožitja Žalec, ki so resnično vedno dobro organizirani; za to se udeleženci izleta iskreno zahvaljujemo društvu, pa tudi njegovemu predsedniku gospodu Kopušarju.

Darinka Pevec,
za udeležence izleta

ŽUŽEMBERK

IZLET KLUBOVCEV V MOZIRSKI GAJ

Za vsakega človeka je doživetje nečesa novega posebno zanimivo in vznemirljivo. Tako doživetje je bil tudi naš prvi sobotni izlet, ki smo ga načrtovali za skupino petih odraslih oseb, vključenih v klub Žužemberk - ta je bil ustanovljen v aprilu v okviru Sožitja Novo mesto.

Po začetni negotovosti je bil led prebit, ko se je pokazal naš kombi in smo polni pričakovanja sedli vanj. Večina se je že peljala z avtomobilom, a taka skupinska vožnja s kombijem je doživetje posebne vrste.

Pot nas je vodila skozi Novo mesto, Krško, Sevnico, Celje in Polzelo. Izletniki so z zanimanjem opazovali hiše in mesta, ki so bežala mimo nas, in občudovali naravo. Jožeta so najbolj prevzele reke, ki se po barvi niso mogle primerjati z našo zeleno lepotico Krko. Vse so bile namreč rumene, kot je sam pri sebi ugotavljal Jože.

Po dveh urah vožnje smo prispeli v Mozirje, kjer je bil predviden naš prvi postanek. Ko smo si po dolgi vožnji pretegnili ude, smo peš nadaljevali pot po urejenem parku. Ustavili smo se pri ribniku, kjer je ravno potekalo tekmovanje v lovljenju rib, v potočku smo opazovali sulce, mrene, lipane in potočne postrvi, se sprehodili med lepo oblikovanimi cvetličnimi gredicami, negovanimi zelenicami, obiljem okrasnih grmovnic in številnimi etnografskimi objekti z opremo iz podeželskega življenja. Posebna paša za oči in sprostitev duha so bile iz cvetja oblikovane živali.

Med sprehodom smo se ustavili v prijetni senci, kjer smo složno ugotovili, da nam v želodcih že pošteno kruli. V bližnji restavraciji Mozirski gaj so nas prijazno sprejeli in kljub velikemu številu gostov poskrbeli, da smo dobili prostor v veliki jedilnici. Toplo nam je bilo pri srcu ob spoznanju, da »drugačne« upoštevajo kot enakopravne člane družbe; da »drugačni« le niso več drugorazredni ljudje. Počutili smo se sprejete in dobrodošle, zato se je lahko ustvaril pristen odnos, tak, kakršnega smo si pred leti lahko le želeli. Kosilo je bilo izvrstno, pijačo si je naročil in plačal vsak klubovec sam, kar je še okrepilo njihovo samozavest.

Pot smo nadaljevali skozi Nazarje do Ranča, ki je upravičil svoje ime. Nismo se mogli načuditi čudovitemu razgledu, svežemu zraku in strumnim konjem vseh vrst - športnim, jahalnim, domačim, od šimlja do vranca, lisca in rjavca, pa tudi konji mešanci so bili vmes.

Pošteno utrujeni od hoje in novih vtisov smo si kar oddahnili, ko smo znova posedli v kombi in se prepustili varni vožnji šoferja Naceta. V večernih urah nas je lepo pripeljal domov.

Dan je bil izpolnjen, naši prijatelji pa nadvse zadovoljni. Pokazali so, da se znajo primerno vesti, medsebojno sodelovati in se prilagajati skupnim zanimanjem. Vsi skupaj že kujemo načrte, kako se bomo prepustili novim izzivom. Zahvaljujemo se društvu Sožitje, FS - prevozi, storitve in trgovina, in občini Žužemberk, ki so nam omogočili izlet in z njim vnesli žarek sonca v bolj ali manj temačen vsakdanjik.

Veronika Lončarič

VIPAVA

ZIMOVANJE V SEMIČU

Letošnjo šolo za življenje smo poimenovali kar "zimovanje", saj smo se v Semič odpravili z namenom, da doživimo pravo snežno zimo, ki je na Primorskem seveda nimamo. Želeli smo spoznati nove kraje in šege tam živečih ljudi.

Zveza paraplegikov Slovenije nam je v ta namen posodila svoj dom. V Semiču smo preživeli dneve od 10. do 14. decembra.

Na pot smo se odpravili v ponedeljek po kosilu. Ustavili smo se v Novem mestu in si ogledali mesto, knjižnico in cerkev. V Semič smo prispeli zvečer.

Hiša nam je bila všeč. Namestili smo se po sobah, pripravili večerjo in se nato zabavali ob socialnih igrah.

Zjutraj smo si ogledali Semič in nakupili vse potrebno za gospodinjstvo. Na programu sta bila namreč tudi samostojna priprava obrokov in pospravljanje. Zvečer smo izdelovali zgibanko o Beli krajini. Ob tem smo spoznavali značilnosti pokrajine, mesta in šege.

V sredo nas je obiskal župan semiške občine. Povabil nas je na svoje posestvo in nam povedal veliko zanimivega o kraju in ljudeh. Sam se ukvarja s konji in z vinarstvom. Povabil nas je tudi v zidanico.

Po kosilu smo si šli ogledat znamenito lipo. Semič je mesto, ki sega visoko v hrib, zato je bila pot težavna.

Medtem je ves čas po malem snežilo, in ko smo se vračali, smo imeli dovolj snega za zimsko veselje. Sankali smo se po bregu in se kepali.

Ob svečah smo praznovali Miranov in Urbanov rojstni dan.

V četrtek smo si za kosilo pripravili postrvi. Prinesel nam jih je mož iz gojišča za hribom, kajti sami zaradi snega ne bi mogli k njemu.

Obiskali smo čebelarski muzej in izvedeli res veliko o čebelah in medu. Nato smo si ogledali še pokrajinski in vinarski muzej. Tudi tam smo izvedeli veliko novega.

Zadnje jutro smo se zbudili v pravo zimsko pravljico. Pospravili smo prtljago, natančno očistili hišo in se nato odpeljali v Vipavo.

Zastavljene cilje smo dosegli. Samo bivanje je bilo za vse nas prijetno. Vsi udeleženci so sodelovali po svojih sposobnostih in bili zelo motivirani. Ugotovili smo, da smo potrebovali spremembo kraja in da takšne oblike dela povežejo učence in spremljevalce med seboj, obenem pa so priložnost za izkušenjsko učenje.

Tanja Princes, prof. defektologinja

LITIJA

IZLET NA GORENJSKO

Člani društva Sožitje Litija smo se odpravili na izlet na Gorenjsko.

Za izlet se je prijavilo kar štiriinšestdeset udeležencev, zato smo poleg avtobusa morali naročiti še kombi.

Otroke, mladostnike in odrasle osebe s posebnimi potrebami so na izletu spremljali njihovi starši, sestre, bratje, učitelji, skrbniki in prijatelji.

Na Bledu jih je že čakal vlakec, s katerim so se peljali ob jezeru in opazovali lepote gorenjskega bisera. Posladkali so se z blejskimi kremnimi rezinami, krmili račke in si ogledali trgovine.

Kosilo so jim pripravili v gostilni Avsenik v Begunjah, kjer so si ogledali Avsenikovo zbirko in razstavo. Pot so nadaljevali na Brezje, si ogledali cerkev, likovno razstavo in razstavo jaslic. Domov so se vrnili ob šesti uri zvečer. Tudi vreme jim je bilo naklonjeno. Pavel Smolej jim je približal Gorenjsko s svojim bogatim znanjem.

Ta četrtek je bil resnično nekaj posebnega. Odrasli s posebnimi potrebami, ki niso vključeni v nobeno izobraževanje, varstvo in delo, preživijo večino časa v domačem okolju in imajo malo priložnosti za izlete. Obremenjeni so tudi njihovi starši in skrbniki. Ob izletu so se odločili, da bo postalo organiziranje izletov stalna oblika dela društva Sožitje.

Prijazne besede, srečne poglede in tople občutke pa si bodo do novega izleta vtisnili v spomin.

Marjeta Mlakar Agrež

POLETJE V CAMPAMERICA

Vsi sodelavci (spremljevalci, vodje spremljevalcev in ostali pomočniki)

Trenutek, ki je trajal vse poletje, se je začel konec junija. Odpotovala sem v Ameriko, kjer sem dva meseca delala v kampu za osebe s posebnimi potrebami.

Prek organizacije CampAmerica, ki jo v Sloveniji zastopa popotno društvo Erazem, sem dobila delo v kampu Echo. Kamp je v državi New York, približno sto kilometrov severno od največjega ameriškega mesta. V tem kampu preživi poletje okrog dvesto petdeset odraslih oseb s posebnimi potrebami.

Bila sem edina Slovenka, vendar sem se v tem kampu kar dobro znašla. Obkrožena večinoma s Poljaki in z Angleži sem se kmalu počutila precej domače, poleg tega pa je bil kamp zelo majhen. V njem nas je bilo približno štirideset delavcev, od tega sedemindvajset svetovalcev oz. spremljevalcev in vodij spremljevalcev.

Kamp Echo je bil za osebe s posebnimi potrebami kot nekakšno letovanje. Uporabniki, ki so bili večinoma odrasle osebe z Downovim sindromom in ljudje po poškodbah glave, so svoje dvanajstdnevne počitnice preživljali ob malem jezeru sredi lepega listnatega gozda.

Kamp je bil organiziran podobno kot Sončkova obnovitvena rehabilitacija. Razlika je bila predvsem v tem, da tu uporabniki niso imeli posebnih terapij (fizioterapija, jahanje), pač pa le različne dnevne dejavnosti. Le-te so bile: glasbena delavnica, športne dejavnosti, likovna delavnica in dejavnosti ob vodi (plavanje, ribolov, veslanje s kanuji in čolni). Poleg dnevnih dejavnosti so imeli še večerni program, ki je bil namenjen zabavi. Po večerji

Ena izmed naših skupin.

smo tako sodelovali v raznih športnih in zabavnih igrah, v improviziranem kinu s kokicami in kokakolo, v večeru talentov, kjer so uporabniki pokazali svojo skrito nadarjenost, prepevali smo ob tabornem ognju, imeli večer ob rokovski skupini in nazadnje še banket. Zadnji večer vsake skupine (banketni večer) je bil res nekaj izjemnega. Običajna jedilnica, v kateri smo obedovali in ustvarjali likovne umetnije, se je prelevila v lepo sprejemnico s praznično pripravljenimi mizami, z gurmansko večerjo in s plesom ob zvokih svingovske glasbe.

V osmih tednih so se zvrstile štiri skupine po približno šestdeset uporabnikov. Razdeljeni so bili v sedem do osem skupin. Vsaka skupina je imela tri spremljevalce (nas) in okrog osem uporabnikov. Skupaj – kot skupina – smo spali v isti kabini (hiški) in se udeleževali dejavnosti, ki so bile za vsako skupino razporejene po urniku.

Naše delo je zajemalo skrb za uporabnike (pomoč pri osebni higieni, hranjenju itn.), organiziranost športnih dejavnosti in likovne delavnice za skupino, skrb za varnost uporabnikov pri dejavnostih in njihovo čim večje sodelovanje. Imeli smo tudi nočna dežurstva, to pomeni, da je vsak od nas po eno noč spal v predsobi kabine in pomagal uporabnikom, če so ponoči potrebovali pomoč. Tako se je včasih zgodilo, da so bile nekatere noči precej "delovne" in neprespane. A za sprostitev smo bili vsak tretji večer prosti od sedmih zvečer do polnoči in tako smo šli do bližnjega nakupovalnega središča ali v kakšen pub na pijačo. Vsekakor sta dva meseca v kampu hitro minila. Po končanem delu pa sem se odpravila še s tremi sodelavci na štirinajstdnevno potepanje po ameriških velemestih. Tako smo obiskali Boston, Filadelfijo, Washington in New York.

Utrujena in polna novih vtisov sem si po skoraj treh mesecih bivanja v Ameriki že kar močno želela vrniti domov. Po neštetih enakih vprašanjih prijateljev in znancev o tem, kako sem preživela poletje v Ameriki, sem odgovor strnila v dva stavka: Bilo je neponovljivo, včasih težko in naporno, a tudi veselo. Lepo je biti tam in spoznati vse tiste ljudi, a lepo je bilo tudi znova priti domov.

Nekaj dni pred napadom na World trade center ...

Marjeta Škrlj

OD IZVIRA DO IZLIVA

Učiti otroke o studencu, potoku ali reki le ob slikah, za šolsko mizo, je nesmiselno in nestrokovno. Vidni vtisi, podkrepljeni z gibanjem, se bolj vtisnejo v spomin. Prav zato sem znanje želela pridobivati v naravi, na ekskurziji, ki smo ji dali naslov Od izvira do izliva. In to potoka in reke.

Veliko globalnih in specifičnih ciljev sem si zastavila in upam, da sem jih v teh petih urah tudi uresničila.

Na pot smo se s kombijem odpeljali po kosilu v prelepem, sončnem ponedeljku. Ob odhodu nam je ravnateljica rekla: "Imejte se lepo." In res smo se imeli. K temu pripomore vedno tudi naš izredno tenkočutni in prijazni voznik Tomaž, saj se potrudi in najde marsikaj – tudi lep, lesen, doma izdelan mlinček ob potoku pod cesto.

Nad Orehovico smo se najprej ustavili ob izviru in studencu. Tu je po žlebu lepo tekla voda v naše vedro, ki smo ga hitro podstavili. Pomočili smo roke vanjo in ugotovili, da je mrzla, nikakor pa ne pitna. Podstavili smo naš mlinček in opazovali vrtenje mlinskega kolesa. Voda iz tega izvira teče pod cesto v potok Pasji rep, ta pa se izliva v potok Močilnik.

Pot smo nadaljevali in občudovali čudovite barve jesenskega gozda. V vasi Vrabče smo si ogledali ostanek vodnjaka. To je bila za nas prava zanimivost. Še nekoliko naprej smo se odpeljali in že smo bili pri veliki mlaki, nad katero sta k sreči letala dva kačja pastirja. Nekateri otroci so živalci prepoznali. Tudi nekaj značilnega rastlinja je raslo ob mlaki – rogoz in ločje. Ugotovili smo, da je to blatna, rjava mlakuža. Tu se voda ne pretaka in čisti po kamenčkih kot potok. Ker žabic nismo videli, smo sklepali, da so se že zarile v blato, kjer bodo prezimile. Od tod smo lepo videli na Nanoško planoto pa tudi v Vipavo in bližnje vasi.

Spustili smo se navzdol v dolino potoka Branica. Prav ob njem smo se vozili, spotoma opazovali lovske preže in preorane njive.

Na lepem parkirišču ob potoku smo parkirali in se sprehodili povsem do potoka. Alen je v gumijastih škornjih hodil tudi malo po potoku.

Ladjice, ki smo jih zgubali prejšnji dan, smo postavili v vodo in jih opazovali, kako so plavale. Ugotavljali smo, da je voda kalna, deroča in hladna. Poudarili smo, da ni pitna. Pripovedovala sem o svojem spominu iz otroških let. Šla sem z mamo, ko je nesla prat perilo k potoku. Uprizorila sem, kako je mama na "perivnem plohu" prala perilo in ga potem na glavi odnesla domov. Vsak otrok je imel priložnost poskusiti, saj smo imeli perivni ploh, pleničke in škaf. Vsak je rekel, da je to težko delo, kajti že nas je bolelo v križu.

Ker nam je ostalo še malo časa, smo se peljali čez Šmarje proti Ajdovščini čez reko Vipavo in čez Hubelj. Ob Hublju smo se čudili izviru in slapu, ki je padal kar visoko. Voda se je penila, šumela in bučala proti nam. Voda iz reke poganja celo elektrarno pa tudi vodovod se polni.

Nabiranje novih vtisov smo sklenili z zelo zanimivim spoznanjem. Ves popoldan smo hodili ob vodi, domov pa smo prišli žejni. Seveda, saj si je nikjer nismo upali piti. Učimo se, da je pitna voda samo pri pipi, pa še to ni vedno povsem zanesljivo.

Prišli smo do zamisli, da bi naši ravnateljici predlagali nakup vodnega bara. Tako bi bil dostopen kozarec vode vsakemu otroku. Denis je naš pogovor sklenil takole: "Jaz bom predlagal na domski skupnosti." Zelo sem ga pohvalila. Zdaj čakamo samo še sestanek domske skupnosti.

Danica Benčina
Center za usposabljanje invalidnih otrok
Janka Premrla - Vojka, Vipava

SADILI SMO JABLANE

Že nekaj let sem si želela, da bi skupaj z otroki sadili sadno drevje v nasadu.

S kolegico iz šestega razreda sva se že na začetku šolskega leta dogovorili za projekt Živeti z naravo. To je bila zamisel, ki se je porodila iz potrebe po odkrivanju lepot narave. Naši otroci imajo premalo izkušenj in predstav o naravi, saj jih je gibalna oviranost od najnežnejših let priklenila med štiri stene bolnišnice, nato pa doma, kjer so bili nekateri tudi preveč varovani in jim družina ni mogla ponuditi pristnih življenjskih izkušenj v okolju. Tudi težave s pozornostjo in koncentracijo so tiste, ki onemogočajo naravno pot od zaznave do predstave.

Trudimo se, da bi naši učenci sprejemali znanje po vseh možnih poteh in da bi jim s tem pomagali pri razvoju njihovih preostalih sposobnosti. Mislim, da je narava, še posebno za našega otroka, nepogrešljiv vir, ki ga moramo izkoristiti.

Življenje z naravo se pri nas začne že pri vsakdanjem jutranjem trimčku, po zajtrku. Čeprav je to včasih, ko je mraz, le hiter sprehod okrog našega Centra. Tu opazimo tudi slano, ki je drugače nimajo kje opaziti. Ta zaznava nam je še kako dobrodošla, ko obravnavamo vodo.

Sama sem velika ljubiteljica narave. V naravi občudujem predvsem drevesa. Najlepša se mi zdijo pozimi. Ne vem, zakaj me drevesa tako očarajo. V njih vidim vir energije, moči, kljubovanje, skratka - zame so drevesa pravi simbol življenja. Letos se mi je uresničila želja, da smo skupaj z otroki posadili deset jablan.

Najprej smo si ogledali sadike. Vsak otrok je držal v rokah svojo sadiko in poimenoval korenino, steblo, veje.

Naš Klemen je hotel prvi posaditi svojo jablano, zato je prvi prijel za rogačko. Dokazal nam je, da to delo pozna, saj preživi z očetom veliko časa pri podobnih delih. Medtem ko smo mi pregledovali sadike, je svojo že postavil v jamo. Prijel je za veliko kladivo in ga

naslonil ob kol; tudi tega je bilo treba zabiti v zemljo, da smo privezali sadiko. "Ta bo rasla, veliko jabolk bo zraslo," je rekel Klemen. Upamo, da res.

Tudi drugi otroci, čeprav z večjimi težavami so si želeli posaditi jablano. Nekateri so bili zadovoljni že s tem, da so držali sadiko, da smo jo lahko zasuli. Jasmina se je trudila, da je na korenine nesla poseben humus. Zasipati pa smo pomagali mi, odrasli. Povedali smo tudi, da ko zemlja zmrzne, ne smemo saditi sadnega drevja.

Ker je nasad blizu potoka, je bilo kar sveže. Morali smo pridno delati, da nas ni zeblo. Ker je teh deset jablan zadnjih izmed tristotih v nasadu, smo si dobro zapomnili, katere so naše - tiste v zadnji vrsti ob poti. Upam, da jih bomo spomladi opazovali v čudovitem cvetenju, nato pa jeseni spet pridno obirali.

Ker je nad nasadom že prijetno sijalo sonce, smo se sprehodili navzgor do vinograda. Tam je še rasla pesa. Bila je tako velika, da je Klemen sam ni mogel izpuliti. Uprizorili smo Debelo repo in na koncu rekli: "V slogi je moč."

Danica Benčina,
specialna pedagoginja
Center za usposabljanje invalidnih otrok
Janka Premrla-Vojka, Vipava

IZDELKI IZ JESENSKIH PLODOV

Jeseni je na voljo veliko naravnega materiala, iz katerega lahko izdelamo različne figurice. Opisala bom, kako smo skupaj z otroki izdelali tri od njih. Poučujem v oddelku vzgoje in izobraževanja (prva stopnja), kjer potrebujejo otroci več pomoči in spodbude.

Sova iz suhih listov

Potrebujemo:
- liste različnih oblik in velikosti,
- risalni list ali kos lepenke,
- celulozno lepilo.

Na podlago narišemo obliko sove, nato na risbo polagamo liste in jih lepimo. Namesto listov lahko pri sovinih očeh uporabimo tudi bučnice ali kaj podobnega.

Če želimo, da bo figurica obstojnejša, vejice z listi najprej rahlo potolčemo s kladivom in jih postavimo v visoko vazo, ki jo napolnimo z dvema tretjinama vroče vode in tretjino glicerina.

Ježek iz žira

Potrebujemo:
- moko,
- sol,
- žir,
- žirove ježice.

Za testo potrebujemo enako količino moke in soli. Dodamo malo vode in vse skupaj dobro pregnetemo. Nato iz testa oblikujemo kepo, ki jo na enem koncu raztegnemo, da dobimo ježkovo glavo. Oblikujemo smrček, da bo lahko ježek "radovedno vohljal naokrog". Žir zataknemo na mesto, kjer bo imel naš ježek oči, žirove ježice pa s pecljem zatikamo eno zraven druge v ježkov trup. To počnemo toliko časa, dokler ni ježek poln bodic.

Koruzna punčka

Potrebujemo:
- moko,
- sol,
- koruzni stržen,
- koruzne laske,
- ličkanje (listi, ki smo jih odstranili s koruznega storža),
- jogurtov lonček,
- mivko,
- kratko palico,
- plakatne ali tempera barve,
- rafijo.

V posodo stresemo enako količino moke in soli. Počasi dodajamo vodo in oblikujemo testo. Iz testa naredimo kroglico in jo nataknemo na koruzni stržen. Postavimo jo na varno mesto in počakamo nekaj dni, da se testo strdi.

Nato na kroglico, ki nam rabi kot "punčkina glava", narišemo oči, nos in usta. Stržen s kroglico zataknemo v jogurtov lonček, v katerega smo prej pripravili mivko. Punčki oblikujemo pričesko iz koruznih laskov, ki jih nalepimo na kroglico. Koruzne liste pobarvamo z različnimi barvami in pustimo nekaj časa, da se barva posuši. S tako pobarvanimi listi oblikujemo figurici roke in obleko. Liste polagamo okoli stržena in jogurtovega lončka enega poleg drugega ter jih zvežemo z rafijo. S pobarvanimi koruznimi listi ovijemo še kratko paličico. Punčka je tako dobila še roke.

Omenjene načine izdelave lahko dopolnimo tudi s kakšno svojo zamislijo.

Irena Gorenjak, defektologinja
Osnovna šola Glazija, Celje

Literatura:
- Myrna Daitz, Shirley Williams (1997). Domislice iz narave. Nova Gorica: Educa.
- Ban, T. (1999). Otrok ustvarja. Domžale: Studio Hieroglif.

■ VPRAŠANJE:

Kako in kje se uveljavlja oprostitev davka na motorna vozila pri nakupu avtomobila za invalida?

ODGOVOR:

Osebe z zmerno, težjo ali težko telesno ali duševno prizadetostjo, ki jim je priznana invalidnost po zakonu o družbenem varstvu telesno in du-ševno prizadetih oseb, in pa otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki jih zdravstveni zavodi spremljajo kot rizične v razvoju, po Zakonu o davkih na motorna vozila ne plačujejo davka od cestnih motornih vozil.

Oprostitev se uveljavlja na podlagi odločbe o priznanem statusu invalida oziroma odločbe pristojnega centra za socialno delo, izdane na podlagi izvedenskega mnenja o razvrščanju otrok in mladostnikov z motnjami v te-lesnem in duševnem razvoju, ali pa na podlagi potrdila zdravstvenega doma oziroma drugega zavoda, ki opravlja specialistično pediatrično dejavnost.

Oprostitev se uveljavlja s povračilom plačanega davka pri pristojnem davčnem organu, če gre za končni uvoz, pa pri pristojnem carinskem organu. Pristojni davčni oziroma carinski organ je dolžan vrniti plačani davek iz tega zakona v 15 dneh po prejemu zahtevka.

V prometno dovoljenje tako kupljenega oziroma uvoženega avtomobila se vpiše, da je za kupljeno vozilo uveljavljeno povračilo davka.

■ *VPRAŠANJE:*

Imam brata, starega 34 let, ki je težko prizadet. Umrl nam je oče, ki je z oporoko zapustil vse svoje premoženje najini materi. Kako bo na zapuščinski obravnavi z dedovanjem? Ali pripada mojemu bratu zaradi hude prizadetosti večji nujni delež kot meni?

ODGOVOR:

Če oče ne bi napisal oporoke, bi po njem podedovali mati, brat in vi vsak tretjino zapuščine.

Zdaj pa bosta z bratom podedovala le nujni delež, ki je za oba enak (kljub bratovi hudi prizadetosti), to je šestino zapuščine.

■ VPRAŠANJE:

Kdaj staršem hudo prizadetega otroka ne pripada dodatek za nego otroka?

ODGOVOR:

Dodatek za nego otroka ne pripada otroku, ki je zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja v zavodu, v katerem ima brezplacno oskrbo, v casu, ko je v zavodu.

■ VPRAŠANJE:

Kako je s povrnitvijo potnih stroškov, ki jih imamo s prevozom 11 let starega sina, ki je zmerno prizadet? Ali nam pripada povracilo in kje ga lahko uveljavljamo? Vsak dan ga vozimo v Center Dolfke Boštjancic na Igu.

ODGOVOR:

Po Zakonu o osnovni šoli imajo otroci s posebnimi potrebami po tem zakonu pravico do brezplacnega prevoza ne glede na oddaljenost njihovega prebivališca od osnovne šole, ce je tako odloceno v odlocbi o usmeritvi.

■ VPRAŠANJE:

Imam zmerno prizadetega sina, starega 15 let. V kolektivni pogodbi podjetja, kjer sem zaposlena, imamo določbo, da delavcu invalidu ali delavcu, ki ima invalidnega otroka, ne more prenehati delovno razmerje. V podjetju pa so mi izdali odločbo, da sem tehnološki presežek. Kako je s tem - ali mi kljub temu lahko preneha delovno razmerje?

ODGOVOR:

Po Zakonu o delovnih razmerjih delovno razmerje delavca, katerega delo postane trajno nepotrebno in ki ima otroka, zmerno ali težje motenega v duševnem ali telesnem razvoju, lahko preneha samo s pisnim soglasjem delavca.

Glede na to zakonsko določbo vam ne more prenehati delovno razmerje razen v primeru, da podpišete sklep o prenehanju delovnega razmerja oziroma če soglašate s tako izdanim sklepom. Organizacija oziroma delodajalec pa mora delavca v takem pri-meru pisno opozoriti na posledice prenehanja delovnega razmerja z njegovim soglasjem v zvezi s pravicami iz zavarovanja za primer brezposelnosti.

Nevenka Ljubič, pravnica

Literarno-novinarski krožek Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla - Vojka, Vipava

SNEMANJE V POSTOJNI

Pred snemanjem smo imeli veliko pevskih vaj. Vse pesmi smo znali lepo zapeti. Gospa Loredana je rekla: "Odlični ste. Zdaj pa lahko gremo v Postojno na snemanje." Vsi smo težko pričakali dan, ki je bil določen za snemanje. Gospod Tomaž je pripravil kombibus. Ta dan smo se zelo hitro spravili vanj in odpeljali proti Postojni.

Prispeli smo do hotela Jama. Napotili so nas v rdečo dvorano. V njej je bilo vse v rdečem in mislim, da ima ta dvorana prav zato tako ime.

Kmalu smo začeli s snemanjem, ki je trajalo pet "dolgih" ur. Uf, kako naporno je bilo vse to! Čisto tiho, samo peti in peti ter ponavljati, to je pravi dolgčas.

No, ponavljanje in petje bi še šlo, saj si želimo odlično zgoščenko. Tiho biti in nič klepetati, to pa je nekaj povsem drugega. Zame je bilo to najtežje, saj tako rada poklepetam.

Po petih urah trdega dela smo si želeli samo še nazaj v Vipavo in počitek.

Ko sem si odpočila, sem ugotovila, da je bilo na snemanju vseeno lepo.

Zdaj ko je vse za nami, vsi težko pričakujemo zgoščenko in smo radovedni, kako smo peli ta dan. Upam, da nam je uspelo.

Andreja Simončič

MOJA NOVOLETNA ŽELJA

V pričakovanju novega leta imamo vsi polno želja in novih načrtov. Moja želja se vsako leto ponovi.

Če bi bila moja želja zares uresničljiva, bi si zaželela, da bi lahko hodila. A ko bi shodila, mislim, da se sploh ne bi več ustavila. Hodila bi in hodila do onemoglosti, dokler me ne bi tako zabolele noge, da bi morala sesti.

Joj, kako srečna bi bila tudi moja družina! Tega sploh ne morem povedati z besedami.

Šla bi povsod, kamor zdaj ne zmorem.

Ta želja se bo verjetno iz leta v leto ponavljala in bo za vedno ostala samo želja. Vem, kakšna sem, zato poskušam biti srečna tudi takšna. Srečo pa imam tudi z dobrimi starši.

Nada Topolovec

HVALEŽNA SEM

Nekega dne sem prišla prav slabe volje h gospe Francki na krožek. Čeprav grem rada tja, sem ta dan razmišljala, ali naj sploh grem.

Nekaj časa me je opazovala vsa začudena, brez besed. Potem pa je rekla: "Andreja, kaj je danes s teboj? Saj si vendar vedno prihajala h krožku tako vesela in dobre volje."

Odgovorila sem ji, da sem v nekem čudnem položaju, da imam občutek, da se zgrinja name nekaj, česar ne bom več zmogla. Takoj me je vprašala, ali sem se o svojih težavah že pogovorila s kom. Povedala sem ji, da sem.

Toda prav ta dan sem potrebovala nekoga, da se pogovorim z njim o svojih težavah. Gospa Francka je to takoj spoznala, zato me ni silila s pisanjem.

Kar dolgo sva se pogovarjali. Mislim, da me je zelo pozorno poslušala. Ko sem ji vse zaupala, me je prijazno pogledala, prijela za roko in rekla: "Andreja, poskusiva najti rešitev. Kaj ko bi vsak dan zapisala, kaj lepega se ti je zgodilo tega dne, za kaj si hvaležna?"

Takoj se mi je zdela "ful" dobra ideja.

Dala mi je poseben zvezek, v katerega sem takoj začela pisati. Hvaležna sem, da sem se danes na krožku lahko pogovarjala.

Prav danes, po štirinajstih dneh, sva skupaj pogledali, kaj sem napisala dozdaj. Vsak dan zapišem, kaj me osreči, za kaj sem hvaležna.

O, verjetno me bodo še obšle črne misli! Sem najstnica ... Takrat bom vzela v roke svoj zvezek hvaležnosti.

Andreja Golob

NAŠ VIKEND SEMINAR

Društvo Sožitje vsako leto organizira vikend seminar v Lendavskih toplicah, v hotelu Lipa.

Zbrali smo se skupaj in se predstavili eden drugemu. Nekateri smo se poznali že od lani, na koncu smo ugotovili, da imamo štiri nove člane: Olgo, Štefko, Elico in Frančka. Vseh skupaj nas je letos dvanajst.

Za seminar smo se odločili zaradi kopanja. Po večerji je nastopila folklorna skupina iz Turnišča. Predstavili so nam veliko plesov. Pri igri s klobuki je sodeloval tudi naš Danilo. Naslednji dan smo se odpravili na kratek izlet v Veliko Polano. Tam smo si ogledali domačijo pisatelja Miška Kranjca. Miško Kranjec je napisal veliko knjig, po dveh od njih sta posneta tudi filma Strici so mi povedali in Povest o dobrih ljudeh. Nato smo si ogledali lončarstvo, nekateri so si kupili spominčke.

Zvečer nas je spremljevalka Mira učila igrati na razne inštrumente, veliko smo igrali, peli in plesali. Zadnji dan smo si naredili spominčke, to so bili aražmaji. Želimo si še veliko takih seminarjev.

Jerica Vincetič iz Ormoža

Literarni krožek, Varstveno-delovni center, Postojna

TU SEM DOMA

Doma sem v Gorenjah. Ko pogledam skozi okno, vidim gozdove. Turisti bi si ogledali lepo okolico. Želim, da bi bila v Gorenjah trgovina, da bi lahko kupila sladoled in kostanj. Lepo mi je poleti, ker si oblečemo kratke rokave, jemo sladoled in se kopamo z Leo, Mihom in Matjažem.

Nataša Jurca

TU SEM DOMA

Doma sem v Famljah. Famlje ležijo pod Vremščico. Vas je velika. Ima trgovino, ribiško kočo in grad. Najlepše mi je, ker imam tam prijatelja. Pri nas je najlepše poleti, ker na terasi pečemo čevapčiče.

Martina Žele

PRAZNOVANJE ROJSTNEGA DNE

V soboto sem bila na rojstnem dnevu. Nečakinja je praznovala prvi rojstni dan. Za rojstni dan sem ji kupila majico in termo nogavice. Sestra je prinesla torto, salamo in sir. Ines je ugasila prvo svečko na torti. Mi smo ji čestitali in se z njo veselili.

Nevenka Perhavec

TU SEM DOMA

Jaz sem doma v Ivanjem selu. Od nas vidim Kalič. Moj kraj je vasica. Turisti bi si ogledali cerkev in konje. Najraje sem doma, ker pomagam bratu pri tiskanju koledarjev. Želim si, da bi bila pri nas trgovina.

Aleš Debevec

NA POLHANJU

V soboto sem šla z očijem, s stricem, z Mihom, Matjažem, mamico, s teto Milko in z Martino, Leo in Brankom na polhanje. Bilo je lepo. Pekli smo krompir. Jedli smo pršut, pecivo. Pili smo sok in radensko in jedli čokolado in bonbone. Potem smo šli pobirat polhe. Domov sem prišla ob triindvajsetih. Peljala sem se z novim avtom – Boro Volkswagen. Potem sem šla spat v novo sobo.

Nataša Jurca

POSTAVLJANJE MLAJEV

V petek smo postavili mlaje in bili smo zelo veseli. Potem smo jedli narezek in pili pijačo. Jaz sem pil sok. Bilo je zelo lepo. V soboto je bila poroka. Nevesta je bila zelo lepa.

Aleš Debevec

PLANINSKI POHOD

Varovanci Varstveno-delovnega centra Murska Sobota smo se včlanili v Planinsko društvo Matica. Zelo sem se veselila prvega pohoda.
Robi nas je iz Murske Sobote s kombijem odpeljal do Ljutomera.
Tam smo se zbrali vsi, tudi prijatelji iz Lendave, Ljutomera in Gornje Radgone.
Pričakala sta nas vodnika, razložila sta nam pot in pravila.
V skupini smo se odpravili do Jeruzalema.
Ko smo prišli tja, smo dobili žige. Dobre volje in utrujeni smo se vrnili v Center.
Želim si še več takih pohodov.

Suzana Jančarič, Murska Sobota

V GORENJU SMO OBNOVILI BRANJE IN PISANJE

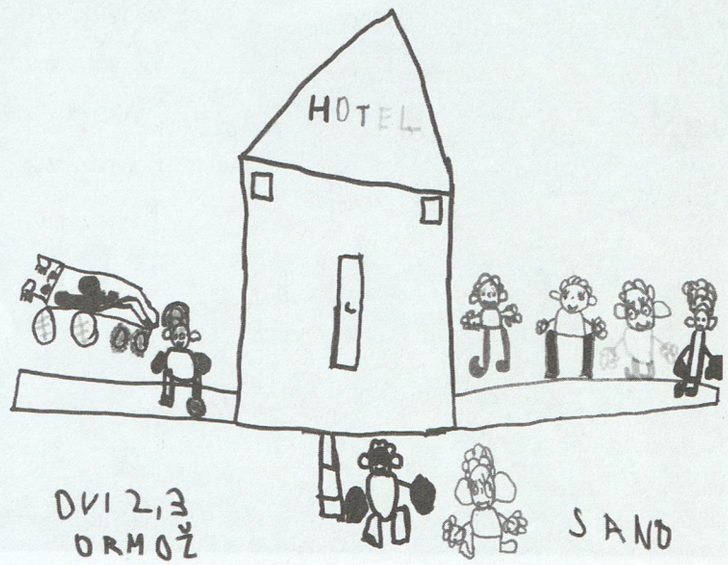
V petek, 26. oktobra, sem odšla z Andrejo Pečaver in Milko Može na usposabljanje v Gorenje pri Zrečah. Spremljala nas je gospa Slavica Tisovec, ki sem jo spoznala že na izletu. Od doma sem odšla že ob 10. uri dopoldne, saj smo za Andrejo kupili še darilo, ker je imela naslednji dan rojstni dan. Na pot smo šli skupaj izpred Doma starejših občanov v Novem mestu od 12. uri, potem ko smo se poslovili od staršev. Pot je bila kar dolga. Ko smo prišli v Gorenje, smo se pozdravili z drugimi otroki ter s tovarišicami in tovarišem. Šli smo po torbe v avto, nato nam je gospod Uroš pokazal sobe in razdelil ključe. Nato smo se vsi zbrali v jedilnici in malicali - sendviče in sokove. Po malici smo odšli v učilnico, kjer smo pisali, risali in se pogovarjali. Zvečer smo pekli kostanj, imeli smo tudi diskoteko, večina je plesala, jaz pa sem sedela in gledala.

Drugi dan smo se učili streljati z lokom. Po malici so nekateri igrali košarko, drugi pa so se lotili česa drugega. Jaz sem samo gledala. Po kosilu smo šli na Roglo, ogledali smo si najvišji stolp, na katerega so splezali le najpogumnejši. Jaz, Milka, Milica in tovarišici smo počakale pod stolpom. Po vrnitvi z Rogle smo imeli malico in pouk. Po večerji smo imeli še slavje, rojstni dan Andreje Pečavar. Čestitali smo ji ter jo presenetili s torto in darili. Zadnji dan smo imeli še pouk. Reševali smo križanke in slikovnice, po končanem delu je bil na vrsti odmor, nato pa smo si izdelali mape, v katere smo dali napisane liste. Dobili smo tudi potrdila, da smo se udeležili seminarja - obnovitev branja in pisanja. Po kosilu smo se odpravili domov. Ko smo prišli v Novo mesto, sem po mobiju poklicala očija, naj me pride iskat. Vse tri smo se poslovile od Slavice, ki nas je spremljala in srečno pripeljala domov.

Lepo mi je bilo in upam, da bom še kdaj lahko šla na tako usposabljanje.

Teja Kralj, Novo mesto

ŽIVLJENJE JE MODROST, KI SE VSAKEMU KAŽE PO SVOJE IN LE SPROTI.
Zato si pomagajmo med seboj; imejmo se radi.
Zvone Modrej

MOJA DRUŽINA

V družini imam mamo tata in Bojana.
V družini se veliko pogovarjamo.
Skupaj nam je lepo.
V družini se nikoli ne kregamo.
V družini se vsi učimo.
Pomagam mami pomivati posodo. In se veselim nocoj stvari. Domov prihajam ob petkih, ker vikend sem doma. Ker vikend poslušam tudi glasbo. Doma pomagam pospravljati. Oba stara me imata rada. Kmalu se bova videla in se slišali v petek.

Silvana OVI III CIU Tolmin
Zgaga

DAN ODPRTIH VRAT

V sredo, 21. novembra, smo imeli dan odprtih vrat. Obiskali so nas starši. Ogledali so si delavnico. Ogledali so si razstavo naših izdelkov. Po razstavi so šli gledat Mojco Pokrajculjo. Igrica jim je bila tako zelo všeč, da so nam ploskali. Po igrici smo imeli delavnice, v katerih smo pokazali, kaj znamo. Delali smo ogrlice, šivali čestitke in glino lepili na steklenice.

Obiskali so nas varovanci Varstveno-delovnega centra Novo mesto in Želva iz Ljubljane, pa tudi otroci iz vrtca. Tudi oni so si ogledali igrico.

Popoldan so imeli starši likovno delavnico, kjer so risali na svilo. Moja mama je na svilo narisala kostanjev list. Bilo nam je zelo lepo, vendar smo bili zelo utrujeni.

Alenka Kambic,
Varstveno-delovni center Črnomelj

MOJA DRUŽINA

Imam sestro Tatjano.
Nimam mame.
Tatjana ima Žana.
Jaz sem njegova teta.
Vidimo se ob petkih.
Tatjana me ima rada.

Katja Pintarič
OVI III
CIU Tolmin

V moji družini so mama, tata, Andrej, Tina. Živimo v Dobrarjih. Mami pomagam kuhat. Tata mi pomaga pri učnih urah. V Ljubljani študira Andrej. Prinese mi darila. Radi se smejimo.

Nona me ima rada. Stric me spoštuje. S tatom igrava nogomet. Mama spi.

Tina Kogoj OVI II, CIU TOLMIN

4. KOŠARKARSKI TURNIR
SPECIALNE OLIMPIJADE SLOVENIJE

Zavod za usposabljanje Janeza Levca iz Ljubljane, enota Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše, smo bili organizatorji 4. košarkarskega turnirja Specialne olimpijade Slovenije. Na turnirju, ki je bil namenjen otrokom in mladostnikom z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju, je sodelovalo devet ekip. Iz Slovenije so se udeležile ustanove: Center za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem, Osnovna šola Gustava Šiliha Maribor, Varstveno-delovni center Polž Maribor, Center za varstvo in delo Golovec Celje, Varstveno-delovni center Lenart, Varstveno-delovni center Ježek Velenje, Sožitje Radovljica, Zavod za usposabljanje Janeza Levca – enota Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše iz Ljubljane in kot gostje turnirja zamejski Slovenci Vzgojno-zaposlitvenega središča Mitja Čuk C.E.S.T. iz Italije.

Turnir, ki je potekal v športni dvorani na Ježici, se je začel z uradnim odprtjem, na katerem so nastopile mažoretke, akrobatska skupina Žabe ter plesna skupina iz Oddelkov vzgoje in izobraževanja Jarše. Uradno ga je odprla načelnica Mestne občine Ljubljana za predšolsko vzgojo in izobraževanje Francka Trobec. Nekaj spodbudnih besed pa je vsem športnikom namenila tudi Marija Cerar, svetovalka na področju otrok s posebnimi potrebami.

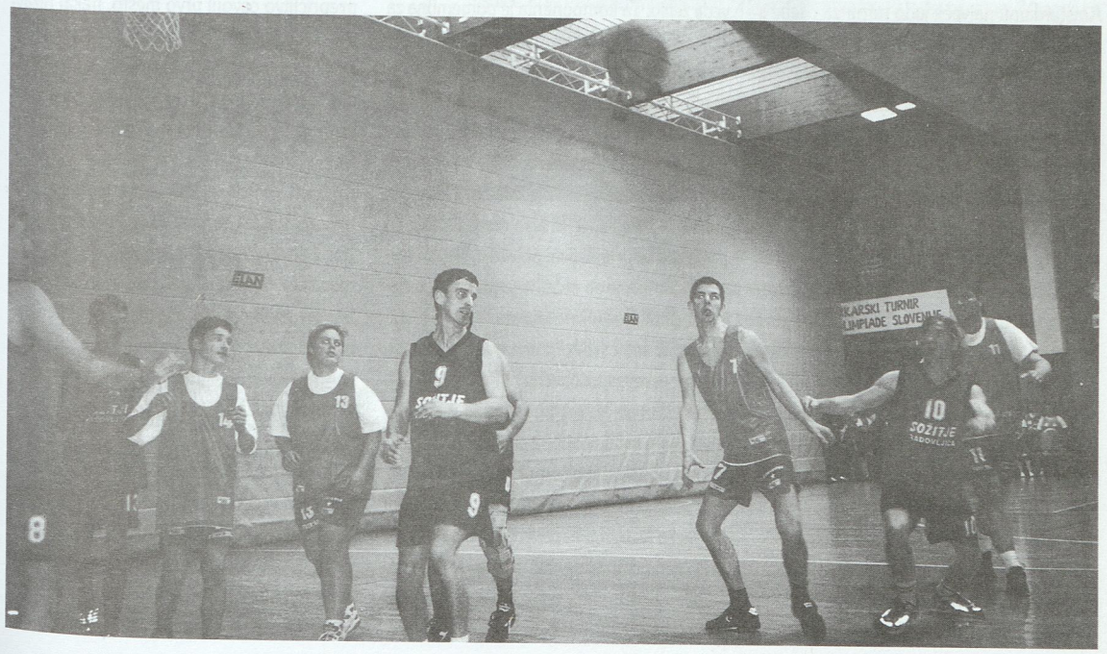
Zaradi različnih zmožnosti posameznih ekip smo ekipe razdelili v dve tekmovalni skupini in s tem omogočili, da se približno enake pomerijo med seboj.

Vse ekipe so bile izredno dobro pripravljene. Vsi tekmovalci so se borili do zadnje minute in seveda je vsaka ekipa upala na zmago ali vsaj čim višjo uvrstitev. Uvrstitve pa so bile take:

Iz prve skupine:
1. mesto - Center za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem,
2. mesto – Center za varstvo in delo Golovec Celje,
3. mesto - Varstveno-delovni center Polž Maribor,
4. mesto - Osnovna šola Gustava Šiliha Maribor.

Iz druge skupine:
1. mesto – Varstveno-delovni center Lenart,
2. mesto – Zavod za usposabljanje Janeza Levca, Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše Ljubljana,
3. mesto – Varstveno-delovni center Ježek Velenje,
4. mesto – Sožitje Radovoljica,
5. mesto – Vzgojno-zaposlitveno središče Mitja Čuk C.E.S.T. Italija.

Šport oziroma košarka otrokom in mladostnikom z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju ne pomeni le igranje, temveč jim daje tudi možnost za družabno življenje, s tem pa tudi za spoznavanje in navezovanje novih prijateljskih stikov.

Kakšni so bili vtisi po turnirju, pa so zapisali kar naši tekmovalci in navijači sami:

V soboto zjutraj ob 8.30 smo imeli odprtje. Na tekmovanje so prišli iz Maribora, Lenarta, Radovljice, Velenja, Italije, Črne na Koroškem in mi iz Ljubljane. Ko smo nehali igrati košarko, smo se šli preobleč v garderobo in se odpeljali na kosilo. Na podelitvi nam je gospod Peter Vilfan podelil srebrne medalje za 2. mesto. Na koncu smo se slikali. Drugo leto spet nasvidenje.

Marko Zavrl,
Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše

Na tekmovanje je prišlo veliko šol. Tekmovalci so bili večinoma fantje. Zmagovalci v vsaki skupini so dobili za spomin žogo od Petra Vilfana. Od Slavka Kotnika pa je vsaka ekipa knjigo Košarkarskega kluba Union Olimpija. V naši ekipi smo igrali Miran, Marko, Dejan, Matija, Rok, Maja, Matjaž in Tine. Igrali smo dobro, saj nas je naša trenerka dobro natrenirala. Na koncu je bila podelitev medalj. Prvi skupini je podeljeval Slavko Kotnik in drugi skupini Peter Vilfan.

Miran Brejc,
Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše

Na košarki je bilo zelo lepo. Navijači smo se imeli super. Imeli smo harmoniko in bobne in glasno navijali za vse.

Leon Ambrožič,
Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše

Udeležil sem se košarkarskega turnirja. Naša ekipa je zasedla drugo mesto. Med navijači sta bila moja mama in dedek. Zelo sta bila ponosna name. Bilo je zelo lepo.

Rok Pavšič,
Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše

Na sklepni podelitvi medalj, ki sta jih tudi podeljevala, pa sta vsekakor pri tekmovalcih naredila vtis naš nekdanji košarkar Peter Vilfan in še vedno aktivni Slavko Kotnik, košarkar Union Olimpije.

Domov smo odšli eni bolj zadovoljni, drugi malo manj. Takšen je pač šport. Vsem tekmovalcem tega turnirja pa še enkrat iskrene čestitke za dosežene izide.

V imenu organizacijskega odbora Zavoda za usposabljanje Janeza Levca, enote Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše, vsem, ki so nam kakorkoli pomagali, da smo lahko izpeljali turnir, iskrena hvala.

Nataša Malin,
profesorica defektologinja

PRVENSTVO V JUDU

ENA ZLATA IN DVE SREBRNI

Prvi konec tedna v novembru je potekal v Amsterdamu največji judo turnir za osebe s posebnimi potrebami v Evropi. Sodelovalo je okoli štiristo petdeset tekmovalcev iz Nizozemske, Belgije, Nemčije, Francije, Walesa, Irske, Anglije, Švedske, Japonske ter Slovenije. Slovensko ekipo so sestavljali tekmovalci Judo kluba Koper v sestavi: Dimitrij Trobec, Dejan Korošec in David Kosovel ter vaditelja Zlatko Haskič in Tomo Dadič.

Na Obali se omenjena populacija že osmo sezono ukvarja z judom, in sicer v Judo klubu Portorož ter Judo klubu Koper.

Turnir v Amsterdamu pa je bil za naše tekmovalce prvo tekmovanje sploh. Na ukvarjanje z judom za osebe s posebnimi potrebami lahko gledamo z več vidikov. Nekateri pogledi zagovarjajo judo zgolj kot terapevtsko dejavnost, drugi pa temu dodajajo tudi tekmovalno komponento. Pomembno je namreč, da v judu ne vidimo zgolj terapevtskega sredstva. Dejstvo je, da lahko osebe s posebnimi potrebami v judu tudi tekmujejo, če si to seveda želijo. Ta komponenta je pomembna za vključevanje v običajno (tudi športno) okolje.

Tako smo udeleženci turnirja v Amsterdamu videli judoistke in judoiste, ki jih njihova (telesna ali duševna) prizadetost nista ovirali v judo boju. Tako so tekmovalci, ki so imeli težave z ravnotežjem stoje, začenjali boje "na kolenih". Drugi spet, ki niso mogli klečati, so pričenjali boj v sedečem položaju; slepim tekmovalcem pa je do začetnega prijema pomagal sodnik. Sodniki imajo na tovrstnih tekmovanjih še posebno pomembno delo in so za to posebej usposobljeni. Seveda vse za čim večjo varnost; "mimogrede", med vsem tekmovanjem ni bilo nobene poškodbe.

S še posebno toplim aplavzom polne dvorane je bila ob odprtju nagrajena slovenska ekipa, ko je uradni napovedovalec objavil, da je to njen prvi nastop. Slovenska ekipa je nastopila zelo uspešno, saj so odličja dosegli vsi njeni tekmovalci.

Zlato odličje je dobil Dimitrij Trobec, ki je prepričljivo osvojil prvo mesto, nekaj težav mu je povzročal le belgijski predstavnik v prvem krogu. V finalu je pred koncem boja ugnal večkratnega prvaka Nizozemske. Srebrni odličji sta si priborila David Kosovel ter Dejan Korošec, ki sta bila premagana šele v finalu. Celotna ekipa je na tekmovanju prikazala veliko borbenosti ter želje po zmagi. Rezultati so plod sedemletnega dela vseh tekmovalcev, vaditelja (ob omenjenih še Darija Šomna, Mojmirja Kovača ter Aleša Scherianija), staršev, prostovoljcev ter seveda sponzorjev, brez katerih se (tudi) tega tekmovanja ne bi mogli udeležiti.

Na koncu bi se želeli zahvaliti še sponzorjem, ki so potovanje omogočili: Sožitje, Sklad Silva, Art foto Izola, Komunala Izola, Aluterm Izola, Casino Portorož, Capris d. o. o., ter Avto Jereb Izola.

Tomo Dadič

Zavod za slepo in slabovidno mladino

Langusova 16, 1000 Ljubljana
telefon 01 425 07 26
faks 01 425 07 41

Spoštovani!

Smo učenci Osnovne šole Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani. Ker nas je narava prikrajšala za vid, razvijamo druge čute in sposobnosti. Glasba je področje, kjer se lahko uresničujemo in smo enaki videčim, včasih celo boljši.

Zato smo se odločili, da se dokažemo z zgoščenko z naslovom Ljubezen na prvi dotik, s katere se po radiu že vrti nekaj pesmi. Na njej je šest skladb naše skupine Slepi potnik, v kateri pojejo slepi in slabovidni učenci višje stopnje naše osnovne šole, in pa videospot k pesmi Ljubezen na prvi dotik.

Ne potrebujemo usmiljenja, radi bi sredstva za uresničitev svojih sanj zaslužili sami s svojim delom.

Prosimo vas, da obvestite svoje sodelavce, da lahko z našo zgoščenko obdarijo svoje bližnje. Morda bo darilo, ki so ga ustvarili otroci s posebni-mi potrebami, za vas posebnega pomena.

Za informacije ali naročila prosimo pokličite na številko Zavoda (01) 425 07 26, pošljite faks – (01) 425 07 41 – ali nam pišite po elektronski pošti zssm.lj@guest.arnes.si

Cena zgoščenke je 1.500,00 tolarjev.

Z zbranimi sredstvi bomo omogočili glasbeno udejstvovanje tudi prihodnjim učencem Zavoda, ker nam pač država ne zagotavlja dovolj sredstev za izražanje na tem področju.

Učenci Zavoda in mentorica
Aksinja Kermauner

Mercatorjeva dobrodelna akcija Naj se rodi sreča

Ljubljana, 8. november – Mercator bo vsem štirinajstim slovenskim porodnišnicam kupil oziroma pomagal pri nakupu novih ultrazvočnih naprav, kardiotokografov, porodnih postelj in drugih medicinskih aparatov ter opreme v skupni vrednosti 65 milijonov tolarjev. Skupina Mercator podarja medicinsko opremo tudi porodnišnicam na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini. V Mercatorjevem poslanstvu je med drugim skrb za kakovost življenja, zato se s to akcijo pridružuje skrbi in odgovornosti zdravstvene stroke za zagotavljanje mirne nosečnosti, varnega poroda in zdravega novorojenčka.

Mercator bo vsaki od slovenskih porodnišnic kupil ali pomagal pri nakupu opreme v vrednosti štirih milijonov tolarjev, vrednost opreme, ki jo bo dobila ljubljanska porodnišnica, pa znaša 13 milijonov tolarjev. Ljubljanska porodnišnica ima namreč edina v Sloveniji intenzivni oddelek za novorojenčke, ki potrebujejo posebno nego. Vsaka od porodnišnic je izrazila potrebo po medicinski opremi, ki jo najbolj potrebuje. Pet bolnišnic se je odločilo za nove porodne postelje, štiri za kardiotokografe in ena za dve ultrazvočni sondi. Dvema bolnišnicama bodo pomagali pri nakupu ultrazvočnih aparatov, eni pri nakupu barvnega UZ dopplerja za abdominalno in vaginalno sondo, ljubljanska porodnišnica pa bo dobila novo intenzivno opremo porodne sobe, ki bo poimenovana Mercatorjeva porodna soba. Predaja opreme je bila v decembru. Vse nove mamice pa bo Mercator razveselil z izdelki otroške linije Lumpi trgovske znamke Mercator.

Kot pravi generalni direktor Kliničnega centra prof. dr. Primož Rode, dr. med., je oprema, ki jo bo podaril Mercator, pomemben prispevek za vse slovenske porodnišnice, ki se trudijo zbrati sredstva za posodabljanje medicinske opreme: "V razvitem svetu je navada, da bolnišnice pridobivajo sredstva za nakup nove opreme med donatorji. Potreba po nakupu nove in sodobne opreme je povsod velika, saj je razvoj tehnologije v zadnjih nekaj letih izredno napredoval, na trg prihaja nova, vedno boljša oprema. Zato se praktično vse bolnišnice, pa tudi vse slovenske porodnišnice soočajo s pomanjkanjem sodobne opreme in sredstev zanjo. V porodnišnicah se rodi novo življenje, naša prihodnost, zato moramo narediti vse potrebno, da tega novega življenja ne bi prizadelo kakršnokoli pomanjkanje."

V okviru dobrodelne akcije Naj se rodi sreča so za otroke v Mercatorju pripravili tudi natečaj za najboljšo risbico na temo Oblaki sreče. Otroci lahko sodelujejo v natečaju z risbicami, ki jih bodo narisali v igralnih kotičkih Mercatorjevih centrov ali doma, oddali pa jih bodo lahko v posebne nabiralnike, ki bodo nameščeni v igralnih kotičkih Mercatorjevih centrov. Najboljše risbice bodo nagrajene in razstavljene v vseh Mercatorjevih centrih in informativnih kotičkih, ki bodo organizirani v porodnišnicah. V informativnih kotičkih v porodnišnicah bodo na voljo tudi informacije o poteku dobrodelne akcije, za dodatne informacije pa se lahko obrnete tudi na predstojnike slovenskih porodnišnic in predstavnike Mercatorja.

Poslovni sistem Mercator, d. d.
Odnosi z javnostmi

Sekcija za Downov sindrom, ki deluje od 1997 leta v okviru Društva za pomoč duševno prizadetim Sožitje Ljubljana, zasleduje naslednje smotre:

- uveljavljanje načela, da imajo ljudje, otroci in odrasli z Downovim sindromom pravico do takega položaja v družbi, ki jim omogoča polno in bogato življenje;
- spodbujanje razvoja takih sistemov zdravstvene oskrbe, izobraževanja in zaposlovanja, ki bodo ljudem z Downovim sindromom omogočali nemoten razvoj v skladu z njihovimi možnostmi;
- povezovanje družin, strokovnjakov in vseh drugih v slovensko mrežo za Downov sindrom ter sodelovanje z drugimi nacionalnimi in mednarodnimi mrežami.

Med svoje cilje smo si zapisali tudi, da bomo sodelovali s strokovnjaki, ki se ukvarjajo z osebami z Downovim sindromom, jih spodbujali in jim po svojih močeh pomagali pri njihovem delu. V skladu s tem vabimo dodiplomske in podiplomske študentke in študente Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru, da se udeležijo razpisa za

NAGRADO SEKCIJE ZA DOWNOV SINDROM ZA LETO 2002

Razpis velja za vsa dela s področja dela z osebami z Downovim sindromom.

K razpisu vabimo vse kandidatke in kandidate s končanimi nalogami v letih 2001 in 2002. Ob prijavi na razpis je treba navesti tudi mentorja in priložiti njegovo soglasje.

Na podlagi prejetih prijav bo Komisija za dodelitev nagrade izbrala dela, ki najbolj ustrezajo uresničevanju poslanstva Sekcije.

Kandidatke in kandidati predložijo dela, s katerimi se želijo potegovati za nagrado, najpozneje do 15. julija 2002 Sekciji za Downov sindrom na naslov:

Društvo za pomoč duševno prizadetim Sožitje Ljubljana
Sekcija za Downov sindrom
Samova 9/II, 1000 Ljubljana

Oseba za stike: Katja Vadnal, katja.vadnal@bf.uni-lj.si

PRAVILNIK O PODELJEVANJU NAGRADE SEKCIJE ZA DOWNOV SINDROM

1. člen

Sekcija za Downov sindrom s podeljevanjem nagrade za najboljša dela spodbuja znanstveno-raziskovalno dejavnost študentk in študentov dodiplomskega in podiplomskega študija Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru.

2. člen

Razpis za prihodnje leto se objavi vsako leto 1. decembra na oglasnih deskah članic Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru, v glasilu Sožitja - zveze društev za pomoč duševno prizadetim ter na domači strani Sekcije za Downov sindrom.

3. člen

Razpis velja za vsa dela s področja dela z osebami z Downovim sindromom. Nanj se lahko prijavijo študentke in študenti dodiplomskega in podiplomskega študija Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru.

4. člen

Kandidatke in kandidati predložijo dela, s katerimi se želijo potegovati za nagrado, Sekciji za Downov sindrom najpozneje do 15. julija. Poleg dela morajo predložiti še podatke o mentorju ter njegovo soglasje.

Komisija za dodelitev nagrade šteje tri člane, ki jih imenuje Izvršni odbor Sekcije za Downov sindrom. Komisija je pri svojem delu neodvisna in avtonomna.

5. člen

Komisija podeli največ 3 nagrade. Višino nagrade določi Izvršni odbor Sekcije za Downov sindrom.

6. člen

Nagrado slovesno podeli predsednica oziroma predsednik Sekcije na dan ustanovitve Sekcije (11. december). Nagrajenec prejme diplomo in denarno nagrado.

7. člen

Komisija poskrbi za javno objavo imen nagrajencev, naslovov njihovih del ter mentorjev.

8. člen

Ta pravilnik je začel veljati 10. oktobra 2001, ko ga je na svoji seji sprejel Izvršni odbor Sekcije za Downov sindrom.

Izvršni odbor Sekcije za Downov sindrom
Ljubljana, 10. oktober 2001

SOŽITJE

SOŽITJE - ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

RAZPIS VSEH PROGRAMOV IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA NA NACIONALNI RAVNI V LETU 2002

1. UVOD

Dogovorjeni koncept zveze Sožitje za izvedbo socialnih programov izobraževanja in usposabljanja in ohranjanja psihofizičnega zdravja na nacionalni ravni obsega naslednje programe:

A **IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE DRUŽIN,** ki zajema:

1. *IZOBRAŽEVANJE DRUŽIN SKOZI ŠTIRI STOPNJE – t. i. ŠTIRILETNI CIKEL*
2. *USMERJENE IZOBRAŽEVALNE VIKEND SEMINARJE*
3. *VIKEND SEMINARJE ZA SOROJENCE*
4. *PROGRAME OHRANJANJA PSIHOFIZIČNEGA ZDRAVJA DRUŽIN*

B **RAZLIČNE PROGRAME VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU:**

1. *PROGRAM SKRBI ZA SAMEGA SEBE*
2. *PROGRAM SKRBI ZA SAMEGA SEBE ZA STAREJŠE*
3. *RAČUNALNIŠTVO I. IN II.*
4. *TRENING ASERTIVNOSTI I. IN II.*
5. *PROGRAM SAMOZAGOVORNIŠTVA - KAKO SE POSTAVIM ZASE*
6. *PROGRAM OBNOVITVE ZNANJA BRANJA IN PISANJA*
7. *PROGRAM SEZNANJANJA S STAROSTJO IN STARANJEM*
8. *PROGRAM ZA DEKLETA*
9. *PROGRAM ZA PARE*
10. *PLESNO-DRAMSKA DELAVNICA*
11. *PROGRAM ŽIVLJENJA V NARAVI*
12. *DOŽIVLJAJSKI TABOR*
13. *DOŽIVLJAJSKI TABOR ZA MLAJŠE*
14. *DOŽIVLJAJSKI TABOR ZA TEŽJE PRIZADETE*
15. *DOŽIVLJAJSKI TABOR ZA PARE*
16. *ORGANIZIRANE POČITNICE ZA MLAJŠE OMDR*
17. *ORGANIZIRANE POČITNICE ZA ODRASLE OMDR*

2. CILJNA SKUPINA

Posebej opozarjamo in poudarjamo, **KOMU SO NAŠI PROGRAMI NAMENJENI**. Vsi programi, ki jih izvajajo zveza Sožitje in njena društva, so namenjeni **osebam (s funkcionalnimi) z zmernimi, težjimi, težkimi in kombiniranimi oblikami motenj v duševnem razvoju (OMDR) in njihovim družinskim članom.**
V naših programih je sodelovalo tudi več udeležencev iz drugih kategorij invalidnosti (osebe po prometnih nesrečah, duševni bolniki, vse vrste invalidi, ki so trajno na invalidskem vozičku, ipd.). Osebe drugih kategorij so sicer lahko člani društva, niso pa upravičeni do udeležbe na teh socialnih programih. Tega dozdaj nismo nikoli poudarjali oziroma preverjali. Včasih pa tudi društveni aktivisti sami niste bili povsem prepričani, kdo je pravi upravičenec teh programov in kdo ne. Zato vam predlagamo, daže v postopkih seznanjanja in pridobivanja kandidatov to upoštevate. Tedaj ko ste v dvomih, lahko upoštevate dokumente, ki jih imajo upravičenci.

Kateri so ti dokumenti? **Za predšolske otroke jih pravzaprav ni, zato upoštevamo mnenje in ugotovitve pristojnih zdravstvenih služb, ki obravnavajo otroka (npr. mentalnohigienski oddelki, razvojne ambulante, osebni zdravnik). Za druge otroke in mladostnike do 18. leta starosti pa veljajo ugotovitve po Pravilniku o razvrščanju in razvidu otrok, mladostnikov in mlajših polnoletnih oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (Ur. l. SRS 18/77). Po novem je lahko v pomoč tudi sklep o usmeritvi, ki je bila izvedena na podlagi Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Vse osebe nad 18 let starosti pa imajo praviloma urejen status invalida po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb (Ur. l. SRS 41/83).**

3. SPLOŠNA NAVODILA

Družine z mlajšimi otroki, ki se na novo vključujejo in do zdaj niso bile deležne izobraževanja, imajo možnost udeležbe v programu t. i. **štiriletnega usposabljanja (A1).**
Poglavitni namen štiriletnega cikla je, da se vsaka družina z mlajšim otrokom, pri katerem je ugotovljeno, da ima motnje v duševnem razvoju, praviloma najprej udeleži začetnega seminarja in potem v naslednjih letih še ostalih treh stopenj (o tem podrobneje v nadaljevanju razpisa).

Družine z mlajšimi otroki, ki so že končale vsaj eno stopnjo izobraževanja, lahko v istem koledarskem letu, se imajo možnost udeležiti **usmerjenih vikend seminarjev (A2).**

Za vse druge, torej tiste, ki so se v preteklih letih že udeleževali naših programov, in tiste družine, ki se sicer vključujejo prvič, imajo pa že starejše otroke, pa velja, da **lahko za svojega otroka z motnjami v duševnem razvoju oziroma za družino izberejo v tekočem letu udeležbo na enem od programov pod točkami A 4 ali B.**

Vikend seminar sorojencev (A3) je namenjen bratom in sestram, ki imajo v družini sorojenca z motnjami v duševnem razvoju, ter njihovim partnerjem. Tega vikend seminarja se lahko udeležijo upravičenci ne glede na to, ali se bodo drugi družinski člani udeležili katere od drugih oblik. Edino merilo za vključitev v ta program je, da se sorojenci v prejšnjih letih niso udeležili tega programa in da so stari več kot 16 let.

Organizirane plačljive počitnice (B16 in B17) so desetdnevni tabori, namenjeni samostojnemu preživljanju počitnic mlajših in odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju. Starši pri tej obliki plačajo prispevek za otrokovo bivanje. Zato lahko družine v istem koledarskem letu koristijo katerega izmed programov pod A4 ali B1-15 in tudi izkoristijo možnost, da pošljejo svojega otroka na take organizirane počitnice - B16 ali B17 (več je razloženo v nadaljevanju).

Komu so posamezni programi namenjeni:

program A1 *- družinam z mlajšimi OMDR, ki se še niso udeležile teh programov;*
program A2 *- družinam z mlajšimi OMDR, ki so končale vsaj eno stopnjo štiriletnega cikla;*
program A3 *- sorojencem OMDR in njihovim partnerjem, starim več kot 16 let, ki se tega program še niso udeležili;*
program A4 *- vsem OMDR in njihovim družinskim članom, ki so se v prejšnjih letih že udeleževali tega programa, ter starejšim OMDR in njihovim družinam, ki se vključujejo prvič;*
programi B1-15 *– vsem OMDR, ki izpolnjujejo pogoje za vključitev v program;*
programa B16 in B17 *– vsem OMDR, ki so že toliko odrasli in vodljivi, da jih starši lahko zaupajo v varstvo ustrezno usposobljenemu strokovnemu osebju.*

4. REGRESIRANJE UDELEŽBE OMDR V LETU 2002

Zveza Sožitje bo tudi v prihodnje največji del sredstev namenjala predvsem programom, ki so izrazito izobraževalne narave. Tako bo **udeležba za OMDR** v programih A1 in A2 ter v programih od B1 do B15 **BREZPLAČNA**. Prispevek drugih udeležencev (ožjih družinskih članov) v programih A1, A2 in A3 pa bo zgolj simboličen. (Več o tem pod naslovom cene in plačila.)

Za programe pod točko A4 pa bo **zveza Sožitje vsako leto** določila višino zneska, **ki ga bo v posameznem koledarskem letu zagotovila vsem OMDR v Sloveniji samo za udeležbo v tem programu.**

Dogovorjeni regresirani znesek NI PRENOSLJIV v naslednje leto ali na drugo osebo.

Vsaka OMDR oziroma njeni ožji družinski člani, ki niso v štiriletnem ciklu, se lahko v tekočem letu udeležijo enega od naštetih programov po svoji izbiri in presoji. To pomeni, da se vsaka družina v dogovoru s svojim članom OMDR sama odloči, v kateri obliki bo njihov član OMDR **to možnost** izkoristil. ***Posamezne družine se sicer lahko odločijo za***

udeležbo v več oblikah, vendar bodo morale poravnati stroške za udeležbo, potem ko so že izkoristile regresirani znesek.

Družinam s slabšimi razmerami zagotavljamo boljše možnosti. Te družine se lahko **udeležijo dveh ali več oblik v različnih programih.** To pomeni, da bomo njim priznali regresirani znesek za udeležbo v enem družinskem programu na nacionalni ravni, v enem programu v okviru vseživljenjskega učenja ter na vikend seminarju društva.

Za take družine veljajo:
- družine z več OMDR,
- družine, ki imajo člana, OMDR, trajno na invalidskem vozičku,
- ter družine, ki imajo OMDR le doma (ni nikamor vključena - štiriindvajset ur v domači oskrbi).

Če imate težave pri ugotavljanju, kdo sodi v to kategorijo, lahko znova upoštevate možnost preverjanj z dokumenti. (Podrobneje obrazloženo na 1. strani, 2. ciljna skupna.)
S takim konceptom, ko se pravica do udeležbe v vseh programih izobraževanja in usposabljanja povezuje z OMDR, tudi sami naredimo korak k individualizaciji pravic teh oseb. Hkrati tak prijem omogoča udeležbo večjega števila upravičencev iz ciljne skupine ter spodbuja udeležbo tistih iz skupine težjih in nevključenih.

Tak prijem:
- omogoča vsaki OMDR v Sloveniji udeležbo vsaj na enem programu,
- daje možnost izbire glede na potrebe OMDR oziroma družine,
- spodbuja izobraževalne programe,
- zagotavlja udeležbo tistih družin s slabšimi razmerami,
- omogoča udeležbo širšemu krogu OMDR v Sloveniji
- hkrati zagotavlja smotrno uporabo javnih sredstev.

VIŠINA REGRESIRANEGA PRISPEVKA V LETU 2002

Komisija za letovanja je glede na podatke iz leta 2001 in glede na predvidene finančne zmožnosti zveze Sožitje določila, da bo **ZNESEK, ki ga bo regresirala vsem OMDR - UDELEŽENCEM PROGRAMOV v letu 2002, znašal 40.000 tolarjev.**

To pomeni, da se vsaka družina odloči za udeležbo v enem od programov (A4 ali B1-15), kjer bo lahko izkoristila regresirani prispevek. Kot smo že napisali, pa se družine oziroma njihovi člani, OMDR, lahko odločijo za udeležbo v več programih, toda ko v eni obliki izkoristijo regresirani znesek, morajo za udeležbo v drugi obliki ta znesek poravnati sami. Konkretno bi to pomenilo, da se posamezna družina lahko v letošnjem letu odloči za udeležbo v programu ohranjanja psihofizičnega zdravja in tu porabi regresirani znesek, svojega otroka pa lahko prijavi tudi v program vseživljenjskega učenja in za njegovo udeležbo plača 40.000 tolarjev. Stroški izvedbe katere koli oblike v okviru programa vseživljenjskega učenja presegajo ta znesek, ne glede na to ali gre za vikend ali tedensko obliko. Družine, ki bodo izkoristile ta regresirani znesek na enem od programov, ki so zajeti v tem razpisu, bodo morale plačati tudi za svojo udeležbo na vikend seminarjih, ki jih sofinanciramo lokalnim društvom.

5. ZAVAROVANJE

Vsi udeleženci v programih izobraževanja in usposabljanja v organizaciji zveze Sožitje bodo zavarovani za primer invalidnosti in smrti.

6. PRIJAVE IN POTRDITEV PRIJAVE

Vsi upravičenci, ki bi se radi udeležili katerega od naših programov, lahko svojo evidenčno prijavo izpolnijo v najbližjem društvu Sožitje.
Opozarjamo vse, tako društvene aktiviste kot posameznike, ki nam bodo poslali svoje prijave, da gre v tej fazi šele za evidentiranje prijav. Ko bodo prijave zbrane, bomo vsem, ki bodo svoje prijave pravočasno evidentirali, poslali potrditev neposredno iz zveze Sožitje, društvom pa skupni seznam njihovih udeležencev. Željam vseh prijavljenih bomo, tako kot doslej, skušali v celoti ugoditi. Vendar se iz različnih vzrokov lahko zgodi, da to vedno ni mogoče, in bodo morebiti posameznim prijavljencem ponujene drugačne možnosti (npr. upoštevana je oblika oziroma vsebina seminarja, ponudi pa se le drug datum izvedbe). Če bodo potrebni taki prijemi, bodo vsi prijavljeni imeli čas (navadno 14 dni), da se še enkrat opredelijo do ponujene rešitve.

Opozoriti moramo tudi na to, da imamo v okviru družinskega programa vsako leto primere, ko so **spremljevalci OMDR** v razvoju tudi **sami potrebni pomoči**. Ali po drugi strani, da se družine prijavljajo na lokacije, ki zanje bodisi iz zdravstvenih bodisi iz socialnih vzrokov niso primerne. V takih primerih morate odigrati svojo vlogo poverjeniki društev, ki lahko svetujete družinam, ali pa skupaj poiščete ustrezno rešitev, ali pa jim, če je potrebno, pomagate pri iskanju dodatnega spremljevalca za pomoč.

Poverjenike v društvih pa ob tem vljudno prosimo:

- svojim članom svetujte in pomagajte z izbiro primerne oblike seminarja in njim ustrezne lokacije;
- poskrbite za ustrezne spremljevalce oseb z motnjami v razvoju;
- bodite v stiku s prijavljeno družino ves čas do odhoda, zlasti če je seminar ali letovanje šele jeseni;
- dosledno zahtevajte od staršev podpis prijave, plačilo avansa in pred odhodom tudi celotno plačilo njihovega prispevka in s tem na neki način resnejši odnos tako pri prijavljanjih kot pozneje pri odjavah ali neudeležbi;
- starše opozorite, naj pred prijavo preverijo, ali bodo njihovi otroci lahko odsotni od pouka (prizadeti in zdravi), če so se prijavili v terminu, ko je navadno še pouk.

Tudi letos bomo dosledno upoštevali samo prijave, ki jih bodo poslala društva. Odgovorne osebe v društvu prosimo, da čitljivo izpolnite tudi te podatke in obvezno vpišete telefon, na katerega lahko pokličemo.

Tudi v preteklem letu je nastala razlika med prijavljenimi družinami in tistimi, ki so se vresnici udeležile, zato starše že ob prijavi opozorite, da bomo zaračunali tudi nezasedene zmogljivosti, ki nam jih bodo na račun manjkajočih (prijavljenih in ne ali prepozno odpovedanih) zaračunali naši dobavitelji.

Skupaj s potrditvijo prijave bomo vsem udeležencem iz zveze Sožitje poslali tudi informacije v zvezi s krajem, samo lokacijo in namestitvijo.

7. ROK ZA PRIJAVE

Zdaj ste na potezi vi. Želimo si, da bi čim več društvom uspelo vključiti svoje člane, ki dozdaj niso bili deležni takih oblik, oziroma tiste člane, ki dozdaj niso bili deležni programov na nacionalni ravni.

ZADNJI ROK ZA ODDAJO EVIDENČNIH PRIJAV JE NEPREKLICNO 15. marec 2002.
Upoštevali bomo še pošto, ki bo na zvezo Sožitje prispela v soboto, 16. marca 2002.

Časa je dovolj, zato vas prosimo, da za pošiljanje prijav **ne uporabljajte faksa!**

8. ODJAVA UDELEŽBE

Po sklepu komisije za izobraževanja in letovanja mora biti odslej odjava iz vseh oblik izobraževanja in usposabljanja pisna (v prilogi), opremljena z datumom odjave ter podpisom in žigom predstavnika društva. Odjavo je treba poslati v 14 dneh po prejemu potrditve letovanja od zveze Sožitje, razen v izjemnih in nepredvidljivih primerih, ko odjavo lahko pošljete tudi pozneje (nenadne bolezni in kakšni drugi nepredvidljivi dogodki).

9. PLAČILO

Udeleženci bodo svoj prispevek poravnali na matičnem društvu, in ne na kraju bivanja, niti neposredno v zvezi Sožitje, v času od evidenčne prijave do začetka njihove udeležbe na različnih lokacijah. Po sklepu komisije za izobraževanje in usposabljanje morajo udeleženci ob prijavi na društvu plačati 30-odstotni avans, ki pomeni zagotovilo za resnejši odnos tako pri prijavah kot morebitnih odjavah. Ob udeležbi na letovanju se avans upošteva pri skupnem deležu plačila. Ob pravočasni ali utemeljeni odjavi se ta avans prijavljencem vrne. Za pravočasno odjavo šteje vsaj 14 dni pred začetkom letovanja, utemeljena odjava po tem roku pa je bolezen, potrjena z zdravniškim potrdilom, smrt v družini in razni drugi dokazljivi nepredvidljivi dogodki. Za nepravočasne in neutemeljene odjave se 30-odstotni avans zadrži v društvu.

V kolikor se odločite za drugačen način financiranja (obročno odplačevanje, dodatno regresiranje, ki ga omogoči društvo, ipd.) morate prej izdelati in formalno tudi sprejeti ustrezna merila. Hkrati pa upoštevajte, da bomo v letu 2002 uveljavili zgodnejše fakturiranje, zato morate imeti v vsakem primeru zagotovljen ves denar za poravnavanje deleža vaših udeležencev.

Kako bodo društva poravnala skupni znesek

Skupni znesek prispevkov staršev bodo društva poravnala po prejetih računih, ki jih izstavi zveza Sožitje po veljavnem ceniku. Po 26. čl. 2. odst. ZDDV smo oproščeni plačila davka na dodano vrednost. Praviloma bomo društvom izstavili račune v dveh delih. Prvi račun bo predvidoma v začetku julija, za vse udeležence do 31. 6. 2002. Za druge udeležence pa bomo izstavili račun po koncu celotnega cikla (oktober), če ne bodo spremenjene razmere zahtevale drugače. Društvenim aktivistom priporočamo, da ta novi način obračunavanja (v dveh delih) upoštevate že pri pobiranju prispevkov vaših prijavljencev in pravočasno zagotovite, da bodo v društvih praviloma plačani prispevki udeležencev že pred njihovim odhodom. Ker nekatera društva omogočate plačilo prispevkov udeležencem na obroke, je treba prej omenjeno možnost upoštevati pri dogovarjanju o plačilih. Tudi letos je rok za oddajo prijav do udeležbe dovolj dolg, da se je še vedno mogoče za obročno plačevanje dogovoriti tako, da bo prispevek plačan pred odhodom. Društva pa lahko v skladu s svojim finančnim položajem odločite tudi drugače, vendar morate v tem primeru zagotoviti znesek celotnega plačila.

Reklamacije

Pred samo izdajo faktur bomo, tako kot v preteklem letu, najprej izstavili usklajevalni izračun, ki ga bo mogoče v roku 14 dni še usklajevati. Po sklepu komisije za letovanja in usposabljanja po preteku tega roka, ko bomo društvom izstavili fakture, reklamacij ne bo več mogoče upoštevati! Sklep komisije je tudi, da se pri izračunih deleža plačil udeležencev ne bo odštevalen dan prezgodnjega odhoda ali poznejšega prihoda.

10. OSEBA ZA STIKE

Ta razpis in vsi potrebni obrazci v zvezi s tem bodo na voljo tudi na naši spletni strani www. zveza-sozitje.si. Za vse dodatne informacije v zvezi z izvedbo teh oblik pa se lahko obračate na Slađano Anderle po tel. 01/ 436 97 50 ali po e-pošti: **sladjana.anderle@zveza-sozitje.si**.

PROGRAMI IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA

A.1 ŠTIRISTOPENJSKO IZOBRAŽEVANJE DRUŽIN V OKVIRU ŠTIRILETNEGA CIKLA

UPORABNIKI PROGRAMA

Ta program je namenjen družini z mlajšim otrokom z motnjami v duševnem razvoju v celoti. Vsaka družina v Sloveniji ima možnost enkratne udeležbe v štiriletnem usposabljanju. Tako kot velja za vse izobraževalne programe zveze Sožitje, se tudi pri tem programu udeležba veže na samega invalida. Zato šteje, da se je družina že udeležila, če se je v program vključila OMDR s katerim koli ožjim družinskim članom.

V ta program se tudi lahko vključijo tiste družine z mlajšimi otroki, ki so se v preteklih letih udeležile le vikend seminarjev v organizaciji naših društev.

Družinam, ki imajo že starejše otoke, programa izobraževanja pa se še niso udeležile, so namenjeni izobraževalni programi na lokalni ravni, t. i. vikend seminarji društev. Zato takim družinam svetujemo, da se obrnejo na svoje matično društvo.

NAMEN IN CILJI

Čeprav je vloga družine enaka, se starši otrok z motnjami v duševnem razvoju srečujejo z več neugodnostmi, problemi in dvomi pri vzgoji svojega otroka. V zvezi s tem se jim porajajo številna težka vprašanja in začne se dolga pot iskanja odgovorov. S tem programom želimo predvsem staršem oseb z motnjami v duševnem razvoju nekoliko olajšati to pot. Cilj programa jim je podati različno znanje in jih

ustrezno usmeriti v različne oblike pomoči njihovim otrokom, tudi njim samim.

VSEBINA

Na teh seminarjih je poudarek na skupnih pogovorih staršev in posameznih strokovnjakov, predstavitvi dela strokovnjakov z otroki ter psihoterapevtskem delu s posameznikom in skupino. Zaradi strogega, čustveno napetega sistema predavanj se program vseskozi dopolnjuje z različnimi vsebinami sprostitveno-rekreativne narave.

NAČIN IZVAJANJA IN TRAJANJE

Program poteka v štirih stopnjah, praviloma štiri leta zapored:

1. leto - začetni seminar,
2. leto - nadaljevalni seminar,
3. leto – izobraževalno-rekreativni seminar na celini,
4. leto – izobraževalno-rekreativni seminar ob morju.

Ko se družina odloči za vključitev v program, se prvo leto sama prijavi prek svojega matičnega društva. Naslednja tri leta pa bomo udeležence organizirano vabili neposredno iz zveze Sožitje. Skušali bomo oblikovati skupine udeležencev in osebje za vodenje in varstvo v isti sestavi, tako da bi skupaj v zaupnem ozračju končali vse štiri stopnje izobraževanja.

CENA

Za otroke z motnjami v duševnem razvoju je udeležba vsa štiri leta BREZPLAČNA. Za druge člane družine pa se plača manjši prispevek. Več informacij na naši spletni strani www.zveza-sozitje.si ali v društvih.

A.1.1 ZAČETNI SEMINAR

Uporabniki programa

Začetni seminar je namenjen staršem, ki imajo mlajše otroke z zmernimi, težjimi, težkimi ali kombiniranimi motnjami v duševnem razvoju. Otrokova kronološka starost ni edino merilo za napotitev na seminar, priporočamo pa, da se družina vključi na seminar čimprej (praviloma po drugem letu otrokove starosti). Če je mogoče, naj se teh seminarjev udeležijo vsi člani družine oseb z motnjami v duševnem razvoju oz. tisti ljudje, ki zanje skrbijo. Poleg staršev želimo pritegniti v delo seminarja tudi zdrave otroke, brate in sestre OMDR (zanje bomo občasno pripravili poseben program, če bo skupina kolikor toliko homogena). Program seminarja je namenjen predvsem staršem, čeprav je tudi njihov otrok deležen tako varstva kakor tudi nekaterih vrst minimalne strokovne obravnave.

Način izvajanja in trajanje

Seminar traja teden dni. Starši se udeležujejo predavanj in pogovorov z različnimi strokovnjaki (dopoldne in popoldne), medtem pa so njihovi otroci v varstvu. Precej časa je namenjenega tudi praktičnemu prikazu dela z otroki. Manjši del programa je posvečen izmenjavi mnenj in izkušenj med udeleženci, sprostitvi in rekreaciji.

Vsebine programa:

- BIVANJE IN NAMESTITEV UDELEŽENCEV (7 POLNIH PENZIONOV);
- ORGANIZIRANO STROKOVNO VARSTVO ZA OMDR IN NJIHOVE SOROJENCE;
- PREDAVANJA, POGOVORI IN NAPOTKI ZA DELO Z OTROKOM S STROKOVNJAKI Z RAZLIČNIH PODROČIJ (psiholog, pediater, pedopsihiater, genetik, logoped, nevrofizioterapevt, defektolog, socialni delavec, predstavnik zveze Sožitje;
- OGLED BLIŽNJE USTANOVE, KI IZVAJA PROGRAM USPOSABLJANJA IN VARSTVA ZA OMDR;
- NEKAJ SPROSTITVENIH DEJAVNOSTI (IZLET IN PIKNIK);
- VELIKO MEDSEBOJNEGA DRUŽENJA IN IZMENJAVANJA IZKUŠENJ MED UDELEŽENCI;
- STROKOVNO VODSTVO IN KOORDINACIJA V SKUPINI.

Mogoči termini in lokacije semina

	Začetek	*Konec*
1. POHORJE	22.6	29.6
2. CERKNO	22.6.	29.6.
3. RADOVLJICA	31.8.	07.9.

Če bo prijav preveč, bomo organizirali še eno skupino jeseni. Kraj in čas seminarja bomo v tem primeru določili dodatno.

A.1.2 NADALJEVALNI SEMINAR

Uporabniki programa

Nadaljevalni seminar je namenjen vsem tistim staršem in otrokom, ki so že bili na začetnem seminarju. Smotrno je, da so člani posameznih skupin isti kot na začetnih seminarjih.

Za nadaljevalne seminarje velja, da bomo starše, ki so bili lani na začetnem seminarju, vabili na nadaljevalni seminar neposredno iz zveze Sožitje. Matična društva pa bodo sprejela in overila njihove prijavnice do konca prijavnega roka ter jih poslala skupaj z drugimi prijavami. Tudi družine, ki so se v preteklih letih udeležile začetnega seminarja (pred letom 2000), pa iz različnih razlogov niso nadaljevale z naslednjimi oblikami v okviru štiriletnega cikla, se lahko prijavijo na nadaljevalni seminar. Teh družin ne vabimo neposredno iz zveze Sožitje, temveč se prijavijo same prek svojega matičnega društva.

Način izvajanja in trajanje

Program nadaljevalnega seminarja temelji na podobnih oblikah in metodah kot začetni seminar. V programu teh seminarjev nadaljujemo in poglabljamo delo, začeto na osnovnem seminarju, vanj pa vnašamo dodatna srečanja s strokovnimi delavci različnih specialnosti (ortoped, ortodont ipd.). Tudi nadaljevalni seminar traja teden dni.

Vsebine programa

- BIVANJE IN NAMESTITEV UDELEŽENCEV (7 POLNIH PENZIONOV);
- ORGANIZIRANO STROKOVNO VARSTVO ZA OMDR IN NJIHOVE SOROJENCE;
- POGLOBLJENA IN DOPOLNJENA PREDAVANJA ZAČETNE STOPNJE TER VKLJUČITEV NOVIH STROKOVNIH VSEBIN (ORTOPED, ORTODONT, PRAVNI NASVETI IN SPECIALNA OLIMPIJADA);
- OGLED NAJBLIŽJE USTANOVE, KI SKRBI ZA OMDR;
- SPROSTITVENE DEJAVNOSTI (PREDVIDENA IZLET IN PIKNIK);
- MEDSEBOJNO DRUŽENJE IN IZMENJAVANJE IZKUŠENJ MED UDELEŽENCI;
- STROKOVNO VODSTVO IN KOORDINACIJA V SKUPINI.

Mogoči termini in lokacije seminarja

	Udeleženci začetnega seminarja l. 2001	Začetek (sobota)	Konec (sobota)
1. RADOVLJICA	pohorje 2001 ter udeleženci Cerkno in Rogaška iz leta 2000	22.6.	29.6
2. ROG. SLATINA	Radovljica in Cerkno 2001		

Razpisana termina zadostujeta za udeležence začetnih seminarjev iz leta 2000 in 2001. Če bodo želeli s to obliko seminarja nadaljevati tudi udeleženci iz prejšnjih let (pred letom 2000) in bo prijav več, bomo jeseni organizirali še en nadaljevalni seminar.

A.1.3 IZOBRAŽEVALNO-REKREATIVNI SEMINAR NA CELINI IN OB MORJU

Uporabniki

Namenjen je otrokom z motnjami v duševnem razvoju in vsem družinskim članom, ki živijo z njimi. Pogoj za vključitev v ta del programa je končano izobraževanje na začetnem in nadaljevalnem seminarju.

Način izvajanja in trajanje

Program predstavlja nadgradnjo strogega dveletnega izobraževanja družin. Potekal bo dve leti zapored. Za zadovoljitev potrebe po nadaljnjem informiranju in izmenjavi izkušenj je program zasnovan v obliki tedenskega, vodenega izobraževalno-rekreativnega seminarja. Praviloma poteka tretja stopnja štiriletnega cikla nekje v celinskem delu Slovenije in četrta ob slovenski obali.

Pomembno je, da poteka program v turističnih središčih, med »drugimi ljudmi«, da se prepreči socialna izolacija teh oseb in hkrati skupini olajša socialna integracija v okolje.

Namen in cilji

Starši OMDR se od drugih razlikujejo v tem, da morajo tako rekoč vse svoje življenje skrbeti zanjo. Zato obstaja stalna potreba po druženju za zbiranje notranjih moči družin v

premagovanju vsakdanjih težav ter da se iz položajev učijo in razvijajo v pozitivni smeri. Uporabniki bodo zadostili potrebi po druženju družin z enako življenjsko usodo in tako izmenjali izkušnje pri iskanju rešitev za podobne težave. Dobili bodo tudi sprotne informacije o aktualnih dogajanjih v naši državi, povezanih s skrbjo za njihove člane, OMDR. V skupini s socialno identiteto se lažje razbremenijo vsakodnevnih pritiskov in težav, hkrati pa je s pomočjo skupine lažja integracija v okolje.

Vsebine programa

V teh dveh stopnjah program ni več tako zelo natrpan z izobraževalnimi vsebinami, čeprav so še vedno prisotne. Pri vključevanju vsebin, ki naj bi informirale in ozaveščale starše, se bo prej ugotavljalo potrebe konkretnih udeležencev. Glede na kraj, možnosti, strukturo in zanimanje samih udeležencev bodo potekale tudi različne vodene sprostitveno-rekreativne vsebine. Enako pomemben je tudi neformalni, spontani del programa, kjer gre za nadaljnje odlaganje bremen staršev v zaupni skupini, za izmenjavo izkušenj, navezovanje stikov in prijateljskih vezi. Vsa ta spoznanja posredno pripomorejo k organiziranju skupin za samopomoč.

Mogoči termini in lokacije seminarja

	Udeleženci nadalj. seminarja	*Začetek*	*Konec*
1.ROGLA	*leta 2000*	*7.7.*	*14.7.*
2. GOZD MARTULJEK	*leta 2001*	*27.8.*	*3.9.*

Izvedbo četrte stopnje tega programa, ki naj bi potekal ob morju, predvidevamo šele v letu 2003.

A.2 USMERJENI IZOBRAŽEVALNI VIKEND SEMINARJI

UPORABNIKI

Usmerjeni vikend seminarji so namenjeni predvsem staršem, ki imajo mlajše otroke z zmernimi, težjimi, težkimi ali kombiniranimi motnjami v duševnem razvoju. Pogoj za vključitev v ta program je končana vsaj ena stopnja štiriletnega cikla (začetni seminar), lahko v istem koledarskem letu. Program seminarja je namenjen predvsem staršem, čeprav je tudi njihov otrok deležen tako varstva kakor tudi nekaterih vrst minimalne strokovne obravnave.

NAMEN IN CILJI

Udeleženci tedenskih izobraževanj so deležni širše, splošne strokovne obravnave. Določene strokovne vsebine pa potrebujejo posebno, bolj poglobljeno obravnavo. Prav tako potrebujejo nekatere od družin glede na motnje svojega otroka na nekaterih strokovnih področjih dodatne in podrobnejše informacije. Usmerjeni vikend seminarji bodo lahko zadostili prav tem potrebam.

NAČIN IZVAJANJA IN TRAJANJE

Seminar se izvaja ob koncu tedna, predvidoma od petka popoldan do nedelje popoldan. Starši se udeležujejo predavanj in pogovorov z različnimi strokovnjaki (dopoldne in popoldne), medtem pa so njihovi otroci v varstvu. Precej časa je namenjenega tudi praktičnemu prikazu dela z otroki. Tudi pri tej obliki bo del programa posvečen izmenjavi mnenj in izkušenj med udeleženci, sprostitvi in rekreaciji.

VSEBINE PROGRAMA

Vsebine teh usmerjenih izobraževalnih vikend seminarjev se bodo oblikovale glede na potrebe uporabnikov. Potrebe bomo ugotavljali pri udeležencih štiriletnega cikla, pa tudi pri udeležencih drugih oblik izobraževanja in usposabljanja tako na nacionalni kot tudi lokalni ravni. V letu 2002 so tako razpisane nekatere vsebine, za katere je bila doslej že izražena potreba.

TERMINI IN LOKACIJE

	Udeleženci	Kdaj
Funkcionalno učenje za zgodnje	mlajše OMDR,	maj ali
spodbujanje govora	ki še ne govorijo	september
Hallowickova metoda plavanja	OMDR - neplavalci	maj
Uporaba majhnih korakov	mlajši OMDR	17.-19.5.
Oblikovanje stališč OMDR	starši odraslih OMDR	maj
Oblikovanje stališč OMDR	mlajše OMDR	september

** Podrobnejše opise posameznih vsebin seminarjev boste lahko dobili na društvu ali na naši spletni strani.*

A.3 VIKEND SEMINARJI ZA SOROJENCE

UPORABNIKI

Seminar je namenjen sorojencem oseb z duševno prizadetostjo in njihovim partnerjem, ki doslej še niso bili deležni take oblike usposabljanja. Priporočljiva starost udeležencev je več kot 16 let. To obliko usposabljanja bo predvidoma vodil kdo od sorojencev, ki se je take oblike že sam udeležil.

NAMEN IN CILJI

Skozi podobne težave, kot gredo njihovi starši, gredo tudi zdravi otroci v družini. Sorojenci pogosto prevzamejo skrb ne le za svoje brate in sestre, temveč tudi za starše. Tudi pozneje, ko so že na pol odrasli in na svoji življenjski poti, jih lahko spremljajo še nerazrešeni čustveni konflikti, problemi in dvomi. S tem programom želimo brate in sestre OMDR seznaniti s širšimi sociološkimi okviri pojava duševne prizadetosti in konkretnimi informacijami o trenutnem stanju, vrstah pomoči in možnosti v naši državi, jim s pomočjo terapevtske obravnave omogočiti emocionalno razbremenitev vseh stisk, občutkov prikrajšanosti, dvomov in bojazni v zvezi z njihovim bratom ali sestro. Hkrati pa bodo spoznali vrstnike s podobno življenjsko izkušnjo, si med seboj izmenjali izkušnje in si prizadevali za skupne cilje.

NAČIN IZVAJANJA IN TRAJANJE

Seminar bo potekal v vikend obliki, od petka popoldan do nedelje popoldan. Strokovnjaki, ki bodo pri tem sodelovali, so psiholog - izkustveni družinski terapevt, genetik in predstavnik zveze Sožitje. Izobraževanje je zasnovano tako, da iztočnicam, ki jih poda posamezen strokovnjak, sledita delo v skupini in aktivno sodelovanje udeležencev. Okvirni program seminarja obsega naslednje vsebine:

- družina in sistem delovanja družinskih odnosov;
- odnosi v družini, ki ima otroka z motnjami v duševnem razvoju;
- širši sociološki vidiki pojava motenj v duševnem razvoju;
- genetski in drugi vzroki motenj v duševnem razvoju.

Glede na čas, ki bo na voljo, želje in potrebe posamezne skupine bodo organizirane razne dejavnosti, namenjene sprostitvi, rekreaciji in druženju udeležencev.

TERMINI IN LOKACIJE

Kraj	Čas
BLED	5.4. - 07.4.
BLED	18.10. - 20.10.
BLED	15.11.-17.11.

** Ob večjem številu prijav bomo organizirali več izvedb.*

CENA

Za celotno izvedbo seminarja z namestitvijo in bivanjem vred plačajo sorojenci OMDR in njihovi partnerji le prispevek v znesku 5000 tolarjev na osebo.

A.4 OHRANJANJE PSIHOFIZIČNEGA ZDRAVJA DRUŽIN

KOMU JE NAMENJEN SEMINAR

Seminar je namenjen vsem OMDR in njihovim ožjim družinskim članom, ki so se v preteklih letih že vključevali v programe zveze Sožitje. Prav tako je namenjen tudi vsem tistim odraslim OMDR, ki se s svojimi družinskimi člani vključujejo prvič.

NAMEN IN CILJI

Starši bodo v stiku s strokovnjaki, predstavniki društev in drugimi starši:

- spoznali in pridobili dodatne informacije o motnjah v duševnem razvoju;
- s pomočjo skupinske obravnave bodo doživeli emocionalno razbremenitev;
- pridobili bodo konkretne napotke za delo z otrokom doma in nadaljnjo vzgojo in konkretne informacije o vrstah in lokacijah pomoči;
- izoblikovali samozavest pri zbiranju svojih moči pri iskanju rešitev za svojega otroka;
- spoznali pomen, namen in način delovanja staršev in sodelovali;
- srečali se bodo z družinami v podobnem življenjskem položaju, izmenjali izkušnje in skupaj lažje našli rešitve za podobne probleme in si prizadevali za skupne cilje;
- s svojo navzočnostjo v javnosti bodo preprečevali socialno izključenost družin in ozaveščali širšo javnost.

NAČIN IZVAJANJA, VSEBINE IN TRAJANJE

Ta oblika usposabljanja traja teden dni. Del programa bo posvečen aktualnemu informiranju staršev. Glede na kraj, možnosti, sestavo in zanimanje udeležencev bodo potekale različne vodene sprostitveno-rekreativne vsebine.

Poleg tega je enako pomemben neformalni, spontani del programa, ki bo namenjen nadaljnjemu odlaganju bremen staršev v zaupni skupini, izmenjavi izkušenj, navezovanju stikov in prijateljskih vezi. Vsa ta spoznanja posredno pripomorejo k organiziranju skupin za samopomoč.

CENA TE OBLIKE IZOBRAŽEVANJA PREK SOŽITJA ZAJEMA

- ☞ STORITEV PENZIONA,
- ☞ UVODNO SPOZNAVNO SREČANJE,
- ☞ IZLET,
- ☞ ANIMACIJSKI PROGRAM,
- ☞ SKLEPNA VEČERJA ALI PIKNIK,
- ☞ RAZLIČNE STROKOVNE VSEBINE (obisk predstavnika Sožitja ali kakega drugega strokovnjaka),
- ☞ VODENJE IN KOORDINIRANJE SKUPINE.

*Termine, lokacije, cene in pogoje plačila si lahko ogledate na naši spletni strani **www.zveza-sozitje.si** ali v društvih.

PROGRAMI VSEŽIVLJENSKEGA UČENJA OMDR

UVOD

Ta drugi del razpisa je izid sprejetih izhodišč zveze Sožitje, da se večji delež programov nameni neposredno samim osebam z motnjami v duševnem razvoju (OMDR). Ta usmeritev je upoštevana tudi pri pripravi vsebinskega in finančnega načrta za leto 2002.

V preteklih dveh letih smo že izpeljali sistematično oblikovan projekt z različnimi vsebinami. Izkušnje udeležencev, njihovih spremljevalcev, izvajalcev in tudi staršev so bile zelo pozitivne. Poleg spretnosti, znanja in novih izkušenj, ki so jih udeleženci pridobili s posamezno vsebino, sta bila ob udeležbi na vseh oblikah seminarjev zelo pomembna druženje in izmenjava izkušenj med vrstniki. Hkrati pa je bila enako pomembna izkušnja bivanja brez staršev in skrbnikov za nadaljevanje socializacije in integracije OMDR. Posredno pa je ta program namenjen tudi staršem, da se naučijo zaupati svojim otrokom in tistim, ki skrbijo za spremstvo in izvedbo programa, da preživijo nekaj dni v družbi svojih vrstnikov. Nekajdnevna odsotnost otrok staršem in skrbnikom omogoča, da si ta čas kakorkoli vzamejo zase. Tudi letošnji razpis vseživljenjskega učenja je namenjen osebam z zmernimi in težjimi oblikami motenj v duševnem razvoju na vsem območju Slovenije.
Program bo v letošnjem letu potekal v 35 skupinah v okviru sedemnajst vsebinskih sklopov.

UTEMELJITEV

Za vse ljudi velja, da je znanje treba pridobivati vse življenje. Oblike izobraževanja, ki so namenjene drugim ljudem, pa so v današnjih razmerah tej populaciji skoraj nedostopne. Čeprav je sposobnost učenja ljudi z motnjami v duševnem razvoju že dolgo priznana, pa je v praksi malo ali skoraj nič upoštevana. Z njimi se po 21. letu, ko formalno končajo obdobje šolanja, v katerem so pridobili nekatere spretnosti in znanje, praviloma nihče načrtno in sistematično ne ukvarja, da bi ohranjali pridobljeno in pridobivali novo. V kolikor so vključeni v institucionalne oblike varstva in dela, so v določenem delu lahko deležni posameznih oblik, tisti, ki ostajajo doma, pa so prepuščeni skrbi in iznajdljivosti

svojcev. Sožitje si s tem projektom prizadeva, da bi se možnosti tovrstne ponudbe razširile, da bi bila dosegljiva in usmerjena v raznovrstne interese te populacije.
V velikem delu pa so tudi same OMDR izražale potrebo po raznolikih programih, ki bi jim pomagali k normalizaciji in samostojnejšem življenju ali zgolj popestrili vsakdanjik. Te osebe zaradi zmanjšanih umskih sposobnosti potrebujejo dalj časa ter prilagojene metode in konkretne učne položaje. Poleg tega je znano, da gre pri njih za hitrejše upadanje že pridobljenega znanja in sposobnosti. Vse to naš projekt upošteva in je z vsebinami in metodami dela prilagojen zmožnostim in potrebam oseb z motnjami v duševnem razvoju.

Glede na izkušnje v preteklih letih se je izkazalo, da so udeleženci v spremenjenem okolju v prijetnem sproščenem ozračju v določenih položajih pozitivno presenetili svoje spremljevalce in izvajalce programa. Zanimivo je bilo tudi, da so bili sami zelo motivirani za sodelovanje. Tudi starši so pridobili nove, pozitivne izkušnje, čeprav so sprva imeli veliko dvomov in so čutili nezaupanje. Te izkušnje so nam potrdile predvidevanja, da je takšna usmeritev potrebna in vsekakor pravilna.

UPORABNIKI

Program je namenjen vsem osebam z zmernimi, težjimi in kombiniranimi oblikami motenj v duševnem razvoju v Sloveniji. Prednost pri vključevanju imajo:

- ☞ tiste osebe, ki se niso in se ne bodo udeležile družinskih socialnih programov na nacionalni ali lokalni ravni v letošnjem letu (letovanja družin v organizaciji Sožitja ali vikend seminarja v organizaciji lokalnega društva);
- ☞ osebe, ki sodijo v katero od spodaj naštetih kategorij, imajo prednost, tudi če so se ali se bodo udeležile katerega od družinskih programov:
  - OMDR, ki so doma (24 ur) in niso vključene v nobeno organizirano obliko usposabljanja, varstva in dela;
  - OMDR, kjer je v družini več otrok iz ciljne populacije;
  - OMDR, ki so trajno na invalidskem vozičku.
- ☞ spodnja starostna meja je 18 let, ker so te oblike v večjem delu namenjene odraslim osebam; razen v tistih oblikah, kjer je posebej drugače navedeno (vendar praviloma ne pod 10 let);

Programa se sicer lahko udeležijo tudi tiste OMDR, ki bodo izkoristile možnost regresiranja že v družinskem programu na nacionalni ali lokalni ravni, vendar bodo morale v tem primeru za svojo udeležbo plačati.

NAMEN IN CILJI

Splošni in dolgoročni cilj vseh razpisanih oblik je boljša kakovost življenja oseb z različnimi oblikami motenj v duševnem razvoju in krepitev njihove vloge pri samoodločanju pri večini življenjskih zadev. Velikokrat imajo te osebe onemogočeno ali vsaj težavnejše vključevanje v širše socialno okolje. Njihovi socialni stiki so pogosto omejeni le na družino. Izoblikovanje pozitivne samopodobe, priznavanje njihove odraslosti, možnost izbire, kakovostna integracija in socializacija v okolje, spoznavanje bolj kakovostnih oblik življenja, zavedanje svojih pravic in potreb – vse to je proces, za katerega želimo, da se bo nekoč pokazal v zagovorništvu.

Namen tega projekta je spodbujati OMDR in jim večati možnosti izbire in odločitev ter s tem postopno v okviru njihovih zmožnosti povečati vpliv na svoje življenje. Te osebe želimo aktivirati v njihovih preostalih sposobnostih, ki jih ni tako malo, in jih usposabljati za boljše delovanje ter navajati na nove predvidljive življenjske položaje.

S spoznavanjem in pridobivanjem novega znanja in spretnosti in njihovim izpopolnjevanjem želimo ustvariti dobre možnosti za večanje njihovega občutka lastne vrednosti - samospoštovanja in zaupanja vase. Izpostaviti je treba tudi pomen občutka priznanja odraslosti, ki ga imajo udeleženci kot seminaristi, ter vrednost medsebojnega druženja zunaj domačega okolja, tkanje novih znanstev, kar tudi vpliva na razvoj pozitivne samopodobe. Seveda se pri tem zavedamo, da je to proces, in ne enkratno dejanje.

Ta projekt med drugim omogoča OMDR, da:

- ☞ *širijo svoj krog poznanstev, ki je navadno zelo ozek;*
- ☞ *izmenjajo izkušnje s svojimi vrstniki iz drugih krajev po Sloveniji;*
- ☞ *doživijo izkušnjo bivanja v drugačnem okolju kot druge dneve v letu oziroma življenju;*
- ☞ *spoznajo temeljne spretnosti za zdravo vsakdanje življenje, kako skrbeti zase in pridobiti spretnosti urejanja svojih zadev;*

- ☞ *se izurijo v spretnosti kakovostne socializacije in druženja;*
- ☞ *spoznajo različne spretnosti in možnosti za kakovostno preživljanje prostega časa in samozaposlitev;*
- ☞ *izboljšajo osebno kondicijo in spretnosti sporazumevanja z drugimi ljudmi;*
- ☞ *obnovijo in ohranijo pridobljeno znanje in spretnosti, ki so potrebne v vsakdanjem življenju (branje in pisanje, uporaba računalnika ipd.),*
- ☞ *razvijejo svojo individualnost in pridobijo spretnosti za harmonično vključevanje v skupino in okolje.*

NAČIN IZVAJANJA IN TRAJANJE

Največje število mest je predvidenih za doživljajske tabore, ki trajajo teden dni in bodo potekali v poletnem času. Prav tako tudi seminar skrbi za samega sebe, ki traja pet dni. Druge izobraževalne oblike so razporejene od marca do novembra in potekajo v obliki vikend seminarjev (od petka do nedelje).
Za izvajanje posameznih vsebin bomo uporabljali različne objekte, od domov CŠOD, planinskih koč, kmečkega turizma in drugih objektov do hotelov. Izbira lokacije in objekta je odvisna od specifičnih zahtev samega programa (kot npr. računalniški seminar, seminar skrbi za samega sebe) in pa od predvidenih potreb prihodnjih uporabnikov (npr. dostopnost z invalidskimi vozički, infrastruktura lokacije).
Ker je program izobraževalne narave, je večja pozornost namenjena njegovi vsebini in izpeljavi. V razpisu vam v tem trenutku podajamo le opis posameznih vsebin ter predvidene datume. Kraj izvedbe pa bomo vsem, ki se bodo evidentirali, sporočili ob potrditvi njihove prijave.

VSEBINE

Organizatorka zveza Sožitje bo poskrbela tudi za spremstvo prijavljenih udeležencev. Spremljevalci bodo v celoti prevzeli odgovornost za udeležence teh oblik programa. Pravtako bodo poleg osnovne oskrbe tudi dejavno in zavzeto sodelovali in pomagali svojim varovancem pri izvedbi samega programa. Kakšni bodo ti spremljevalci in kakšno bo njihovo število, pa bo odvisno predvsem od konkretnih udeležencev. Zato opozarjamo, da je treba biti pri prijavljanju kandidatov v te oblike posebno natančen in pozoren. Napisati je potrebno vse posebnosti in značilnosti te osebe, ki bi lahko bile pomembne pri izvedbi tega programa (npr. glede prehranjevanja, gibanja, spanja, jemanja zdravil ipd.). Nihče ne bo imel pravnobene koristi od tega, če bo kakšno pomembno informacijo zamolčal. Za prijetno, udobno in varno bivanje naših udeležencev pa so popolni podatki seveda nujni. Tudi število ustreznih spremljevalcev bomo prilagodili potrebam konkretnih udeležencev. Po končanem razpisu, ko bodo znane prijave, izvajalci in spremljevalci po posameznih skupinah, se bodo sestali vsi odgovorni za izvedbo in pripravili konkreten program. Na željo staršev bomo omogočili, da se ti seznanijo z osebjem, ki bo skrbelo za njihove otroke, in jim dajo še morebitna dodatna navodila.
Opozoriti pa moramo, da šele zbiramo prijave in nam ni znano, kakšen bo odziv v vaših okoljih. Vsaka razpisana skupina ima omejeno največje število udeležencev. Zato se lahko ob neenakomernem prijavljanju zgodi, da bomo morali prijavljene udeležence razporediti med razpisane datume. Po končanem razpisu bomo v vsa društva poslali seznam vseh potrditev prijav evidentiranih kandidatov oziroma vse morebitne spremembe in razporeditve. Vsi vaši prijavljenci in njihovi spremljevalci bodo prejeli osebna vabila tik pred izvedbo posamezne oblike (od 14 do 20 dni prej).

PREVOZ

Po koncu razpisa bomo preučili možnost skupnih prevozov z dogovorjenih lokacij.

PLAČILO

Namestitev, bivanje in vsa izvedba projekta je za osebe z motnjami v duševnem razvoju v celoti brezplačna (razen za samoplačniške počitnice). Tiste OMDR, ki pa se bodo udeležile tudi družinskega programa v letošnjem letu, bodo morale za svojo udeležbo v tem programu plačati znesek 40.000 tolarjev. Ker organizator v celoti poskrbi za izvedbo programa (za bivanje in namestitev udeležencev, spremljevalcev in izvajalcev progama, za vodenje in izvedbo programa, za osebje, ki bo spremljalo udeležence, ter za vse materialne in druge stroške), je vrednost vsake oblike v okviru programa vseživljenjskega učenja višja od tega zneska ne glede na to, ali gre za vikend ali tedensko obliko.

Zap štev.	OBLIKA	DATUM	Največje število udelež.	Komu je NAMENJENO
1.	SKRB ZA SAMEGA SEBE	23. 6.–27. 6.	15	tudi mlajšim OMDR
2.	SKRB ZA SAMEGA SEBE	28. 6.–2. 7.	15	
3.	SKRB ZA SAMEGA SEBE	3. 7.–7. 7.	15	
4.	SKRB ZA SAMEGA SEBE	22. 8.–26. 8.	15	
5.	SKRB ZA SAMEGA SEBE	27. 8.–31. 8.	15	
6.	SKRB ZA SAMEGA SEBE – STARI	23. 6.–27. 6	12	
7.	RAČUNALNIŠTVO – osnovna stopnja	12. 4.–14. 4.	15	
8.	RAČUNALNIŠTVO – nadaljevalna stopnja	10. 5.–12. 5.	15	
9.	RAČUNALNIŠTVO – osnovna stopnja	13. 9.–15. 9.	15	tudi mlajšim OMDR
10.	RAČUNALNIŠTVO – nadaljevalna stopnja	27. 9.–29. 9.	15	tudi mlajšim OMDR
11.	TRENING ASERTIVNOSTI	12. 4.–14. 4.	15	
12.	TRENING ASERTIVNOSTI	24. 5.–26. 5.	13	
13.	TRENING ASERTIVNOSTI	18. 10.–20. 10	13	
14.	TRENING ASERTIVNOSTI – nadgradnja	10. 5.–12. 5.	13	udel. asertivnosti iz prejšnjih let
15.	TRENING ASERTIVNOSTI – nadgradnja	8. 11.–10. 11.	13	udel. asertivnosti iz prejšnjih let
16.	KAKO SE POSTAVITI ZASE	7. 6.–9. 6.	12	
17.	OBNOVITEV ZNANJA BRANJA IN PISANJA	18. 10.–20. 10.	14	
18.	STARANJE IN STAROST	17. 5.–19. 5.	12	
19.	STARANJE IN STAROST	18. 10.–20. 10.	12	
20.	TABORJENJE – UČENJE ZA ŽIVLJENJE	24. 6.–1. 7.	12	tudi mlajšim OMDR
21.	PLESNO – DRAMSKA DELAVNICA	12.7.-16.7.	12	tudi mlajšim OMDR
22.	DOŽIVLJAJSKI TABOR	27. 7.–3. 8.	18	
23.	DOŽIVLJAJSKI TABOR	27. 7.–3. 8.	18	
24.	DOŽIVLJAJSKI TABOR	27. 7.–3. 8.	18	tudi mlajšim OMDR
25.	DOŽIVLJAJSKI TABOR	4. 8.–11. 8.	18	
26.	DOŽIVLJAJSKI TABOR	4. 8.–11. 8.	18	tudi mlajšim OMDR
27.	DOŽIVLJAJSKI TABOR	5. 8.–11. 8.	18	
28.	DOŽIVLJAJSKI TABOR	25. 8.–31. 8.	18	
29.	DOŽIVLJAJSKI TABOR ZA PARE	naknadno	14	PAROM OMDR
30.	DOŽIVLJAJSKI TABOR ZA TEŽJE	19. 8.–26. 8.	12	OMDR s težjimi oblikami motenj
31.	SEMINAR ŽIVLJENJE V DVOJE	20. 5.–24. 5.	14	PAROM OMDR
32.	SEMINAR ZA DEKLETA	10. 5.–12. 5.	12	DEKLETOM OMDR
33.	SEMINAR ZA DEKLETA	27. 9.–29. 9.	12	DEKLETOM OMDR
34.	Samoplačniške POČITNICE ZA MLAJŠE	24. 6.–3. 7.	12	OMDR 10–18 let
35.	Samoplačniške POČITNICE ZA ODRASLE	24. 6.–3. 7.	15	OMDR nad 18 let

Svet Vlade Republike Slovenije za invalide je na 5. redni seji dne 27. novembra 2001 sprejel

POSLANICO SLOVENSKIM INVALIDOM IN VSEM DRŽAVLJANOM OB 3. DECEMBRU - EVROPSKEM DNEVU INVALIDOV

1. Socialna izključenost in diskriminacija sta pogosto spremljevalki zastarelih pogledov na invalida in njegovo vlogo in mesto ne le v družbi, temveč kot subjekta pri oblikovanju svojega življenja. Zato, da bi dosegli pomemben premik pri vključevanju invalidov v družbo, je potrebno, da vsi sprejmejo svoj del socialne odgovornosti, zlasti pa država, invalidske organizacije, delodajalci, stroka in invalidi sami.

2. V Sloveniji so človekove pravice ustavnopravna kategorija. Ustava kot najvišji pravni akt v suvereni državi predstavlja pravni instrument za varstvo temeljnih človekovih vrednot, pravic in svoboščin, kot so svoboda, dostojanstvo in enakost.
Za invalide je posebno pomembno ustavno načelo enakosti, ki vsakomur zagotavlja enake človekove pravice in temeljne svoboščine. Zato v postopku ustavnih sprememb, pred katerimi je v tem trenutku slovenska družba, Svet Vlade Republike Slovenije podpira predlagano spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije, ki bo zagotovila enake človekove pravice vsakomur, ne glede na narodnost, spol in izrecno tudi invalidnost kot posebno osebno okoliščino, ob poudarjenem ustavnem načelu, da sta invalidom v skladu z zakonom zagotovljena varstvo in usposabljanje za delo.

3. Svoboda dela, s pravico do dela vred, je ena od temeljnih ustavnih pravic in svoboščin. Danes, v času visoke stopnje brezposelnosti, je uresničevanje te pravice vprašljivo, posebno za ranljive skupine državljanov, kamor sodijo tudi invalidi, kar se kaže skozi naraščanje stopnje brezposelnosti invalidov.
Zaradi tega je treba določiti in uresničevati take programe in ukrepe zaposlovanja invalidov, ki prispevajo k zmanjševanju stopnje brezposelnosti invalidov in omogočajo njihovo zaposlovanje. Za izvajanje že sprejetih ter novih programov in ukrepov zaposlovanja invalidov pa je potrebno tudi v okviru državnega proračuna zagotoviti ustrezna sredstva, ki bodo omogočala njihovo uresničevanje, kar nedvomno je globalna, nacionalna usmeritev. Zato Svet Vlade Republike Slovenije posebej poudarja, da imajo invalidi pravico do dodatnih konkretnih ukrepov, katerih cilj je izboljšanje njihove socialne in poklicne integracije in s tem zagotavljanje enakih možnosti na trgu dela.

4. Letošnje geslo Evropskega dneva invalidov je: Oblikovanje za vse in vsakogar. S tem geslom se želi doseči večjo občutljivost državnih in lokalnih dejavnikov, strokovnjakov, invalidskih organizacij, delodajalcev in slovenske javnosti za probleme in vprašanja, ki vplivajo na kakovost življenja invalidov in njihov socialni položaj.
Šele tedaj, ko ne bo ovir v grajenem okolju in bodo vsakomur dostopne potrebne informacije ter komunikacijska sredstva, bo zares uresničena pravica invalidov in drugih funkcionalno oviranih ljudi do vključevanja v delovno in širše družbeno okolje. S tem bodo zagotovljene tudi dodatne možnosti za uresničevanje drugih pravic, kot so volilna pravica in pravica do sodelovanja pri upravljanju javnih zadev.
Svet Vlade Republike Slovenije za invalide se zavezuje, da bo z ustrezno koordinacijo povzel in spodbudil konkretne dejavnosti ter pritegnil strokovne institucije in invalidske organizacije k uresničevanju temeljnih usmeritev, ki jih je sprejela Republika Slovenija v Koncepciji razvojne strategije invalidskega varstva v Sloveniji v letu 1991.

Svet Vlade Republike Slovenije za invalide
ob dnevu invalidov 3. decembru

č e s t i t a

vsem slovenskih invalidom in državljanom, ki živijo in delajo z invalidi, ter jim želi v njihovem – žal še vedno pogosto težkem vsakdanjiku – vse dobro v letu 2002.

Vlada Republike Slovenije
Svet za invalide
predsednik
Miran Kalčič

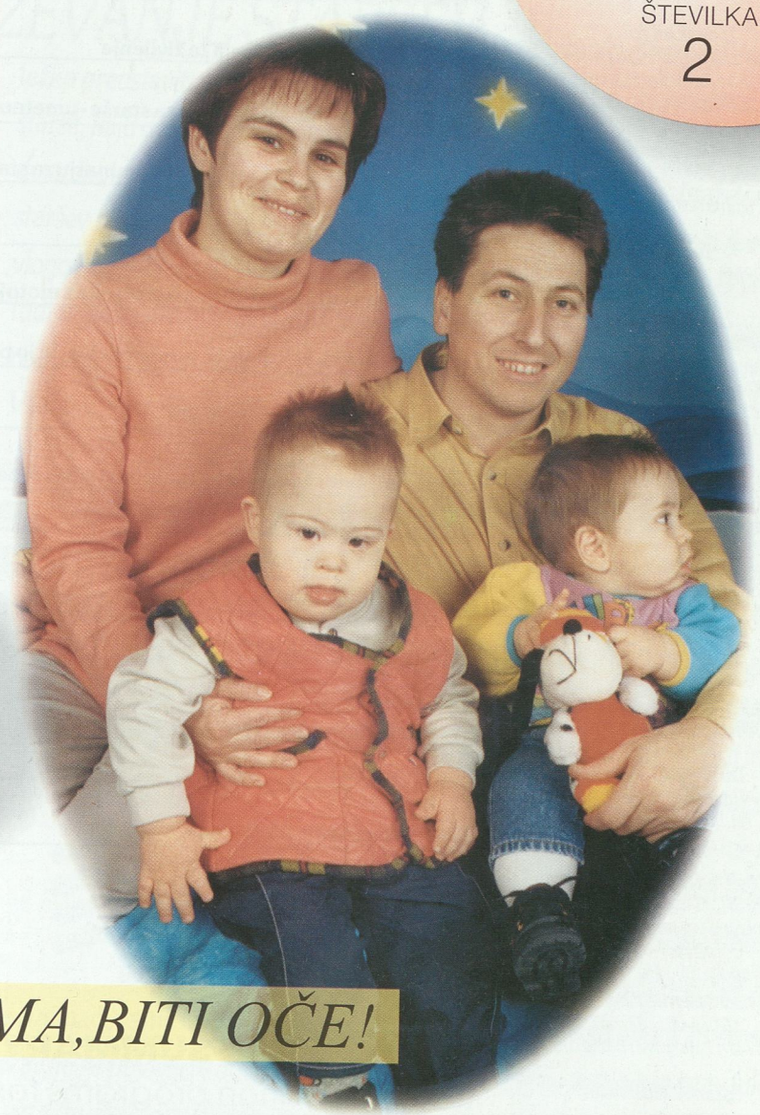

Trenutek sreče.
Program vseživljenskega učenja - Rogaška Slatina

SOZITJE

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

NAŠ ZBORNIK
LETO 2002, LETNIK 35
ŠTEVILKA
2

BITI MAMA, BITI OČE!

ŠOLA ZA STARŠE

• SPECIALNOPEDAGOŠKI VIDIKI • DEFEKTOLOGOVO DELO •
• VLOGA FIZIOTERAPEVTA •

NAŠ ZBORNIK
LETO 35 - ŠT. 2/2002
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije,
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Venče Ambrožič, Hermina Bavčar, Tanja Černe, Zoran Grom, Jelka Kovač, prof. dr. Anton Kotar, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Marija Uratnik

Uredniški odbor:
Milan Hafnar, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, dr. Jana Šelih, Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
3.830 SIT, za ustanove 8.680 SIT.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka poslovnega računa je:
02036-0012027662
pri Novi Ljubljanski banki d.d.

Tiskano 2250 izvodov

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Slika na naslovni strani:
Varno je v objemu staršev.

V S E B I N A

UVODNIK 1

ŠOLA ZA STARŠE

Slađana Anderle
Šola za starše ali preskušnja za življenje 2

Mihaela Zupan
Specialnopedagoški vidiki šole za starše - umetnost majhnih korakov 6

Helena Kravos
Defektologovo delo na začetnem seminarju za starše 8

Silvestra Janežič
Kaj bi rad povedal moj otrok 9

Klaudija Krušec
Vloga fizioterapevta pri obravnavi otroka z motnjo v duševnem razvoju 11

Tatjana Novak
Otrok ni posoda, ki jo polniš, temveč bakla, ki jo prižigaš 13

Ana Pori
Biti mama, biti oče 14

Tomaž Jereb
Oblikovanje stališč do oseb z motnjami v duševnem razvoju 17

IZ NAŠIH USTANOV 19

PREDSTAVLJAMO VAM 25

VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO 27

IZ PRAKSE ZA PRAKSO 28

PISALI STE NAM 30

ŠPORT IN REKREACIJA

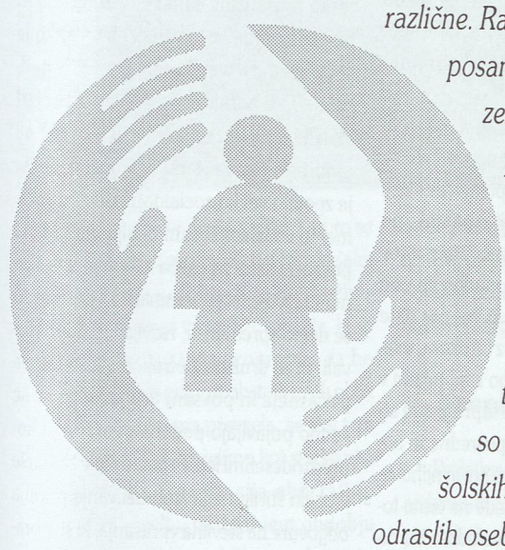
Info SOS 2001 36

Jasna Lampe
Minuta za zdravje 40

SUMMARY

Education programs for parents of children with disabilities are being carried out for a number of years in Slovenia. In this issue, organizers, lecturers and participants - parents - are presenting different program types.

IZOBRAŽEVANJE STARŠEV

je zelo široko področje, ki ga je težko predstaviti v vsej njegovi pomembnosti in obsegu. S tem mislimo na vse starše, kajti delo s starši je pomembno v vseh obdobjih šolanja vseh otrok in mladostnikov in še posebno otrok z motnjami v razvoju. Pri tem izobraževanju staršev otrok in mladostnikov ter odraslih oseb imajo prav gotovo največjo vlogo Sožitje – zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije in seveda tudi regijska društva, ki so zelo dejavna. To izobraževanje je zelo raznoliko in ni namenjeno samo staršem, pač pa tudi bratom, sestram, skrbnikom.

Vsebine, ki so namenjene staršem oseb z motnjami v duševnem razvoju, so zelo različne. Razlikujejo se glede na potrebe staršev, ki jih imajo starši v posameznih življenjskih obdobjih svojega otroka. Gotovo je zelo pomembno seznanjati starše najmlajših otrok, se pravi otrok v zgodnjem življenjskem obdobju. Otroci rastejo, se spreminjajo in z njimi tudi starši. V ta namen so organizirani nadaljevalni seminarji, na katerih se starši glede na stopnjo prizadetosti in težave, s katerimi se srečujejo starši odraščajočih in telesno dozorevajočih otrok. Potrebe staršev teh otrok so drugačne od potreb staršev majhnih, recimo predšolskih otrok. Izobraževanje staršev mladostnikov, oziroma odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju zahteva zopet znanje za premagovanje problemov, ki se pojavijo v zvezi s partnerstvom, in drugih težav, ki se pojavijo v dobi odraslosti. Nekatera regijska društva in prav tako tudi Zveza društev sestavijo prav zanimive teme, ki staršem pomagajo, da je življenje z osebo z motnjami v duševnem razvoju lepše. Zelo pomembni za mnoge starše so tudi pogovori po predavanjih, na katerih dobijo odgovore na svoje specifične probleme.

Prof. dr. Anton Kotar

ŠOLA ZA STARŠE

ALI PRESKUŠNJA ZA ŽIVLJENJE

»V Življenju ni dobrih in slabih stvari – so samo različne okoliščine.« *(Eyecatching)*

Kolikšne so možnosti za izobraževanje staršev, še posebno staršev otroka z motnjo v duševnem razvoju?

V današnjem času, ko obstaja toliko različnih oblik permanentnega izobraževanja, mi ni znano, da bi obstala kakšna sistematično organizirana šola za starše. Vsak od nas se znajde po svoje, ko je enkrat v vlogi starša. Na voljo imamo nekaj različnih priročnikov, različne nasvete in izkušnje drugih ter vsakršne vedenjske vzorce, ki so nam znani iz naših družin. Otroci pa so kot taktirka, ki usmerja in daje ritem naši vlogi starša. Enako velja tudi v družini z otrokom z motnjo v duševnem razvoju.

Otroci z motnjo v duševnem razvoju so kot sonce, ki ga zakrivajo oblaki. Treba je le od-streti, pregnati oblake in dopustiti sončnim žarkom, da polno zažarijo in posvetijo v globino našega srca. Tako kot v življenju nasploh se oblaki kdaj pa kdaj še vrnejo. A če smo dovolj močni in obvladamo potrebne spretnosti, jih hitreje in laže preženemo. Menim, da je imeti otroka z motnjo v duševnem razvoju dragocena življenjska preskušnja za družino kot celoto kot tudi za vsakega člana posebej. Vsi, ki uspešno prestanejo »takšno šolanje«, so največkrat izjemno duhovno bogati in močni ljudje. Pri delu, ki ga opravljam, sem spoznala veliko mater, očetov, bratov in sester oseb z motnjo v duševnem razvoju. S spoštovanjem, občudovanjem in hvaležnostjo se danes zavedam, da sem se od njih sama zelo veliko naučila in da sem imela čudovito priložnost za osebnostno in strokovno rast.

Celoten razvoj zveze Sožitja in njenih programov poznam le po pripovedovanju tistih, ki so ga gradili in dopolnjevali ali so bili sami udeleženci. Zanesljivo pa lahko po rezultatih in obstoju današnjih programov zatrdim, da smo s svojo ponudbo ena od pomembnih organizacij, ki ves čas daje podporo in pomoč družini z otrokom, mladostnikom ali odraslo osebo z motnjami v duševnem razvoju. Vsi naši programi so tako usmerjeni v različne posredne in neposredne oblike pomoči družini in njihovemu prizadetemu članu. Glede na temo tokratne številke bi se lahko osredotočila na naše začetne in nadaljevalne seminarje, ki predstavljajo prepoznavno šolo za starše otrok z motnjo v razvoju. Toda ko sem razmišljala o tem, sem se zavedela, da so pravzaprav vsi naši programi na neki način šola za starše. Zato je moj prispevek usmerjen širše na vse programe, ki jih trenutno izvajamo na nacionalni ravni, tako tiste, ki so neposredno namenjeni družini, kot tudi tiste, ki se družinskih članov dotikajo posredno.

Prva šola za starše

Družina, ki ima otroka z motnjo v duševnem razvoju, mora skozi takšno življenjsko preskušnjo sama. Posamezniki in različne organizacije jih pri tem lahko le spodbujamo in jim dajemo pomoč in podporo. Zvezi Sožitje je uspelo že dobre četrt stoletja obdržati seminarje za družine ali preprosto šolo za starše. V tem obdobju se je zgodilo veliko socialnopolitičnih sprememb v našem širšem okolju, pa tudi na področju skrbi za osebe z motnjo v duševnem razvoju. Naši seminarji za družine so se delno spreminjali, razvijali in dopolnjevali. Pred družino z otrokom, ki se razvija počasneje in povsem drugače, pa se še vedno pojavljajo podobna vprašanja kot pred tridesetimi leti. Program šole za starše v obliki štiriletnega izobraževanja ponuja odgovore na številna vprašanja, ki se porajajo staršem na poti sooča-nja in iskanja ustreznih oblik pomoči. Poleg cele palete strokovnjakov, ki vsak iz svojega zornega kota lahko svetuje in usmerja, je v tej šoli dragocena menjava izkušenj in mnenj med starši. Tako se na primeren način srečata in soočita teorija in praksa, vzpostavi se partnerski odnos med strokovnjaki in uporabniki. Menim, da je prav to v velikem delu omogočalo, da se je takšna oblika izobraževanja staršev ob-držala in potem tudi

razvila in razširila v druge oblike. Dobro se zavedamo, da smo ekskluzivni izvajalci organiziranega izobra-ževanja družin z otrokom z motnjo v razvoju. Upanje, ki so ga gojili pionirji tega programa, da bo država spoznala nujnost obstoja takih oblik in jih sčasoma sama prevzela, se je v tem času razblinilo. Zato želimo kot starševska in invalidska organizacija obdržati to ekskluzivo; tudi v naslednjem obdobju bodo imele takšne oblike prednost in posebno mesto v vseh naših socialnih programih. Seveda pa se bomo ob tem prilagajali tako spremenjenim ekonomsko-socialnim razmeram kot tudi različnim potrebam mladih družin. Prav zato smo se letos odločili, da ponudimo posamezne vsebine v obliki vikend seminarjev, ki sicer ne nadomeščajo tedenskega izobraževanja, omogočajo pa poglobljeno obravnavanje posameznih vsebin, ki jih družina ali otrok najbolj potrebuje. Upamo, da bodo za tiste mlade zaposlene starše, ki težko porabijo teden dni dopusta za seminar, te oblike dostopnejše in primernejše.

Krepitev moči staršev

Podatkov o številu družin, ki so se v vseh sedemindvajsetih letih udeležile seminarjev, žal nimamo. Imamo pa izid teh programov, in sicer še en obsežen program, malo drugačno šolo za starše. Tudi po koncu zgoraj omenjene oblike izobraževanja so udeleženci izražali potrebo po nadaljnjem druženju, pridobivanju aktualnih informacij, menjavi izkušenj ter navsezadnje preprečevanju njihove socialne izključenosti. Družina, ki ji je država naložila skrb za otroka z motnjo v duševnem razvoju, tudi ko je le-ta odrasel, zanesljivo potrebuje pri skrbi za svojega prizadetega člana več moči od drugih družin. Zato upravičenosti programa ohranjanja psihofizičnega zdravja družin ni trebna posebej dokazovati. Poskrbeli smo za take oblike, pri katerih so starši imeli možnost pridobiti vse potrebne informacije v zvezi s spremembami, ki jih prinaša otrokovo odraščanje ali spremenjene socialne ali pravnozakonodajne razmere v državi. Velik poudarek pa je na oblikah, ki pripomorejo k druženju in menjavi izkušenj, sprostitvi, krepitvi zdravja ter pozitivnega odnosa do življenja. Tak program je hkrati tudi ves čas ozaveščal druge ljudi in prav gotovo odpravil kak predsodek. V zadnjih letih so bili ti programi številčni tako na nacionalni kot na lokalni ravni v obliki vikend seminarjev.

Šola za zdrave sorojence

Izobraževanje »zdravih« sorojencev na prvi pogled ne sodi v šolo za starše. Vendar sorojenci dostikrat prevzamejo nase skrb za svojega prizadetega brata ali sestro, ko staršev ni več ali ko so ostareli in bolni. Velikokrat starši od njih to pričakujejo ali si pa kar sami naložijo to odgovornost. Prav zato smo v izobraževanju staršev poskrbeli tudi za informiranje, izobraževanje, ozaveščanje in druženje zdravih sorojencev in njihovih partnerjev. Njihovi odzivi so nam potrdili potrebnost takih oblik.

Druga šola za starše

Priznati odraslost svojemu otroku je verjetno nova in včasih težavna izkušnja za vsa-kega starša. Koliko težja je taka preskušnja za starše, ki so prevzeli dolžnost (oziroma jim je država s podaljšanjem roditeljskih pravic to naložila) do smrti skrbeti za osebo z motnjo v duševnem razvoju, pa si verjetno brez veliko empatije težko predstavljamo. Priznanje odraslosti, pravice do lastne izbire in tudi do samostojnega življenja, morda dopuščanje partnerstva itn. so teme, za katere taki starši potrebujejo čas, spodbude, popolne informacije in različne možnosti, da lahko sprejmejo ali si oblikujejo drugačen pogled na svoj življenjski položaj. Popolnoma razumljivo je, da so se starejši starši, ki že več kot štirideset let sami skrbijo za svojega že odraslega otroka, nekako vdali v svojo usodo in težko sprejmejo vsakršno novo ponujeno možnost. Zato menim, da moramo spoštovati njihovo pravico, da si vzamejo dovolj časa, da preskusijo, se prepričajo in navadijo in postopoma sprejmejo tudi odraslost svojega otroka. S ponudbo programa Vseživljenjskega učenja želimo ohraniti obstoječe znanje oseb z motnjami v razvoju, hkrati pa, da bi pridobivale nove izkušnje, spretnosti in znanje, ki jih potrebujejo za čim bolj samostojno življenje. Po drugi strani pa ta program posredno predstavlja tudi učenje za starše, da si oblikujejo drugačen pogled na svojega otoka in seveda tudi na svoje življenje. Zato menim, da je to program, kateremu bomo v prihodnje namenjali največ pozornosti.

Ko se o programu Vseživljenjskega učenja pogovarjam s starši in društvenimi aktivisti, ki so sprva nezaupljivi, jim rada opišem konkreten primer gospodične, ki že štirideset let živi le s svojimi starši. Še nikoli ni preživela dneva brez enega od njiju. Starša sta se odrekanja in vsakodnevne skrbi že navadila. Verjetno naša gospodična ne bi imela priložnosti za vključitev v program Vseživljenjskega učenja, če nekoliko pred tem ne bi morala oditi mati za dalj časa v bolnišnico. Starši so začeli glasno izražati svoje strahove in skrbi, kaj bo z njo, če se jim kaj zgodi. Bil je pravi trenutek in društvena aktivista sta jih zmogla prepričati, da so prijavili v program. To je pomenilo, da bo prvič v štiridesetih letih svojega življenja preživela pet dni v novem okolju in z drugimi ljudmi.

Vsak od nas verjetno lahko razume strahove in pomisleke staršev. Zato so v društvu poskrbeli, da se je prostovoljka, ki bo skrbela za njuno hčer, pred odhodom večkrat oglasila na njihovem domu. Starši in dekle so jo lahko dobro spoznali in sprejeli.

Bližal se je čas odhoda, stiska staršev je bila vedno močnejša. Zato smo skupaj ugodili prošnji staršev, da obiščejo hčer, ker so menili, da bo imela hudo domotožje. Nikoli ne bom pozabila njihovih obiskov in srečnega obraza gospodične, ki drugače nič ne govori. Starši so jo prišli obiskat vsak dan, ona pa je vsakič prijela pod roko svojo spremljevalko, staršem pomahala v pozdrav in se vrnila k svojim vrstnikom. Ko sem gledala mamin presenečeni obraz, sem spoznala, da vključitev njune hčerke ni le nova izkušnja zanjo, ampak tudi šola za njene starše.

NAMESTO SKLEPA

Naj tole svoje razmišljanje o šoli za starše oziroma o preskušnji za življenje končam z zgodbico. Prinesla mi jo je ena od izjemnih mam, ki sem jih spoznala pri svojem delu. Sama pa sem jo od takrat z veseljem delila naprej drugim izjemnim staršem. Kljub temu da zgodbica pripoveduje le o mami, pa velja za vso družino in pravzaprav njeno sporočilo zelo nazorno odstira drugačen pogled na življenjsko preskušnjo, ki je morda rezervirana le za izbrance.

Slađana Anderle, univ. dipl. sociologinja
strokovna sodelavka zveze Sožitje

POSEBNE VRSTE MAMA

(Erna Bombeck)

Ste se kdaj vprašali,
Kako so izbrane mame za prizadete otroke?

Mislim, da si lahko predstavljam Boga,
kako daje navodila angelom,
ki si vse lepo zapišejo v posebno velik seznam.

»Sonja Kovač, sin.
Njegov nebeški zavetnik: Matej.«
»Tjaša Klemenčič, hči.
Hčerkina nebeška zavetnica: Cecilija.«
»Katja Rijavec, sin. Nebeški zavetnik ... recimo
Frančišek. Veliko mu pomenijo preprosti izrazi
človekove vernosti.«

Tako Bog navaja imena mater, čez nekaj časa
pa se ob enem od imen nasmehne in pravi:
»Dajmo tej materi prizadetega otroka.«

Angel se vznemiri: »Zakaj prav tej, Gospod?
Tako je srečna.«

»Prav to je tisto,« z nasmehom odvrne Bog.
»Ali misliš, da bi mogel dati prizadetega otroka
materi,
ki sploh ne pozna veselja?
To bi bilo preveč kruto.«

»Pa si ji dal kaj potrpljenja?« vpraša angel.

»Nočem, da bi bila preveč potrpežljiva,
ker se bo sicer utopila v morju
samopomilovanja in bolečine. Ko bo enkrat
premagala šok in jezo, bo zagotovo zmogla
vse.«

»Toda, Gospod, mislim,
da ta ženska sploh ne veruje Vate.«

Bog se nasmehne: »To sploh ni pomembno,
Za to bom že poskrbel. Ta gospa je izjemna.
Obdarovana je celo z zdravim egoizmom.«

Angel ostane odprtih ust: »Egoizem?
Je to vrlina?«

Bog pokima. »Če se ne bo mogla občasno ločiti
od otroka, ne bo preživela. Da, prav to mater
bom blagoslovil z nepopolnim sinom.
Ona se tega sicer še ne zaveda,
vendar ji bodo kmalu vsi zavidali.

Nikoli ne bo predvidela nobene besede.
Nikoli ne bo pomislila, da je vsak korak skupno
dejanje.
Ko jo bo otrok prvič poklical mama, bo
priča čudežu, pa se tega ne bo zavedala.
Ko bo svojemu slepemu otroku opisovala drevo
ali
sončni vzhod, se bo pokazalo, da zna opazovati
moje stvarstvo kot le redko kdo.

Dovolil ji bom, da bo jasno videla stvari, ki jih
vidim jaz - neolikanost, krutost, predsodke – in
pomagal ji bom, da se bo mogla dvigniti nadnje.
Nikoli ne bo sama. Jaz bom ob njej vsak
trenutek vsakega dneva njenega življenja, ker
bo nezmotljivo opravljala moje delo, kot bi bila
ves čas ob meni.«

»Kdo pa bo zavetnik?« vpraša angel,
ki mu je pisalo obstalo v zraku.

Bog se nasmehne: »Dovolj bo ogledalo.«

(Iz zbirke Knjižice B. Ferrero:
Krogi na vodni gladini)

SPECIALNOPEDAGOŠKI VIDIKI ŠOLE ZA STARŠE – UMETNOST MAJHNIH KORAKOV

Šole za starše, ki jo redno organizira zveza Sožitje, sem se večkrat udeležila kot specialna pedagoginja z neposrednim delom z otroki in s starši. Kot vsi drugi udeleženci sem tudi sama doživljala tako otroke kot starše po svoje in vedno znova razmišljala o njihovi učinkovitosti.

Zveza Sožitje organizira in izvaja šole za izobraževanje staršev v želji, da bi ustrezno odgovorila na potrebe družine z otrokom z motnjo v duševnem razvoju. Posamezna društva in zveza društev so živi in smiselni le tedaj, če jim uspe zaznati potrebe družine in najti ustrezne oblike uresničevanja teh potreb.

Že po imenu sodeč je šola za starše izobraževalna oblika dejavnosti, ki naj staršem podaja znanje oziroma informacije, ki jih potrebujejo v svojem življenjskem položaju.

Namen delovanja šole za starše

Učiti se, da bi vedeli

Velik del dogajanja v šolah za starše je namenjen podajanju znanja s tistih področij, ki lahko staršem ponudijo največ odgovorov na njihova vprašanja:

Zakaj ima moj otrok težave v razvoju?

Kakšne so možnosti za njegov nadaljnji razvoj, za njegovo življenje nasploh?

Kaj naj storim, da bi pomagal(a) svojemu otroku?

Kje lahko dobim pomoč (strokovno pomoč, podporo družini, pomoč pri reševanju vsakdanjih zadreg)?

Kaj je na voljo naši družini in našemu otroku?

Kako se družba (po svojih predpisih) opredeljuje do našega družinskega položaja?

Šola za starše pomaga ovrednotiti najrazličnejše informacije, ki jih lahko starši pridobijo iz raznih virov in so si včasih povsem nasprotujoče. Problem zdajšnjega časa je v tem, da so informacije izredno številne in lahko dosegljive, težko pa se je med njimi znajti in jih prav ovrednotiti. Posebno zapeljive so tiste, ki ponujajo lahke in hitre rešitve.

Posamezna društva in zveza društev Sožitje združujejo mnogo ljudi in so jim dostopne številne izkušnje. Laže kot posameznik si oblikujejo pravi odnos do poplave informacij, laže si pridobijo dodatna vrednotenja.

V kratkem času trajanja šole za starše so te izobraževalne vsebine količinsko omejene. A danes niti ne gre za kvantitativno učinkovitost (ker ni več mogoča); šola za starše želi dati pravo smer in dati vzgib za nadaljnje učenje.

Učiti se, da bi znali delati

Pridobivanje informacij dobi pravo vrednost, če je preoblikovano v izkušnje. Z drugimi besedami: udeleženci šole za starše naj bi pridobili neposredno uporabno znanje, to je spretnosti za spodbujanje otrokovega razvoja, za pomoč otroku v njegovem razvoju in navsezadnje tudi za to, da bi znali poskrbeti tudi zase. Neposredno uporabno znanje (ki pomeni odgovor na nenehna vprašanja: kako naj ravnam z otrokom, kako naj ga spodbujam in vodim, kaj naj delam) lahko starši pridobijo:

- v skupinskih oblikah dela,
- v individualnih oblikah dela (ki namenjajo svojo pozornost prav vsakemu posameznemu otroku in njegovi družini),
- s tem, da dobijo literaturo, ki zelo konkretno uči, kako spodbujati razvoj,
- s pomočjo usmeritev, kjer si takšno znanje in spretnosti lahko pridobivajo nepretrgoma.

Vse oblike dela, ki naj bi dale neposredno uporabno znanje, ki torej konkretno odgovarjajo na vprašanje: kako? – pa so izvedene tako, da izzvenijo kot prijetna skupna doživetja. Njihov namen je namreč tudi ta, da udeležencem pokažejo, da so terapevtske dejavnosti lahko tudi za vse sodelujoče prijetne in lahko vsi skupaj v njih uživajo. Kajti le tedaj so res učinkovite.

V teh dejavnostih naj bi starši tudi videli in spoznali, da:

- za neposredno delo z otrokom v smislu spodbujanja razvoja niso nujno potrebne posebne učne ure, ampak da je priložnosti zanje zelo veliko v vsakdanjem življenju in vsakdanjem okolju. Da pa te priložnosti zaznamo, je potrebno vedeti, kaj sploh hočemo doseči. Spoznati je treba "majhne korake".
- Lepo je, če imamo lepe in didaktično domišljene igrače. Te so po navadi tudi zelo drage. Zelo veliko pripomočkov za pedagoško delo pa lahko odkrijemo med vsakdanjimi rečmi, le gledati jih moramo začeti skozi optiko "majhnih korakov". Zelo veliko primernih igrač lahko izdelamo tudi sami.

Učiti se, da bi znali živeti v skupnosti in eden z drugim

Družina je skupnost. Skupnost ima svoje zakonitosti, posebno pomembna pa je v njej komunikacija, saj je nosilka odnosov.

Otrok se ne rodi le telesno, tedaj, ko pride na svet: rodi se še (če živi v ustreznem okolju) kot osebnost in kot socialno bitje, to imenujemo cerebralno, osebno in socialno rojstvo. Vsa ta rojstva pa so povezana s kakovostjo pogovora v družini v najširšem pomenu. Družinske komunikacije se je treba učiti, zato je šola za starše eno najprimernejših mest, kjer se starši lahko seznanijo z njenim pomenom in praktičnimi vidiki.

Znanje in praktične primere dobre komunikacije je mogoče vtkati v vse oblike dela v šoli za starše, vsaj ena delavnica pa naj bi bila posvečena prav učenju te spretnosti. Predvsem pa gre za to, da bi šola dala vzgib za nadaljnje učenje.

Ko gre za usposabljanje otrok s težavami v razvoju, je vedno poudarek na tem, kaj lahko storimo. Vendar je pomembno tudi, kaj lahko postanemo in smo. Komunikacijske spretnosti nam pomagajo, da ne zanemarimo tega področja.

Poslušanje, "biti eno samo uho", je ena od komunikacijskih spretnosti, ki se je človek lahko v svoje dobro in v dobro svojih bližnjih nauči. Tudi v šoli za starše.

Pogovor, dialog je že nadgradnja. Tudi tega se je treba učiti. Tudi v šoli za starše.

Drug drugemu smo nasprotniki; to velja celo za ljudi, ki so si v ljubezni naklonjeni. Samo dialog lahko odreši. Pogovor je za ljubezen do bližnjega tako pomemben kot kri za telo. Ko krvni obtok preneha krožiti, telo umre. Če odmre dialog, umre ljubezen in na njeno mesto stopita sovraštvo in občutljivost. Prav dialog lahko spet oživi umrli odnos. Odkrit pogovor naredi ta čudež: v življenje prikliče človeško toplino in z njo odnos, ki je bil že mrtev. (R. Howe)

Učiti se biti

Starši, otroci in delavci Sožitja se srečajo v šoli za starše. Skupaj preživijo ves teden! To je danes že zelo dolg čas. Čas pa je silno pomemben v našem življenju. Ne le zato, ker je čas denar (kar je večkrat tudi res), ampak zato, ker

Risba iz Glasila varstveno delovnega centra Ormož.
Narisala: Marjetka Bratuš

čas kaže, kje je naše srce. Kjer je naš čas, tam je naše srce. Čemur posvečamo svoj čas, to imamo radi, to cenimo.

Ker udeleženci šole za starše skupaj preživijo toliko časa, imajo čudovito priložnost, da skupno bivanje spremenijo v srečanje.

Prišli smo skupaj, da bi se pogovarjali. Zakaj gremo tako nezadovoljni narazen? Zakaj obtičijo poskusi, da bi našli drug drugega, že v kali? Komaj smo dosegli neko raven, ko ne gre več samo za banalnosti, ampak za nas same, za naše stiske in strahove, stopimo korak nazaj, umaknemo se na neobvezne teme. Ko se poslovimo, nam ostane plehek okus v ustih. Pretvarjali smo se, da nam ne bi bilo treba iz naših običajnih vlog, in ostali pri naštudiranih obrazih, pri puhlih frazah. Kako bi si lahko med seboj pomagali, da bi izrazili to, kar nas resnično zaposluje? Kdo bo končno izpustil mačka iz žaklja? (Otto Betz)

Šola za starše, ki ima čas in kraj za srečanje, se lahko glede tega povsem izjalovi. Lahko pa jo izkoristimo tudi za medsebojno menjavo izkušenj, za odkrit pogovor o tem, kar nas resnično zaposluje. To je gotovo za organizatorja najtrši oreh: Kako urediti skupno bivanje, da bodo nastale prave priložnosti? Kako spoznati, ali so se udeleženci resnično srečali?

Kajti naučiti se biti ni metoda, ni spretnost, ni znanje, je vse to in mnogo več. Je vseživljenjski proces, v katerem je šola za starše zaradi srečanja z drugimi lahko pomemben kamenček v mozaiku. Skozi druge nenadoma lahko bolje spoznamo in razumemo sebe in svojo družino.

Kdo ne pozna hrepenenja po srečanju in sprejetju? Hrepenenja, da nekdo sliši, kar se skriva za besedami in o čemer že dolgo molči? Beseda, sočuten pogovor bi lahko bil oaza. Nobenih dobrih nasvetov, nobenih receptov, ampak pripravljenost za:

- poslušanje ("biti eno samo uho"),
- za prenašanje drugega,
- za srečevanje drug drugega na poti skozi puščavo. (Prirejeno po H. Pera.)

Šola za starše je izziv. Treba se je odpreti in tvegati, treba je priti iz svojega varnega kotička in se srečati z drugimi in prek njih s seboj. Slovenski pregovor pravi: "Korajža velja!"

Mihaela Zupan

DEFEKTOLOGOVO DELO
NA ZAČETNEM SEMINARJU ZA STARŠE

V šoli za starše so starši nekaj ur navzoči pri pouku skupaj s svojimi otroki. Starši delajo isto kot otroci. Nekateri se v delo ne želijo vključiti, drugi pa ustvarjajo sproščeno in zadovoljno. Tako spoznajo, kaj in kako naj delajo z otrokom.

Na začetnem seminarju za družine otrok z motnjami v duševnem razvoju v organizaciji zveze Sožitje sem prvič sodelovala pred petimi leti. Takrat je bilo za menoj triindvajset let dela z otroki, prizadetimi zaradi cerebralne paralize. Povabilo na enotedensko varstvo otrok in druženje s starši sem sprejela, ker v vsaki dodatni dejavnosti s strokovnega področja vidim možnost izpopolnjevanja in osebnostne rasti. Dotedanjih izkušenj daljšega druženja z otroki skupaj s starši nisem imela. Pred odhodom sem dobila seznam otrok z osnovnimi podatki. Bili so tako različnih starosti in potreb, da je bilo pripomočkov in materiala za dejavnosti za poln avtomobil. Kot se je izkazalo, je bilo marsičesa preveč, saj teden navsezadnje hitro mine. Naslednje leto je bilo še manj pripomočkov in več zamisli v glavi, saj sem imela približno sliko, kaj me čaka. Še lažje je bilo naslednja leta, saj sta se na povabilo pridružili še dve in pozneje še ena kolegica iz našega Centra.

Po dveh letih sem bila povabljena, da staršem še posebej predstavim defektologovo delo.

Odločila sem se, da jim najprej dam nekaj temeljnih informacij:
- kdo je defektolog;
- področja, za katera so posamezni defektologi usposobljeni;
- ustanove, kjer so zaposleni;
- načini dela z otrokom.

V drugem delu pa spregovorim o vlogi defektologa na podlagi svojih izkušenj. Uporabim različne videoposnetke in vseskozi dajem staršem možnost, da sodelujejo v pogovoru.

Moje "uradno" srečanje s starši je proti koncu tedna, ko se že vsaj delno spoznamo in beseda lažje steče. Poslušati druge in biti poslušan sam, je ob takih srečanjih najboljša terapija.

Da je res tako, sem občutila tudi sama, ko se je pred dvema letoma oče dečka poslovil z mislimi in besedami, ki sem jih uporabila pri srečanju z njimi.

Štirikrat po dve šolski uri so skupaj z otrokom pri vzgojno-izobraževalnem delu navzoči tudi starši. V dejavnosti v celoti vključimo tudi njih. Osnovno temo s kolegicami izberemo s področja spoznavanja narave in družbe oziroma splošne poučenosti. Okrog nje spletemo čim več gibanja in glasbeno-ritmičnih vložkov. Temo največkrat sklenemo z izdelkom. Dejavnosti moramo prilagajati prostorom. Ker pa so tudi sposobnosti otrok različne, se nam dogaja, da so pogosto starši bolj zaposleni kot otroci.

Starše vključujemo spontano. Navadno je to jutranji pozdrav v krogu, ki nas prek razgibavanja popelje v skupno nadaljevanje vzgojno-izobraževalnega dela. Zelo redki so starši, ki se ne želijo vključiti. Večina jih s pravo zagnanostjo gnete, reže, barva, lepi ipd. Celo malo tekmovalnega duha se pojavi včasih. Ni pomembno ali se v teh trenutkih sami povrnejo v otroštvo ali ustvarjajo zaradi otrok, pomembni so sproščenost, smeh, zadovoljstvo, ki jih opažamo ob tem. In če ob koncu dejavnosti kdo reče "kako lepo smo se imeli" ali "a se nismo prijetno igrali", vemo, da je bil naš cilj, pokazati staršem, kaj in kako naj delajo z otrokom, dosežen.

Mnogi starši ob koncu povejo, da so se bali, kakšnim ljudem bodo zaupani njihovi otroci. Večje kot so motnje, večji so strahovi. Enako velja tudi za nas, ki nas čaka delo z otroki in starši.

Če si ob koncu tedna sežemo v roke z željo, da bi se še družili, pomeni, da smo oboji preživeli teden, ki nas je osebnostno obogatil, in da bomo še nekaj časa razmišljali o njem.

Helena Kravos, specialna pedagoginja

KAJ BI RAD POVEDAL MOJ OTROK

Kakovost otroškega govora je človeku po eni strani dana po naravi, po drugi strani pa ga lahko izboljšuje z učenjem. Logoped je tisti strokovnjak, ki otrokom ali odraslim pomaga, da izboljšajo govorjenje, jezik, ki ga uporabljajo pri govorjenju, in tudi medsebojno sporazumevanje.

V šolah za starše logoped starše seznani s tem, kako ugotavlja pri otrocih govorne motnje, spregovori jim o tem, kaj lahko sami storijo, da bi preprečili slab govorni razvoj, svetuje jim, kako ga lahko spodbudijo, in jih seznanja s tem, kaj lahko pri odpravljanju motenj naredi logoped. Otroci z motnjami v duševnem razvoju dosežejo različne stopnje govornega razvoja. Ne glede na to pa je pomembno, da starši pustijo otrokom, da govorijo, in jih pri tem čim bolj spodbujajo.

Z veseljem sem se odzvala povabilu, da preživim dan s starši in otroki, ki so lani junija preživeli teden dni v Cerknem. Ko sem začela premišljevati, kaj bi predstavila staršem, se mi je postavilo vprašanje, kako, predvsem pa v kolikšnem obsegu naj predstavim logopeda in njegovo delo.

Logopedija je zelo široko področje, ki zajema vsa življenjska obdobja. Je veda, ki proučuje motnje v govorno-jezikovni komunikaciji, ugotavlja prisotnost motenj, vzroke in posledice njihovega nastajanja ter načine njihovega preprečevanja in rehabilitacije.

Logopedija se ukvarja z detekcijo, diagnostiko, preventivo, svetovanjem, habilitacijo in rehabilitacijo. Zato sem se v kratkem dotaknila prav vsakega od navedenih postopkov. V dopoldanskem času sem staršem predavala in jim podala teoretične osnove, v popoldanskem času pa sem se posvetila vsakemu otroku in staršem posebej ter odgovorila na njihova vprašanja. Spoznala sem, da starši potrebujejo in želijo veliko informacij, kako naj sami delajo z otrokom, da mu bodo olajšali komunikacijo in s tem čim bolj omilili težave, ki jih ima njihov otrok. V predavanju sem dala poseben poudarek pomenu zgodnje logopedske obravnave, svetovalnemu delu in preventivi. Prav zato je zelo pomembno, da so pri logopedski obravnavi navzoči tudi starši.

Velikokrat mislimo, da je samoumevno, da se otrok nauči pravilno govoriti, vendar ni vedno tako. Govor in jezik nam nista dana, ampak si ju moramo prisvojiti po naravni poti, če so težave, pa z dolgotrajnim procesom. Če upoštevamo, da potrebuje otrok več let, da se nauči dobro govoriti in da si pridobi dobre govorne navade, je razumljivo, da traja dolgo, preden se napačni govor popravi. Preden zmore otrok izraziti svoje misli, preide mnogo razvojnih obdobij, v katerih se počasi uči usklajevati gibanja različnih mišičnih skupin in govornih organov, kar da končno artikuliran govor. Govorni razvoj je odvisen od otrokovega živčnega razvoja, pri čemer so udeleženi tako zaznavni vtisi kakor živčno-mišični nadzor delovanja govoril. Med tem razvojem začne otrok ponavljati in posnemati

zvoke, ki jih proizvaja sam ali jih sliši od drugih.

Veliko je bilo zanimanje staršev, ko sem predstavila mehanizem dihanja in požiranja ter pomen le-tega za govor. Prav bi bilo, da bi te osnove starši dobili že v najzgodnejšem razvojnem obdobju svojega otroka. Otrok v normalnem razvoju to fazo brez posebne skrbi razvije sam, otrok s posebnimi potrebami pa potrebuje pomoč staršev in strokovnjaka. Na veliko stvari smo lahko pozorni že v zgodnjem razvoju in tako se izognemo še dodatnim težavam v poznejšem obdobju, ko se intenzivneje ukvarjamo z govorom.

Otroku moramo dati čas, da sam pove, kar želi, pa čeprav po svoje. Velikokrat mu ne damo dovolj možnosti, da bi govoril, pogosto namesto njega dokončamo misel. Četudi je govor nerazumljiv, ga moramo poslušati in ga poskušati razumeti. Pozorni moramo biti na to, da otrok nima le pasivne vloge sogovornika. Le izjemoma mu postavimo vprašanje, da nanj odgovori samo z "da" ali "ne". Vse to zahteva od staršev ali logopeda veliko potrpljenja, predvsem pa mu moramo dati čas in ga pozitivno spodbujati.

Otroku bomo dali največ, če ga bomo sprejeli takšnega, kot je, če ga bomo imeli radi. Vendar moramo biti tudi tu previdni. S prevelikо "zaščitniško" ljubeznijo lahko zaviramo otrokove želje po samostojnosti in lastni dejavnosti. Velikokrat naredimo starši kaj namesto otroka in mu tako ustvarimo občutek nesposobnosti. Zelo pomembno je, da mu damo možnost, da se stvari okoli sebe dotika, jih okuša, voha ... Te izkušnje so zelo pomembne pri učenju jezika. Otrok mora imeti dolžnosti, seveda v skladu z njegovimi možnostmi. Za otroka so škodljiva tudi prevelika pričakovanja in zahteve. Dati mu moramo možnost, da se uči tudi iz svojih izkušenj, pa naj bodo te pozitivne ali negativne. Odrasli smo dolžni otroka zavarovati pred morebitnimi nevarnostmi, ki jih predvidimo pri izvajanju dejavnosti.

Vse vaje, ki jih izvajamo, posebno pri predšolskem otroku, potekajo v obliki igre, v prijetnem ozračju, da otrok z veseljem prihaja k logopedskim vajam. Le tako je pripravljen sodelovati. Logopedske vaje ne potekajo vedno v zaprtem prostoru. Za popolnejše razumevanje govora otrok s posebnimi potrebami je potrebno poznavanje otroka na vseh področjih njegovega delovanja. Logoped sodeluje v različnih dejavnostih skupaj z otrokom (izlet, plavanje, zabave, obisk trgovine ...). Tako lahko spozna otroka v različnih življenjskih položajih in ima možnost učenja v konkretnih okoliščinah s konkretnimi predmeti.

Vsak otrok je svet zase in ni recepta, ki bi veljal za vse otroke enako. Otroka moramo obravnavati kot celoto. Zato sta pri delu z otroki, ki imajo motnje v govorno-jezikovni komunikaciji, zelo pomembna timsko delo in celostna obravnava. Strokovni tim sestavljamo strokovni sodelavci, ki obravnavamo otroka, in navsezadnje tudi starši.

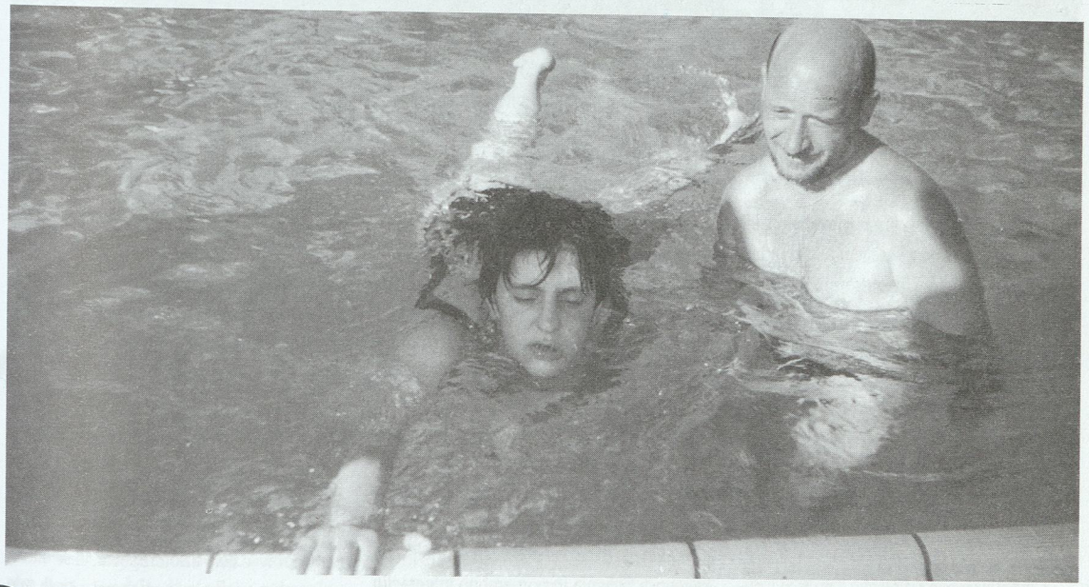
Kakšen je logopedov cilj? Logoped si postavi cilje glede na otroka, njegovo stanje in možnosti. Včasih je naš cilj dober in lep govor, drugič je cilj, da zna otrok izraziti vsaj svoje osnovne potrebe, tretjič si postavimo zopet drugačen cilj. Vedno pa učimo otroka tiste komunikacije, ki je zanj najlažja in s katero ga okolica razume. To je lahko govor, pisanje, kazanje na konkretne predmete, kazanje slik ... Zavedati se moramo, da ni vsak način komunikacije primeren za vsakega otroka, zato moramo upoštevati njegove fizične in psihične sposobnosti. Reševanja problema se moramo lotiti timsko, z vso moralno in strokovno odgovornostjo. Logopedova naloga je z izboljšano komunikacijo bistveno vplivati na boljše in lažje sodelovanje osebe v procesu izobraževanja, ji omogočiti lažje vključevanje v okolje, v družabno življenje in tako zboljšati kakovost življenja.

Silvestra Janežič, prof. defektologije za osebe z motnjami sluha in govora

VLOGA FIZIOTERAPEVTA

PRI OBRAVNAVI OTROKA Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU

Fizioterapevt je tisti strokovnjak, ki otrokom pomaga izboljševati gibanje telesa. V zavodu v Vipavi poskušajo gibanje izboljševati tudi z učenjem plavanja oziroma premikanja v vodi. V vodi se je laže gibati. V Vipavi to počno z igrami in petjem v bazenu zanimivo in zabavno.
Hipoterapija pa je učenje gibanja z jahanjem konja. Otrok sedi na konju brez sedla, njegovo gibanje pa se prenaša na otroka. Starši v šoli spoznajo, kako otroci postanejo plavalci in jahalci.

Zveza Sožitje me je poleti 2000 povabila na začetni seminar za starše v Cerknem, da kot fizioterapevtka-nevroterapevtka predstavim svoje delo in izkušnje pri delu z otroki s posebnimi potrebami v Centru za usposabljanje invalidnih otrok v Vipavi, kjer delam že trinajst let. Enotedenski seminar že vrsto let poteka v prijetnem okolju Cerknega.

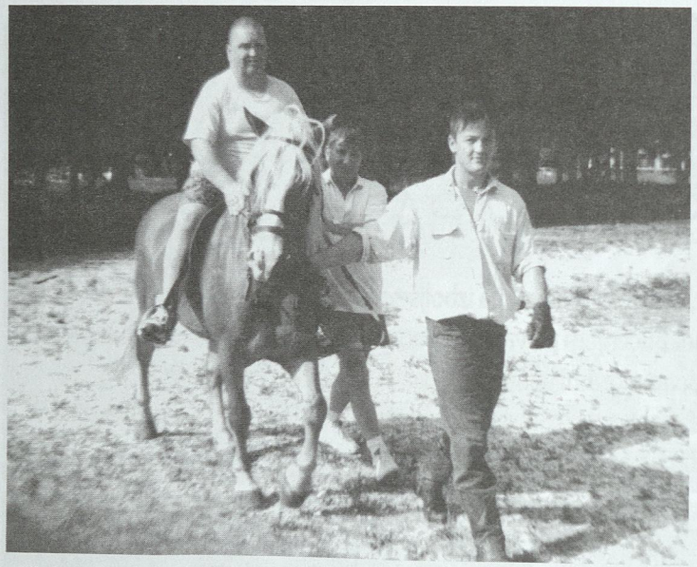
Tudi lansko šolsko leto sem se z veseljem odzvala njihovemu povabilu. Staršem sem predstavila vlogo fizioterapevta pri delu z otroki s posebnimi potrebami.

S kratkim predavanjem sem predstavila učenje plavanja po metodi Halliwick in hipoterapijo, ki se v slovenskem prostoru čedalje bolj razvija in širi.

Razvojno nevrološka obravnava otroka (RNO) je terapevtska obravnava, katere cilj je skozi terapijo voditi in usmerjati otroka skozi njegov čutno-gibalni razvoj, da doseže najvišjo stopnjo samostojnosti pri izvajanju vsakodnevnih dejavnosti. Bistvo razvojno nevrološke terapije je poudarek na kakovosti gibanja in prenosu tega v funkcijo.

Otroci z motnjo v duševnem razvoju imajo veliko težav pri izvajanju zahtevnejših motoričnih nalog. Primanjkljaji se kažejo na področju koordinacije, variabilnosti gibanja, preciznosti, spretnosti, orientacije tako na svojem telesu kot v prostoru.

Fizioterapija je pri takem otroku potrebna in usmerjena predvsem v izboljšanje kako-

vosti njegovega spontanega gibanja. Potrebno je veliko dela, vztrajnosti in pomoči staršev, da se doseže napredek, ki pa ni vedno tolikšen, kot si ga želimo.

Pripraviti otroke, ki jim je gibanje tuje ali se ne želijo gibati, da z veseljem telovadijo in dejavno sodelujejo v fizioterapiji, je včasih prava umetnost. Prilagoditi se je treba vsakemu otroku posebej in poiskati v njem tisto vrsto dejavnosti, ki mu ustreza, in na tej dejavnosti graditi naprej. Hiperkinetični otroci imajo ponavadi težave s pozornostjo, umirjanjem in koncentracijo. Pri teh otrocih mora fizioterapevt izbrati dejavnost, ki otroka najprej sprosti, in šele nato nadaljevati s terapijo.

Cilj fizioterapije pri otroku z motnjo v duševnem razvoju je torej izboljšati kakovost njegovega gibanja; dati mu veselje do gibanja; zbuditi pri njem občutek prijetnosti pri izvajanju določenih dejavnosti, ki zahtevajo vzdržljivost, vztrajnost; dobiti neko dejavnost, ki jo lahko izvaja tudi doma s pomočjo staršev (kolesarjenje, hoja po različnih terenih, igre z žogo, plezanje, ples ...). Smisel celostne otrokove obravnave je, da terapevt poišče v otroku vse njegove dane potenciale in s tem spodbuja njegov čutno-gibalni razvoj.

Učenje plavanja po metodi Halliwick se v slovenskem prostoru izvaja od leta 1996, ko je bil organiziran prvi mednarodni seminar. Metoda prihaja iz Anglije in temelji na dejstvu, da je zelo pomembna izkušnja, ki jo posameznik v vodi doživi kot zadovoljstvo in veselje. Je koncept učenja plavanja oz. samostojnega premikanja v vodi za osebe s posebnimi potrebami. Staršem sem predstavila Halliwickov program desetih točk in štirih faz učenja metode.

Voda omogoča svobodo gibanja, ki jo nekateri na kopnem zelo težko ali pa sploh nikoli ne dosežejo. Zato predstavlja metoda več kot plavalno tehniko. Gre za koncept motoričnega in celostnega učenja, izboljšanja kakovosti življenja in pomembno integracijo zdravih ljudi z ljudmi s posebnimi potrebami.

Uporaba vode kot okolja za igro je za otroke in za odrasle zelo prijetna. Učenje med igro je otroku prijazno učenje tako za razumevanje gibanja, ravnotežja in stabilnosti v vodi kakor spreminjanja položaja in oblike telesa v vodi ter učenja pravilnega nadzora dihanja.

Po teoretični predstavitvi metode smo izvedli tudi praktični del v bazenu, skupaj s starši, otroki in pedagoginjami. Čas v vodi je zelo hitro minil. Veliko smo peli in se igrali. Ta del je bil za vse najzanimivejši in najzabavnejši, pri tem pa so se tudi starši marsikaj naučili. Nekateri otroci so imeli več izkušenj z vodo, drugi pa manj, vendar to pri sami izvedbi programa ni bilo bistvenega pomena.

Naslednji dan so se otroci s starši pripeljali na Primorsko, na Barje, kjer sva jih pričakali s Kristino in konjem Viskijem, ki ga otroci najbolj občudujejo. Staršem sem predstavila terapijo s konjem – hipoterapijo, njen pomen za otroka s posebnimi potrebami in predvidene učinke terapije.

Otrok pri hipoterapiji sedi brez sedla, neposredno na konjevem hrbtu, pri tem pa terapevt, ki hodi poleg konja, prek ključnih točk nadzora spodbuja otrokovo vzravnano držo. Dražljaji nihanja, ki se s hrbta konja prenašajo na pravilno sedečega in vzravnanega otroka, so sorodni človeški hoji. Učinki tovrstne terapije se kažejo na fizikalnem, psihološkem in socialnem področju.

Vsak otrok se je konju najprej približal, ga pozdravil, se ga dotaknil in nato z mojo pomočjo zajahal. Občutka uspeha in veselja, ki je spremljal prav vsakega otroka posebej, ni mogoče opisati z besedami. K temu je pripomogla tudi skupina, ki je vsakega "jahača" nagradila z velikim aplavzom. Popoldne, čeprav zelo vroče, je zelo hitro minilo. Vesela sem bila, ker so tudi zelo zadržani in boječi otroci na koncu jezdili in prav nihče ni potreboval staršev za korajžo.

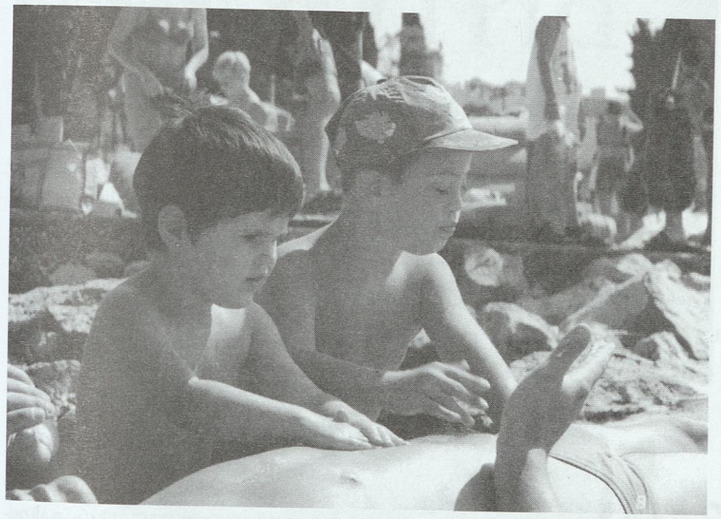
Z obljubo, da se naslednje leto spet srečamo, smo se poslovili.

Čeprav je delo fizioterapevta, ki se ukvarja z otroki s posebnimi potrebami, včasih zelo težko, sem zadovoljna, da lahko tem otrokom ponudim nove in različne čutno-gibalne izkušnje, ki jih pridobivajo prek individualne nevroterapevtske obravnave, programa učenja plavanja po metodi Halliwick in mogoče zanje najzanimivejše in najprivlačnejše terapije s konjem.

Klavdija Krušec, dipl. fizioterapevtka

OTROK NI POSODA, KI JO POLNIŠ, TEMVEČ BAKLA, KI JO PRIŽIGAŠ.

(PLATON)

Neštetokrat sem slišala pregovore, da so naši otroci največje bogastvo, na otrocih stoji svet, otroci so prihodnja inteligenca in še in še. Tudi sama sem bila vzgojena v podobnem mišljenju in vedela sem, da so starši zelo ponosni name, kadar sem uspela. Nikoli tudi nisem razmišljala o tem, da sama ne bi imela otrok. Nasprotno. Vsaka povprečna družina naj bi imela vsaj dva, če ne več otrok. S tem sem rasla in vedela, da me čaka povprečno življenje matere, ki bo vzgajala svoje otroke v pridne, poštene, delavne in izobražene.

Končno je napočil trenutek, ko sem spoznala, da bom postala mati. Veselila sem se novega bitja, ki se je razvijalo v meni, in razmišljala, kakšno bo. »Bo fantek ali punčka?« sem se spraševala, ko sem nosila pod srcem še nerojeno in nemočno bitje, popolnoma odvisno od mene. »Kakšno ime mu bom izbrala? Komu bo podoben? ...« Mnogo vprašanj se je porajalo v mojih mislih, meseci pa so tekli in otrok je rasel. Meseci nosečnosti so se mi zdeli nekaj posebnega in kot bi bila spremenjena oseba, sem vse trenutke posvetila svojemu nerojenemu otroku.

Rodila sem. Drobno bitje, nemočno in nekako drugačno od drugih. A zame takrat najlepše bitje na svetu. Bil je fantek in v ponos dedku. Dneva, ko se je rodil, se spominjam kot včeraj. Že sam dan je bil drugačen, negotov, kajti rodila sem prezgodaj. S carskim rezom. Otroka niti videla nisem dobro, ko so mi ga odpeljali v Ljubljano, na Pediatrično kliniko, ker je bil prelahek in še nezmožen živeti brez nadzora.

Zame je bil ta dan olajšanje, za druge pa trenutna mora. Otrok je bil drugačen od drugih in vsi okoli mene so zbirali pogum, da so mi po tednu dni povedali, da ima poteze, značilne za Downov sindrom. Kot strela z jasnega sem se zavedela dejstva, da je moj otrok res nekaj posebnega, kar mi takrat ni bilo v nikakršno spodbudo. Vedela sem, kaj to pomeni. Še predobro. V začetku sem bila zmedena, toda otrok je bil tu, bil je moj. O začetnih težavah, ki sem jih doživela ob vsakem koraku: pri zdravnikih, med sorodniki, sosedi, sodelavci ... ne bom govorila. Vsi, ki smo se srečali z rojstvom drugačnega otroka, natanko poznamo pomilujoče poglede ljudi okoli sebe, ki ne vedo, ali bi nas tolažili ali bi bili raje tiho in nič vprašali. Najtežje je bilo sprejeti bolečino, ki je bila prisotna vsako sekundo ob misli: »Imam drugačnega otroka, otroka, ki bo vedno odvisen od nekoga in ki nikoli ne bo odrasel. Kaj lahko pričakujem od njega? Kdaj bo shodil, kdaj govoril, bo hodil sploh v šolo ...?« Tisoče negotovih vprašanj in nič odgovorov. Tipanje v temi. In na vsakem koraku pogledi tujih ljudi, ki sem jih čutila na sebi kot zbodljaje z iglo.

Priznam, potrebovala sem čas, da sem razčistila sama s seboj. Vedela sem, da pomilovanje ne bo rešilo stanja, v katerem sem se znašla, niti ne bo koristilo mojemu otroku. Spoznala sem, da moram zbrati moč in sebi in vsemu svetu priznati, da je moj otrok drugačen. Kajti le tako mu bom lahko pri njegovem razvoju koristila in mu pomagala, da bo dosegel določeno stopnjo telesne in umske zrelosti. Ko sem doumela, da lahko vsakomur povem o drugačnosti svojega otroka, sem našla moč, da sem navezala stike z zvezo Sožitje, ki ponuja pomoč staršem in njihovim drugačnim otrokom. Otroka sem tudi takoj po porodniškem dopustu dala v razvojni vrtec. Za nekoga bi bilo to bogokletno dejanje, vendar danes vem, da sem storila prav. Otrok je bil tako od vsega začetka deležen pomoči pri svojem razvoju in usposabljanju. Dolgo je trajalo, da je znal požirati trdno hrano, še dlje, da je shodil, in zame predolgo, ko ni bilo treba več uporabljati plenic.

BITI MAMA, BITI OČE!

Ko se rodi prizadet otrok, se starši znajdejo v posebnem čustvenem stanju, za katerega je značilno mesece ali leta dolgo žalovanje, ki poteka v več stopnjah.
Matere postavijo skrb za otroka pred zakonsko življenje. Odzivanje staršev je neke vrste obramba ob bolečini, ki je neznosna.
Sorojenci se čutijo osamljene, sorodniki in znanci ne vedo, kako naj se vedejo.
Starši morajo o otroku spregovoriti prvi, ko ga bodo sprejeli oni, ga bo sprejelo tudi okolje.

Napovedal se nam je otrok in potem se je rodil. Postali smo starši, mame in očetje. Tako preprosto se je to zgodilo. Nihče nas ni posebej pripravljal na to. Prevzeli smo novo vlogo v svojem življenju. Začeli smo opravljati svoj najpomembnejši poklic v življenju. Brez osem-, dvanajst- ali sedemnajstletnega šolanja za ta poklic in brez diplome stojimo pred tem nebogljenim bitjem. Ga bomo znali negovati, učiti, vzgajati in vzgojiti? Bomo znali biti starši? To so vprašanja, s katerimi se srečujejo novi starši.

Sprejemanje vloge staršev

Rojstvo prvega otroka označuje pomemben prehod v razvoju družine, ko zakonci postanejo tudi starši. To je v marsičem kritično obdobje.

Otrok je od časa do časa s svojimi potrebami povsem na prvem mestu. To pri mnogih starših povzroči doživetje akutne ljubosumnosti. Zaradi pomanjkanja časa, premalo pozornosti, prezaposlenosti z otrokom ali psihične in fizične preobremenjenosti (največkrat matere) doživi mnogo zakoncev razočaranje, za katerega krivi sozakonca. Oba starša se lahko bojita, da zaradi obilice zahtev v zvezi z otrokom ne bo časa za njune potrebe. Če eden izmed staršev preobremenjenosti v skrbi za otroka ne občuti dovolj in je napor s tem v zvezi torej neenakomerno razporejen, se bosta oba počutila prezrta in zanemarjena. In ko par čuti, da njune potrebe zdaj ne morejo biti izpolnjene, povzroča to zakonska trenja in nezadovoljstvo. Temu sledi občutje pomanjkanja simpatije in podpore drugega. In spirala pogubnega medsebojnega oddaljevanja je nakazana. Matere so večkrat zmedene zaradi svojih seksualnih in materinskih občutij. Ob izrednem veselju, ki ga doživljajo ob otroku, postavljajo skrb zanj daleč pred seksualno življenje z možem.

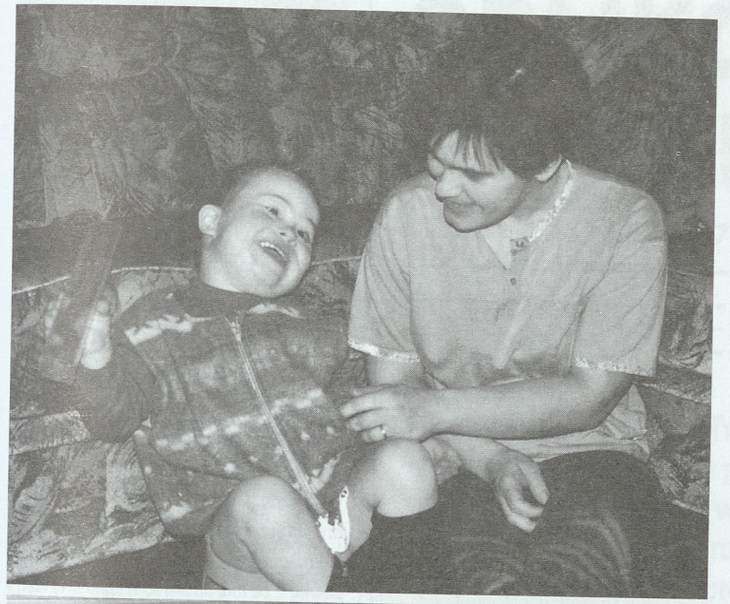
Na srečo večini parov uspe preseči krizo prilagajanja. Žal pa jih preveč ostaja osamljenih v svojih težavah.

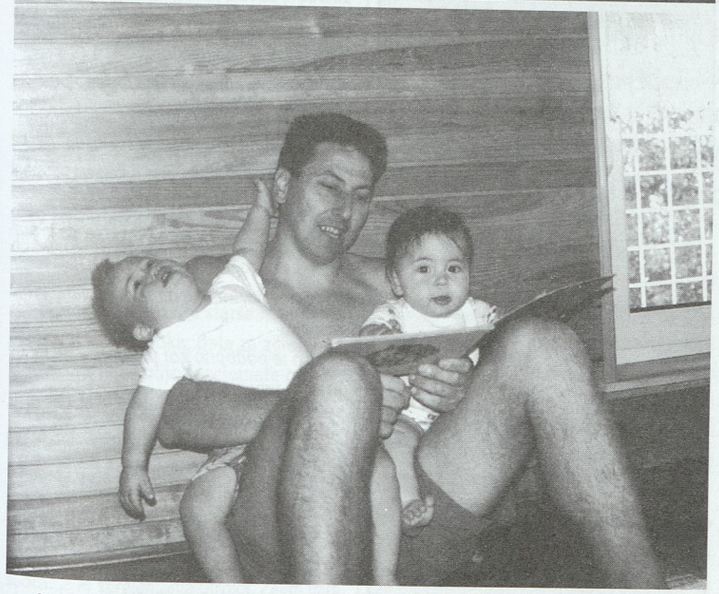
Vzporedno pa sem navezala tudi stike z zvezo Sožitje, kjer so mi svetovali, naj se vključim v njihove seminarje. Najprej začetni seminar, naslednje leto nadaljevalni. Zame so bili ti seminarji pravo olajšanje, saj sem spoznala, da s podobnim problemom, če sploh je problem, nisem sama. Seminarji so mi prinesli spoznanje, da je tudi drugačen otrok marsičesa sposoben narediti, strokovnjaki na seminarju so mi vlili pozitivno upanje v lepšo prihodnost, s starši, s katerimi smo preživeli skupne trenutke, pa smo izmenjali svoje izkušnje, se opogumljali in spoprijateljili. Podobni seminarji so pravi balzam za dušo, saj veš, da nisi več sam.

Izkušnje, ki sem jih sama pridobila, sem začela prenašati naprej v vlogi koordinatorke seminarja. Vem, da potrebujejo starši, ki se soočijo z drugačnostjo, veliko moči, da zberejo pogum, s katerim sebi in svetu povedo, kaj se jim je zgodilo, in premagajo strah, kako jih bo sprejela okolica. Kajti vzgojiti drugačnega otroka je mnogo večja odgovornost kot vzgojiti otroka v normalnih razmerah. Za to pa mora človek, ki je v življenju postavljen pred takšno preskušnjo, prerasti svoje okvire in poleteti kvišku, kot naredi ptica, ki svobodno zajadra na nebu in se prepusti toku vetra.

Letošnje leto mineva deset let, odkar sem rodila drugačnega otroka. Ta otrok danes obiskuje tretji razred šole s prilagojenim programom, zna brati in pisati. Celo nekaj malega računati. Je zdrav in samostojen otrok, ki se veseli življenja, in vem, da je v svojem svetu srečen. Danes tudi vem, da je prava sreča, da mi je usoda namenila otroka, s katerim sem postala bogatejša za mnoga nova spoznanja, ki bi drugače šla mimo mene. Nikoli ne bi vedela, kako se počutijo starši, ki doživljajo razcvet svojih drugačnih otrok. Moja izkušnja mi je odprla popolnoma drugačen svet, ki je nedolžen, čist in lep. V ponos mi je, da sem doživela in še doživljam to izkušnjo, kajti ob njej je zame vsak dan posebej novo spoznanje.

Tatjana Novak

Oče in mati potrebujeta potrditev in podporo drug drugega, ko ustvarjata pristen odnos z otrokom. Pederson pravi, da »dober« otrok (ki je dejaven in se glede na svoje danosti dobro razvija) in dober zakon gresta skupaj. To torej pomeni, da **po rojstvu otroka, pa čeprav nas le-ta zelo potrebuje, ne smemo pozabiti skrbeti za svoje partnerstvo in zakon.**

Rodil se nam je otrok, drugačen, kot smo pričakovali

Ko nam povedo, ali pa ko sami spoznamo in nam strokovnjaki potrdijo slutnjo, da je z našim otrokom nekaj narobe, da je drugačen (ni toliko pomembno, katero diagnozo mu prisodijo), smo šokirani.

Mati pripoveduje: *Povedali so mi za diagnozo (Downov sindrom), vse je bilo ena sama medicina. Nikomur pa ni bilo mar moje duševnosti, mojega doživljanja. Takrat bi preprosto potrebovala nekoga, ki bi prišel k meni in mi povedal, da lahko tudi jokam, naj grem med ljudi ...*

Soočenje z resnico o otroku povzroči vsaj prehodno krizo v vsaki družini, tako na čustvenem področju kot tudi v načinu življenja družine. Starši preživljajo hudo obdobje. Izgubili so nekaj dragocenega – podobo idealnega otroka. Velikokrat se tega niti ne zavedajo. Samo zelo hudo jim je. Začne se žalovanje, kot da bi jim otrok umrl. To žalovanje poteka v več stopnjah.

Najprej se pojavi šok, ki lahko traja nekaj ur, dni ali tednov.

Materina izpoved: *Zdelo se mi je, kot da se mi je vse življenje sesulo, kot da je vse obstalo. Zame se je takrat življenje končalo.*

Druga dodaja: *Vse najhujše misli so mi šle tisto noč skozi možgane – da bi otroka kar tam pustila ...; Ali bova sploh še kdaj seksala, saj bom imela vedno to pred očmi.*

To je zelo neprijetno obdobje. Pojavijo se zmedenost, otrplost in nerealistična pričakovanja. Naslednji pojav je zanikanje, ki se lahko kaže kot jeza, žalost, potrtost, nelagodnost, negotovost, občutje krivde, samoobtoževanje, ambivalentna občutja do otroka, iskanje krivde v partnerju, zdravniku, bolnišnici ... Vsak človek se odziva drugače. Treba pa je vedeti, da so vsi ti odzivi nekaj povsem normalnega.

Mamica: *Nič, kar takrat misliš, čutiš ali rečeš, ni obsojanja vredno. Takrat si v nekem posebnem stanju.*

Odzivanje staršev moramo razumeti kot neko obliko obrambe ob bolečini, ki se zdi, da je premočna, da nas bo preplavila. Ta obramba nam pomaga za kratek čas, ki ga potrebujemo, da se privadimo, da razumemo, kaj ta diagnoza pomeni, da se na novo organiziramo in da smo zmožni poiskati pomoč. Žalovanje lahko traja mesece ali celo leta. Ko

se zdi, da je že končano, se lahko znova pojavi skozi razvojna obdobja – ko drugi otroci shodijo, se začnejo igrati, gredo v šolo ...

Rojstvo otroka, ki je moten v razvoju, vpliva na vse družinske člane. Doživljanje vsakogar (tudi sorojencev in starih staršev) je podobno kot doživljanje staršev, le da nekoliko manj intenzivnejše. Je pa lahko mamino in/ali očetovo žalovanje razlog, da se ne zanimata več za druge družinske člane. Sorojenec se lahko počuti odrinjenega in osamljenega. S podobno bolečino se lahko sooča zakonski partner. Velikokrat se starša svoje žalosti sramujeta. Zaradi tega sta osamljena in izolirana eden od drugega.

Žena: *Če ne bi z možem skupaj žalovala in jokala za izgubljenim otrokom, bi lahko šlo najino partnerstvo narazen.*

Mož doda: *Vsak otrok, ne glede na to, kakšen je, lahko slabo zvezo skrha ali utrdi.*

V tem obdobju potrebujejo starši in tudi drugi družinski člani veliko medsebojne podpore in pomoči.

Sprejemanje otroka

Mama otroka z Downovim sindromom pripoveduje: *Šest mesecev sem potrebovala, da sem našega fanta lahko začela imeti sproščeno rada.*

Kako dolgo in intenzivno bo obdobje sprejemanja, je odvisno od osebnosti staršev, od njihove preteklosti, njihovih izkušenj, pa tudi od širše družbene pomoči (strokovnjaki, društva, drugi starši). Prej ko starši sprejmejo otrokovo drugačnost, prej so mu sposobni pomagati.

Sprejeti otroka pomeni sprijazniti se z dejstvom, da je drugačen, kot smo pričakovali. Da bo njegov razvoj potekal nekoliko drugače, počasneje. Da bomo imeli z njim morebiti nekoliko več poti okrog zdravnikov in drugih strokovnjakov. Sprejeti pomeni tudi to, da bomo mi, kljub drugačnemu otroku, še srečni, da bomo še normalna družina.

Pomeni, da lahko tudi temu otroku damo srečo.

Starši pripovedujejo: *Veliko bi mi pomagali takrat na začetku, če bi mi povedali, da je to otrok, ki je vseeno otrok, čeprav s posebnimi potrebami; da to ni zverina; naj ga imam rada kot normalnega otroka in da je to mogoče; da se da s tem normalno živeti; da so družine popolnoma normalne.*

ZAKAJ?

Zakaj, mama in oče,
me primerjata z drugimi ljudmi?
Kaj ne vesta, da vse to
me strašno, strašno boli?

Zakaj, mama in oče,
naj bom Nina ali kak drug obraz?
Zakaj naj bom vsak drug človek,
nikakor pa ne jaz?

Zakaj, mama in oče,
kje je tisti vzrok,
da me ne sprejmeta
odprtih rok?

Čeprav sem drugačna,
draga mama in oče,
bije v meni srce,
ki iz dneva v dan vse bolj joče, joče.

Nihče me sprejeti noče
takšne, kot sem.
Vsakdo me spremeniti hoče
v svoj ideal.

Draga mama, oče
in vsi drugi ljudje!
Za drugačne ljudi
imate srce?

Ajda Pori

Želela sem si, da bi mi takrat nekdo pripeljal podobnega otroka in bi videla, da mi bo nekoč hči lahko rekla mama.

Tudi sorodniki in prijatelji imajo težave pri sprejemanju vašega otroka

Manj ko starši o tem govorite, manj govorijo oni. Bolj ko se zapirate vase in se ogibate stikov z njimi, bolj se vas ogibajo oni. Ljudje smo družbena in družabna bitja. Brez drugih ljudi ne moremo in smo nesrečni, če smo v izolaciji. Treba se je srečati s prijatelji in sorodniki in odprto spregovoriti tudi o otroku in svojem doživljanju ob tem.

Starši pripovedujejo: *Videla sem, da če ga imam jaz rada, ga bodo imeli radi tudi drugi.*

Spoznala sva, da je pomembno, da drugim ljudem čim prej poveva, kako in kaj je z otrokom. Tako je bilo na drugi strani manj zadreg ... pa tudi otroka so si upali prej vzeti v roke, ga popestovati in se igrati z njim, kar nama je veliko pomenilo.

Naši dobri prijatelji večkrat niso prišli na obisk, ker niso vedeli, kako se vesti, kaj reči ...

Svakinja mi je pozneje rekla, da me, če sama ne bi povedala, ona nikoli ne bi upala vprašati o tem.

Šele pozneje se mi je posvetilo, da je normalno, da drugi ljudje ne vedo, kaj naj rečejo, ko te srečajo, in se te morda tudi zaradi tega ogibajo.

To je podobno kot pri raku – ljudje ne pridejo, umolknejo.

Bratrancem je treba povedati, kako je z otrokom, če želimo, da bo njihov medsebojni odnos sproščen. Če njihovi starši tega ne zmorejo ali pa nočejo, naj povesta teta in stric, ko že zmoreta to brez solz.

Tudi drugim otrokom je treba povedati, ko vprašajo, zakaj je ta fantek čuden.

Za konec

Zdi se, da je bistvo vse vzgoje otroka skrčeno na dvoje: na sprejemanje otroka takega, kot je – z diagnozo ali brez nje in na to, da ga imamo zares radi. Če je to dvoje prisotno, potem se bomo znašli tudi, ko se bodo pojavile ovire pri vzgoji, treningu, pri negi oz. skrbi za otroka. Znali in zmogli bomo poiskati pomoč pri domačih, pri prijateljih in strokovnjakih. Zmogli bomo vprašanja kot: kakšna je vrsta in stopnja otrokove oviranosti, kakšne so možnosti za njegov nadaljnji razvoj, ali se stanje lahko izboljša, kakšna je običajna razvojna pot otroka s podobno diagnozo. Za načrtovanje vzgojnih in razvojnih ciljev potrebujejo starši izčrpno informacijo o otrokovi prizadetosti. Vzgojni cilji staršev so močno odvisni od sprejemanja ali nesprejemanja otrokove oviranosti. Glede na to si starši postavljajo bolj ali manj realistične vzgojne cilje. Kadar starši otroka ne morejo sprejeti takega, kot je, se pogosto zgodi, da postanejo pri vzgoji pretirano zaščitniški, s čimer hočejo nadomestiti občutek zavračanja otroka. Nesprejemanje otroka pa se lahko izraža tudi s pretirano zahtevno vzgojo.

V vseh teh letih, kar se intenzivneje srečujem z otroki, motenimi v razvoju, in njihovimi družinami v ambulanti, v društvu, kjer delujem, in na seminarjih, ki jih organizira Sožitje, sem spoznala, da je pot sprejemanja otroka včasih res trda in trnova. Je pa res, da je tisto, do česar se s trudom prikopljemo, zares nekaj vredno.

Želim si, da bi lahko staršem, ki imajo »normalnega« otroka, dala za zgled vas, starše, ki z ljubeznijo sprejemate otroke, motene v razvoju, in si poleg tega »privoščite« tudi še svoje partnersko in osebno življenje. Pa ne samo to, dovolite si, kljub vsem bremenom, biti srečni in s tem dopuščate srečo tudi svojim otrokom. Veliko sem vas že srečala takšnih! Veliko pa vas je še na poti soočanja in sprejemanja otroka. Želim vam poguma za soočenje in moči za sprejemanje. Vredno je.

Ana Pori, univ. dipl. psih.

OBLIKOVANJE STALIŠČ

DO OSEB Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU

Starši imajo radi svoje otroke. Tudi otroci imajo radi svoje starše. Vsak človek pa ima tudi svoje pravice, zato jih moramo drugi spoštovati. Zato ne more biti vedno samo tako, kakor si sami želimo. Če hočemo živeti v miru in medsebojnem spoštovanju, moramo biti drug drugemu prijatelji. To velja tako za starše, kakor za njihove otroke. Tudi starši se morajo zavedati, da imajo njihovi otroci svoje želje in potrebe in da so lahko odrasli, kot drugi ljudje. Pa tudi otroci morajo svojim mamam in očetom pustiti, da si odpočijejo ali gredo kdaj kam sami. Le če se spoštujemo in razumemo, se imamo vsi skupaj lepo.

Povsem normalno je, da so odnosi med starši in njihovimi otroki zelo različni. Ne temelje samo na svetovnonazorskih, izkustvenih, privzgojenih ali tradicionalno prevzetih vrednotah, ampak so vedno tudi vsaj do določene mere čustvene narave.

Starši oseb z motnjami v duševnem razvoju so seveda predvsem starši, torej tudi zanje velja že omenjeno. Velja pa še nekaj več. Samo rojstvo in poznejše življenje z otrokom z motnjo v duševnem razvoju je navadno nepričakovano in nas postavi pred povsem druge položaje, ki za druge družine, ki se s tem ne soočajo, ne veljajo. Ne samo da gre za splet izredno zapletenih čustvenih odzivov, ampak nas tudi širša družba postavlja v položaj, ko vsaj del skrbi za takega otroka in poznejšo odraslo osebo prepušča njegovi družini, staršem. Celo zakonsko je za zdaj še tako. Tudi vsa preteklost je označena predvsem z odgovornostjo in oblikami skrbi do takih oseb v krogu njihove družine. Zato se stališča staršev oseb z motnjami v duševnem razvoju do njih samih oblikujejo v vsej soodvisnosti od naštetega.

Sodobno pojmovanje oseb z motnjami v duševnem razvoju pa temelji predvsem na stališču, da je to predvsem človek, enak, kot so enaki ali drugačni vsi drugi, in mu priznava tudi široko paleto vseh pravic, ki jih navadno zelo široko poimenujemo temeljne človekove pravice in svoboščine. V tej točki pa nastane nov, povsem speci-

fičen položaj, ko se starši otrok z motnjami v duševnem razvoju na eni strani soočajo s svojim intimnim položajem, po drugi strani pa se nanje prenaša tudi določeno breme dolžnosti, ki ga za svoje zdrave otroke prej ali slej, vsaj uradno, nimajo več. Zato je našim staršem izredno težko sprejemati te nove paradigme, ki govore o pravicah posameznika, o njegovi lastni vlogi pri soodločanju o zanj pomembnih življenjskih zadevah, o njegovih pravicah na področju samostojnega bivanja, partnerstva, tudi spolnosti.

Država, v našem primeru naša, vsaj v enem delu postopoma določeno raven novih prijemov včlenjuje v svoj sistem, predvsem socialnega varstva. Z novo socialno politiko ponuja nove možnosti bivanja, jasneje se opredeljuje do t. i. osebnega pristopa, nakazuje že, vsaj v prihodnosti, tudi individualni način financiranja posameznikovih potreb.

Konkretno ta položaj za naše starše pomeni tudi, da se bodo uresničila njihova dolgoletna hotenja, saj se nenadoma odpira tudi možnost odgovora na njihovo večno vprašanje: Kaj bo s prizadeto osebo, ko me ne bo več, ali ne bom zmogel skrbeti zanjo?

V samem konkretnem položaju pa zadeva seveda še zdaleč ni tako preprosta. Predvsem starejši starši so glede na dolgoletno obveznost, da so dolžni skrbeti za svojega otroka s prizadetostjo, postavljeni v položaj, ki zahteva od njih razmeroma težko odločitev. Ali naj ga oddam od doma, kdaj naj ga kam oddam, ali bo tam v redu, vse to so dileme, ki so s stališča staršev nov šok, podoben tistemu, ki so ga doživljali ob rojstvu ali spoznanju o otrokovi prizadetosti. In kaj storiti v danem položaju? Vse pomembne odločitve v življenju moramo vedno sprejeti sami, seveda pa je zelo pomembno, v katerem življenjskem obdobju smo pred njimi in na podlagi kakšnih stališč in vrednot jih sprejemamo.

Kratko malo smo ugotovili, da nas čas nekoliko prehiteva, ali pa smo morda zamudili priložnost, da bi se o teh, tako pomembnih in po svoje težkih zadevah pogovarjali že v preteklosti. Govoriti o pravicah prizadetih, o njihovem večjemu deležu pri soodločanju, o njihovih povsem normalnih potrebah, o pravici do samozagovorništva ipd. pomeni oblikovati ali preoblikovati nekatera naša dozdajšnja stališča. Nihče si niti pomisliti ne upa, da bi želel vsiljevati kakršno koli svojo voljo in soliti pamet našim staršem, čutimo pa odgovornost, da se o teh zadevah začnemo vsaj pogovarjati med seboj. Država, ki je začela ponujati nove možnosti, ne predvideva nobenega omahovanja, ker gleda na svoj del pristojnosti zelo ekonomsko in razumsko. Starši pa so v tem novem položaju zelo zbegani in v precepih, ki so zanje tako čustveno kakor povsem praktično realni. Država s svojim sistemom ne bo čakala na naše odločitve, kdaj bomo pripravljeni ali toliko nesposobni, da bi svojega prizadetega otroka oddali v neko novo obliko varstva, saj zanjo prazna postelja pomeni, zelo poenostavljeno povedano, samo izdatek. Take odločitve staršev pa so toliko težje, kolikor dalj v svojo starost odlašajo z njimi. Znajdemo pa se v položaju, da ta trenutek neke nove možnosti še so, ko pa bomo posteljo zunaj doma potrebovali sami, jih, če se bomo še obotavljali, morda ne bo več. Pa ne gre samo za neko življenjsko odločitev, ki je vezana na oddajo v neko novo ustanovo, temveč gre v tem primeru resnično tudi za sposobnost priznavanja pravic samim prizadetim, pravic in možnosti, ki smo si jih v preteklosti, ko jih ni bilo, tako želeli. Zdaj pa so nenadoma tukaj, v vsem svojem spektru, in nam sprožajo velike osebne dileme in tudi travme. Ali lahko živi s partnerjem, ali ima pravico živeti zdoma, tako kot naši zdravi otroci, v posameznih primerih se pojavljajo celo dileme, ali ima lahko prizadeta oseba svoje otroke. Ne gre več samo za to, ali bo oblečena tako, kot si sama želi, ali bo jedla to, kar ji prija, ali bo šla lahko spat takrat, ko bo sama želela, ni več dilema, ali ima lahko volilno pravico ipd., ampak gre za bistveno pomembnejše odločitve. Te pa so vezane na naša stališča, naš vrednostni sistem, našo raven dojemanja potreb teh oseb in pravico do izbire, podobno kot velja za vse druge ljudi.

Oblikovanje stališč do oseb z motnjami v duševnem razvoju ni mišljeno v smislu pregovarjanja ali predpisovanje receptov, ampak je predvsem pogovor, tudi polemičen, dialoški, ki naj, če ne drugega, tudi v naš način razmišljanja vnese različne možnosti za reševanje stiske. Ob vsem tem pa je treba tudi jasno povedati, da ko govorimo o otrocih z motnjami v duševnem razvoju, s tem pojmom označujemo zelo široko skupino posameznikov, ki so v vsej svoji drugačnosti seveda tudi med seboj izredno različni. Tako kot velja za druge ljudi, so tudi osebe z motnjami med seboj zelo različne. Vsi, ki vsaj malo poznamo te osebe, vemo, da s pojmovanjem prizadetosti v to skupino uvrščamo tiste, ki so jim dane razmeroma velike sposobnosti. Zato je tudi oblikovanje stališč do oseb z motnjami v duševnem razvoju zahteven proces, v katerem ni prostora za posploševanja. Zahteva predvsem zelo pošten odnos, ki temelji tako na poznavanju problematike, strokovnosti kakor tudi posameznika. Zapisali smo že, da na tej poti ni receptov, da pa so znani cilji, nove možnosti in delno tudi to, kdo in kako jih lahko uresniči. Zato bi ob koncu veljalo zapisati: "Čas je za spremembe", ki naj bi tudi osebam z motnjami v duševnem razvoju omogočile čim višjo stopnjo samostojnosti in predvsem udejanjanje njihovega, specifičnega, toda človeškega položaja.

Tomaž Jereb

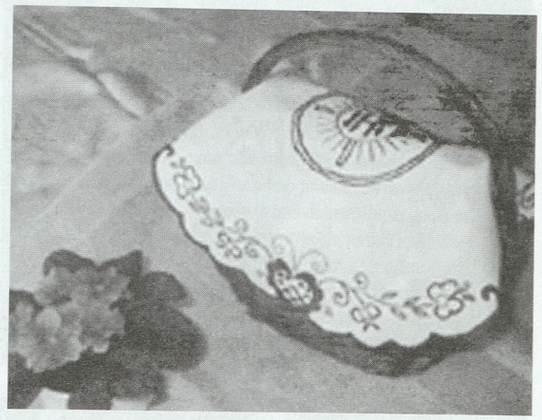
DOMŽALE

OHRANJAMO TRADICIJO

Na Osnovni šoli Roje tudi vezemo. S tem urimo naše ročne spretnosti, vzgajamo občutek za lepo in podoživljamo čase naših prednikov, ko jim ob večerih še ni vladal gospod televizor, ampak so si program pripravljali kar sami. Ob klepetu so se ukvarjali s kakšnimi ročnimi deli in izdelki so bili uporabni, krasili so domove in prihodnjim nevestam polnili skrinje z balo. Danes se to ne splača več, vse lahko ceneje kupimo, celo uvoženi okrasni prtički se v trgovini Vele dobijo za smešno nizko ceno. Ampak mi tega nočemo. Sami si bomo izvezli slovenske narodne motive. Želimo jih ohraniti in za to žrtvujemo mnogo ur. Ne ustrašimo se, če kdo tega ne zna ceniti, mu pač ne moremo pomagati.

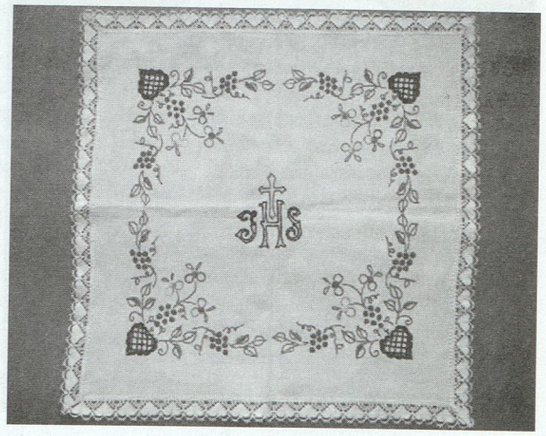

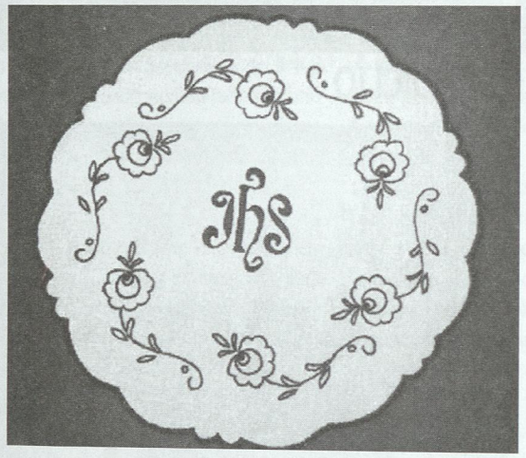
Kdor pa zna ceniti vezenje, si je lani na naši šoli ogledal priložnostno razstavo velikonočnih prtičkov. To temo smo izbrali zato, ker je slovenska tradicija teh izdelkov kar bogata. Seveda, nekoč se je bilo treba javno postaviti s čim lepše okrašenim jerbasom, v katerem so bile dobrote za velikonočni žegen, ki so ga dekleta in žene na veliko soboto zadele na glavo in odnesle v cerkev. Te prtiče so uporabljali tudi za krasitev mize v kotu ob domačih praznikih in slovesnostih. Prtiči so danes manjši, saj zlasti v mestu nosijo k blagoslovu manjše košare. Najmanjši so namenjeni za otroške košarice, namen teh je že z njimi zbuditi smisel za bistvo praznika in ponos na naše narodno bogastvo in lepoto.

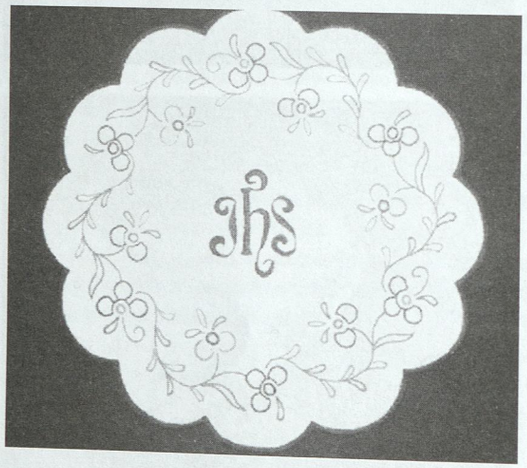

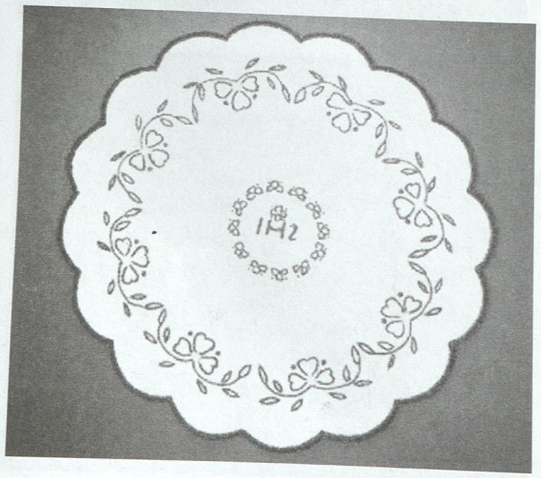
Neka starejša gospa je pripovedovala, da je v času njenega otroštva nekje v Tuhinjski dolini k žegnu prinesla gospodinja z manjše kmetije, ki jo je doma čakalo osem otrok. Na cerkvenem pragu se je spotaknila in jerbas ji je padel na tla. Iz njega se je skotalila potica in nekaj pirhov, nato pa so padle še cunje, s katerimi je reva želela zapolniti praznino pod hrano. Pograbila je vse skupaj in stekla domov. Vsem se je smilila. To nesrečo bi privoščili kaki fini gospe, pa kaj, ona bi se z vsebino jerbasa lahko še postavila. Revež je pač vedno revež!

Vsi velikonočni prtiči so kvadratne ali skoraj kvadratne oblike, njihova velikost pa je nekoč znašala od 70 x 70 centimetrov do 110 x 110 centimetrov. Slikovna kompozicija teh prtičev je precej enotna. Šopki v vogalih so navadno največji in najbogatejši okras. Njih oblike so zelo različne, dostikrat tudi hoteno asimetrične. Pogosto sta si po dva v diagonalno nasprotnih kotih ležeča šopka enaka. Iz enega stebla, srca ali vaze rastejo rože in listi do sredine stranice, kjer se sreča z vrhom enake vejice, ki poteka iz nasprotnega kota. V sredini prtiča je večji ali manjši venec okrogle ali rahlo ovalne oblike. Kristusov ali Marijin monogram zavzameta dostikrat ves prostor znotraj sredinskega venca. Monogrami so risani v velikih potezah, črke so močno okrašene in preostali prostor med njimi je včasih že

kar natrpan s cvetnimi, geometričnimi in srčnimi motivi. Včasih so postavljeni še manjši šopki med obrobni okvir in sredinski venec.

Vse to bogastvo vzorcev in motivov je zelo pestro in kipeče, zlasti če je vezenina večbarvna: pravo pomladansko razkošje travnikov in logov v sončni svetlobi. Ker je bila risba za vezenino največkrat prostoročno risana neposredno na blago brez pripomočkov, samo s svinčnikom, so nastale pri večini izdelkov manjše nepravilnosti. Pri pogledu na celoto to ne moti, nasprotno, tem izdelkom daje še poseben čar in individualnost. Barve za sredinski venec, monogram in morebitne manjše šopke na sredinah stranic so vzete iz osnovnih vogalnih šopkov. Vedno so bile lepo sestavljene in skladne. Prtiči so vezeni v stebelnem in ploščatem vbodu.

Vse stranice so največkrat obrobljene s čipko. Najlepša je seveda klekljana ali kvačkana, ki se po možnosti ujema z vzorcem prtiča. Lahko pa je lepa tudi industrijska čipka. Niso redki ročno obzankani robovi z zobci v rdeči ali modri barvi, ki je prisotna tudi v vezenju.

Irena iz Plesa je najboljša in najhitrejša vezilja. Odkar se je "zastrupila" s to umetnostjo, prihaja v šolo z dvema torbama. Na hrbtu ima šolsko, v roki pa prinese simpatičen kovček s sukanci, šivankami, škarjami in seveda prtički. Pregledava delo, se posvetujeva o barvah in kaj tudi podereva. Njena razredničarka se pritožuje, da zanemarja šolsko delo. Treba ji bo narediti kak prtiček, da bo bolj milostna.

In kako se lotimo dela? Najprej ugotovimo, kaj bomo sploh izdelali, potem z metrom ugotovimo, koliko blaga potrebujemo. Ne kupimo novega, ampak poiščemo ostanke ali uporabimo robne dele rjuh, ki so izdelane iz močnejše tkanine. Stanjšano sredino seveda zavržemo. Laneno platno hranimo le za posebne izdelke. Blago z velikimi šivi najprej obrobimo, da se med delom in prvim pranjem ne pulijo nitke. Nato v revijah in knjigah poiščemo vzorec. To je odgovorno delo, saj iščemo predvsem slovenske motive. Vzorec, če je treba, povečamo ali pomanjšamo in s kopirnim papirjem prenesemo na blago. To pa je natančno delo, pozabljene rožice je namreč dodatno težko spraviti na pravo mesto. Potem se posvetujemo o barvah. Vemo, da je veliko narodnih vezenin modro–rdečih, vendar prisluhnemo svojemu okusu, ki da delu večji polet in izdelku osebno noto. Kadar kdo sredi dela omaga, poiščemo pomoč. Ničesar ne zavržemo in ne prenesemo polizdelkov.

Albina Košir
Osnovna šola Roje, Domžale

LJUBLJANA

RAZHAJANJE MED REALNOSTJO IN NAČELNIMI STALIŠČI MED DOBRODELNOSTJO IN PROSJAČENJEM

Navadno tako različni mednarodni kakor tudi posamezni nacionalni dokumenti veliko govore o enakosti med ljudmi in o posebni skrbi za dodatno ogrožene skupine državljanov. Žal pa ljudje od načelnih stališč nimajo kaj dosti, saj so deležni predvsem tistega, kar se njim v korist dogaja v vsakodnevni resničnosti.

Za osebe z motnjami v duševnem razvoju smo vedno trdili, da so trajni sestavni del vsake družbe in da naj bi država zanje poskrbela vsaj v enakem deležu kot za vse druge ljudi. Celo več, če jim priznavamo posebne potrebe in specifični status, potem bi morali zanje poskrbeti še bistveno bolj, saj same niso bile nikoli postavljene v okoliščine, da bi si s svojimi sposobnostmi lahko v večji meri krojile svoj življenjski položaj. Tradicija, da so njihovi starši tisti, ki naj bi skrbeli zanje, tudi še danes ni presežena.

V zadnjem času pa smo priča različnim dejavnostim, ki jih sprožajo posamezniki ali organizacije, zato da bi se za potrebe teh oseb zbiralo denar na različne načine. V času tržnega delovanja države so taki poskusi vsak dan pogostejši in se večkrat tudi pojmujejo kot novi socialno-tržni prijemi. V resnici pa je pri vseh teh akcijah v ozadju zbiranje denarja za reševanje problemov, za katere je na načelni ravni odgovorna država. Če zbiramo v prednovoletnem času v enem največjih slovenskih trgovskih središč denar "za boljše pogoje življenja v invalidskem centru", si to lahko razlagamo tudi kot način prosjačenja, ko od "dobrih" ljudi pričakujemo, da se bodo usmilili, vsaj enkrat, tudi različnih invalidov in jim s svojimi, navadno skromnimi prispevki omogočili boljše življenje. Ali to pomeni, da se na neki način vračamo v čase, ko se je invalidom dopuščalo za njihovo preživetje tudi legalno beračenje? Gotovo bi bila taka ugotovitev lahko preveč enostavna, vsekakor pa drži, da se tako pojavljajo skupine invalidov, ki imajo dobre menedžerje, ti pa dobre zveze, drugi, ki imajo enake potrebe, pa ne sreče, da jih zastopajo sposobni voditelji, pa te miloščine ne bodo deležni.

Država se seveda v tem primeru vede izrazito dvolično. Neprenehoma se govori o tem, da za vse potrebe ni dovolj denarja, seveda pa ga je za nekatere vedno dovolj, ali pa se zanje najdejo novi viri, za druge, ki niso na njenih prednostnih seznamih, pa naj bi ljudje poskrbeli vsaj delno tudi sami zase. Vsi vemo, da imamo trenutno le slabo četrtino odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju, ki je deležna t. i. institucionalne obravnave, ostale pa žive doma pri svojih starših. Država za tiste, ki žive v ustanovah, namenja veliko več denarja kot za tiste, ki žive doma. In če zdaj prosjačimo za boljše razmere v ustanovah, zbiramo denar na različnih prireditvah, da bi lahko zagotovili nove prepotrebne oblike varstva ali posamezne programe, ki so deficitarni ali jih država ne plačuje, potem so tisti, ki žive v svojih družinah, še dodatno prikrajšani.

Ta pojav niti ni bil toliko zaskrbljujoč, dokler se je z različnimi prijemi na prireditvah ozaveščala javnost, seznanjalo druge ljudi o problematiki invalidov in želelo tudi prek tega izboljšati njihova stališča do invalidov. Ker pa imamo v današnjem času zelo veliko pobud in akcij, ki naj bi samo enemu delu invalidov prek humanitarnih oblik zagotavljale tisto, kar naj bi jim bilo že v načelu zagotovljeno, potem se seveda pojavlja vprašanje, ali smo na pravi poti. Če je to pot, ki jo država vidi v svojih projekcijah kot eno izmed možnih, potem bi bilo vsaj pričakovati, da tovrstni prijem tudi podpre s spremembo davčne politike, z lastno promocijo ozaveščanja in dobrodelnosti, vendar žal ni tako. Tovrstne dejavnosti pa dolgoročno nikakor niso naklonjene invalidom in nikakor ne rešujejo njihovega položaja. Ko trenutno na različnih prireditvah zbiramo denar za "posebne šole", šole v naravi, varstveno-delovne centre, bivalne skupnosti, tudi posamezne programe v javnih zavodih, samo dokazujemo, da nam je za resnični, sistemsko zagotovljeni položaj invalidov zelo malo mar. Če bi se vsa prizadevanja, ki so trenutno usmerjena v iskanje dodatnega denarja za invalide, usmerila v iskanje rešitev sistemske narave, potem bi se z jasnejšim pogledom gledalo v njihovo prihodnost. Ko pa govorimo o izenačevanju možnosti, integraciji invalidov, zagotavljanju njihovih temeljnih človekovih pravic, delamo pa prav nasprotno, potem sam čas pokaže tudi posameznike ali skupine, ki so jih navadno polna usta skrbi za invalide, njihova dejanja pa kažejo povsem nasprotno.

Meja med dobrodelnostjo in prosjačenjem je zelo tanka, ravno tako kot je zelo tanka meja med mesijanstvom in škodljivostjo delovanja posameznikov, ki to počno "v dobro in za invalide". Če je politika tako države kot v zadnjem času tudi posameznih javnih zavodov usmerjena v iskanje dodatnih virov za invalide, potem bi bilo zelo pošteno, da se tega lotimo na pravem koncu. Ta pravi konec pa je individualizacija pravic posameznikov, izenačevanje njihovega položaja z drugimi ljudmi in v končni fazi tudi prenos financiranja zagotovljene ravni varstva na osebo, in ne na ustanovo ali neko posplošeno skupino invalidov. Trendi, ki smo jim trenutno priče, pa so prav nasprotni. Ali gre v danem primeru le za trenutno "razumevanje" položaja ali pa je to bojazen pred spremembami, ki jih od nas pričakuje tudi Evropa, je težko trditi, vsekakor pa se lahko razmišlja tudi v to smer.

Osebno mislim, da je invalidska problematika preveč odgovorna in zapletena, da bi jo lahko tako lahkotno prenesli na raven dobrodelnosti. Seveda je tudi dobrodelnost lahko ena izmed oblik skrbi za invalide, ne more pa biti njen temelj. Težko si predstavljam, da bi državna politika skrbi za ljudi lahko temeljila na dobrodelnosti, posebno če vemo, koliko javnih financ zagotavljamo za različne sistemske oblike skrbi za državljane, od tistih v vrtcih do tistih v domovih za starejše. Ne morem pa tudi sprejeti teze, da sem kot oče težko prizadetega odraslega dekleta, ki ni deležno nobene izmed oblik institucionalne obravnave in varstva, v celoti dolžan skrbeti zanjo, četudi bi mi bilo dopuščeno, da se postavim s klobukom pred vaško cerkev in zbiram zanjo prispevke dobrih ljudi. Ena izmed temeljnih vrednot v odnosu do invalidov je poštenost do njih, tudi takrat, ko se izraža na navidez human način, ki pa je seveda vse kaj drugega, kot bi bilo pričakovati. Zelo lepo prosim vse dobronamerneže, da moje hčere in posredno prek nje vse velike skupine invalidov ne postavljajo s svojimi skrinjicami v položaj, ki ga imajo severni medvedi, ogroženi sloni ali otroci v Eritreji, če seveda iskreno verjamejo v soljudi, tudi v tiste s posebnimi potrebami.

Janjin oče

VIPAVA

OGLED PRAZNIČNO OKRAŠENE LJUBLJANE

V Ljubljani so bili učenci iz Oddelkov vzgoje in izobraževanja - prva stopnja

Vsak dan v decembru je prinesel nekaj novega. Pozdravljala nas je okrašena avla, vsakodnevne obroke v jedilnici so nam polepšale snežinke in sneženi možje.

In še preden nam je uspelo okrasiti razrede, se je začelo. Praznično razpoloženje nam je najprej v začetku decembra prinesel Miklavž, ki je pridnim otrokom prinesel darila; decembrske dni so otrokom polepšale razne igrice in predstave.

Odločile smo se, da učencem, ki so vključeni v oddelke vzgoje in izobraževanja na prvi stopnji, pričaramo še nekaj več. Nekaj resničnega. Začeli smo s pripravami na ogled praznično okrašene Ljubljane. Ogledati smo si hoteli Ljubljano ponoči.

Napočil je torek, 18. decembra. Dobro razpoloženi in toplo oblečeni smo posedli v avtobus in Tomaž nas je popeljal dogodivščinam naproti. Poslovili smo se od sonca razsvetljene Vipavske doline in prišli v kraje, kjer je bil sneg. Sneg! Kako lepo.

V Ljubljani smo odšli najprej v Cankarjev dom. Otroci so v likovni delavnici izdelovali novoletne čestitke, nekaterim pa je bilo bolj všeč kaširanje stiropornih krogel. Ko jim je bilo umetniškega izražanja dovolj, si je Peter poiskal prostor med kockami, avtomobilčki in cestami. Jadranka in Suzana sta v kotičku DZS barvali telebajske, Gal je užival v plezanju po zabojih, Mirko si je hotel ogledati vse, kar je videl. Karmen in Jožica sta se smejali in zvedavo gledali okrog. Tamara je prepevala znane melodije.

Sledilo je plesanje pod vodstvom Plesne šole Kazina. Z otroki smo zaplesali. Postali smo Indijanci in kavboji, psi, mačke, gosenice, petelini ... Poskakovali smo, lajali, kokodakali in kikirikali. Z roba plesišča pa so nas spodbujali vsi tisti, ki se nam niso pridružili.

Cankarjev dom smo zapustili in zakorakali v noč. Sprehodili smo se do stare Ljubljane. Občudovali smo razsvetljeno Ljubljano, lučke smo si ogledovali tudi v odsevu v Ljubljanici. Grad nad mestom je spreminjal barvo, videli smo ga v rdeči, modri, zeleni ...

Pri Robbovem vodnjaku smo občudovali stari tramvaj, pri Prešernovem spomeniku pa smo postali pod veliko, z belimi lučkami okrašeno jelko.

Še sprehod po Čopovi ulici in prišli smo do restavracije Quick, kjer so nas že čakali. Prijetno toplo je bilo in ni trajalo dolgo, ko se je razlegel smeh. Nosove smo imeli rdeče, prijetno je bilo odložiti vse tiste šale, kape in rokavice.

Vsi skupaj smo se okrepčali z okusnim, čeprav ne najbolj zdravim obrokom ocvrtega krompirčka in hamburgerja. Učenci so bili kar lačni, tako da so dobili še dodatek. In da bi bil večer še bolj poseben, je poskrbel natakar, ki je vsakemu otroku na koncu prinesel darilo. Vsakdo je dobil svojo divjo žival - leva, tigra ali nosoroga.

Pot do avtobusa je kar hitro minila. Hvaležni smo bili staršem, ki so otroke tako toplo oblekli. Ko smo se že peljali, nas je Jožica nagradila. Tako lepo in toplo se je smejala še kar nekaj časa. Dokaz, da nam je uspelo. Uspelo našim učencem pričarati nekaj pravljice. Nekateri otroci so po poti domov zaspali, drugi ne. In kako ne bi, saj smo prišli v Center pozno ponoči, takrat, ko so že vsi spali.

Ljubljano si je ogledalo osem otrok in osem spremljevalcev. Pomislili smo tudi na Tjašo in Tomaža, ki smo ju bolna pustili doma.

Tatjana Čigon

ZIMOVANJE V SEMIČU

Letošnjo šolo za življenje smo poimenovali kar "zimovanje", saj smo se v Semič odpravili z namenom, da doživimo pravo snežno zimo, ki je na Primorskem seveda nimamo. Želeli smo spoznati nove kraje in šege tam živečih ljudi.

Zveza paraplegikov Slovenije nam je v ta namen odstopila svoj dom. V Semiču smo preživeli dneve od 10. do 14. decembra 2001.

Na pot smo se odpravili v ponedeljek po kosilu. Ustavili smo se v Novem mestu in si ogledali mesto, knjižnico in cerkev. V Semič smo prispeli zvečer.

Hiša nam je bila všeč. Namestili smo se po sobah, pripravili večerjo in se nato zabavali ob socialnih igrah.

Zjutraj smo si ogledali Semič in nakupili vse potrebno za gospodinjstvo. V programu je bila namreč tudi samostojna priprava obrokov in pospravljanje. Zvečer smo izdelovali zgibanko o Beli krajini. Ob tem smo spoznavali značilnosti pokrajine, mesta in šege.

V sredo nas je obiskal župan semiške občine. Povabil nas je na svoje posestvo in nam povedal še veliko zanimivega o kraju in ljudeh. Sam se ukvarja s konji in vinarstvom. Povabil nas je tudi v zidanico.

Po kosilu smo si šli ogledat znamenito lipo. Semič je mesto, ki sega visoko v hrib, zato je bila pot težavna.

Medtem je ves čas po malem snežilo in ob vrnitvi smo imeli dovolj snega za zimsko veselje. Sankali smo se po bregu in se kepali.

Ob svečah smo praznovali Miranov in Urbanov rojstni dan.

V četrtek smo si za kosilo pripravili postrvi. Prinesel nam jih je mož iz gojišča za hribom, kajti sami zaradi snega ne bi mogli k njemu.

Obiskali smo čebelarski muzej in izvedeli res veliko o čebelah in medu. Nato smo si ogledali še pokrajinski in vinarski muzej. Tudi tam smo izvedeli mnogo novega.

Zadnje jutro smo se zbudili v pravo zimsko pravljico. Pospravili smo prtljago, natančno očistili hišo in se nato odpeljali v Vipavo.

Zastavljene cilje smo uresničili. Samo bivanje je bilo za vse nas prijetno. Vsi udeleženci so sodelovali po svojih sposobnostih in bili zelo motivirani. Ugotovili smo, da smo potrebovali spremembo kraja in da takšne oblike dela povežejo učence in spremljevalce, obenem pa so priložnost za izkustveno učenje.

Tanja Princes, prof. defektologinja

PLANINSKA TRADICIJA

Z velikim zanimanjem sem v šesti številki Našega zbornika prebrala članek o plezanju invalidnih otrok iz Centra v Vipavi. Res so zelo dejavni kot planinci in zdaj tudi kot plezalci. Naj povem nekaj iz preteklosti, žal le po spominu.

Inštruktorji – razen Borisa - so bili takrat vsi še otroci. V letih 1967 in do nekako 1970 in pozneje se je razvilo sodelovanje med takratno Srednjo versko šolo, iz katere se je pozneje razvila Škofijska gimnazija, in Planinskim društvom Vipava. Predsednik društva je bil profesor na šoli, duhovnik Otmar Črnilogar. Bil je pobudnik ureditve manj zahtevne in druge, zavarovane poti na Gradiško turo. Pri tem so pomagali tudi dijaki tedanje verske šole.

Neke nedelje je devet dijakov te šole odpeljalo devet učencev iz Centra v Vipavi na vrh Gradiške ture. Gradiška tura je vrh, najbližji Plazu. Žal je to sodelovanje zaradi takratnih političnih razmer zamrlo.

Takrat sem bila tajnica Planinskega društva Vipava in profesor Otmar Črnilogar je bil predsednik.

Nada Kostanjevic, Vipava

MURSKA SOBOTA

V NOVO LETO 2002 Z LJUBEZNIJO

Člani Društva Sožitje Murska Sobota smo se zbrali v prijetnem okolju, kjer smo imeli najprej občni zbor Društva, nato pa še veselo rajanje.

Na občnem zboru smo sprejeli program dela in izvolili nov upravni odbor. Na naše veliko veselje in srečo smo znova soglasno izvolili za predsednico našo gospo Marijo Bačič.

Prav njej so namenjene naslednje besede.

Ljubezen je sreča, sreče pa ne moreš imeti sam zase. Treba jo je deliti, in ta ljubezen, ki ji pravimo sreča, je geslo našega društva.

Mi starši in naši otroci smo velikokrat razočarani in polni bolečine. Na naše veselje in zadovoljstvo imamo društvo z našo Mariško, ki nam poskuša s svojimi dejanji omiliti in olajšati marsikatero bolečino. Sama verjame, da ima vsak človek srce, in če sežeš vanj, ga osrečiš. Zadovoljstvo, sreča in ljubezen se rodijo iz preprostih dejanj. Negujmo to ljubezen, ki jo prejemamo, bolj kot vse druge stvari. Le tako bo dolgo živela.

Človeka vzljubimo in ga imamo radi. Zakaj? Morda zaradi njegovih dejanj, nasmeha, ljubezni, razumevanja, spoštovanja in razdajanja. Tak človek se ti zasidra v srce in tam ostane. In tako se je zgodilo v našem društvu. Gospa Mariška se nam je zasidrala v srce. Njene besede, njen nasmeh in topli stisk roke nas osvobajajo teže in bolečine.

Čutimo, da nosi v sebi veliko ljubezni in razumevanja, kar nam obilno razdaja. Naši otroci so ob njenem vodenju dobili občutek, da so vredni, dragoceni in ljubljeni takšni, kakršni so.

Naši predsednici želimo, da ji nikoli ne bi zmanjkalo moči in zdravja pomagati pomoči potrebnim.

Nam staršem in otrokom se darujeta dve stvari: ljubezen in zaupanje. Sprejmimo ju ... in ju podarimo naprej!

V imenu vseh Rozika Feher

ZBILJE

BARKINO PUSTOVANJE

Prejšnji torek smo tudi v skupnosti Barka z veliko nestrpnostjo pričakali Pusta. Končno smo si lahko nadeli vsak svoje ogrinjalo in kapo ter dvignili našo skupno masko – mavrični lok z dežnimi kapljami in metulji.

Same priprave so se začele že lansko leto, ko je ena naših prostovoljk, Urška Homan, pripravila idejni osnutek. Seveda smo se morali VDC-jevci sestati in predebatirati še druge predloge. No, zmagala je mavrica in lotili smo se dela. Najprej smo si izbrali vsak svojo mavrično barvo. Iz balonov, svilenega papirja in močnega lepila smo si izdelali čepice. V delavnici oblikovanja gline je vsak na izviren način ustvarjal dežne kapljice in metulje, ki smo jih najprej posušili, potem pa še pobarvali. Prav tako smo pobarvali tudi rjuhe, te kar s tekstilnimi barvami v pralnem stroju. Da bi bili kar se da lepi, smo naredili tudi ogrlice iz posušenih rezin limon in pomaranč ter pobarvanih testenin.

Pred odhodom na promenado smo drug drugemu še pobarvali obraze in pomagali obleči kostume. Pod jekleno konstrukcijo se je bilo potrebno samo še postaviti na pravo mesto – in naša maska je lahko zaživela. Sprehod po Zbiljah smo sklenili s slikanjem ob Zbiljskem jezeru in grofovsko – ops, ne – krofovsko malico v naši delavnici.

Rok in Irena pa že delata načrte za prihodnje leto ...

Mateja Tomšič
Varstveno-delovni center skupnost Barka

MOZIRJE

RAZSTAVA VOŠČILNIC V VOJNIKU

Novoletnih praznikov in novoletnih voščilnic se še komaj spominjamo,saj smo že krepko zakorakali v leto 2002. Morda pa je letos drugače. Mogoče vam je katera od voščilnic ostala v lepem spominu, še zlasti, če je bila izdelana ročno in z nekoliko večjim trudom, pa četudi ni bila tako popolna.

Mogoče vas je osrečila in vas spomnila na ljudi z drugačnimi potrebami prav voščilnica izpod prstov varovancev Varstveno-delovnega centra iz Mozirja. V januarju smo sklenili lanskoletno akcijo izdelovanja voščilnic z ogledom nagrajenih ročno izdelanih voščilnic v knjižnici Vojnik. Tu nas je prijazno pozdravila knjižničarka in nas popeljala v manjšo galerijo. Vsaka voščilnica posebej je bila skrbno in estetsko oblikovana, vsaka zase je izžarevala ljubezen in svobodo izražanja tistega umetnika, ki jo je oblikoval. Večji del voščilnic je narejen iz naravnih materialov.

Ogled likovne umetnosti smo sklenili s prijetnim pohodom do obeh cerkva. Uspešno in dobre volje smo premagali strmo pot in več kot petsto stopnic do našega cilja in nazaj. Na prijetnem enodnevnem izletu smo si nabrali energije in novih idej, saj bomo z izdelovanjem voščilnic začeli kmalu po pustnih zabavah. S tem si želimo prislužiti kar največ denarja za športne, kulturne in zabavne dejavnosti, ki jih želimo izvajati v Varstveno-delovnem centru Mozirje. Če bomo zelo pridni in dovolj dobri, si bomo privoščili tudi kakšen dan na morju.

Še enkrat se želimo zahvaliti vsem, ki ste z nakupom že pripomogli k uresničitvi letošnjih želja – hvala vsem in hvala tudi za tovrstne prireditve.

Vodja Vilma Marčinko

MURSKA SOBOTA

OBČNI ZBOR S KULTURNIM PROGRAMOM IN PLESOM

Sožitje – pomeni sprejeti soodvisnost dajanja in prejemanja do sočloveka. Pomeni toleranco, spoštovanje različnosti, pozitivno naravnanost in dejaven odnos do soljudi.

Društvo Sožitje Murska Sobota je bilo tudi v letu 2001 zelo delavno; zato se nas je na srečanju zbralo kar sto petdeset ljudi.

V kulturnem programu so nas razveselili naši mladi plesalci s plesno točko pod vodstvom Andreja Pušnika, varovanci varstveno-delovnega centra s pevsko točko in skupina Novo življenje z lepimi napevi.

Nadaljevali smo z občnim zborom. Starši in mladostniki so se pohvalno izrazili o delu društva in povedali svoje želje za prihodnost.

Predsednica Marija Bačič je v programu za leto 2002 podala temeljne smernice za naše skupno delovanje. Napovedala je tudi vrsto konkretnih operativnih programov in potrebo po dodatnih akcijskih načrtih.

Ob iztekajočem se štiriletnem mandatu zdajšnjih članov izvršnega odbora društva smo z volitvami le-tega osvežili in pomladili, uspešna predsednica pa je bila potrjena tudi za naslednji mandat.

Nadaljevali smo z rajanjem do poznih večernih ur.

Naše Sožitje hodi po svoji stalni poti, pripravlja se tudi na izzive prihodnjih let in v svojem poslanstvu sooblikuje dobro prihodnost za vse osebe s posebnimi potrebami in za njihove svojce.

Darinka Zelko

DELO S SRCEM

Na obisku v oddelkih vzgoje in izobraževanja v Centru za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje v Velenju

Jelka Horvat je defektologinja, ki vodi strokovni aktiv delavcev v oddelkih vzgoje in izobraževanja – OVI – v Centru za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje v Velenju, ob tem pa skrbi za varovance v oddelku za najtežje prizadete. Delo z otroki in mladostniki z motnjami v razvoju opravlja že šestnajst let, navajena ga je, veliko izkušenj ima, ima pa tudi nekaj, kar je še posebno pomembno – pravo srce.

Koliko je oddelkov vzgoje in izobraževanja in kakšen je njihov namen?

Jelka: Na šoli imamo šest oddelkov vzgoje in izobraževanja in v njih delamo po Programu vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in drugimi dodatnimi motnjami. Med temi oddelki imata dva oddelka program dela še posebej prilagojen. Obiskujejo ju otroci in mladostniki, ki imajo poleg odklonov na duševni ravni tudi hujše motnje pri telesnem razvoju. Sicer pa imamo tri razvojne stopnje, na vsaki stopnji je vsebina nekoliko zahtevnejša, znotraj stopenj pa so zahteve prav tako različne. Za prehod na višjo stopnjo niso pomembne samo sposobnosti, temveč tudi starost, za prehod s prve stopnje pa je potrebna osnovna osebna higiena.

Obravnavamo vsakega otroka posebej in zanje pripravljamo tudi individualne razvojne programe. Kakšnega otroka po njegovih zmožnostih vključimo tudi k posameznim vsebinam v šolo s prilagojenim programom, mogoči pa so tudi prehodi iz razredov v oddelke.

Pri naših otrocih razvijamo predvsem naslednje potenciale: skrb zase, za razvoj socializacije, govorni razvoj in razvoj enostavnih delovnih sposobnosti. V oddelkih program ni opredeljen s predmeti, kot je urejeno v razredih, temveč opredeljujemo vsebine s šestimi področji.

Prvo področje je skrb zase, razvijanje samostojnosti in temu posvečamo največ pozornosti zlasti na prvi stopnji in na začetku druge stopnje. Poudarek je pri hranjenju, pridobivanju higienskih navad, oblačenju, obuvanju, osebni urejenosti ter varnosti in zdravju. Drugo področje je splošna poučenost, zajema pa vsebine iz narave in družbe, opismenjevanje, količine in številke, razumevanje, sporazumevanje in razvijanje govornih sposobnosti.

Tretje področje zajema gibalno in športno vzgojo, četrto področje zajema ritmično vzgojo, peto področje je likovna vzgoja. Pomembno vlogo ima tudi šesto področje, kjer skrbimo za delovno vzgojo, ki v naših oddelkih temelji na izvajanju različnih domačih opravil in zaposlitvenih tehnik. Te omogočajo otrokom poznejšo dejavnost v Varstveno-delovnem centru Ježek. Res potrebujejo nekaj več časa, da se naučijo ročnih spretnosti, vendar je potem, ko jih znajo, vztrajanje pri tovrstnem delu precejšnje.

Naš cilj je usposobiti otroke za življenje v njihovih družinah, jih pripraviti za vključitev v Varstveno-delovni center in v njem za opravljanje enostavnih del ter jim z vsem tem omogočiti čim boljšo vključitev v družbo sploh.

Koliko je vaših varovancev in koliko ljudi skrbi zanje?

Jelka: Vseh naših varovancev je osemintrideset, z njimi pa nas dela trinajst delavcev

in pomagajo nam fantje, ki so na civilnem služenju vojaščine. Varujemo otroke in mladostnike do enaindvajsetega leta. Vsak oddelek vodi defektologinja, v našem najtežjem oddelku pa sta združeni dve skupini in vodiva ju skupaj z delovno terapevtko.

Naši varovanci se med seboj zelo razlikujejo. Rezultati vzgoje in izobraževanja niso veliki in do njih ne pridemo hitro. Še zlasti so rezultati oddaljeni v skupini otrok s težjimi in težkimi motnjami v razvoju. Če si zastaviš prevelike cilje, jih pač ne boš dosegel, in to lahko človeka prizadene. Zato si je treba zastaviti naloge, sorazmerne otrokovim zmožnostim, opaziti vsak napredek in si zasluge za napredek razdeliti.

Kako poteka delovni dan v oddelku?

Jelka: Dejavnosti v naših oddelkih se prepletajo, nič ni strogo ločeno z urami, gre za izmenjavanje učenja, ki obsega tako psihični kot fizični napor, in sprostitve. Varstvo je organizirano od ponedeljka do četrtka od 5.30 do 15.45, ob petkih pa do 14.30. Tako je vse šolsko leto in tudi del poletnih počitnic, ko poteka varstvo od 5.30 do 14.30. Prilagajamo se staršem in njihovemu delovnemu času. Prek dopoldneva imamo malico, kosilo, potem pa je še možnost za popoldansko malico, vendar jo letos vsi rajši prinesejo s seboj.

Strokovni delavci delamo v skupinah od 7.30 do 12.30, ob petkih do 11.30, varuhinje pa zjutraj varovance sprejmejo in ostanejo z njimi do njihovega odhoda domov. Pravzaprav naziv varuhinje o njihovem delu premalo pove, saj ne skrbijo zgolj za varovanje, ampak precej pripomorejo k bolj kakovostnemu izvajanju tudi drugih vsebin našega skupnega dela.

Prostori, opremljenost, strokovna pomoč, recimo fizioterapevtska, logopedska ... Ste z vsem tem zadovoljni, vam česa primanjkuje?

Jelka: Imamo lepe prostore, vendar nam postajajo tesni, pogrešamo pa tudi telovadnico. Občasno sicer smo v njej, a vsak oddelek ne pride na vrsto vsak teden. Žal pa tudi novi varstveno-delovni center, ki ga še niso začeli graditi, nima predvidene telovadnice. Res lahko hodimo tudi na sprehode, saj je prav, da nas ljudje vidijo, spoznajo, se na nas navadijo, vendar pa nam sprehodi ne morejo nadomestiti gibanja v telovadnici. Naši otroci so zelo srečni, kar žarijo, kadar lahko gremo v telovadnico. Pripomočkov za delo, ortopedskih pripomočkov imamo kar nekaj, veliko sta nam poleg Centra pri nakupih pomagala tako društvo Sožitje in Zavod Vid iz Kranja. Je pa tega že kar nekaj let in marsikaj bi že bilo potrebno obnoviti, dokupiti, saj so na trgu tudi novosti. Torej, kar nekaj stvari imamo, marsikaj pa bi tudi še potrebovali. Tudi nevrofizioterapevtske in logopedske pomoči nekako ne moremo dobiti, ker ne izpolnjujemo številčnih normativov. Menda je razlog tudi ta, da spada naš Center pod Ministrstvo za šolstvo, ki pa ne financira zdravstvenih delavcev. Pa je v naši ustanovi vendarle sto en otrok in devetdeset odstotkov bi jih potrebovalo dodatno pomoč delovnega terapevta, logopedsko, fizioterapevtsko oziroma nevrofizioterapevtsko obravnavo. Tu smo, žal, nemočni.

Kaj je otrokom v največjo zabavo, kaj najrajši počnejo?

Jelka: Naši otroci radi urejajo učilnice, hodnike, okolico šole, radi gredo na izlet, všeč so jim sprehodi. Veliko jim pomeni delovna terapija, navajanje na ročne spretnosti, radi kuhajo v učnem stanovanju, uživajo pri ritmičnih in glasbenih dejavnostih. Velikokrat kakšen oddelek tudi posnamemo in navdušeni so, ko se potem zagledajo na televiziji. Radi torej počnejo veliko stvari in predvsem so radi v družbi.

Konec letošnjega leta bo 30. obletnica prvega oddelka za vzgojo in izobraževanje v Velenju. Pripravljate v ta namen kakšne posebne prireditve?

Jelka: Za šolsko leto 2001/02 načrtujemo veliko dejavnosti in kar nekaj jih je namenjenih posebej v počastitev 30. obletnice delovanja naših oddelkov. Tako bomo že v septembru za donatorje oblikovali brošuro o naši dejavnosti in naših željah, v novembru bomo predstavili naše oddelke na razstavi zunaj Centra za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje in pripravili bomo časnik naših oddelkov, v decembru bomo organizirali delavnice za naše otroke in njihove starše, nameravamo pa pripraviti tudi stenski koledar in na njem predstaviti naše oddelke. V marcu 2002 bomo v naši ustanovi pripravili razstavo naših del in proslavo ob 30. obletnici, v maju pa načrtujemo še eno razstavo zunaj našega centra.

Dragica Marinšek

- Krajši delovni čas
- Oprostitev plačevanja cestnine
- Podpisi pri darilni pogodbi
- Pravica do delnega plačila za izgubljeni dohodek

■ VPRAŠANJE:

Kako je s pravico do krajšega delovnega časa po Zakonu o delovnih razmerjih, če bo otrok, ki je zmerno prizadet, letos dopolnil 18 let?

ODGOVOR:

Eden od staršev, ki neguje in varuje težje telesno ali zmerno ali težko prizadetega otroka in je uveljavil pravico delati polovico polnega delovnega časa na dan v skladu s 85. členom zakona o delovnih razmerjih do uveljavitve Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, obdrži to pravico v obsegu in trajanju, kot je veljalo po predpisu, ki je veljal do uveljavitve novega zakona, ne glede na otrokovo starost.

■ *VPRAŠANJE:*

Imam brata, starega 34 let, ki je težko prizadet. Umrl nam je oče, ki je z oporoko zapustil vse svoje premoženje najini materi. Kako bo na zapuščinski obravnavi z dedovanjem? Ali pripada mojemu bratu zaradi hude prizadetosti večji nujni delež kot meni?

ODGOVOR:

Po uredbi o določitvi letnih povračil za uporabo cest, ki jih plačujejo uporabniki cest za cestna motorna vozila in priklopna vozila, so oproščene plačila letnega povračila za uporabo cest poleg drugih invalidov tudi vse osebe z zmerno, težjo ali težko telesno ali duševno prizadetostjo, ki jim je priznana invalidnost po predpisih o varstvu telesno in duševno prizadetih oseb in po predpisih o izobraževanju in usposabljanju otrok in mladostnikov v telesnem in duševnem razvoju ter pa otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, ki jih zdravstveni zavodi spremljajo kot rizične v razvoju.

Oprostitev plačila letnega povračila za uporabo cest se uveljavlja na podlagi predložitve na vpogled izvirne odločbe o priznanem statusu invalida v skladu s predpisi o varstvu telesno in duševno prizadetih oseb ali pa z izvirnikom izvedenskega mnenja dispanzerske pediatrične službe oziroma ustrezne specialistične klinike, s katerim se dokazuje prizadetost predšolskega otroka.

Pravica do znižanja letnega povračila za uporabo cest se lahko uveljavlja samo pred postopkom izdaje prometnega dovoljenja oziroma podaljšanja prometnega dovoljenja za motorno vozilo.

■ VPRAŠANJE:

Ali je potrebna pri sklenitvi darilne pogodbe tudi overitev podpisov prič?

ODGOVOR:

Iz zapisane vsebine darilne pogodbe mora biti razvidno, kdo in kaj ter komu podarja, podpisati jo morata darovalec in obdarjenec. Podpisi prič niso potrebni.

■ VPRAŠANJE:

Kako je z izvajanjem pravice, da lahko eden od staršev, ki neguje otroka, motenega v duševnem in telesnem razvoju, ostane doma in dobi za to nadomestilo plače?

ODGOVOR:

Po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih je delno plačilo za izgubljeni dohodek osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev, kadar prekine delovno razmerje ali začne delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka.

Mesečna višina delnega plačila za izgubljeni dohodek je minimalna plača, od katere upravičenec plačuje prispevke za socialno varnost. Če začne eden od staršev delati s krajšim delovnim časom, mu pripada sorazmerni delež delnega plačila za izgubljeni dohodek.

Pravica se uveljavlja na podlagi zdravniške komisije.

Delno plačilo za izgubljeni dohodek lahko uveljavi eden od staršev, če se odloči, da bo zaradi skrbi za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, zapustil trg dela.

Šteje se, da je oseba zapustila trg dela, če je prekinila sklenjeno delovno razmerje za nedoločen čas oziroma če je zahtevala izbris iz registra brezposelnih oseb. Ne šteje se, da je oseba zapustila trg dela, če je prenehala opravljati samostojno oziroma kmetijsko dejavnost.

Pravica do delnega plačila za izgubljeni dohodek po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih se prizna od 1. 1. 2003.

Nevenka Ljubič, pravnica

FUNKCIONALNO UČENJE KOT DODATNI NAČIN POUČEVANJA IN USPOSABLJANJA

Poučevanje in usposabljanje otrok z več motnjami zahteva od učiteljev in strokovnih delavcev veliko prilagajanja, še zlasti pri izbiri ustreznih in učinkovitih načinov dela.

Zaradi številnih dodatnih motenj (znižane koncentracije, motnje sluha in vida, govora ...), ki jih imajo učenci, vključeni v oddelke vzgoje in izobraževanja (OVI), poteka proces izobraževanja zelo počasi. Prilagajo se individualnim posebnostim vsakega otroka, ves čas pa ostaja na konkretni ravni.

Defektologinja: »V Oddelkih vzgoje in izobraževanja na prvi stopnji že drugo leto poučujem deklico, pri kateri je zaradi njene osnovne diagnoze: cerebralne paralize – spastične tetrapareze in drugih težav (nerazvit govor, epilepsija) klasični način podajanja vzgojno-izobraževalnih vsebin pogosto neuspešen.

Healy (1990) razlaga cerebralno paralizo kot motnjo mišične kontrole in koordinacije, ki je lahko združena z zmanjšanimi intelektualnimi sposobnostmi, epilepsijo, vidnimi in slušnimi primanjkljaji ter mentalno zaostalostjo.«

V prispevku želiva predstaviti način usposabljanja z deklico, ki se usposablja v Centru za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla - Vojka v Vipavi, v Oddelku vzgoje in izobraževanja, in je vključena v redno logopedsko obravnavo.

Desetletna deklica je v nevrološko-motoričnem razvoju dosegla raven, ki ji omogoča določeno delovanje, saj je delno pokretna. Hodi ob opori ali z oprijemanjem predmetov. V spontani lokomociji obvlada plazenje po vseh štirih ali hojo po kolenih.

Pri vseh dnevnih dejavnostih (hranjenje, pitje, oblačenje, obuvanje, umivanje, osebna higiena) potrebuje pomoč. Deklica se ne sporazumeva z govorom, svojih želja in potreb ne izraža z govorom, z drugimi se sporazumeva s pogledi, nasmehi in tudi glasnim smehom. Zaradi kombinirane oviranosti ni motivirana za igro. Če ji ponudim predmet, ga sicer prime v roko, vendar ne ve, kaj bi počela z njim; prime ga in takoj spusti. Deklica potrebuje občutek varnosti, vodene dejavnosti in občutek »tudi jaz zmorem«. Včasih je zelo zvedava, radoživa, rada raziskuje svojo neposredno okolico (razred), opazi nove ljudi in se jim približa. Do drugih sošolcev je topla in odzivna, zna se jim približati, rada se jih dotakne, potreplja z roko in nasloni glavo nanje. Njena pozornost je le kratkotrajna.

Z logopedinjo sva dolgo iskali ustrezen način dela, ki bi bil za deklico dovolj zanimiv in bi ji omogočil več dejavnosti. Skupaj sva se dogovorili za izbrana in uporabljena učna orodja, s katerimi bi se še najbolj približali ravni dekličinega delovanja.

Tako sem začela redno uporabljati učna orodja pri šolskem delu.«

Logopedinja: »Najprej sem začela z rabo funkcionalnega učenja v logopediji, potem pa sva se z defektologinjo odločili za enoten način dela. Obe sva začeli vnašati v poučevanje novo metodo dela – funkcionalno učenje.

Georg Stroh, pedopsihiater in psihoanalitik, Katrin Stroh, razvojna terapevtka, logopedinja in socialna delavka, ter Thelma Robinson, klinična psihologinja in učiteljica programov Montessori, so združili različna profesionalna področja in oblikovali sistem vaj in nalog, ki temeljijo na spoznanjih normalnega razvoja otrok do drugega leta starosti. Po metodi funkcionalnega učenja bi radi s pomočjo učnega orodja, ki je podlaga za razvoj komunikacije pri vseh otrocih, pripeljali deklico do razvoja sposobnosti, ki jih ima otrok pri dveh letih. Funkcionalno učenje spodbuja otrokov spoznavni, motorični, socialni, govorni in čustveni razvoj. Uporabno je za reševanje različnih razvojnih problemov in primerno za vse starosti.

V logopediji sem začela s konkretnimi predmeti iz naravnih materialov (les, kovina, blago, kamen ...). Pri deklici razvijam učno orodje na nebesedni ravni, v poznejši fazi – če bo to smiselno – pa ga bom razvijala še na besedno-jezikovni ravni. Če deklica ne bo dosegla uspeha na nebesednem področju, ga ne moremo pričakovati niti na besednem. Deklici nikoli ne govorim: ne, ja, dobro, ker ne dela zame, ampak zase, sicer bi ji dala občutek, da je vredno delati samo takrat, ko si pohvaljen. Deklici ponujam učno orodje na ravni, v kateri je v svojem razvoju, to pa je nameščanje, udarjanje in čečkanje.

Pri normalno razvitem otroku je raziskovanje in z njim povezano učenje izredno pestro in razgibano. Funkcionalno učenje v terapevtskem smislu vselej začenjam z nameščanjem. Deklici ponujam tudi drugo učno orodje, kajti le tako se poskušam približati normalno razvitemu otroku in razvoju njegovega učnega orodja, ki se prepleta, preliva eno v drugo ali pa se prekriva. Vedno pa začnem z nameščanjem, ki je

temelj za vse nadaljnje delo.

Bistvo nameščanja je, da otrok posega v prostor, in sicer predmet prime in ga znova odloži na drugo mesto v prostoru. Pri tem razvija koordinacijo oko-roka in prizadevnost za izvajanje dejavnosti. Pri izvajanju te dejavnosti deklici ne poskušam olajšati dela, tako da ji približam posodo ali da ji predmete postavim tik pred njo, ampak prav nasprotno. Deklica mora v delo vlagati čim več svoje energije, da poteka delo nepretrgoma. Da ji lahko pomagam pri izvajanju dejavnosti, sedim ali stojim za njo in jo vodim z rokami. Deklico opazujem in jo usmerjam v ustvarjalno igro, v katero vlaga svoj trud in energijo ter pri tem uživa. Dejavnost vedno speljem do konca, kajti le tako se lahko deklica počuti uspešna. Z nenehnim ponavljanjem dejavnosti in vlaganjem lastnega truda je otrokova notranja motivacija večja.

Naslednje učno orodje, ki ga uporabljam pri deklici, je udarjanje. Za to učno orodje sta značilna prijem in držanje predmeta v roki. Deklica drži v vsaki roki po eno kuhalnico ali debelejšo leseno palico in hkrati udarja po predmetih iz različnega materiala. Obe roki delata hkrati, da se dopolnjujeta, telo je še bolj gibljivo in tako deklica še bolj posega v prostor. Sočasno izzove različne zvoke. Na višji ravni pomeni to, da otrok prime pisalo, ga zadrži in z njim začne čečkati, pozneje se pojavijo prve črte, liki ... Čečkanje je naslednje učno orodje, ki ga uporabljam pri deklici. V roki drži pisalo, navadno voščene barvice, in čečkava po velikem listu pred seboj. Pri tem opravilu je pomembno gibanje vsega telesa in poseganje v prostor. Čečkamo v vse smeri z obema rokama hkrati in izmenično.

Defektologinja: »Ker je bilo za deklico posredovanje vzgojno-izobraževalnih vsebin na običajen, to je frontalni in verbalni način, nezadovoljivo in je prineslo le najmanjše uspehe, se nama je z logopedinjo zdela uporaba učnega orodja kot elementa funkcionalnega učenja ne samo zanimiva, ampak tudi nujna. Le tako bi lahko v večji meri pritegnili deklico k učenju predpisanih šolskih in terapevtskih vsebin.

Enotno sva, vsaka na svojem področju, začeli uporabljati tri vrste učnega orodja:

- nameščanje,
- udarjanje,
- risanje - čečkanje.

Vsako izbrano učno orodje se je izkazalo za najprimernejše. Preostalo učno orodje (postavljanje v dvojice, primerjanje, razvrščanje, nizanje in gradnja s kockami) se nama je zdelo prezahtevno.

Uporaba učnega orodja pri pouku ni pomenila nobenih težav, tudi drugi sošolci so ga sprejeli, čeprav je v razredu pet učencev, pet posameznikov. Vsak zahteva edinstven, poseben način. Ko so drugi učenci opravljali svoje naloge, sem sedla k deklici in z njo izvajala posamezne funkcije nameščanja, udarjanja in risanja.

Takoj ko se pred deklico postavi predmete ali igrače, jih opazi in skuša z desnico odstraniti z mize. Iz tega stereotipnega giba sem skušala dobiti več funkcionalnosti, zato sva z deklico prijemali predmete in jih nameščali na določeno mesto, lego. V začetku se je deklica vodenemu gibanju – poseganju - upirala, tako da je odmikala roko ali skušala spustiti predmet. Ob vztrajanju je začela postopoma dejavneje sodelovati, tako da zmore ob pomoči večkrat namestiti predmet ali po predmetu udarjati. Podobno je pri risanju, saj že dovoli, da skupaj drživa voščenko ali debelejšo barvico in skupno čečkava, barvava omejeno površino, vlečeva črte. Spuščanja predmetov ali odklanjanja uporabe učnega orodja je vedno manj.

Seveda se pri takem delu obe, logopedinja in jaz, sprotno prilagajava otrokovemu trenutnemu razpoloženju in njegovi pozornosti. V svoje delo skušava pogosto vnesti uporabo izbranega učnega orodja, to je za spoznavanje temeljnih barv, oblik, materialov, kinestetike prek občutenja, tipanja, gnetenja, pritiskanja, tolčenja, vlečenja ... in tako doseči, da jih deklica spozna in sprejme kot način komuniciranja.«

Pri takšnem delu se samo od sebe postavlja vprašanje, kako dolgo vztrajamo pri eni vaji. Opazujeva deklico, njene odzive, razpoloženje, mimiko, zadovoljstvo ... Otrok v normalnem razvoju pobere in postavi predmet na določeno mesto do štiritisočkrat na dan. V našem primeru je ta pogostnost bistveno manjša.

S funkcionalnim učenjem skušava deklici ponuditi okoliščine, v katerih bo pridobila podobne izkušnje, kot bi jih sicer v normalnem razvoju. Pri tem morava biti pozorni na način manipulacije, na spremembe v prostoru in na različne materiale. Upoštevajoč vse navedeno, lahko vztrajava pri eni vaji dvajset minut in več.

Učno orodje uporabljava vsaka pri svojem delu že leto in pol. Ugotavljava, da je ta oblika dela za deklico primerna, saj je privedla do manjšega napredka pri uporabi ustreznega učnega orodja in daje neko novo možnost razvoja, ki ga pri klasičnih metodah poučevanja in usposabljanja nisva opazili.

Deklica se je na izbrane oblike učnega orodja privadila, še vedno se ji zdi dovolj zanimivo in daje določen uspeh, ko zadrži predmet v roki, ga spusti iz roke na določeno mesto ob kar najmanjšem nadzoru ali udari na določeno mesto ali predmet.

Dejavnosti jo veselijo, in preden začne z njimi, pokaže sproščeno zvedavost. Velik napredek je v tem, da se ne boji več plišastih igrač. Misliva, da je k temu pripomoglo prav ravnanje z različnimi naravnimi materiali in vztrajanje pri dejavnostih. Zaradi nekaterih uspehov, ki jih je deklica dosegla s funkcionalnim učenjem v letu in pol, bova s to metodo še nadaljevali in jo dopolnjevali.

Silvestra Janežič,
prof. defektologije, logopedinja
Erna Žgur Černigoj, prof. defektologije

Literarno-novinarski krožek Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla - Vojka, Vipava

BILI SMO NA ZIMOVANJU

V decembru smo teden dni preživeli v Semiču v Beli krajini. Za to smo se odločili, da se seznanimo malo več z življenjem v drugem kraju.

Dozdaj smo vedno odhajali v Božiče. Vsi smo menili, da jih dobro poznamo, zato smo si zaželeli spremembe.

Spoznali smo, da smo se odločili prav. Imeli smo se lepo.

Tam je bil sneg, ki ga tu v Vipavi že dolgo ni bilo. No, mogoče je sem in tja veter prinesel kako snežinko, več pa ne. Prav vsak dan smo bili na snegu.

V tem času smo si ogledali okolico Semiča. Obiskali smo tudi znanega čebelarja, ki nam je dal odličen med.

V času našega bivanja v Semiču sta imela dva sošolca rojstni dan. Lepo smo ju praznovali.

V glavnem bi lahko rekla: lepo lepo.

Še si želim takih sprememb, še si želim, da bi kam šli. Komaj čakam končni izlet, ki bo po naših predvidevanjih kar dolg. Šli bomo – o tega pa še ne bom izdala, kam! Naj bo presenečenje. Se pa že zelo veselim.

Andreja Golob
Vipava

Ponedeljek – vožnja proti Semiču, ogled Novega mesta, prihod in nastanitev, socialne igrice.

Torek – ogled Semiča, ustvarjalne delavnice, dolenjska kuhinja, čebelarstvo, izdelava plakata.

Sreda – ustvarjalne delavnice, veselje na snegu (če ga bo vsaj za vzorec, držite pesti), praznovanje rojstnega dne.

Četrtek – Obisk kmetije, zidanice in domačih živali, priprava in pokušina kravjega mleka, skute, kefirja, sira, jogurta, zvečer ples.

Petek – pospravljanje, odhod, obisk Kolpe, vožnja domov.

Sobota – obvezen počitek.

PRIJATELJ MATIJA

Spoznala sva se pred štirimi leti, ko je k nam prihajal skupaj s skavti. Pred tem se mi še sanjalo ni, da bom spoznala takega "fejst" fanta, kot je Matija.

Tudi z njegovo mamo sem se seznanila, ko je prišla nekega dne v naš Center z neko skupino. Prav prijazna gospa je.

Z Matijem sva res dobra prijatelja. Večkrat se slišiva po telefonu in tudi dopisujeva si. Z vsem tem ga ne nadlegujem preveč rada, ker vem, da ima tudi on svoje delo in obveznosti. Je pa vendarle lepo imeti takega prijatelja.

Predlanskim smo bili skupaj s šturskimi skavti na Golici nad Jesenicami. Bilo je zelo lepo.

Pravijo, da najino prijateljstvo dobro vpliva nanj. V tem času je postal vesel, odprt in zadovoljen fant. Mogoče je pa res tako. Tudi njegova mama je opazila spremembo.

Upam, da bo najino prijateljstvo še trajalo, saj se zavedam, da se dobrih prijateljev ne pobira po cesti.

Ana Marinkovič
Vipava

BOŽIČNICA V VIPAVSKEM KRIŽU

V januarju smo se udeležili božičnice v Vipavskem Križu.

Bil je kar mrzel dan. Tudi v cerkvi je bilo hladno. Toda ko smo peli, sem kar pozabila na mraz. Zapeli smo tri lepe pesmi: Aleluja, Ko rastem in Kdo te, ptiček mali, peti je učil. Poleg petja smo tudi molili. Med mašo smo se še pokesali svojih grehov in prosili za zdravje in mir.

Po končani maši smo odšli v župnišče. Tam so nas pogostili s toplim čajem in pecivom.

Bilo je lepo. Upam, da bom še kdaj pela v Vipavskem Križu.

ANDREJA SIMONČIČ
Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla – Vojka
Vipava

Osnovna šola Dragotin Kette, Novo mesto

OBISKAL NAS JE DEDEK MRAZ

Kot vsako leto smo učenci Osnovne šole Dragotin Kette v Novem mestu tudi letos težko pričakovali novoletno praznovanje. Pripravili smo predstavo. Obiskal nas je tudi dedek Mraz, ki nas je razveselil z bogatimi darili.

Krka, tovarna zdravil Novo mesto, je učencem podarila osebna darila, šoli pa športne rekvizite, glasbeni stolp in igrače, Lions klub Novo mesto je šoli podaril dva nova računalnika, Trim klub Krka je v vrečo dedka Mraza dodal športne rekvizite, Novo term, ki pa je že med šolskim letom šolo obdaroval s štirimi sicer rabljenimi računalniki, je pod novoletno jelko postavil še dva.

Učenci in delavci šole smo se daril zelo razveselili.

Računalniki nam bodo popestrili in olajšali učenje, pa tudi športne rekvizite bomo pridno uporabljali. Pri glasbeni vzgoji nam bo glasbeni stolp nadomestil starega, ki je že odslužil svoje. Igrače pa so namenjene za učence, ki teden preživijo v domu šole. Učenci smo dobili tudi osebna darila, ki smo jih odnesli domov. Z njimi se bomo sladkali med počitnicami, tople trenirke in rokavice pa nas bodo grele v mrzlih zimskih dneh.

Ob tej priložnosti bi se radi zahvalili vsem donatorjem in sponzorjem, ki z našo šolo sodelujejo že vrsto let in nam vsako leto polepšajo praznične dni.

Učenci Osnovne šole Dragotin Kette

Gornja Radgona

BOŽIČKOVANJE – IZLET NA ROGLO

Kako lepo je bilo, ko smo se znova v tako velikem številu skupaj udeležili našega tradicionalnega božičkovanja v decembru leta 2001. Društvo Sožitje Gornja Radgona, Radenci in Sv. Jurij ob Ščavnici je pripravilo čudovit program z ljudskimi pevkami iz Apač, glasbene šole iz Gornje Radgone, humorista iz Rihtarovcev pri Radencih, seveda pa je svoj program prispevala tudi Osnovna šola dr. Janka Šlebingerja iz Gornje Radgone. Ob zvokih žive glasbe je bilo čudovito, saj smo vsi skupaj zaplesali. Ne smemo pa pozabiti, da nas je obiskal in obdaril tudi dobri dedek Mraz. Gospa predsednica Sonja Korošec nam je zaželela miru, ki je izraz razumevanja, sožitja, medsebojnega spoštovanja ne glede na razlike, ki nas morda delijo. Vsem sponzorjem in donatorjem iskrena hvala za pomoč, ki smo je bili deležni ob koncu leta.

Imeli smo izlet na Roglo. Saj je bil res čudovit dan. Kot nalašč za nas. Ko smo prispeli z avtobusom na Roglo, so nas lepo sprejeli. Na Pesku smo se vozili z vprežnimi psi. Bili so enkratni občutki, česa takega še nismo doživeli. Ko so nas psi videli, so začeli na nas lajati, saj nas je bilo kar petindvajset, psov pa šest. Verjetno so se nas bali. Vsi smo se peljali in doživeli ta enkratni občutek, ki se verjetno ne bo več ponovil.

Pa nam še ni bilo dovolj. Ko smo odhajali, smo se ustavili še na Rogli in Sonja nam je že privlekla sanke in - hajd na njih. Peljali smo se po dva ali pa vsak sam. Seveda sem se peljal z mojo Jožico in bilo je zelo lepo. Tudi šofer Bojan se nam je pridružil in se z nami veselil, ampak on je velikokrat padel, Sonji pa smo se od srca nasmejali. Ko smo se že po temi vračali malo utrujeni domov, je avtobus postal žejen in obenem tudi mi. Sonja nas je počastila s kremnimi rezinami in potem smo odšli naprej. Ko smo prispeli na cilj v Gornjo Radgono, smo se poslovili drug od drugega in si zaželeli srečno v novem letu. Želimo si da bi v prihodnje še imeli takšne izlete. Vsa zahvala gre naši Sonji Korošec, saj je enkraten človek in zlata ženska. Tudi našim spremljevalcem Dušici, Mojci in Bojanu iskrena hvala. Hvala tudi sponzorjem, da so nam omogočili prevoz z avtobusom.

Jakob Vajzman
Pa zdrava mi ostani, Jožica, adijo, ljub'ca moja, v letu 2002.
Sestavili in zapisali so Jakob, Jože, Jana, Dara in Tonček.

Osnovna šola 27. julij, Kamnik

IZ KAMNIKA V ŠOLO V NARAVI V TERME ČATEŽ

Izvire termalne vode so na Čateškem polju odkrili pred dvesto leti. Že v začetku 19. stoletja so domačini poznali zdravilno moč teh voda. Kot pravi ohranjeni zapis iz leta 1855, so si ljudje v »čateški verbini« sami skopali jame v prod ali pesek, jih ogradili z vejami in se v njih kalužali. Ker je bila voda za kopanje zelo vroča – zapis pravi, da so bili čateški vrelci najtoplejši v Dravski banovini – so se hodili hladit v bližnjo Savo.

Legenda o Čatežu pravi, da je Čatež pol človek pol kozel, ima rogove, dolga ušesa, brado, srednje veliko postavo in starikav obraz. Njega dni so ga ljudje videvali, ko je sedel na visokih pečinah in se grel na soncu. Drvarjem je prinašal čiste mrzle vode, kadar so bili žejni, pastirjem v planinah pa je nabiral jagode in maline. Nikdar pa ni dovolil, da bi se mu kdo posmehoval ...

V avli pred vstopom na termalno riviero na skali sedi škrat Čatež, ki sam zase pravi, da je iskalec dobre vode, in kjer se prikaže, lahko najdeš dobro, zdravilno in zdravo vodo.

Pot nas je vodila čez slikovito Dolenjsko proti Čatežu pri Brežicah. Tam smo se šest dni predajali športnim dejavnostim, predvsem učenju plavanja. Malo nam je ponagajalo vreme, vendar imajo v toplicah za takšne primere rešitev – notranji bazen. To je tudi prednost šole v naravi v toplicah.

Ko smo bili v šoli v naravi, smo stanovali v hišicah. Kopali smo se vsak dan. Učili smo se plavati. Hodili smo na sprehode in spoznavali okolico. Posebno zabavno je bilo na toboganih in v deroči reki.

Učenci 5. razreda: Anita Prošić, Rok Pančur, Petra Mlakar, Matic Kemperl, Vanja Savšek, Tjaša Gašperlin

Šole v naravi sem se zelo veselil, saj sem bil že večkrat v Čateških Toplicah. Ko sem prišel na avtobusno postajo, so bili moji sošolci že tam. Avtobus je bil skoraj poln. V avtobusu smo gledali film Beethoven 1. Ko smo prišli v Čateške Toplice, smo si izbrali sobe. V sobi sem bil skupaj z Rokom in Maticem. Kmalu smo odšli h bazenu. Po preverjanju plavanja smo se razdelili v skupine. Ker dobro plavam, sem bil med plavalci. Ime naše skupine je bilo Švedska reprezentanca. Veliko smo plavali, najraje pa sem šel na tobogan. Vsako jutro smo imeli telovadbo, če je bilo lepo vreme. Velikokrat je deževalo, zato smo hodili tudi v pokriti bazen. Dolgčas mi ni bilo, a vseeno sem šel rad domov.

Klemen Plevel, 6. r

Zjutraj smo se zbrali za odhod v Čateške Toplice. Vožnja ni bila dolga, kmalu smo bili tam. Svoje kovčke in potovalke smo nesli pred bungalove. Učiteljice so nam dale ključe. Jaz in Vanja sva bili skupaj. Prtljago sva pospravili v omaro. Bila sem v skupini neplavalcev. Zadnji dan pred odhodom sem se naučila plavati žabico. Všeč so mi bile Čateške Toplice. In palček Čatež tudi. Ko sem prišla v Kamnik, sta me čakala sestra Mojca in ati. Ko sem prišla domov, so me bili vsi zelo veseli.

Lidija Potočnik, 6. r

V Čateških Toplicah smo bili učenci šestega in petega razreda. Ko smo se z avtobusom pripeljali tja, smo se razdelili po hišicah. Zložili smo svoje stvari v omare. Šli smo plavat in se vozit po toboganih, pa tudi bazen z valovi smo preskusili. Zvečer smo se zabavali. Ko je padal dež, smo šli v notranji bazen. Med prostim časom smo se igrali in učili. Peljali smo se z vlakom na grad Mokrice. Domov sem prišel zelo vesel, ker sem preživel lep teden s svojimi sošolci.

Gregor Žitnik, 6. r

Himna naše šole v naravi na znani napev Adija Smolarja:

V Čateške Toplice gremo plavat se učit,
avtobus nas pelje, kot da bil bi navit.
Vsi že komaj čakamo,
da v vodo skočimo,noge bose, glave težke si namočimo.

Jojmene, jojmene, jejhata ja ...

Postelje postiljamo, sami si vse dni,
plavamo v bazenu, da se kar za nam kadi.
V šolo tako radi hodimo
in srečni smo,
Čateških Toplic se radi spominjamo.

Jojmene, jojmene, jejhata ja ...

Teden hitro je minil in že gremo nazaj,
avtobus nas varno vozi v domači kraj.
Staršev se razveselimo,
jih objamemo,
šole v naravi radi se spominjamo ...

Jojmene, jojmene, jejhata ja ...

Ankaran

MOJE PRVO SAMOSTOJNO POTOVANJE

Prvič v življenju sem se odločila, da bom potovala brez svojih staršev.

Imam veliko prijateljico – mojo drugo mamo, tako jo imenujem jaz sama in za to vedo vsi. Doma je v Radencih in ji je ime Sonja Korošec. Z menoj je zelo dobra vsa njena družina. Lani sem prvič praznovala božič in novo leto v Radencih, zato pa sem morala priti do njih. S Sonjo sva se kar nekajkrat pogovarjali po telefonu, kako bi bilo to izvedljivo, saj je moja težava v tem, da ne vidim dobro. Sama sem mislila tako, pa me je moja Sonja pripravila do tega, da sem sposobna, odrasla, pametna in da naj naredim tisto, kar si želim, in naj se ne obotavljam. Če zdaj ne bom tega naredila, nikoli ne bom samostojna, da moram dokazati sebi, da sem sposobna potovati sama. Starši so bili takoj za to, saj Sonji popolnoma zaupajo. Uredili smo avtobusni prevoz iz Kopra do Radencev.

Ničesar se nisem bala, sedela sem spredaj za voznikom in sprevodnik je lepo poskrbel zame, saj me je pri vsaki postaji vprašal, ali kaj želim. Bila sem presenečena in obenem srečna, da sem si dokazala, da sem sposobna narediti veliko več, kot si mislijo drugi.

Čeprav ne vidim dobro, se zavedam, da sem potrebna današnjemu svetu, ki ga živim, čeprav bi si želela določene stvari narediti, pa jih ne zmorem sama.

Še enkrat hvala moji Sonji, da me je toliko stvari naučila in da sem samostojna.

Dara Lazovič iz Ankarana

Kranj

SREČANJE DRUŠTVA SOŽITJE KRANJ

Vedno se veselimo, kadar smo mladi skupaj, se šalimo, pojemo in plešemo. Najraje imamo žurke in ples. V našem kranjskem Sožitju smo praznovali novo leto z Gašperji. Tako smo skakali, da smo bili vsi mokri. Iz Varstveno-delovnega centra smo nastopali in zapeli venček narodnih, Luka pa je zapel Kekca. On res lepo poje. Pod stoli smo iskali srečke, Jani je imel srečo. Kljub snegu smo bili skoraj vsi.

MARTINA SKUBIC

Zjutraj je padal sneg in mama je poklicala, naj pridem domov, ker je slaba pot. Bila je zabava in sestra mi je rekla, naj vsi pokažemo dobro voljo. Kosilo je bilo zelo dobro. Potem sem šel po gospo Ivico, ki je vesela in zadovoljna zaplesala z mano.

MATJAŽ ŠTIRN

Malce nam je zagodlo vreme, ker je padlo zelo veliko snega. Na zabavi je pel Danilo Lukan.

Zelo mi je pri srcu, zato ker ima tako prijeten, lep žameten glas. Tokrat sem zelo užival v sami glasbi in plesu.

Z menoj sta bila na srečanju tudi ati in mami in tudi onadva sta bila zelo zadovoljna.

Na koncu se moram zahvaliti društvu Sožitje, ki nam je pripravilo prijeten dan. Upam, da bo še veliko takih srečanj, da bi lahko uživali in se zabavali.

JOŽKO OBLAK

Na zabavo sva prišli z mamico. Tam smo peli, plesali, jedli in poslušali glasbo. Imeli smo se super. Lepo so igrali in dobila sem kaseto.

SANDRA LAPANJA

Imeli smo zabavo v Iskritel na Laborah. Cesta je bila zelo slaba in močno je naletaval sneg.

Okrasili smo mize, vsak je dobil darilo. Jedli smo zelo dobro. Zapel sem Kekčevo pesem. Nastopili so tudi varovanci iz Varstveno-delovnega centra Kranj s pesmimi Zima je prišla, Pada, pada beli sneg in venčkom narodnih. Bilo mi je zelo lepo.

LUKA PERNE

Srečanje za novo leto je bilo zelo lepo in veselo. Posebno sem se razveselila ansambla Gašperji. Veliko smo plesali. Bilo je zares veselo in upam, da bo tudi drugo leto tako.

MOJCA JUGOVIC

Na praznovanju nam je igral ansambel Gašperji. Nastopili smo tudi mi, varovanci iz Varstveno-delovnega centra Kranj.

Na zabavi smo veliko plesali in veseli sklenili novoletno praznovanje.

ANDREJA PAVLIN

Slovenj Gradec

Iz Slovenj Gradcaso se oglasili prvič, zato objavljamo vse njihove prispevke.

NAJLJUBŠI MESEC

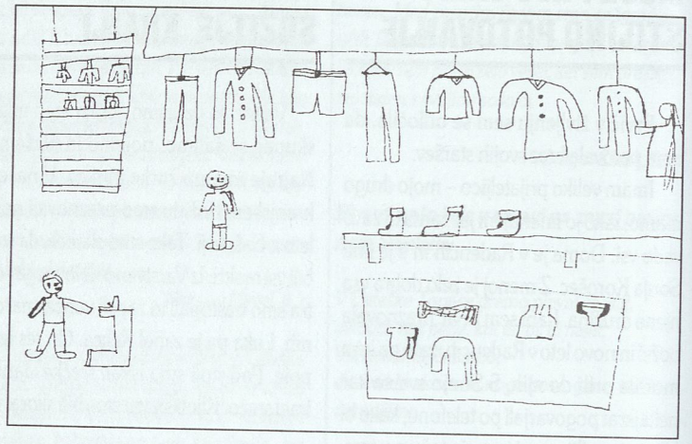
Moj najljubši mesec je december. V tem mesecu pade sneg, imam rojstni dan in god. Ko pade sneg, prideta Božiček in Miklavž. Ves mesec vlada praznično razpoloženje, vrstijo se predstave.

Komaj čakam praznikov in se veselim, kaj bo pod smreko postavil Božiček. Želim si, da bi tudi mama bila z nami vse praznične dni.

Lepo bi bilo, če bi bilo veliko snega, da bi se lahko sankal. Presenetil bom očeta, brata in mamo in jim kaj podaril.

Upam, da se bom med prazniki imel lepo in da se bom v šolo vrnil poln novih doživetij.

Ambrož Palir

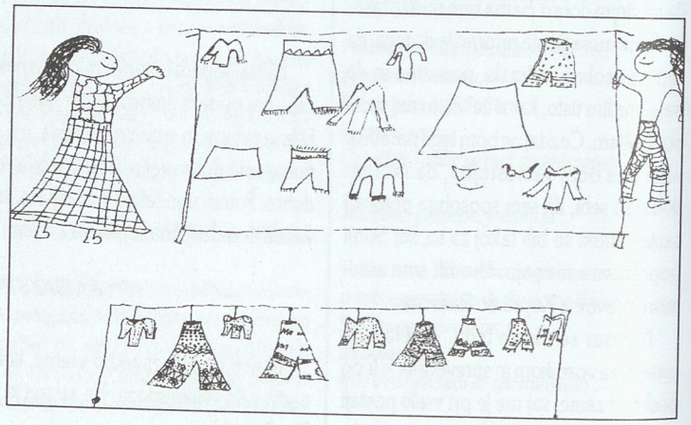
Ambrož Palir, 7. razred

NA ŠPORTNEM DNEVU

Zbrali smo se pred šolo. Iz šole smo šli peš na pohod. Hodili smo tri ure in pol. Imeli smo se krasno. Občudovali smo naravo, kako spreminja svoje barve. Drevesa so postajala pusta, saj jim je že odpadlo pisano listje. Videli smo tudi krave in konje, ki so se pasli na pašniku. Opazovali smo veverico, ki si je pravkar izluščila lešnik. Bila je zelo lepa.

Malicali smo kar med potjo. Domov smo šli po bližnjici, tako da ni bilo daleč od šole. V šoli smo se vsi ohladili, ker smo bili vroči od poti. Čeprav sem bila utrujena, sem hitela domov, da bi lahko opisala čudovite stvari, ki sem jih videla.

Katja Strahan

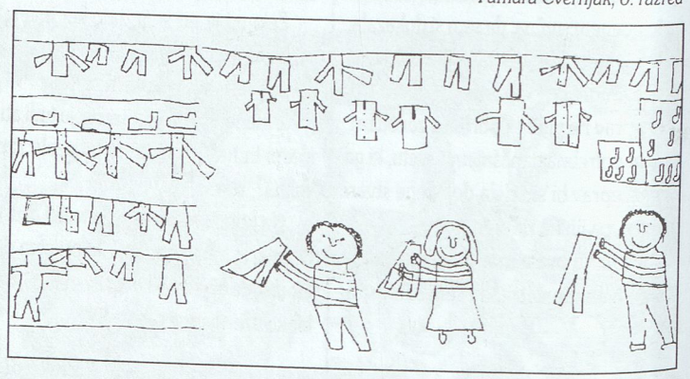

Tamara Cvernjak, 6. razred

NARAVOSLOVNI DAN

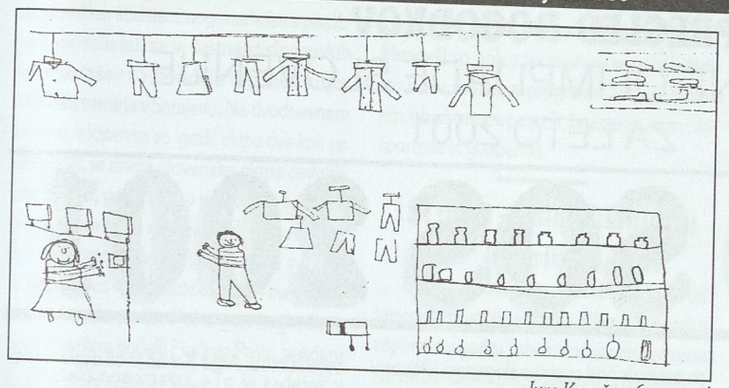
V ponedeljek zjutraj smo šli na naravoslovni dan. Z avtobusom smo se odpeljali v Slovenske Konjice. Ko smo se namalicali, smo šli na grad, po katerem nas je vodil vodnik. Pokazal nam je star otroški voziček in stare kočije. Šli smo tudi v prostor, kjer so včasih sušili zelišča za čaje. Postregli so nam s čajem, ki nas je pomiril. Bil je zelo dober.

Imeli smo tudi tekmovanje. Zmagal je Tadej iz

Jure Korošec, 6.a razred

Slovenj Gradec

Jure Korošec, 6.a razred

četrtega razreda, ker je najbolje metal podkve. Dobil je zelo veliko nagrado.

Bilo je krasno, saj sem vedela, kako lahko zdaj sama doma pripravim čaje. Kupila sem si rmanov čaj, da ga bom imela za spomin.

Sara Košutnik

DAN, KO JE BILO VSE PO DESET TOLARJEV

V šolo smo prinesli oblačila, obutev, igrače in še veliko drugega. V razredu smo zlikali oblačila in jih pripravili za trgovino. Po malici smo trgovino tudi odprli. Vsak je kupil nekaj zase in za starše. Kar je ostalo, smo dali na Karitas. Te obleke si bodo izbrali ljudje, ki so v hudih denarnih stiskah.

Marko Verhovnik

TRGOVINA PO DESET TOLARJEV

V četrtek smo šli v šolo brez torb. V šolo smo prinesli oblačila, ki so nam premajhna, na primer: čevlje, hlače, majice, puloverje. Potem smo se vsi zbrali in odšli v svoje razrede. Gospa učiteljica Zora nam je rekla, da moramo oblačila razvrstiti. Zlikali smo jih in dali na obešalnike. Marko, Marjan in še nekateri smo nosili oblačila v telovadnico. Potem smo morali na malico v razrede. Po malici smo si šli v telovadnico ogledat oblačila, ki smo jih prinesli. Potem se je odprla trgovina z imenom Trgovina, v kateri je vse po 9,99 tolarja. Učiteljica Irena je predlagala, da naj bosta po dva učenca iz posameznega razreda prodajalca.

Trgovanje se je začelo. Prodajalci smo bili Nežka, Valerija, Karmen, Ervin in Tamara.

Kupila sem kombinezon, hlače in jakno.

Ko smo končali, smo preostala oblačila zložili v škatle. Gospod hišnik jih je odpeljal na Rdeči križ, potem nas je učitelj poklical in smo prešteli denar. Zbrali smo 1717 tolarjev. Ta denar je bil namenjen šolski skupnosti.

Nežka Nabernik

SEM REKA DRAVA

Sem reka Drava. Sem zelo umazana. V meni je zelo malo rib. Veliko ljudi sem že utopila. V meni je veliko vrtincev. Ljudje mečejo vame odpadke. Velikokrat se razjezim in poplavim hiše. Sovražim, če me kdo onesnažuje. Včasih kakšnega ribiča s čolnom vred obrnem in utopim. Sem nevarna reka. V meni se ljudje ne kopajo.

Včasih sem bila lepa in čista, nikoli umazana. Ljudje so me hodili gledat vsak dan. Zdaj me nihče več ne pogleda. Otroci mečejo kamenje in pljuvajo vame, zato sem postala hudobna.

Tamara Cvernjak

KJE JE NOČ?

Kje je noč, kot včasih je bila.
Zdaj pa nočeš plesati, ker ni zvezd.
Kjer je sonce, tam si ti z menoj.

Tam si bil nekoč, kjer so sanje,
kjer je tema in zvezde.

Tam smo plesali s teboj.
Nikoli nisi bil tako vesel.
Nikoli ne boš več žalosten.

Vedno se spomni na to lepo noč.
Vedno bodi z menoj.

PRVA LJUBEZEN

Ko si hodil po cesti z menoj,
nisem vedela, kam naj se obrnem s teboj.

Bila sem vsa pretresena in razočarana,
ker si me pustil in z drugo odšel.

Prva ljubezen je prehitro odšla.
Zakaj?

Zakaj bi žalostni bili, če lahko smo srečni vsi?
Zakaj se prvi ljubezni tako mudi?

Tamara Cvernjak

POČITNICE

V petek sem komaj čakal, da bo konec pouka in se bodo začele počitnice. Ko sem prišel domov, sem se šel vozit s kolesom. Potem sva šla z očetom v gozd. Tam sva nasekala drva in jih pripeljala domov. V sredo sva šla kupit sveče. V četrtek smo šli na pokopališče. Ko sem prišel domov, sem šel počivat. V nedeljo sem se pripravil za šolo. Komaj sem čakal, da se bom videl s sošolci.

Tomaž Plazovnik

PREGLED DOGODKOV
SPECIALNE OLIMPIJADE SLOVENIJE ZA LETO 2001

INFO SOS 2001

6. februar – seminar za nogometne vaditelje (Semič)

Glavni vaditelj za nogomet Matjaž Barič je v Semiču pripravil seminar za nogometne vaditelje, ki se ga je udeležilo triindvajset vaditeljev iz enajstih ekip Specialne olimpijade Slovenije. Seminarja sta se kot gosta udeležila tudi namestnik ambasadorja za šport, strpnost in poštene igre Stanko Pinter ter Milan Hosta, oba s Fakultete za šport. V prvem (teoretičnem) delu seminarja je Matjaž Barič predstavil Specialno olimpijado, nato pa še podrobneje »unified« šport, v katerem igrajo ekipe oseb z motnjami v duševnem razvoju in tiste brez motenj, ter nogomet in »unifed« nogomet. Drugi del je bil namenjen praktičnemu prikazu nogometne vadbe, ki je bila prilagojena igralcem z različnim nogometnim znanjem. Za konec je bila odigrana še tekma med vaditelji Specialne olimpijade in združeno ekipo, ki so jo sestavljali igralci Sožitja Črnomelj in učenci Osnovne šole Semič. Zmagali so vaditelji s 5 : 4.

4.-11. marec – 7. svetovne zimske igre Specialne olimpijade (Anchorage, Aljaska, Združene Države Amerike)

Na tekmovanjih in drugih prireditvah, ki so potekale pod enotnim sloganom »Ponosni smo, da sodelujemo«, je sodelovalo 2750 športnikov iz devetinsedemdesetih držav, ki so nastopali v sedmih športih: alpskem smučanju, smučarskem teku, talnem hokeju, deskanju na snegu, umetnostnem in hitrostnem drsanju ter hoji s krpljami. Poleg tekmovanj, ki so potekala na različnih lokacijah, so organizatorji pripravili tudi pestro dogajanje v olimpijskem mestu s programom zdravih športnikov, številnimi delavnicami in družabnimi prireditvami. Poleg spoznavanja kulture Aljaske in njenih prebivalcev pa so se lahko specialni olimpijci družili tudi s slavnostnimi osebnostmi. Med najbolj obleganimi je bil tudi tokrat Arnold Schwarzenegger.

Uspešno je nastopila tudi slovenska ekipa šestnajstih tekmovalcev, od katerih jih je polovica nastopila v alpskem smučanju, druga pa v smučarskem teku. Skupno so pod vodstvom sedmih vaditeljev (Ljubo Miličevič, Tanja Princes, Leon Štemberger, Zvonka Zajko, Silvester Polc in Ivanka Vidovič) osvojili kar dvaindvajset medalj, od tega šest zlatih ter po osem srebrnih in bronastih. V alpskem smučanju so zlate medalje osvojili Helena Ocvirk, ki je bila z dvema medaljama (poleg zlate v smuku je dobila še srebrno v veleslalomu) najuspešnejša slovenska specialna olimpijka, zlato pa so dobili še Darinka Zemljak in Pavel Kubale v slalomu ter Benjamin Jakopec in Bojana Lavrenčič v smuku. Slednja je bila še bronasta v veleslalomu. Janja Pavlinek je bila druga v slalomu ter tretja v veleslalomu. Aljaž Kovač je bil dvakrat tretji (veleslalom in slalom), Andrej Tkalčič pa je osvojil bronasto medaljo v slalomu. Med smučarji tekači je zlato medaljo osvojil Albin Šenveter za progo, dolgo 7,5 kilometrov, s tremi medaljami (srebrna na 10 kilometrov in bronasta v štafeti 4 x 1 kilometer) je bil najuspešnejši slovenski športnik na svetovnih zimskih igrah. Tri medalje je osvojil tudi Atif Mulič, dve srebrni (1 kilometer in 500 metrov) ter bronasto v štafeti. Monika Pliberšek je bila dvakrat druga (100 in 50 metrov), dve odličji pa ima še Slavko Ovsenik (srebrno na 1 kilometer in bronasto v štafeti). Enkrat so stopili na zmagovalni oder Vesna Potočnik na drugo stopničko v teku na 500 metrov, Vida Flis na tretjo v teku na 50 metrov, Zlatko Hojnik pa skupaj s sotekmovalci na tretjo stopničko v štafeti 4 x 1 kilometer. Manj sreče je imela Bernarda Pušnik, ki je bila kar dvakrat za las ob medaljo na četrtem mestu. Vodja slovenske delegacije je bil predsednik Specialne olimpijade Slovenije Marijan Lačen, ekipi pa se je pridružila tudi nekdanja vrhunska smučarka in olimpijka Mateja Svet. Naslednje svetovne igre Specialne olimpijade bodo leta 2003 na Irskem.

4.-6. april – nogometni turnir Specialne olimpijade Sarajevo open 2001

V okviru Evropskega tedna nogometa Specialne olimpijade, ki je po vsej Evropi združeval kar štiri tisoč nogometašev s posebnimi potrebami, se je šestnajst slovenskih nogometašev na povabilo organizatorjev udeležilo turnirja v Sarajevu. Na dvodnevnem turnirju, v katerem so igrale ekipe dve koli po skupinah, je druga slovenska ekipa osvojila prvo mesto, potem ko so v finalnem srečanju šele po kazenskih strelih ugnali ekipo Bosne in Hercegovine IV, prvi ekipi pa je v finalu »zmanjkal« en sam zadetek za prvo mesto. Na koncu je bila tretja. Pokale in nagrade je nogometašem podelil Predrag Pašić, nekdanji vrhunski nogometaš. »To je zadetek v polno,« je dejal. »Žoga lahko združi vse in prek nogometa se sklepajo nova prijateljstva.«

26.-29. april – seminar o organizaciji tekmovanj Specialne olimpijade (Varšava, Poljska)

Seminarja se je udeležila izvršna sekretarka Specialne olimpijade Slovenije Urška Andrejc. Na njem je bila podana najprej teoretična podlaga o organizaciji tekmovanj Specialne olimpijade, naslednji dan pa so udeleženci pripravili še atletsko tekmovanje za šestdeset specialnih olimpijcev Specialne olimpijade Poljska na tamkajšnji fakulteti za šport. Predstavljen je bil tudi računalniški program Games Managment System 3, ki naj bi ga Specialna olimpijada Slovenije začela uporabljati v letu 2002.

Maj, junij - 8. regijske igre Specialne olimpijade Slovenije

Konec maja in v začetku junija so v vseh petih regijah Specialne olimpijade potekale regionalne igre, ki se jih je udeležilo več kot tisoč specialnih olimpijcev. Tekmovali so v atletiki, elementih košarke in namiznem tenisu. Organizatorji tekmovanj (Zavod Hrastovec-Trate, Sožitje - VDC Mozirje, VDC Postojna, VDC in OVI Podlipa Vrhnika ter Sožitje Mengeš) so poleg tekmovanj pripravili tudi zanimive družabne programe, ki so jih s svojim obiskom popestrili še znani slovenski športniki in glasbeniki.

15. junij – atletski miting (Maribor)

Osnovna šola Gustava Šiliha je še tretjič zapored pripravila atletski miting, ki je potekal v športnem parku Tabor. Sodelovalo je dvesto štiriinpetdeset tekmovalcev iz devetintridesetih programov, tekmovali pa so v dvanajstih disciplinah. Podeljenih je bilo šestinštiridiset kompletov medalj, ki sta jih podeljevala paraolimpijec Franjo Izlakar ter olimpijka Helena Javornik. Tekmovanje se je končalo z družabnim srečanjem na snežnem stadionu pod Pohorjem.

23.-28. avgust – Evropski atletski miting (Debrecen, Madžarska)

Slovenijo je zastopalo enajst tekmovalcev in štirje vaditelji, skupno pa je sodelovalo več kot tristo športnikov iz sedemindvajsetih držav. Naši športniki so nastopili v šestnajstih disciplinah in že v predtekmovanju dosegli zelo dobre izide. Tudi v finalu je bilo doseženih kar nekaj osebnih rekordov, skupno pa so osvojili petnajst medalj (tri zlate, pet srebrnih in sedem bronastih). Kljub napornim tekmovanjem se je ekipa udeležila tudi drugih dejavnosti in prireditev (brezplačnega pregleda oči, ustvarjalnih delavnic, večernih koncertov in si ogledala nogometno tekmo, živalski vrt in Debrecen).

26. september – kolesarski turnir (letališče Slovenj Gradec)

Center za usposabljanje, delo in varstvo iz Črne na Koroškem je na letališču v Slovenj Gradcu pripravil kolesarski turnir, na katerem se je v šestih disciplinah pomerilo doslej rekordno število sto triindvajset tekmovalcev iz dvaindvajsetih programov. Kljub slabemu vremenu je tekmovanje potekalo regularno, druženje pa se je nadaljevalo ob prikazu preskoka ovir s konji, ki so ga uprizorili tekmovalci domačega konjeniškega kluba.

17., 18. oktober – regionalna konferenca (Ciper)

Konference sta se poleg predsednika Specialne olimpijade Slovenije Marijana Lačna prvič udeležila tudi član izvršnega odbora Specialne olimpijade Slovenije Željko Seferovič ter Silvester Polc kot njegov spremljevalec. Sodelovala sta v programu ALPs – Athlete Leadership, v njem je sodelovalo enaindvajset tekmovalcev iz devetnajstih držav. Tekmovalci so bili razdeljeni v manjše skupine, kar je zagotavljajo dinamiko dela, ugotovitve pa so predstavili tudi ob koncu konference. Specialna olimpijada Slovenije bo po predstavljenih temah tokratne konference v letu 2002 oblikovala odbor tekmovalcev, v Izvršnem odboru Specialne olimpijade Slovenije pa ima že dva tekmovalca. Tako naj bi imeli tekmovalci še več besede pri odločanju. Marijan Lačen, ki je bil izvoljen v Europe Eurasia Leadership Council (na skrbi ima območje Balkana), je pripravil tudi referat o sodelovanju med Specialno olimpijado Slovenije in starši prek zveze Sožitje. Referat je bil izredno dobro sprejet in odmeven.

20. oktober – plavalni turnir (Železniki)

Sto osemdeset tekmovalcev se je v bazenu v Železnikih s pravim športnim žarom merilo v sedmih disciplinah. Ob sedeminštiridesetih podeljenih kompletih medalj je bilo dosti veselja, ki so ga še dodatno spodbujali plavalka Anja Čarman, balinar Uroš Vehar, ultramaratonec Dušan Mravlje, rokometašica

Tanja Polajnar, kolesar Drago Frelih in sankač Gašper Benedik. »Še pred desetimi leti je bilo znanje plavanja duševno prizadetih oseb zelo skromno, po zaslugi športnih delavcev, vaditeljev, staršev in društev pa število plavalcev zelo hitro narašča,« ugotavljajo v Društvu Sožitje Škofja Loka, ki je organiziralo tekmovanje.

27. oktober – sklepni turnir nogometne lige Specialne olimpijade Slovenije (Izola)

Nastopilo je devet ekip s kar stodesetimi nogometaši. Tekmovanja so potekala v športnem duhu, v dveh skupinah. V boljši je zmagala prva ekipa nogometašev Centra za usposabljanje, delo in varstvo Črna pred Varstveno-delovnim centrom Zagorje in drugo ekipo Centra za usposabljanje, varstvo in delo Črna. V drugi skupini pa je prvo mesto osvojilo Sožitje Ljubljana, pred Varstveno-delovnim centrom Črnomelj in Varstveno-delovnim centrom Koper. Opazen je bil tudi napredek v kakovosti nogometne igre, po končanem tekmovalnem delu pa je bila odigrana še revialna tekma med ekipama vzhoda in zahoda, ki so jo po izvajanju kazenskih strelov dobili slednji. Podeljena so bila priznanja, najboljšim ekipam na finalnem turnirju pa še pokali.

Oktober – seminar za starše (Ljubljana, Vipava)

V letu 2001 sta bila izvedena dva od petih predvidenih seminarjev, namenjenih staršem tekmovalcev Specialne olimpijade. Tako želimo še bolj povezati tekmovalce in starše ter jim pobliže predstaviti tekmovanja in treninge specialnih olimpijcev. V letu 2002 bodo še trije seminarji po posameznih regijah.

Oktober, november – seminar MATP (Vipava, Murska Sobota)

Koordinatorki programa MATP za Specialno olimpijado Slovenije Tanja Princes in Irena Cvetko sta pripravili dva seminarja, na katerem sta predstavili program urjenja gibalnih dejavnosti, ki je namenjen duševno najtežje prizadetim osebam, hkrati pa je za mlajše od osem let priprava za tekmovanja v Specialni olimpijadi. Poleg teoretičnega dela, ki je bil predstavljen na seminarju, je bila podana tudi praktična vsebina v obliki Vadbenega dne, programa, ki zajema postaje, na katerih udeleženci opravljajo različne gibalne dejavnosti. Skupno se je seminarja udeležilo šestinšestdeset slušateljev, ugotovljeno pa je bilo tudi, da je v Sloveniji kar okoli petsto oseb, ki bodo sodelovale v omenjenem programu.

PROGRAM SPECIALNE OLIMPIJADE SLOVENIJE za leto 2002

- Seminar za vaditelje alpskega smučanja, IO SOS, januar
- 9. zimske državne igre SOS, Kranj, januar
- Seminar za starše tekmovalcev (dopolnitev iz 2001), februar-april
- Regijske igre (petkrat) maj:
  - mariborsko-pomurska regija: Ljutomer, Dom Lukavci
  - celjsko-koroška regija: Celje, OŠ Glazija
  - ljubljansko-dolenjska regija: Ljubljana, Jarše
  - primorsko-notranjska regija: Tolmin, CIV
  - gorenjska regija: Kranj, VDC
- 11. poletne državne igre SOS, Murska Sobota (14.-16. 6.)
- Udeležba na svetovnih predigrah, Dublin, Irska (19.-23. 6.)
- Turnir v namiznem tenisu, Domžale, oktober
- Turnir v košarki, CVD Golovec, oktober
- Seminar za vaditelje košarke, IO SOS, november
- Nogometna liga SOS, marec - november
- Vključitev v program SOS: MATP, hoja s krpljami
- Ustanovitev odbora tekmovalcev
- Volilni občni zbor SOS, 3.–4. seje IO SOS
- Pridobitev generalnega sponzorja za svetovne igre Dublin 2003
- Udeležba na evropskih turnirjih oziroma igrah:
  - plavalni turnir, Monako (11.-14. 4.)
  - evropski nogometni teden (14.-21. 4.)
  - turnir v namiznem tenisu, Luksemburg (18.-21. 5.)
- Udeležba na konferencah, posvetih SOI

Sklep 16. seje IO SOS (5. 12. 2001): program SOS za leto 2002 je soglasno potrjen.

24. november – košarkarski turnir (Ljubljana)

Na turnirju, ki so ga pripravili Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše – Zavoda za usposabljanje Janeza Levca, je sodelovalo osem ekip in gostje iz Trsta s skupno dvainsedemdesetimi košarkarji. V športni dvorani Košarkarskega kluba Ježica je turnir potekal v dveh skupinah, priznanja pa sta podeljevala priznana košarkarja Slavko Kotnik in Peter Vilfan.

Podelitev priznanj Specialne olimpijade Slovenije

Za minulo leto je Specialna olimpijada Slovenije s plaketami nagradila enajst svojih članov: Mileno Pinter in Vero Bohinc ter za dosežke na sedmih zimskih svetovnih igrah Specialne olimpijade na Aljaski Albina Šenvetra, Benjamina Jakopca, Pavla Kubaleta, Heleno Ocvirk, Darinko Zemljak in Bojano Lavrenčič ter njihove vaditelje Silva Polca, Bronko Mulec in Danico Rojc. Priznanja pa so prejeli: Jože Žižek, Tanja Princes, Božidara Madič, Boris Blaznik in Ivan Dvoršak ter za srebrne in bronaste medalje na igrah na Aljaski Monika Pliberšek, Vesna Potočnik, Slavko Ovsenik, Atif Mulič, Aljaž Kovač, Andrej Tkalčič, Janja Pavlinek, Vida Flis in Zlatko Hojnik ter njihovi vaditelji Zvonka Zajko – Valdhuber, Tea Beton, Robert Klopčič in Leon Štemberger.

Pripravila: Urška Andrejc

NOČNI POHOD PLANINCEV NA STARI GRAD

Zimski večeri pričarajo pravljičnost in izvabijo iz nas pripravljenost videti stvari v drugačni luči. Tudi mi, planinci, smo želeli ujeti čarobnost tega dela leta. Zato smo se podali na Stari grad po običajni poti, vendar v neobičajnem delu dneva oziroma noči. Priprave so tokrat zahtevale, da si priskrbimo bakle in predvsem, da se dogovorimo s člani planinskega društva. Prva naloga nam ni povzročala težav, še manj pa druga, saj so bili fantje takoj pripravljeni pomagati. Zanimanje naših planincev se je stopnjevalo in komaj so čakali, kdaj bodo končno preskusili bakle.

Dan pred odhodom so nas gasilci opozorili, da bomo morali ob vetru pohod odpovedati zaradi velike požarne ogroženosti. Skoraj smo že pokopali vse upe, saj je v tistem času pihalo skoraj vsak dan. Vendar je bilo, začuda, tisto popoldne oz. večer popolno brezvetrje in pustolovščina se je lahko začela.

Po večerji smo se zbrali v avli, napolnili bakle s tekočim voskom in začudeno opazovali gasilce v skoraj astronavtskih oblekah.

Takoj po prečkanju Glavnega trga smo ozke ulice Hriba že razsvetlili z baklami. V igri svetlobe in teme smo uživali vsi. Otrok ni prestrašilo niti Bojanovo modrovanje, češ da se ponoči pod Starim gradom zbirajo divje živali od blizu in daleč. Hodili smo v parih, otroci so varno, v spremstvu planincev in gasilcev prišli do ruševin gradu. Ti niso samo pomagali pri skrbi za varnost otrok, ampak so s svojo prijaznostjo ustvarili izredno prijetno razpoloženje. Naši planinci Simona, Janez, Klemen, Branka, Stipe, Pavle, Marija in Jadranka pa so znova dokazali, da se znajo prilagoditi položaju in upoštevati navodila.

Kratek počitek na vrhu je bil namenjen opazovanju znano–neznane doline pod nami in predvsem poslušanju zgodb spremljevalcev.

Po vrnitvi v Center smo se ob skodelici toplega čaja poslovili z željami po ponovnem srečanju.

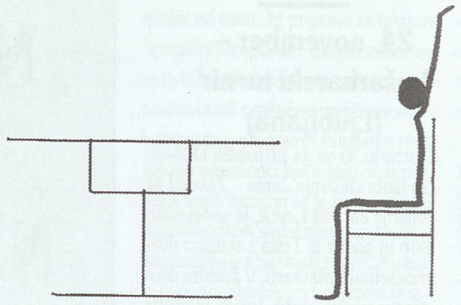
Prepričani smo, da take akcije razgibajo vsakdanjik, naredijo življenje zanimivejše in odpirajo nove možnosti. Upamo, da jih bomo znali poiskati.

Andreja Gantar, specialna pedagoginja
Center za usposabljanje invalidnih otrok
Janka Premrla - Vojka, Vipava

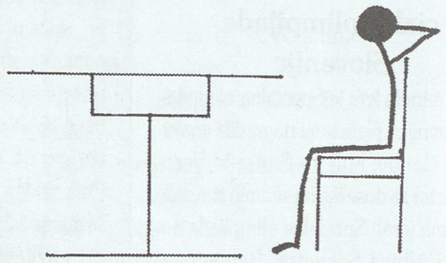
MINUTA ZA ZDRAVJE

Ni še tako dolgo, ko so se dejavnosti, kot so minuta za zdravje, rekreativni odmor ipd., pojavile kot nekakšna modna muha, ki pa se žal ni dolgo obdržala. Tako v šolah kot tudi v podjetjih so na tovrstne dejavnosti kaj kmalu pozabili, zanimivo pa je, da se »čik pavza« v nobenem sistemu ne pozabi, pa čeprav je na javnih krajih zakonsko prepovedana. No pa, da se ne bom oddaljila od bistva, s tem prispevkom želim vsaj delno obuditi pozabljeno dejavnost »minuta za zdravje«, ki naj bi jo uporabljali predvsem v šolah. Vemo, da so učenci pri pouku bolj ali manj vezani na sedenje v šolskih klopeh, da so tri ure športne vzgoje na teden za naše odraščajoče otroke pač premalo in da se predvsem pri mlajših šolarjih pojavlja problem, kako jih obdržati v klopeh.
Mogoče so navedene vaje delna rešitev problema, uporabljajmo jih vsaj enkrat na dan in upajmo na uspeh.

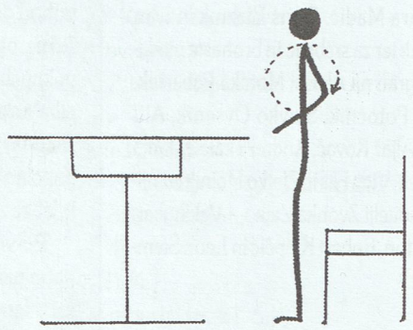
Jasna Lampe
Osnovna šola 27. julij, Kamnik

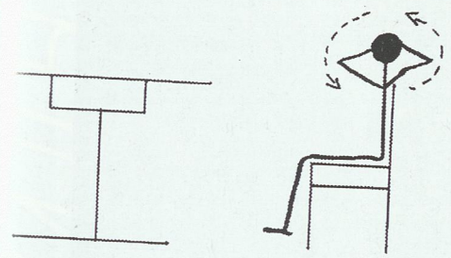
- Iz priročenja vzročimo (dlani gor), vdihnemo, nato priročimo in izdihnemo; 5-krat

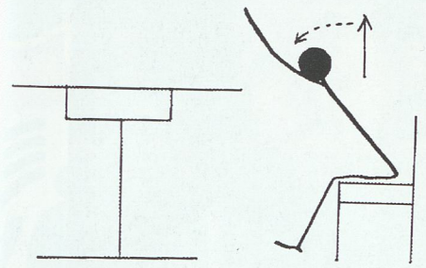
- Sed vzravnano, roke za glavo, vdihnemo in potisnemo komolce nazaj, izdihnemo in popustimo komolce; 5-krat

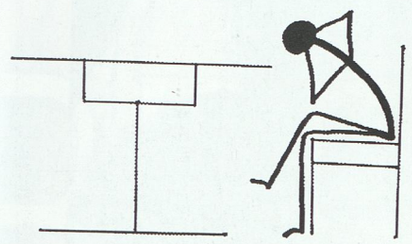
- Stoja, roke sproščeno ob telesu, ramena vrtimo 5-krat naprej, 5-krat nazaj z velikimi, počasnimi gibi

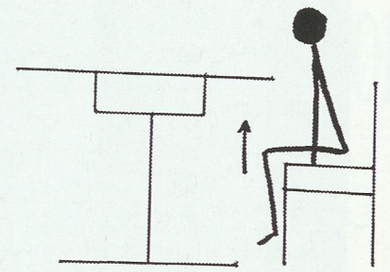
- Roke za glavo, komolci narazen, zasuk v levo in zazib (1-2), nato v desno (3-4), v vsako stran 5-krat

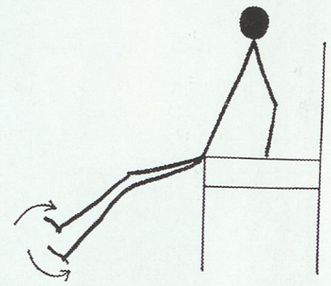
- Sed vzravnano, vzročimo in se počasi spuščamo v predklon, v tem položaju vztrajamo 5-7 sekund, dihanje je sproščeno

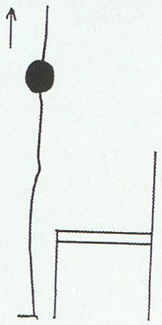
- Roke za glavo, levo koleno nekoliko dvignemo in potisnemo desni komolec k levemu kolenu in nasprotno, 5-krat v vsako stran

- Prijem za stol, telo privzdignemo s sedala, noge rahlo pritegnemo in v tem položaju vztrajamo 7 sekund

- Sed na sprednjem robu stola, prijem za sedalo, noge iztegnemo in s stopali krožimo 5-krat navzven in 5-krat navznoter

- Vstanemo iz seda, vzročimo in vdihnemo 5-krat, ko sedemo, izdihnemo

BABIČINO VESELJE.

SOŽITJE
ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE
NAŠ ZBORNIK
LETO 2002, LETNIK35
ŠTEVILKA
3

BEREMO

NAŠ ZBORNIK
LETO 35 - ŠT. 3/2002
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Venče Ambrožič, Hermina Bavčar, Tanja Černe, Zoran Grom, Jelka Kovač, prof. dr. Anton Kotar, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Marija Uratnik

Uredniški odbor:
Milan Hafnar, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, dr. Jana Šelih, Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: *Vlasta Kunej*
Oblikovanje: *Franci Mulec*

Tisk: *FORMA 1 d.o.o.*
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
3.830 SIT, za ustanove 8.680 SIT.
8.5% DDV je vračunan v ceni.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka transakcijskega računa je:
02036-0012027662
pri Novi Ljubljanski banki d.d.

Število tiskanih izvodov: 2 250

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Slika na naslovni strani:
"Knjiga je moja prijateljica".

V S E B I N A

UVODNIK 1

BEREMO

Marjana Kobe
PRAVA KNJIGA O PRAVEM ČASU 2

Marko Kalan
BRANJE NAJ POSTANE NEPOGREŠLJIVO ORODJE 3

Melita Bezjak
SEMINARJI ZA OBNAVLJANJE BRANJA IN PISANJA KORAKOV 6

Breda Bedina
MARIA MONTESSORI: JEZIK, NAJVEČJI ZAKLAD ČLOVEŠKE KULTURE 7

Dragica Marinšek
POGOVOR S KNJIŽNIČARKO 10

Stanka Razpotnik
TUDI V ODDELKU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA BRALNA ZNAČKA 12

REPORTAŽA

Tereza Žerdin
ZDAJ SMO KOT DOMA 14

IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 17

VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO 25

PISALI STE NAM 26

IZ PRAKSE ZA PRAKSO 29

SUMMARY

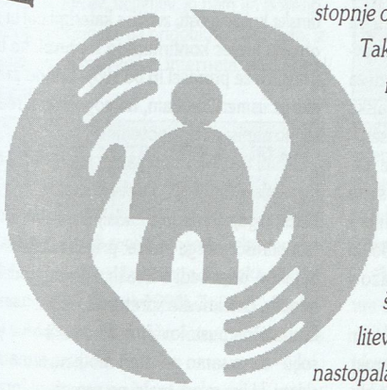
Reading is a value strongly appreciated by most of the adults. Parents of children with mild and moderate developementally delayed children also wish that their children develop and master the reading skills as efficiently as possible. In this issue, we are presenting several ways of learning, practicing and preserving these skills.

POSLUŠALA JE S KOŽO

Ljudje so se tisočletja trudili, da bi izumili način, s katerim bi čim preprosteje sporočali svoje misli, želje in hotenja, naslednjim rodovom pa pustili sporočilo o svojem življenju. Izumili so različne pisave. Mnogi znanstveniki pa so vse življenje posvetili temu, da bi razbrali, kaj pomenijo različna znamenja, ki so jih predniki vklesali v kamen, vtisnili na glinaste tablice, zapisali na papirus ali kako drugače zabeležili, da ne bi odšla v pozabo.

Za današnji čas je vprašanje o smislu branja skoraj enako vprašanju o smislu življenja. Branje je postalo del življenja. Nekdanji kulturni narodi se zagotovo ne bi trudili z ustvarjanjem pisave, če ne bi bilo dovolj razlogov za to, da bodo drugi njihova sporočila prebirali. Naše življenje je odvisno od razumevanja različnih sporočil, ki jih srečujemo na vsakem koraku. Nekje nas opozarjajo, drugje prepovedujejo, obveščajo ... Nekatera sporočila so slikovna, druga besedna, tretja v obliki znamenj. Vsa so pomembna in branje ne pomeni zgolj prepoznavanje znakov, ki sestavljajo abecedo in so grafični simboli za glasove.

Med otroki so razlike v odnosu do branja. Nekateri berejo radi, drugi branje odklanjajo. Nekateri branje ali pa pripovedovanje radi poslušajo, drugim so besede odveč. Nekateri vedo, kaj berejo, drugi lahko sicer berejo tekoče, a vsebini prebranega ne sledijo. Sposobnost za učenje branja je sicer odvisna od stopnje otrokovega splošnega intelektualnega razvoja pa tudi od posebnih sposobnosti.

Tako kot ima nekdo lahko smisel za glasbo ali likovno ustvarjanje ali pa ga nima, tako ima drugi lahko smisel za učenje branja ali pa ga tudi nima. Pomembno je, da učitelji in starši podpirajo razvoj tistih dobrih sposobnosti, ki jih ima vsak posameznik, pomembno pa je tudi, da pomagamo pri razvoju šibkih sposobnosti.

Bralna značka je eden od načinov, s katerim se pri otrocih trudimo, da bi branje vadili in da bi ga tudi vzljubili. Spominjam se podelitve bralnih značk ob stoletnici Cankarjevega rojstva. Tisto leto so tudi učenci takrat še Posebne osnovne šole Janeza Levca v Ljubljani tekmovali za Cankarjevo bralno značko. Na podelitev smo povabili gledališki par Mojco Ribičevo in Borisa Juha. Posebno Mojca, ki je nastopala za učence nižjih razredov, je imela hudo tremo, ker se je bala, da ne bodo razumeli črtice Mater je zatajil.

Razred je bil nabito poln, veliko otrok je sedelo kar na tleh, toda ko je Mojca brala, je vladala popolna tišina. Neka deklica, ki je sedela čisto spredaj, mi je po koncu prireditve rekla: "Tovarišica, meni je pa koža kar gor stopila." Morda vseh besed res ni dobro razumela, toda poslušala je s kožo, z očmi, z vsemi čuti.

Takrat sem vedela, da ima poslušanje in branje umetnostnega besedila, pa četudi ga poslušalci ali bralci ne razumejo povsem, svoj pomen in veliko vrednost. Stari Egipčani in Sumerci ter drugi narodi so že vedeli, zakaj hočejo izumiti pisavo. Morda je pisava celo najpomembnejši izum človeštva.

Tereza Žerdin

PRAVA KNJIGA O PRAVEM ČASU

Marjana Kobe je bila knjižničarka v ljubljanski Pionirski knjižnici. Vodila je pravljične ure in tudi učenci Zavoda Janeza Levca so jih hodili poslušat. Ko je pripovedovala pravljice gospa Marjana, bi se še miško slišalo teči. Tako so znali otroci poslušati in tako je znala ona pripovedovati. In vedno je znala izbrati prave knjige.

Po srcu in stroki sem zavezana mladinski književnosti in trdno verjamem v njeno magično moč - pod pogojem, da **prava** knjiga o **pravem** času sreča **pravega** otroka. Takrat otrok črpa iz nje duhovno hrano, ki pomenljivo vpliva na njegov osebnostni razvoj.

In katera knjiga je prava?

Prava knjiga za predbralno in začetno bralno obdobje je zagotovo slikanica, saj gre v tej zvrsti knjige praviloma za kratko besedilo, ki je ponazorjeno z obilico ilustracij. In prav ta bogati likovni delež, ki vizualizira dogajanje, pomeni otroškemu sprejemniku trdno oporo pri razumevanju in podoživljanju besedila; še posebno otroku, ki je predstavno in izkustveno (še) skromno razvit.

Ko se slikanica in otrok srečata, potrebujeta (sprva) pomoč odraslega posrednika: ta ob ilustracijah bodisi bere besedilo bodisi s pripovedjo le-tega pojasnjuje dogajanje.

Odrasli posrednik ostaja aktualen tudi na naslednji stopnji, ko se besedilo, ki nagovarja otroškega sprejemnika, začne razraščati in dogajalno gostiti, s tem pa knjiga po obsegu preseže tanko slikanico.

Ob bralnem preraščanju slikaniškega tipa knjige se pogosto dogodi, da se otrok, ki je bil v svoji "slikaniški dobi" v enaki meri naklonjen pesmici in zgodbici, odvrne od otroške poezije: ta ga ne privlači več, pač pa ga čustveno in domišljijsko prevzame proza, natančneje: pravljica. Empirično je dokazano, da so pravljičnofantastična besedila najljubša literarna hrana otroških poslušalcev in bralcev med šestim in desetim letom in še precej čez, saj ob ljudskem pravljičnem izročilu ter umetnih pravljicah klasičnega andersenovskega vzorca spadajo v model sodobne pravljice tudi doživljajsko in bralno zelo zahtevna dela, npr. sloviti Harry Potter. Prav priljubljenost Harryjevih čarovniških prigod, ki je očitna v svetu in pri nas, dokazuje, s kakšno magično močjo lahko pritegnejo tudi dvesto, štiristo ali celo šeststo strani obsegajoče mladinske knjige, kadar o pravem času nagovorijo pravo bralno občinstvo.

Res je Harry Potter nemara zahtevnostni vrh sodobnega mladinskega pravljičnega branja. Na srečo pa premore svetovna pravljična zakladnica še brez števila pripovedi za najrazličnejše stopnje izkustvene, doživljajske in bralne razvitosti otrok. To z drugimi besedami povedano pomeni, da nove pravljice "čakajo" tako rekoč na vsakega otroka tega sveta - samo poiskati jih je treba! Prav srečanja s primernimi pravljicami imajo številni sodobni psihologi in pedagogi za temeljno fazo v otrokovem stiku z literaturo.

Tudi Bruno Bettelheim, sloviti psiholog in otroški terapevt (predvsem avtističnih otrok), opozarja, sklicujoč se na svoje dolgoletne biblioterapevtske izkušnje, da je pravljice treba podajati otrokom v čim večji meri, saj so jim lahko nenadomestljiv vir čustvene in moralne opore in obenem doživljajskega užitka. Po dolgoletnih terapevtskih prizadevanjih je spoznal, da imajo pravljice izjemno vrednost, ker otrokovi domišljiji odkrivajo nove razsežnosti, kakršnih otrok sam ne bi mogel odkriti. S tem ko ga zabavajo, pravljice otroka hkrati ozaveščajo o njem samem in tako spodbujajo razvoj njegove osebnosti. Psiholog poudarja, da pravljice otroka ne zavajajo od resničnosti; prepričan je, da otrok potrebuje magično, čarobno in da se v svetu domišljije utrdi za spopad z realnostjo. Za naše razmišljanje je še posebno pomenljiva terapevtova izjava, da pravljica ne bi mogla imeti tako izjemnega psihološkega učinka na otroka, če ne bi bila predvsem umetniško delo, literatura.

Bettelheimovemu zaupanju v spodbudno učinkovanje umetnostnih besedil na otroka kaže v celoti pritrditi; in ga z območja pravljične literature razširiti še na druge zvrsti mladinske književnosti; zvrsti, s katerimi naj bi se otroški bralec kontinuirano srečeval, ko bo pravljice že prerasel in bo svoje bralno zanimanje usmeril drugam, najpogosteje k realistično napisanim pripovedim.

Tudi ta nova in drugačna mladinska literarna dela spodbujajo s svojo razvedrilno in hkrati vzgojno energijo nadaljnjo osebnostno rast odraščajočega bralca: prigode vrstniških junakov, pripovedi o živalih, športni podvigi mladih, detektivske spretnosti, znanstvenofantastične pustolovščine na zemlji ali v vesolju - to so samo nekateri motivno-tematski sklopi, ki jim mladi bralci po preseženi "pravljični dobi" podeljujejo bralno naklonjenost, še posebno, če sta v pripovedi navzoča akcija in humor.

Tudi te knjige "čakajo" na policah - ob slikanicah in pravljičnih delih - in so najrazličnejših debelin in bralnih zahtevnosti. Pomagajmo jim, da bodo o pravem času srečale pravega bralca!

Marjana Kobe

BRANJE
NAJ POSTANE NEPOGREŠLJIVO ORODJE KORAKOV

Človek je socialno bitje in je ustvarjen za bivanje med ljudmi. Z ljudmi okrog sebe se sporazumeva na različne načine: z govorom, pisanjem, znaki, elektronsko pošto ...

Za sporazumevanje z ljudmi največkrat uporabljamo govor. Pogovarjamo se v družini, na cesti, v službi, v šoli. Pogovori so lahko povsem navadni (kakšno je vreme, kje smo bili, kaj smo kupili), lahko pa so vsebine naših pogovorov tudi zahtevne (pogovarjamo se o natančno določeni vsebini). Pogovorov v šoli je zelo veliko, tako navadnih kot takih, vezanih na šolsko snov. Informacije za pogovor dobimo od sošolcev, učiteljev, ki nam jih povedo. Mnogo informacij pa pridobimo z branjem: iz knjig, zvezkov, revij, z interneta, s CD-programov.

Skupaj z otrokom obiščimo knjižnico in izberimo knjige.

Branje sodi med pomembne komunikacijske dejavnosti vsakega človeka (Lipec Stopar 1999; Pečjak 1994). Tri četrt informacij pridobimo z branjem in samo četrtino s poslušanjem.

Po svoje začne brati že povsem majhen otrok, ko obrača, prebira in mečka časnik, slikanico in pri tem uživa. Z branjem pa se sreča najpozneje takrat, ko vstopi v šolo. Takrat postaja branje spretnost, ki jo moramo pri otroku razviti tako, da postane orodje za pridobivanje informacij. Od stopnje razvitosti te spretnosti je odvisno mnogo stvari v življenju vsakega človeka. Beremo napise, table, vsakodnevne časnike, recepte, navodila, podnaslove v filmih. Vse to nam omogoča, da nismo odvisni od drugih. Vendar pa poglejmo tudi drugo stran: branje knjig, revij, brskanje po leksikonih, atlasih, internetu človeka bogati z vedno novimi informacijami in mu omogoča, da raste, se izobražuje in tako dopolnjuje svoje znanje.

Zaradi hitrega naraščanja znanja bo treba v prihodnosti brati še več ne glede na to, da bodo knjige in revije kar precej zamenjali računalniki (Pečjak 1994).

Za nas je zanimiv zlasti pomen branja v času šolanja, saj je razvito branje temeljni pogoj za otrokovo napredovanje v šoli, zlasti ko postanejo za pridobivanje znanja pomembnejši pisni viri (Lipec Stopar 1999). Našim učencem mora branje postati navada, in to dobra navada. Če pa še drži pregovor "Navada je železna srajca", potem bo branje tudi našim učencem pomenilo vrata v širši, boljši svet.

Otrok naj prelista dnevni časnik. Vprašajmo ga, kakšne novice so v njem.

V 7. razredu imajo učenci na teden štiri ure slovenskega jezika, prav toliko kot matematike, kar uvršča oba predmeta med najpomembnejša.

Pri branju je zelo pomembna pozitivna naravnanost, ki vpliva na otrokov uspeh pri branju.

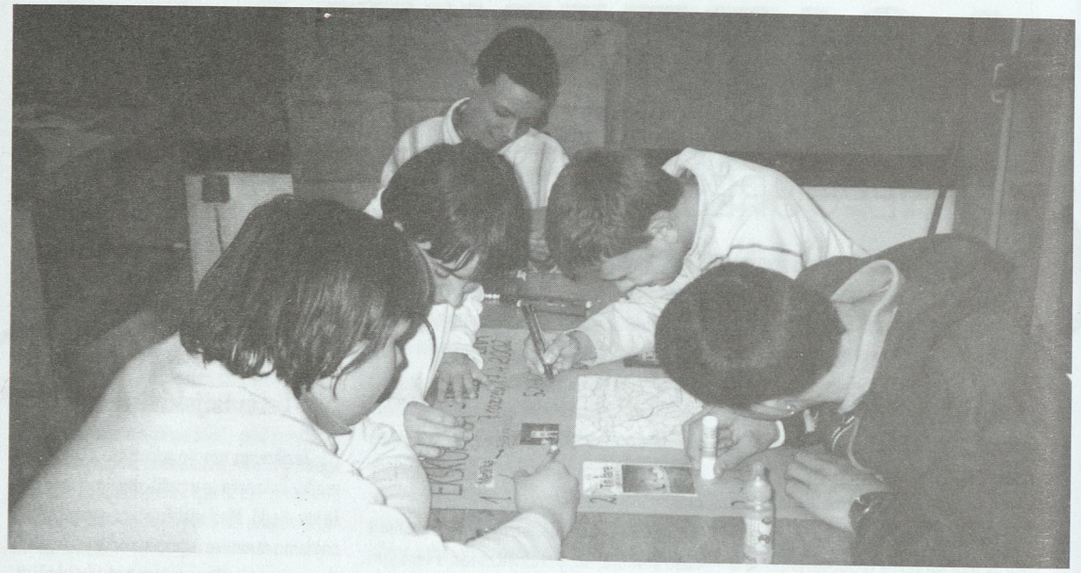
Vsi bralci se bolje odrežejo, če so za branje ustrezno motivirani. Motivacija izhaja na eni strani iz otrok samih - radovednost, želja po uspehu, na drugi strani pa poskrbijo za motiviranost primerne učne okoliščine, v katerih otrok bere (Lipec Stopar 1999).

Kdor poučuje, ve, da učenci zelo malo berejo, zlasti takrat, ko k branju niso prisiljeni. V našem razredu poskušam učence motivirati za branje na več načinov. Predstavil bom nekaj alternativnih načinov (poleg bralne značke):

Televizijski dnevnik

Jezikovno vzgojo združimo z vzgojo za medij. Televizija je v naših družinah zelo razširjen medij. Med različnimi programi lahko najdemo zanimive in poučne oddaje. Za pouk slovenskega jezika v našem razredu izkoristimo večerni dnevnik. Enkrat na mesec učenci izberejo dan, v katerem gledamo dnevnik na POP TV. Učenci si dnevnik ogledajo in v kratkih točkah zapišejo posamezne novice neposredno ob gledanju. Po dnevniku svoje zapiske lepo prepišejo v zvezek za domače naloge. S tako izdelano nalogo učenec naslednji dan sodeluje v razredni diskusiji. In kako je to videti? Z učenci sedemo za večjo mizo, ki jo imamo v razredu. Pripravimo tudi zemljevid Evrope in sveta. Učenci po vrstnem redu predstavljajo novice. Najprej novico prebere, vpraša sošolce, kdo ima zapisano to novico, in potem jo predstavi - pove s svojimi besedami. Ko konča, lahko sošolci k tej novici še kaj dodajo. Če gre za opis dogodkov v različnih krajih po svetu, pokaže učenec kraj še na zemljevidu.

Knjigo, ki jo mora otrok prebrati, si skupaj oglejmo. V sodelovanju z otrokom določimo, koliko bo vsak dan prebral. Za motivacijo naj na začetku prebere manj.

Učenci dnevnik vsak mesec z veseljem pripravijo, čeprav se zgodi, da včasih kdo nanj pozabi. V tem primeru učenec piše dnevnik takrat, ko se o dnevniku pogovarjamo, torej v času razredne diskusije.

Prednosti:

- *učenec spremlja aktualne dogodke po svetu in pri nas,*
- *učenec sam oblikuje zapiske,*
- *učenec bere svoje zapiske in jih tudi razširi s svojimi besedami,*
- *h gledanju dnevnika povabi družinske člane, ki mu pomagajo pri zapisovanju,*
- *poroča pred sošolci in se uri v nastopanju,*
- *učenec ve, kje na svetu se dogajajo stvari, ker mora kraje poiskati na zemljevidu,*
- *izboljšuje orientacijo na zemljevidu,*
- *sodeluje v pogovoru in se tako uči komunikacijskih spretnosti (Ko drugi govori, sem jaz tiho!)*

Otrok naj gleda skupaj z nami oddajo na televiziji. Pove naj, kaj je videl.

NOVICE

V prostoru pred razredom imamo tablo, na katero učenci lepijo najnovejše in zanimive novice o dogodkih doma in v svetu. Učenci izrežejo iz časnika novico. Največkrat jih sam opozorim nanjo. Novico učenec prebere sošolcem. Vsebino povežemo, če se da, s snovjo slovenskega jezika, spoznavanja družbe ali spoznavanja narave. Vsebino članka nato

Ko pripravljamo pecivo, naj otrok bere recept.

obnovimo, izbrani učenec pa jo v krajši obliki pretipka in oblikuje na računalniku. Nato izdelek še enkrat preberemo in ga prilepimo na tablo (npr. novica o smrti Astrid Lindgren, o Andersenovi nagradi, o prvi psički Lajki v vesolju).

Prednosti:

- *učenec je motiviran, ker po časniku išče novice, ki so kakorkoli povezane z našo snovjo,*
- *prinese časnik v šolo, novico izreže in prebere sošolcem,*
- *spoznava tuja imena, kraje, dogodke,*
- *obnovi novico (poudari samo pomembno),*
- *v članku podčrta z rdečo barvo tisto, kar bi zanimalo še druge,*
- *zapiše novico v skrajšani obliki,*
- *prepiše novico in vadi pisanje na računalniku,*
- *novico estetsko oblikuje.*

TEMATSKA DELA, POVEZANA Z BRANJEM

Učenci so motivirani za branje tudi ob pripravi različnih razstav, projektov. V sedmem razredu spoznavajo Evropo. Tako pripravljamo projekt z naslovom London. Učenci zbirajo različne prospekte in knjige, v katerih so predstavljene znamenitosti tega zahodnoevropskega mesta. Vse izbrane knjige prinašajo v šolo, kjer se jih je nabralo kar lepo število. Iz teh knjig iščemo primerne slike in seveda besedila. Tako učenci berejo in oblikujejo besedila za posamezne znamenitosti. V šoli imamo na primer puzzle, iz katerih smo sestavili Big Ben. Učenci bodo v knjigi poiskali to znamenitost in prebrali tudi njene bistvene lastnosti. Le-te bomo pretipkali, oblikovali in dodali k projektu.

Prednosti:

- *učenec obišče šolsko knjižnico,*
- *nauči se iskati knjige, prospekte, revije z določeno vsebino,*
- *pregleda vire in izbere tisto, kar išče,*
- *motiviran je, ker ni povsem šolska snov, vendar je z njo tesno povezana (uči se neprisiljeno).*

KRATKE ZGODBE

Pri dopolnilnem pouku slovenskega jezika imajo učenci na voljo kratke zgodbe najrazličnejših vsebin, ki so nalepljene v malih kartonskih mapah. Učenec si izbere zgodbo. Nato zgodbo pri dopolnilnem pouku prebere. Za domačo nalogo jo prepiše v zvezek, saj hkrati urimo tudi natančnost prepisa in lepopisje. Našim učencem namreč tudi nečitljiva

Igrajmo se. Otroku damo nalogo, naj v časniku poišče članek, ki govori o odprtju nove knjižnice. Najdeni članek naj otrok prebere.

pisava onemogoča branje lastnih zapiskov. Doma zgodbo berejo, da je branje tekoče, razločno. Ker so to večinoma kratke in zanimive zgodbe (živali, odnosi med ljudmi), so učenci motivirani, saj hitro preberejo do konca. Zgodbico preberejo pri naslednji uri dopolnilnega pouka in jo tudi obnovijo. Ko končamo z eno zgodbo, preidemo na drugo.

Prednosti:

- *zanimive zgodbe,*
- *kratka vsebina,*
- *učencev ne spominja na šolsko snov.*

PROGRAMI NA ZGOŠČENKAH

Iz leta v leto se povečuje število zgoščenk, na katerih so različne vsebine za pridobivanje, utrjevanje in tudi preverjanje znanja. Pred spoznavanjem nove učne vsebine ali pa tudi za utrjevanje v 7. razredu največkrat posežemo po zgoščenki Človeško telo, Mala enciklopedija sporazumevanja in Hello Europe. Ta novi medij informacij je pripravljen tako, da učenci posamezne šolske vsebine spoznavajo z branjem in igricami.

Pri nakupovanju naj otrok:
- **prebere navodilo za pripravo,**
- **poišče težo kupljenega izdelka,**
- **prebere sestavo določenega izdelka.**

Na primer, učenci so za ledvice poiskali na zgoščenki Človeško telo vse, kar morajo vedeti o tem organu, in vsebino prebrali. Ledvice so barvno natisnili in nalepili v zvezke.

Prednosti:

- *učenec sam izbere zgoščenko,*
- *dela z računalnikom, kar učence privlači,*
- *prebere vsebino z zgoščenke (kar učenca spet neposredno ne spominja na mučno branje),*
- *natisne si vsebino in tako polepša svoje zapiske v zvezku.*

NAVODILA ZA DELO

Delo v razredu poteka frontalno (učitelj govori, učenci poslušajo), v skupinah, v parih ali posamezno. Kadar učenci delajo v skupinah, v parih ali posamezno, je treba delo pripraviti tako, da so pri tem čim samostojnejši. Zato učencem na listke napišem navodila za delo. Učenci navodila sami preberejo, po njih rešujejo naloge in izpolnjujejo različne obveznosti.

Prednosti:

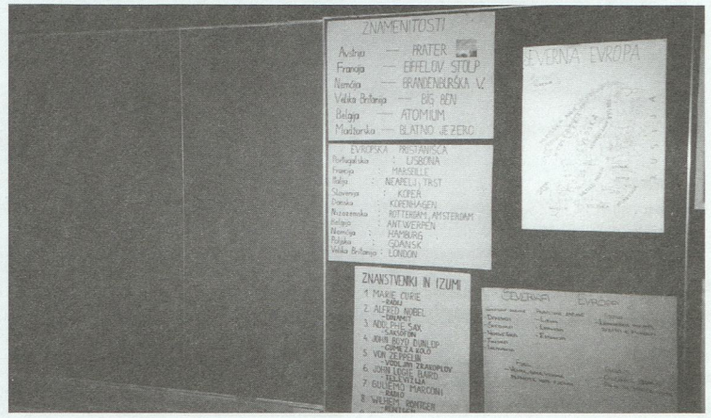
- *navodila so napisana kratko, to pomeni za učenca manj branja,*
- *besede so ponavadi kratke in preproste,*
- *učenec postaja z branjem navodil samostojnejši.*

IZDELOVANJE PLAKATOV

Učenci so zelo motivirani za izdelovanje plakatov, saj predvsem radi vidijo svoje izdelke, če so izobešeni ali postavljeni kje v razredu. Učenci v knjižnici prosijo za literaturo in v razredu se pogovorimo o vsebini plakata. Največkrat pa učenci na trši papir prepišejo določene vsebine, ki si jih morajo zapomniti, in to nalepimo na stene. Za Evropo smo na primer izdelali plakate:

ZNANSTVENIKI IN NJIHOVI IZUMI
EVROPSKA PRISTANIŠČA
AVTORJI IN NJIHOVA DELA

Učenci te plakate berejo in tudi pri ponavljanju se ozremo nanje.

Prednosti:

- *učenec sam poišče literaturo,*
- *pregleda (prebere) literaturo,*
- *oblikuje plakat,*
- *sošolcem in učitelju plakat predstavi,*
- *svojemu izdelku poišče mesto v razredu.*

OBISK PISATELJICE BERTE GOLOB

V okviru knjižničnih ur nameravamo proti koncu šolskega leta povabiti pisateljico Berto Golob. Že nekaj mesecev pridno prebiramo njena dela. Pri obisku bo sodelovalo nekaj razredov. Vsak razred bo prebral eno delo. Eni učenci bodo dramatizirali eno zgodbo, drugi se bodo naučili zgodbo na pamet in jo predstavili, tretji bodo za pisateljico pripravili uganko, ki se bo navezovala na eno od njenih del, skratka, branja bo do pisateljičinega obiska še veliko.

Prosimo otroka, naj nam prebere program na televiziji po osmi uri. Otrok naj prelista dnevni časnik. Vprašajmo ga, kakšne novice so v njem.

Tukaj je le nekaj načinov, s katerimi lahko našim otrokom približamo branje. Načinov je še veliko. Uspelo nam je, če postane otrokom branje in brskanje po pisnih virih prijetna dolžnost, občasna zaposlitev ali pa, kar je najboljše, dolgotrajna navada.

Marko Kalan

Literatura:

Lipec Stopar, M. (1999). Strukturalna analiza branja z razumevanjem. Magistrsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Milojevič, D. (1999). Spodbujanje mladih k branju in vzgajanje bralcev. Sodobna pedagogika, let. 50, št. 2, str. 237-245.

Pečjak, V. (1994). Hitro in uspešno branje. Ljubljana: samozaložba.

SEMINARJI ZA OBNAVLJANJE BRANJA IN PISANJA KORAKOV

Brati in pisati se učimo vsa leta šolanja. Če tega znanja ne obnavljamo, ga pozabimo. To pa bi bilo škoda.

Škoda bi bilo, da se znanje branja in pisanja ne obnavlja, saj je bilo v učenje tega vloženega veliko truda.

Naš šolski sistem je dobro poskrbel za otroke s posebnimi potrebami do osemnajstega leta starosti. Večina se jih je naučila brati in pisati. Po končani šoli pa se poti otrok nadaljujejo v različne smeri. Nekateri dobijo delo v delavnicah, drugi pri kakšnem podjetju, večina pa jih ostane doma. Vsem pa je skupno to, da pridobljenega znanja ne obnavljajo, in to znanje počasi tone v pozabo. Zato so se pri zvezi društev Sožitje odločili, da to preprečijo in uvedejo program obnovitve branja in pisanja.

Sama sem pri tem seminarju sodelovala že trikrat, skupaj še z dvema študentkama defektologije, Simono Cvetko in Tanjo Just.

Prvi seminar mi je najbolj ostal v spominu. Tja smo prišle neizkušene. Naš uspeh je temeljil na improvizaciji in intuiciji, kajti takrat še nismo imele znanja.

V nadaljevanju bi strnila spomine na vse seminarje hkrati in na kratko povzela dogajanje na njih.

Vsak seminar se je začel s sprejemom in nastanitvijo udeležencev seminarja. Po predstavitvi smo začeli z ugotavljanjem znanja pisanja in branja. Te ugotovitve so bile osnovna smernica za nadaljnje delo s posameznikom. Za vsakogar smo nadaljnje delo prilagodili glede na njegove sposobnosti in potrebe. Razdelili smo se v tri skupine, v vsaki je bilo ponavadi pet oseb.

Najprej smo pisali domov razglednice. Takšno besedilo je lahko, s tem premagamo začetno tremo in se začnemo med seboj spoznavati.

Po večerji je bil čas za družabne igre. Če nismo bili preveč utrujeni, smo še malo zaplesali. Sprostitev je zelo pomembna. Sedli smo v krog, ugasili luči in v krogu prižgali svečo. Iz ozadja se je slišala umirjena glasba. Eden drugemu smo dajali zrnca riža v dlan, dokler se ni krog sklenil. Takšna sprostitev je zelo primerna, kajti veliko jih je prvič zdoma brez staršev, tudi drugače se podobnih seminarjev ne udeležujejo, zato jih je treba umiriti, jim dati občutek varnosti in zaupanja.

Za obnovitev branja pripravimo različno zahtevna besedila, z različnimi črkami in različne slike. Te si ogledamo, ustno opisujemo in nato zapišemo. Nekateri pišejo samostojno, drugi potrebuje samo spodbudo in smernice, tretjemu je treba besedilo narekovati, četrti besedilo le prepiše. Tisti, ki težko pišejo, si izberejo nekaj predmetov s slike in zapišejo le besede, nekdo morda samo začetne črke teh besed.

Zanimivo je tudi žrebanje črk. Izžrebamo črko in morajo našteti čim več besed, ki se začnejo na to črko. Delo je znova diferencirano od samostojnega zapisa besed do zapisa črk.

Dodala bi še, da v treh dneh ne moremo narediti veliko. Poglavitveni smisel je obuditi branje in pisanje in motivirati za nadaljevanje v domačem okolju. Vsakega posameznika je treba narediti samozavestnega, omogočiti mu je treba spoznanje, da to zmore, da lahko stori. Posebej pa je treba ceniti trud vsake osebe in jo spodbujati.

Da pa seminar ni dolgočasen, ga polepšajo člani Centra šolskih in obšolskih dejavnosti. Tako smo se učili streljati z lokom, plezati po umetni steni, vezati vozle, postaviti šotor in zakuriti taborniški ogenj. Na sprehodih smo spoznavali znamenitosti kraja in lepote narave. Učili smo se spoštovati naravo in živali in se tudi spoštovati med seboj.

Zadnji dan vedno mine v pričakovanju odhoda. Komaj smo se navadili na nove ljudi, novo okolje, že moramo nazaj. Zjutraj imamo še delo v skupinah, se malo sprehodimo in pogovorimo o seminarju, kaj smo pričakovali, kako smo si ga predstavljali. Pogovorimo se o pozitivnih in negativnih izkušnjah.

Slovo je vedno težko.

Menim, da bi moral biti seminar večkrat, če ne drugače, da bi pisanje in branje obnavljali organizirano v delavnicah ali po lokalnih društvih; to ponekod že poteka. Žalostno je, da ta dragocenost - znati brati in pisati - utone v pozabo, potem ko je bilo vloženo toliko truda v to, da so se osebe s posebnimi potrebami naučile brati in pisati.

Melita Bezjak

MARIA MONTESSORI:

JEZIK, NAJVEČJI ZAKLAD ČLOVEŠKE KULTURE

Opismenjevanje po metodi Montessori

Vzgojitelji in učitelji se moramo zavedati tega čudovitega darila komunikacije, ki nam omogoča spoznavati našo preteklost in svet z vseh strani, tudi zelo oddaljene pokrajine, ljudi in čase, o katerih beremo ali poslušamo.

Če se pri učenju jezika ne bomo omejili le na poučevanje, branje in pisanje, bomo z našim odnosom do jezika zbudili v otrocih pravo spoštovanje do jezika.

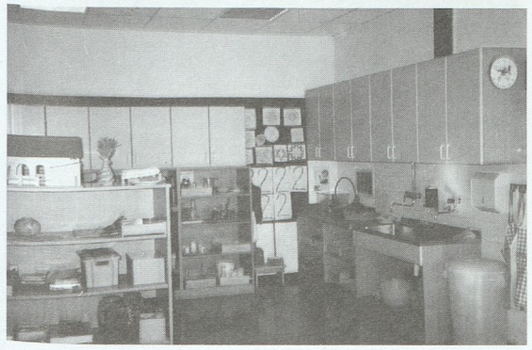
Maria Montessori se je zavedala pomembnosti jezika kot največjega zaklada človeške kulture. Desetletja je proučevala otroke, kako se spontano učijo jezika. Razvila je pripomočke (tako kot za matematiko, kozmično vzgojo), ki otroku pomagajo k popolnemu obvladovanju tega največjega zaklada.

Kako se otroci v šolah Montessori pravzaprav učijo?

V šolah Montessori po svetu učenje naploh izhaja iz otroka.

Najpomembnejše je **pripravljeno okolje, ki** omogoča otrokom optimalni razvoj, ki temelji na **notranjem načrtu** posameznega otroka. Vsak otrok se razvija po svojem ritmu. Prostor je prilagojen otrokovi velikosti, na policah so **razvojni pripomočki** skrbno pripravljeni, glede na otrokov interes in **senzibilne faze** (izjemna dojemljivost za določene dejavnosti oz. področja). Otrok sprejema novo znanje z vsemi čutili, z veliko gibanja, načrtovanja dela, dogovarjanja. **S svobodno izbiro** dejavnosti se otrok uči.

Pripravljeno okolje omogoča otrokom različne vaje **iz praktičnega življenja, razvojne pripomočke za optimalni razvoj čutil, pripomočke za razvoj matematičnega in jezikovnega znanja, pripomočke iz kozmične vzgoje, ki vpeljejo otroka v odgovoren odnos do okolja. K celostni vzgoji pa spadajo tudi vaje v tišini, umirjanju, vzgoja miline in prijaznosti.**

Vzgojiteljeva (učiteljeva) naloga je skrbno opazovati otroka, njegov napredek, in glede na to pripravi spodbudne pripomočke.

Zdaj pa k jeziku.

V starosti do šestih let je otrok zelo občutljiv, sprejemljiv (senzibilen) za jezik. Vse učenje je zanj zgolj zabavna izkušnja. Vsi napori so zanj užitek, saj sledi svoji notranji sili. Vodi nas otrokova pripravljenost.

Vsi aspekti jezika – bogatitev besednega zaklada, pisanje in branje - morajo postati v okolici živi in nobene vaje ne smemo izpustiti, saj vse skupaj sestavljajo celoto.

Vsak dan skrbimo za razvoj jezika. Kako?

1. Pomemben je govor učitelja (staršev) – pravilna artikulacija, izrazi, tvorba stavkov, načini komuniciranja,
2. jezik razvijamo s komunikacijo v realnih jezikovnih položajih,
3. igramo različne vloge,
4. pesmi, rime,
5. skupno opazovanje slikanic,
6. pripovedovanje, poslušanje, skupinski pogovori,
7. vodimo igre z jezikovnimi elementi.

Naslednji korak k popolnemu obvladovanju jezika je pisanje.

Zakaj najprej **pisanje** in šele nato **branje**?

Pisanje je namreč mehanični proces, pri katerem otrok zapisuje svoje misli. Branje je bolj abstraktno; otrok mora iz simbolov, ki jih je zapisal nekdo drug, izluščiti pomen.

Pisanje pa se ne začne s samim pisanjem, temveč gre najprej za **indirektno (posredno) pripravo** na pisanje, pri čemer vsak naslednji

korak nastane s pomočjo prejšnje razvojne stopnje. To indirektno pripravo sestavljajo različne dejavnosti, od katerih je vsaka tako mikavna, da omogoča številne ponovitve. Te dejavnosti so iz sklopa **vaj iz praktičnega življenja**, ki otroku pomagajo, da razvije osnovno koncentracijo in sposobnost, da reši nalogo od začetka do konca. Končni rezultat je vse kaj drugega kot pisanje. Otrok se sploh ne zaveda, da se pripravlja na pisanje.

Kako lepo teče.

Steklenica je majhna, ne smem preveč vliti.

Ne motite me, da ne bom polila.

Z obema rokama moram držati in počasi vlivati.

S fižolom bom napolnila posodice.

Senzorični pripomočki pripravljajo roko na kontrolo in natančno premikanje.

Kovinske figurice mu omogočajo, da vodi svinčnik natančno in z lahko roko.

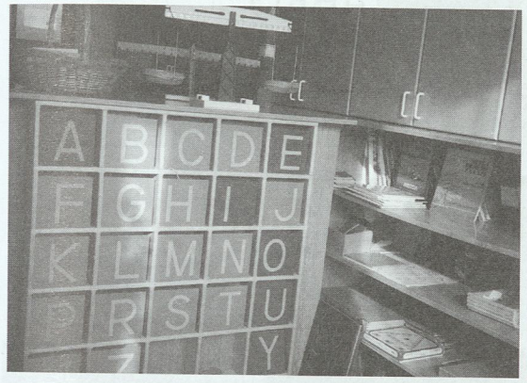
Posredna priprava na pisanje torej obsega vaje, ki razvijajo:

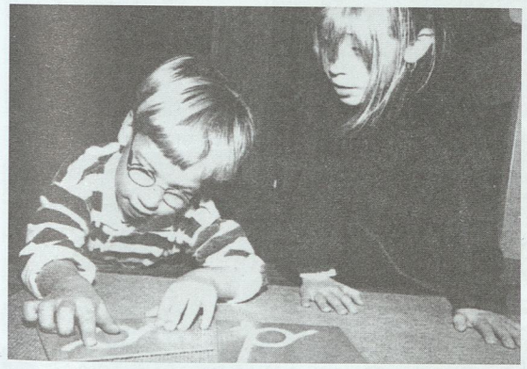
1. koordinacijo in kontrolo gibal,
2. koncentracijo in motivacijo,
3. organizacijo(pravilen vrstni red nekega dejanja),
4. skozi zunanji red oblikuje notranji red,
5. vedno večjo neodvisnost,
6. urjenje prstov, s katerimi pišemo,
7. sproščanje zapestja,
8. gibanje roke gor dol v krogu, levo desno,
9. koordinacija oko–roka.

Neposredna (direktna) priprava za pisanje

Maria Montessori je v ta namen razvila naslednje pripomočke:

1. **glasovne igre** – rabijo glasovni analizi in sintezi, saj otrok s temi igrami prepoznava glasove v besedi;
2. **kovinski liki** (z obrisovanjem likov se nadzorujeta drža in vodenje pisala, barva znotraj označene meje ...);
3. **črke iz hrapavega papirja** pripravljajo roko (in duha), da otrok pravilno sledi obrisom črk, vidi črko, sliši glas. Aktivna so čutila (vid, tip in sluh), poleg teh se aktivira tudi mišični spomin;
4. **gibljiva abeceda – stavnica.** Otrok začne delati s stavnico, še preden začne pisati s svinčnikom. Sestavlja besede, potem ko se je že naučil pravilno zaznati glas in ga nato povezati z ustreznim znakom. Prav tako že zna te znake postaviti v pravilen vrstni red, da nastane beseda.

A tako se napiše črka o.

Če se je otrok naučil vseh teh potrebnih spretnosti, sledi spontana "eksplozija v pisanju". Otrok začne zapisovati svoje misli: sprva posamezne besede, nato besedne zveze.

Ničesar ne smemo storiti, da bi otrokom vzeli voljo in pogum za njihov način pisnega izražanja. Napak ne popravljamo, pač pa učimo z dobrim zgledom in ljubeznijo.

Popolno branje v pedagogiki Montessori

Ta formulacija kaže na to, da ni potrebno, da se otrok uči brati počasi, v majhnih korakih in s težavo, temveč se lahko nauči brati po naravni poti, z veseljem, razumevanjem in ljubeznijo. Ne čakamo na njegovo intelektualno zrelost, temveč damo otroku že prej možnost, da se spontano in nezavedno odziva na dejavnosti, ki vodijo k branju in so v skladu z otrokovim naravnim razvojem.

V začetni fazi se uporablja **fonetična metoda** (tudi fonomimična). Ta je uspešna, ker otrok spoznava simbole in pomen z glasovi.

Pravo branje se začne, ko otrok spozna, da lahko sam dekodira tisto, kar je zapisal nekdo drug.

Otroka ne silimo, da bere na glas pred skupino. Glasno branje povzroča dodatne težave, ker je treba paziti na pravilno dihanje, natančno artikulacijo in je potrebno večje zaupanje vase. **Zgodnje branje je tiho branje ali pa branje z** učiteljico in zanjo. Glasno branje se začne uvajati, ko se otrok počuti varneje, ko zaupa vase. Takrat mu postane branje pravi užitek.

O pripomočkih in načinih spodbujanja pa kdaj drugič.

Vsa priprava na branje in pisanje se začne že v vrtcu, ko je otrok star **dve leti in pol.** Izkoristijo se razvojne faze, otrok v svojem tempu, brez pritiskov in z velikim veseljem pridobiva znanje, ki je trajno.

Vodili DAJTE NAM ČAS in POMAGAJ MI, DA NAREDIM SAM sta učence spremljali vse šolanje in veljata za vse otroke, še posebno za otroke s posebnimi potrebami. Le-ti bi vse te spontane načine urjenja v prijaznem, spodbudnem okolju nujno potrebovali že v predšolskem obdobju.

Moje izkušnje

Vsi otroci, ki sem jih v prvem razredu uvajala v prej naštete načine opismenjevanja, so izredno uživali. Na žalost nas je učni načrt grobo iztrgal iz pravih potreb otrok. Potrebovali bi najmanj leto neposrednih in posrednih vaj za pisanje in branje ter uživanje v pravljicah ter v igranju raznih vlog in igrah.

Breda Bedina,
prof. defektologinja
Osnovna šola Helene Puhar, Kranj

Vir: *Workshops fuer spontanes, aktives Lernen mit behinderten und nichtbehinderten Kindern und Jugendlichen in offenen Lernphasen – IfgL Kaul, Bad Wiessee*

POGOVOR S KNJIŽNIČARKO

KNJIGA

PRIJATELJICA V PROSTEM ČASU

V velenjskem Centru za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje imajo poleg drugega tudi knjižnico, v njej pa kakšnih tri tisoč knjig. Knjižnico vodi knjižničarka Lija Amon in z njo smo se pogovarjali.

Knjižnica pri vas deluje že veliko let. Koliko let in kako je nastajala, se širila?

L. A.: Začetki segajo v leto 1958, ko so začeli delovati prvi oddelki šole s prilagojenim programom v Šoštanju. Čez nekaj let so se ti oddelki preselili v rudarsko vilo na robu Velenja in tam je knjižnica našla svoj prostor v zbornici. Potem je bila leta 1976 postavljena sedanja zgradba Centra za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje. Knjig je bilo takrat manj in zato so prostor najprej znova dobile v zbornici, nato pa se je del knjižnice preselil v sedanjo glasbeno učilnico. Število knjig se je iz leta v leto večalo, potreben je bil večji prostor in leta 1987 je bil knjižnici dodeljen sedanji prostor. V knjižnici imamo večinoma knjige, ki so namenjene učencem in varovancem, strokovni del knjig, namenjen učiteljem, pa je še vedno v zbornici. V tej knjižnici delam že deset let.

Kdo so vaši bralci in kaj vse jim ponujate?

L. A.: Vsi učenci naše šole, vsi varovanci oddelkov in tudi varovanci Varstveno-delovnega centra Ježek so naši bralci. V knjižnici imamo leposlovna dela, za mlajše razne slikanice, pravljice, zgodbice. Imamo še video kasete, ki so namenjene učiteljem kot dopolnilno delo pri poučevanju, in tudi nekaj video kaset za razvedrilo učencu in varovancu. Imamo tudi avdio kasete in razno mladinsko literaturo, ki jo naši bralci prelistavajo in prebirajo. V strokovnem delu imamo knjige, ki so namenjene učiteljem, naročenih pa imamo tudi veliko časnikov in revij.

V Centru za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje je veliko različnih otrok, tudi otrok, ki jim knjige niso najbolj domače. Kako jim zbujate zanimanje zanje?

L. A.: Knjige res niso vsem domače, poseben problem je branje, zato zbujamo zanimanje na različne načine. Na nižji stopnji imamo pravljični krožek, pri katerem navežejo učenci prvi stik s knjigami. Takoj ob vstopu v šolo jih povabimo v knjižnico, jim jo predstavimo, da vidijo, da ni noben bavbav.

Potem jih v knjižnico povabimo še velikokrat, da knjige sami pregledajo, jih prelistajo, izberejo po svoji želji in presoji. O vsebini knjig se tudi pomenimo. Nekaj je spontanega branja, seveda pa je nekaj tudi usmerjenega branja, saj je treba prebrati knjige s seznama za domače branje. Pomembno vlogo pri navajanju učencev na branje imajo tudi njihovi razredniki.

Branje za bralno nalepko ali domače branje. Kako poteka izposoja knjiga zanj?

L. A.: Pri tekmovanju za bralno značko, v zadnjih letih je to tekmovanje za bralno nalepko, sodelujemo že trideset let, sedaj tudi varovanci oddelkov vzgoje in izobraževanja in Varstveno-delovni center Ježek. Knjižnica je odprta vsak dan. Učenci razredov nižje stop-nje se v knjižnici oglasijo enkrat na teden, pri urah slovenskega jezika pa se o knjigah po-govorijo. Ob tem nastajajo v sklopu domačega branja tudi literarne mape z naslovi knjig in ilustracijami na nižji stopnji in obširneje za-pisano vsebino knjig na višji stopnji. Učenci višjih razredov si sposojajo debelejše knjige, zato izposoja ni tako pogosta. Vsi – učenci od prvega do osmega razreda, varovanci od-delkov in Ježka – tekmujejo za bralne nalepke, v maju jim za nagrado in kot spodbudo za nadaljnje branje pripravimo slovesnost s kakšnim presenečenjem in takrat jim tudi podelimo nalepke. Tudi tako širimo krog bralcev.

Ali v vaši knjižnici poleg izposoje knjig poteka še kakšna dejavnost? Kaj imajo učenci radi?

L. A.: V času, ko je knjižnica odprta, so učenci večinoma pri pouku. Zato prihajajo v knjižnico največkrat organizirano. Kadar pa vendarle imajo kaj prostega časa, se v knjižnici radi udeležijo kakšnih družabnih iger, tudi video kasete si radi ogledajo, skupaj prelistamo mladinske revije, se o tem pogovorimo, včasih organiziramo tudi kakšen kviz. Knjižnica je večnamenski prostor, v njej se marsikaj dogaja, in tudi oddelek podaljšanega bivanja večkrat najde v njej možnost za sprostitev ob kakšnem filmu, risanki ali knjigah.

Knjiga je prijateljica duše. Ostaniva torej še pri knjigah. Kaj vse lahko da knjiga človeku?

L. A.: Knjige širijo naše znanje, besedni zaklad, izboljšujejo izražanje, razvijajo domišljijo, vedoželjnost. Knjige koristno in prijetno zapolnjujejo naš prosti čas. Mlajši se pri branju vživljajo v pravljične junake, se poistovetijo z njimi, starejšim pa knjige poleg razvedrila dajejo tudi praktične nasvete. Lahko rečem tudi, da knjiga človeka vzgaja.

Povejte še kaj o sebi. Koliko let že delate in prijateljujete s knjigami?

L. A.: Živim v Šoštanju, imam družino, moža Braneta in hčerko Barbaro, rada imam družbo in rada sem dobre volje. Sicer pa sem v knjižnici zaposlena že deset let, delam polovični delovni čas, tudi zaradi hčerke Barbare, ki obiskuje oddelek vzgoje in izobraževanja. Knjige imam rada že od otroštva. Vedno sem rada brala in sedaj berem, kolikor mi dopušča čas.

Kaj bi v zvezi s knjigami in branjem svetovali vsem, malim in velikim bralcem?

L. A.: Posegajte po knjigah in počnite to radi. Knjiga vas bo marsičesa naučila. Vsem obiskovalcem naše knjižnice želim, da bi še naprej tako pridno brali kot doslej. Vsakomur želim, da bi ga knjige spremljale od najnežnejšega otroštva na poti skozi vse življenje. Prvo knjigo naj bi otroku prebrali starši, mu predstavili slikanice, pravljice in pravljični svet, mu tako približali svet knjig in ga navadili na branje. Ljubezen do knjig je neprecenljiva popotnica za življenje.

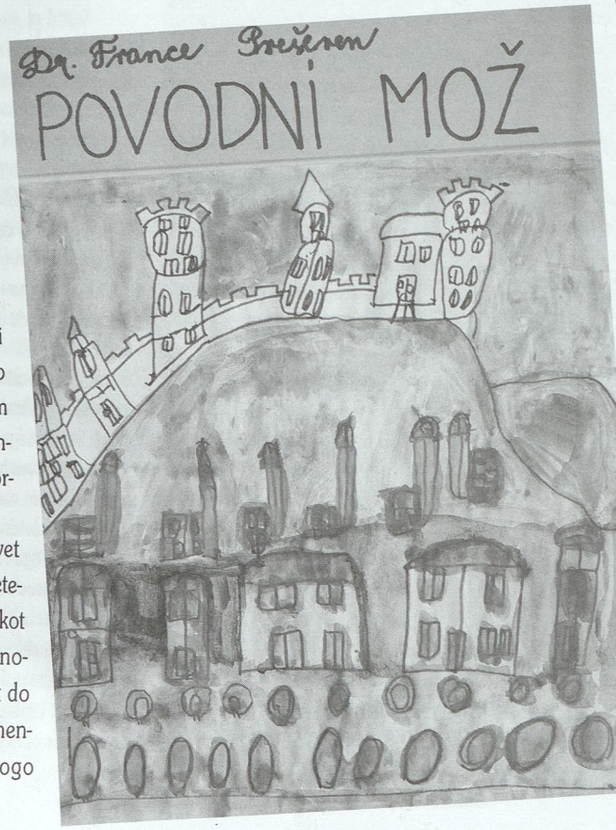
Dragica Marinšek

TUDI V ODDELKU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

BRALNA ZNAČKA

V Osnovni šoli Roje, šoli s prilagojenim programom delam v Oddelkih vzgoje in izobraževanja III. stopnje. Naši otroci in mladostniki z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in drugimi dodatnimi motnjami imajo ohranjene os-novne sposobnosti za razvoj socializacije, sporazumevanje, samooskrbo in zapo-slitev. Z vzgojo in izobraževanjem pa si pridobivajo znanje, spretnosti in navade, ki jih v ustreznih razmerah ohranjajo in se z različnimi dejavnostmi vključujejo v okolje, v katerem živijo. Vse oblike in metode vzgoje in izobraževanja morajo biti zastavljene tako, da vodijo k oblikovanju vzorca čim bolj navadnega, vsakdanjega vedenja, skratka k normalizaciji.

V moji skupini je devet otrok. Skupina je zelo heterogena, tako po starosti kot po psihofizičnih sposobnostih. Stari so od trinajst do dvaindvajset let, njihova mentalna starost pa je mnogo nižja. So živahni, razigrani, željni vsega lepega in dobrega; to jim svet ponuja. Vsi imajo večje ali manjše težave z govorom, kar jih ovira pri komunikaciji z okoljem, poguma pa jim ne vzame, kajti za sporazumevanje znajo ubrati tudi drugačne poti. Izredno radi sodelujejo pri vseh dejavnostih, ki potekajo v naši šoli, po svojih zmožnostih.

Na naši šoli vedno vključujemo v najrazličnejše aktualne dejavnosti tudi otroke iz oddelkov vzgoje in izobraževanja, kajti te dejavnosti jim omogočajo razvijanje sposobnosti stika in sožitja z okoljem. Tudi naš učno-vzgojni načrt je zastavljen tako, da sodelujemo na vseh šolskih proslavah. Ob tem se učimo kulturnega vedenja in predvsem uživamo v kulturnem programu. Pogosto sodelujemo tudi sami, seveda po svojih sposobnostih; to nam daje dober občutek, da nekako enakovredno prispevamo k šolskemu življenju, k utripu šole. Drugi učenci na šoli nas tako bolje spoznajo in sami vidijo, da znamo nekatere stvari opraviti zelo dobro. Če se le da, si program proslav priskrbim že vnaprej, da svoje otroke pripravim na tisto, kar bodo gledali ali poslušali. Prav vsega vedno pač ne razumejo, toda vse, kar je lepo, najde pravo mesto tudi v njihovih glavah in srcih. Proslav se radi udeležujejo in zelo uživajo v njih.

Posebno všeč so jim prave gledališke in lutkovne predstave v Lutkovnem gledališču v Ljubljani.

Vsa leta smo se na šoli udeleževali tudi podelitve bralne značke. Slovesnost je bila ponavadi pripravljena tako, da so nas ob tej priložnosti obiskali znani kulturni delavci (Jelka Reichman, Božo Kos, Andres Valdes, Berta Golob, Niko Grafenauer, Cveto Sever, klovnesa Eva Škofič Maurer), ki so znali prav prijetno poklepetati z nami in povsem svojevrstno predstaviti delo, ki ga opravljajo. Za tem so sledili dosežki bralne značke in vsi učenci, ki so si jo pridobili, so ponosno stopali na oder in prejeli zasluženo plačilo. Mi pa ne ... Otroci so me spraševali: Zakaj ne mi? Nekako sem jim poskušala razložiti, toda po njihovih očeh sodeč nisem bila preveč prepričljiva.

Toda - le zakaj ne tudi mi? Sledila sta naš skupni dogovor in sklep, da bo naslednje leto drugače.

V roke mi je prišla knjiga Kam naj se skrije Horacij? avtorice Linde Jenningen. Takoj se mi je zdelo, da bi bila ta zgodba zelo primerna za moje otroke, da jo bodo lahko dojeli na vse načine, zlasti pa da se bo vsebina globoko dotaknila njihovih src. Zlahka jo bodo podoživljali in jo tudi izrazili na več načinov, predvsem pa je pomembno, da knjiga vsebuje vzgojno sporočilo, ki ga je še kako treba upoštevati v življenju. Moj končni cilj je bil, da bi sodelovali pri bralni znački, seveda njim primerno. Z otroki se dogovorimo, da bo naše sodelovanje pri bralni znački takšno, da bomo vsebino knjige izrazili z risbo. Otroci tudi sami predlagajo, kaj in kako bi narisali, skupaj pa se odločimo za rešitev, ki vsem najbolj ugaja. Bralna značka pomeni za nas kar cel projekt, zgodbo moramo namreč dojeti z vsemi čutili. Delo poteka vse leto in na koncu smo zadovoljni z izidom, ki nam prinaša veselje, nas bogati in nam zvečuje samozavest.

Skupaj gremo v knjižnico, knjižničarka nas vedno prijazno sprejme in po najinem vnaprejšnjem dogovoru nas navduši za novo knjigo. Komaj čakamo na zgodbo. Zgodbo beremo po delcih, jo obnavljamo, dramatiziramo, se pogovarjamo o vzgojnih prvinah, opisujemo junake, z njimi trpimo, se veselimo in živimo. In ustvarjajo se podobe, ki jih potem vnesemo na risalni list, vsak svoj košček. Na koncu vse sestavimo skupaj in nastane čudovita celota - zgodba. In kar je najpomembnejše: vsak od otrok zna povedati zgodbo na povsem svoj način, njemu najbližji, zgodbo, ki so jo podoživljali v svojih srcih in izrazili tako, kot so edinole zmožni: likovno.

V Prešernovem letu pa smo bili tudi mi "na liniji" in smo se odločili za Povodnega moža. Tudi mi imamo radi dr. Franceta Prešerna. Vemo, kje se je rodil, poznamo njegovo rojstno vas in hišo, Ljubljano, kjer je živel, cerkev, kjer se je zaljubil, Julijino okence, kamor je s hrepenenjem zrl. Poznamo njegov spomenik v Ljubljani, kjer tudi mi radi posedamo in se pogovarjamo o njem. Občudujemo staro Ljubljano, vemo tudi, kje je pesnik pokopan, položili smo že nagelj na njegov grob v Kranju. Njegova zgodba o povodnem možu nas je zelo prevzela, močno smo se vživeli in likovno izrazili svoje občutke in doživljanje. Ko smo risbe že skoraj končali, smo vse skupaj odnesli pokazat našemu Ediju Skrtu, ki ima izostreno likovno oko in nam zna vedno najbolje in strokovno svetovati. Navdušen je bil, nam odkril še nekaj likovnih skrivnosti, ki smo jih z veseljem upoštevali, in na koncu smo samozavestno opremili prostor, kjer je potekala bralna značka.

Vsaki naši sliki smo dodali pripis in na steni se je prikazala cela zgodba o povodnem možu. Moji mladostniki pa so z veseljem in ponosom razlagali, kaj so ustvarili. Vsi so si zaslužili bralno značko in sreča je žarela na njihovih obrazih, ko so prejemali priznanja in čestitke.

Ta oblika bralne značke v oddelku vzgoje in izobraževanja je bila všeč tudi naši novi knjižničarki in zamisel je predstavila svojim kolegom knjižničarjem.

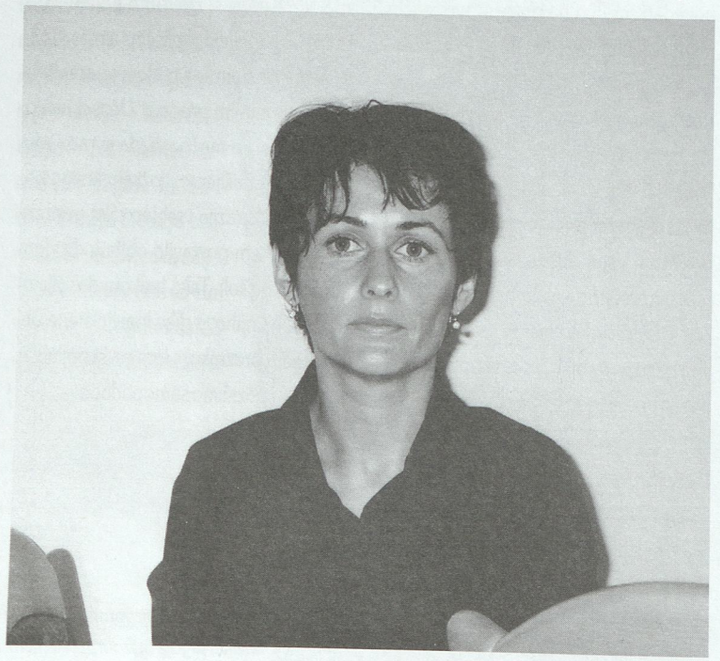
To je bilo že naše četrto leto bralne značke. Knjige si izbiramo poljubno, k izbiri nas napeljejo okoliščine ali čas. Knjigo sem in jo bom še s pridom uporabljala v učno-vzgojnem procesu. Učenci imajo tako ogromno možnosti, da si razvijajo ustvarjalno mišljenje, doživijo knjigo na vse načine, izrazijo vsebino njim primerno in se s tem postavijo ob bok drugim učencem na šoli. Tako tudi oni doživljajo uspehe, ko njihove slike krasijo stene ob kulturnem prazniku, s tem pa si najlepše oblikujejo pozitivno samopodobo.

Stanka Razpotnik, učiteljica
v Oddelkih vzgoje in izobraževanja III
Osnovna šola Roje

ZDAJ SMO KOT DOMA

Doslej smo poznali Dornavo po Zavodu dr. Marijana Borštnarja v lepi stari graščini. Pred tremi leti pa je zavod kupil stanovanje v bloku, v katerem sedaj živijo skoraj samostojno življenje štiri dekleta. Na Ptuju imajo še štiri taka stanovanja, kmalu pa bodo štirje oskrbovanci naselili še eno novo stanovanje.

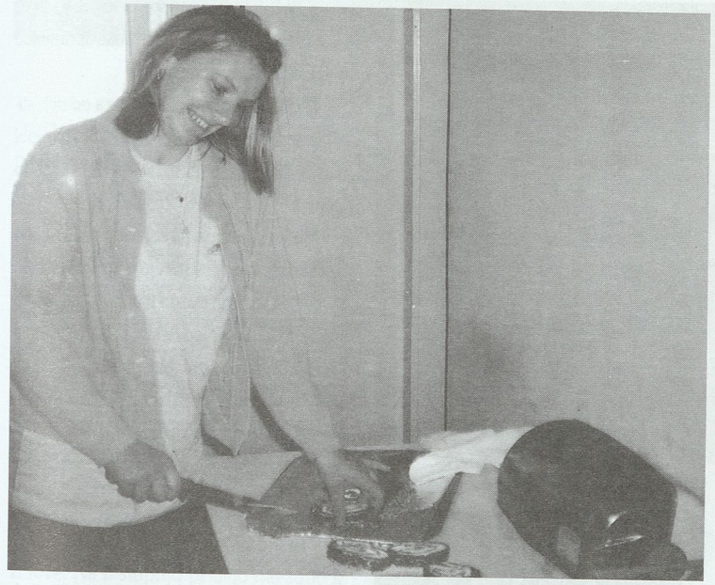
Prihodnje leto bo dornavski zavod praznoval Abrahama. Oskrbovanci zavoda, tristo petinsedemdeset jih je, so skoraj petdeset let živeli v stari graščini. Nekateri med njimi, posebno težko duševno prizadeti, so tam skoraj vse svoje življenje. Nekateri imajo svoj dom, drugi ga tako rekoč nimajo. Tako je bilo tudi s štirimi dekleti: Andrejo, Vesno, Majdiko in Danico. Toda ta dekleta zdaj imajo svoj dom, vsaj pravijo tako, da so zdaj, ko stanujejo v bloku sredi Dornave, tako kot doma. Imajo tudi svojo mamo, ki jo kličejo mati. **Frančka Slodnjak**, defektologinja, je drobna in mlada. Vsaj ena od njenih »hčera« je zanesljivo starejša od nje. Frančka je pred tremi leti zaorala ledino bivalne skupnosti v Dornavi.

ga. Frančka Slodnjak

S prebivalci bloka, pravi, ni bilo nobenih težav. Sicer pa jih ob nakupu stanovanja tudi niso nič posebej spraševali. Navsezadnje, kdaj pa ljudje sprašujejo sosede, če smejo kupiti stanovanje? Toda ti sosedje so priskočili na pomoč, ko so jim opremljali stanovanje, svetujejo jim tudi pri vrtnarjenju. Sicer pa imajo dekleta svojo Frančko, ki jim je na voljo kadar koli. Ena od deklet se spozna na telefoniranje z mobitelom. Če ne vedo, kako se kaka stvar skuha, jo pokličejo. Pokličejo jo, ko pridejo domov, da je ne bi skrbelo, kje so. Poskušajo jo posnemati in ravnajo se po njenih materinskih nasvetih. Frančka jim pove, kako se morajo vesti in oblačiti, da pri ljudeh ne bi zbujale nenaklonjene pozornosti, mogoče celo ljubosumja, saj so vse po vrsti prav čedne.

Andreja je najzgovornejša. Kot da bi bila pred kamero in mikrofonom vsak dan, se je namestila in povedala vse, kar smo jo televizijska novinarka in drugi spraševali. Tudi to, da jim sedanje bivanje v bloku v primerjavi z bivanjem v zavodu omogoča več prostora, več gibanja, pa tudi več miru. "Tu si določiš sam, kaj moraš narediti. Kar si določiš, to narediš.

Vesna

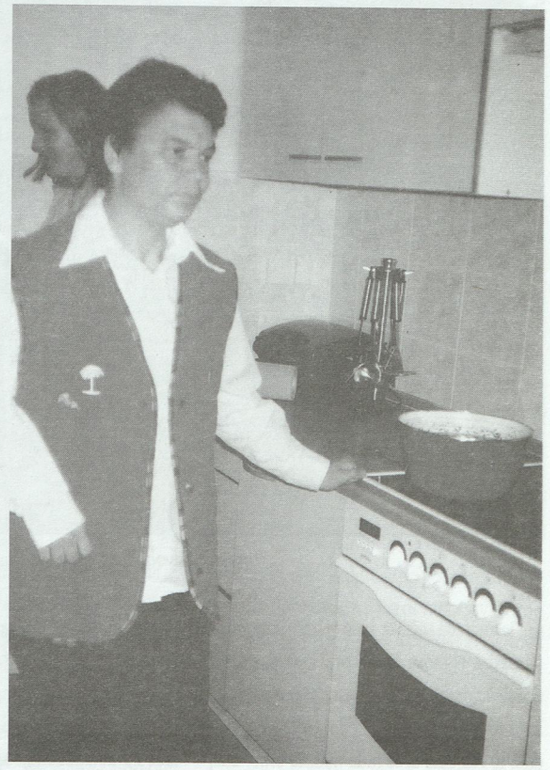
Če ne narediš, moraš narediti naslednji dan, ali pa delaš tako dolgo, da narediš." Sicer pa prosijo za pomoč. Frančka jim rada pomaga. Z njo rešijo vse probleme.

Vesna je med njimi najmlajša. Komaj dvajset let ima. Ne pozna na uro, a se uči in odlo-čena je, da se bo naučila. O tem ne dvomim, kajti naučila se je že prati v pralnem stroju. Na to je zelo ponosna. Tudi kuhati zna. V času našega obiska sta z Andrejo kuhali juho, pecivo pa je bilo že pečeno.

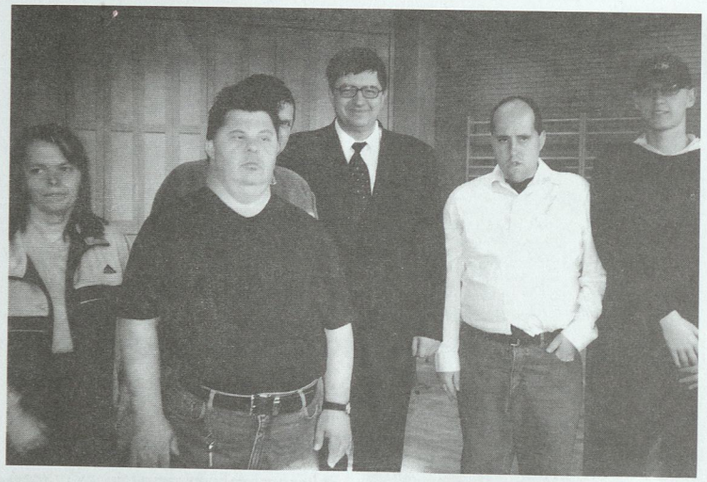
Majdika je pred leti na specialni olimpijadi postala prvakinja v plavanju. Ko se je z drugimi dekleti preselila v blokovsko stanovanje in ko so začele hoditi samostojno tudi v trgovi-

Majdika

Andreja

Minister Vlado Dimovski med varovanci

Direktor Zavoda mag. Milenko Rosić in ga. Zora Tomič

no, je začutila težavo, ki je takrat še ni znala ubesediti. Njihova "mati" pravi, da so se leto dni učile, kako naj bi z besedami povedale, kakšen problem imajo. Zdaj to znajo povedati. In Majdika bi se rada naučila brati. Zdaj ve, čemu v življenju rabi branje. Majdika, potrudi se, da boš prebrala, kaj pišemo o tebi in tvojih prijateljicah.

Danica lika in kuha. In da ne pozabim na muco. Tako kot znajo skrbeti za stanovanje, znajo skrbeti tudi za muco. Takoj ko so jo še čisto majhno dobile, so jo navadile uporabljati mačje stranišče v pesku.

Poskušam se spomniti, katera od njih štirih je naslikala tisto sliko, ki visi v dnevni sobi nad kavčem. Ne spomnim se, toda slika je zelo lepa.

Medtem ko smo si na Ptuju ogledali še drugo dekliško stanovanje, so se v novem dornavskem zavodu, ki je kakih dvesto metrov oddaljen od stare graščine, poleg deklet iz dornavskega stanovanja zbrali še prebivalci drugih bivalnih skupnosti s Ptuja: Zvezdana, Silvika, Biserka, Mirica, Slobodanka, Branko, Aleš, Peter, Srečko, Darij, Milan. Vsakdo je kaj povedal in vse sem lahko fotografirala. Ne bom izdala, kdo je v koga zaljubljen. Lahko pa povem, da peče Mirica dobre rolade, da je Aleš tako čeden, kot bi bil maneken, in da so vsi po vrsti zelo prijazni, vljudni in da se znajo v družbi lepo vesti. Direktor zavoda mag. **Milenko Rosić** in vsi zaposleni so lahko ponosni, da se znajo njihovi varovanci vrteti tudi v družbi takih ljudi, kot je minister za delo, dom in družino gospod **Vlado Dimovski** in še nekateri drugi ugledni gostje.

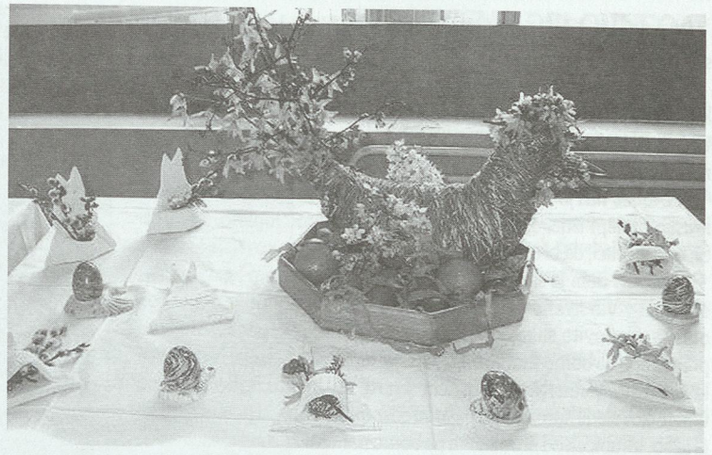
Ministrom se ponavadi mudi, toda gospod Dimovski je z državno sekretarko kar obsedel v dnevni sobi enega od stanovanj. Dekleta so postregla s pecivom, ministru pa so se usta raztegovala v zadovoljen nasmeh. Ugledna gostja gospa **Zora Tomič**, ki pozna podobne ustanove po svetu, meni, da je v Sloveniji skrb za osebe z motnjami v razvoju na zelo visoki ravni.

Ko smo si v Dornavi ogledali še nove prostore, v katere bodo kmalu začeli seliti še zadnje grajske prebivalce, je marsikdo med nami pomislil, da bi bilo zelo lepo, če bi tako poskrbeli tudi za povsem navadne in zdrave Andreje, Majdke, Danice, Aleše ... Meni pa je rojilo po glavi: "Le zakaj mora toliko otrok od doma in zakaj nekateri doma sploh nimajo?" Poznam odgovore. Vprašanje pa vseeno ostaja.

Tereza Žerdin

DOMŽALE

DAN ODPRTIH VRAT V OSNOVNI ŠOLI ROJE

Deževen dan je bil in hladen. Na hodniku pa nas je pričakala obložena miza, okrog razstava izdelkov, zraven pa še topla kava.

Potem ko smo oddali malčke v vrtec - razvojni oddelek, smo se odpravili v sosednji prostor. Oddelek vzgoje in izobraževanja I. Prijazne vzgojiteljice so nam pojasnile, da so oddelki vzgoje in izobraževanja namenjeni tistim otrokom s posebnimi potrebami, ki ne morejo slediti pouku v razredih s prilagojenim programom. Zato je večji del usposabljanja predvsem na I. stopnji namenjen vzgoji, seveda pa se otroci tudi izobražujejo, toliko kolikor kdo zmore. Na I. stopnjo pridejo navadno iz razvojnega oddelka in ostanejo tako dolgo, da obvladajo potrebne vedenjske norme in postanejo čim samostojnejši. Otroke je treba naučiti samostojnega oblačenja, obuvanja, hranjenja, uporabe stranišča, umivanja rok, zob ... Vsak otrok je posebnost zase in vsakemu se morajo približati njemu primerno. Napredek je počasen, zato je potrebno mnogo vztrajnega ponavljanja. Težko se naučijo pisanja in risanja, za nekatere je uspeh že to, da naredijo črto s pisalom. Zelo radi pa s posebnim svinčnikom rišejo na računalnik. Toda vzgojiteljice vztrajajo, da se kar čudimo, od kod jim potrpežljivost in dobra volja. Poudarjajo, da se nam ni treba sramovati svojega otroka, samo drugače je treba ravnati z njim, mnogo več truda zahteva od nas, da doseže v življenju največ, kar zmore. To je pač križ, ki si ga morajo starši naložiti in ga nositi pogumno, brez slabe vesti.

Potem si ogledamo še oddelek III., to je zadnje stopnje. Tu so otroci že toliko usposobljeni, da se pripravljajo na samostojno življenje. Nekateri imajo manjše ali večje težave z govorom. Imajo mnogo praktičnega pouka v tehnični delavnici in kuhinji, kjer se usposabljajo pod mentorjevim vodstvom. Na ogled so bili njihovi izdelki: prtički, narodne noše, prelepi leseni kozolci, makete, izdelki iz gline, poslikane svilene rute in še in še. Sodelujejo na različnih slikarskih razstavah in so dobri športniki.

Program vzgoje in izobraževanja zajema razvijanje samostojnosti, splošno poučenost, gibalno in športno vzgojo, glasbeno-ritmično vzgojo, likovno in delovno vzgojo. Zelo veliko hodijo na ekskurzije, tako da si vsako stvar ogledajo v naravi.

Na šoli imajo zaposlene tudi psihologinjo, logopedinjo in fizioterapevtko, ki se še dodatno ukvarjajo z otroki, vsaka na svojem področju. Ob pogovoru z logopedinjo me je zanimala prihodnost devetletne osnovne šole, predvsem pa prizadevanja, da bi šole s prilagojenim programom ukinili in da bi poučevali vse otroke skupaj. Povedala mi je, da so se v Evropi odločili za to že pred dvajsetimi leti in da se sedaj vračajo k prejšnjemu sistemu. Pravi, da tej težnji ne nasprotuje in da bi bilo to celo dobro za normalno razvite otroke, saj bi tako spoznali drugačnost. Drugačni otroci pa bi bili lahko kaj hitro odrinjeni in prikrajšani, če se jim ne bi dodatno posvečali.

Seveda ima šola tudi popolno osemletko, kjer se učenci učijo po prilagojenih programih in lahko tudi nadaljujejo šolanje.

Na hodniku, ob kavi, srečam ravnateljico. To je mlajša gospa, polna energije in načrtov. Med drugim bi rada učencem omogočila tudi spodobno garderobo, ki jo imajo sedaj kar na stopnicah. Zunaj šole bi rada uredila pokrit predprostor, zavarovan pred vsiljivci, ki delajo škodo. Zanima me tudi, v kakšnem finančnem stanju je šola. "Nekako se izide," mi pove. V to šolo hodijo učenci iz več občin, rejenci so iz vse Slovenije. Občine bolj ali manj redno plačujejo svoje obveznosti glede na število njihovih otrok. Posebno je pohvalila našo občino in poudarila, da z župani lepo sodeluje. Nekaj denarja dobi šola tudi od donatorjev.

Tako je torej Osnovna šola Roje tudi naša šola.

Marko Cerar,
oče otroka
iz Razvojnega oddelka Osnovne šole Roje

SEVNICA

DOBILI SMO SLIKO

Zgodilo se nam je nekaj zelo lepega. Radi bi, da bi tudi drugi delili srečo z nami.

Rotary klub Čatež je organiziral koncert, da bi z denarnimi prispevki pomagal članom Sožitja Posavje. Na koncertu je bila tudi likovna ustvarjalka iz Krškega gospa Jožica Petrišič. Spoznala je društvo Sožitje in nam podarila sliko.

Povabila nas je na obisk. Spoznali smo čudovito osebo. Njen dom krasijo prelepi izdelki, ona sama pa izžareva samo toplino. Naš Joži Štricelj je rekel, da bi ostal kar pri njej.

Podarila nam je sliko Mati z otrokom. Obljubila nam je, da nas bo obiskala v Varstveno-delovnem centru. Vsi se že veselimo njenega obiska. Čudovito slika, kipari in izdeluje mnogo lepega, zato smo prepričani, da bomo skupaj z njo naredili tudi mi kaj takega. Njena slika krasi prostor v Varstveno-delovnem centru. Vsi upamo, da bo še kdo od umetnikov sledil humanemu dejanju gospe Jožice, saj bi potem naredili dražbo, izkupiček od prodanega pa bomo namenili za uresničitev naših sanj. Radi bi imeli bivalno skupnost.

Gospe Petrišičevi se iskreno zahvaljujemo. Še posebna zahvala pa velja članom Rotary kluba iz Posavja za njihov vsakoletni prispevek, predvsem pa zato, da nas tudi zaradi njihove humanitarne dejavnosti ljudje spo-znavajo in spreminjajo svoj odnos do drugačnih ljudi.

V imenu članov društva Sevnica
Berta Logar

RADOVLJICA

BELI TEDEN

Otroci iz Oddelkov vzgoje in izobraževanja Osnovne šole Antona Janše v Radovljici so šolo v naravi preživljali na Pokljuki. Teden smo poimenovali beli teden, teden veselja na snegu! Otroci so tekli na smučeh, se sankali in se poskušali v alpskem smučanju. Vadili so z velikim navdušenjem. Zimske dejavnosti smo prilagodili glede na sposobnost otrok, vseh teh športov pa smo se učili z igro. Igra je sredstvo za razvedrilo ter sredstvo za ohranjanje zdravja, ima pa tudi uporabno vrednost kot sredstvo vzgoje in učenja za bolj kakovostno življenje.

Zimovanje smo končali s tekmami, na katerih smo bili vsi zmagovalci!

Zahvaljujemo se vsem donatorjem, ki so pokazali razumevanje. Hvala, ker ste nam po svojih zmožnostih pomagali, da smo otrokom omogočili udejstvovanje v športu.

Drugačnost, ki povezuje posebne potrebe in športno dejavnost, je zagotovo sestavni del športne kulture, tudi naše! V življenju je drugačnost bodisi prednost bodisi težava, odvisno od tega, kako gledamo nanjo! Sprejeti moramo izziv!

V imenu Osnovne šole Antona Janše
Eva Jekovec

Od leve proti desni: predsednica Sožitja Sevnica Berta Logar, varovanec VDC Jože Staroveški, slikarka Jožica Petrišič in varovanec Jože Štricelj.

GROSUPLJE

IZOBRAŽEVALNO-SPROSTITVENI REKREATIVNI SEMINAR

Društvo Sožitje je tudi v letošnjem letu organiziralo izobraževalno-sprostitveni rekreativni vikend seminar, ki je potekal od 19. do 21. aprila na Ptuju.

Seminarja smo se udeležili tudi varovanci kluba Čukec in Panda, Anica Zajec, Marija Zaletel, Nataša Ostanek, Jani Kastelic, Nastja Bučar, Uroš Kocman, Toni Bojč, Sašo Zrnec in Jože Šiška ter spremljevalke Mili Zidar, Lojzka Potrpin in Katarina Drobnič.

Do Ptuja smo potovali skupaj z ljubljanskimi varovanci. Tam nas je že čakalo osebje mladinskega doma Štrk. Bili smo utrujeni, zato smo se kmalu odpravili k počitku. Zbudili smo se v sončno jutro in se po zajtrku odpravili v ptujski minoritski samostan, kjer smo si ogledali razstavo dobrot slovenskih kmetij in tudi pokusili marsikatero dobroto. Ob tem nas je zabavala godba na pihala, ki so jih otroci tudi dirigirali in zaplesali ob glasbi. V popoldanskih urah pa smo se v posebni telovadnici preskusili v plezanju po plezalni steni ter streljanju z lokom. Otroci so se brez strahu pogumno pognali po steni ter ciljali v tarčo in bili pri tem izredno uspešni. Za svoj trud in pogum so bili tudi nagrajeni s priznanji. V večernih urah smo se pripravili in polepšali za ples, ki je trajal do poznih večernih ur.

Naslednji dan smo se po zajtrku odpravili v Moravske toplice, kjer smo preživeli zabavne in mokre trenutke. Preskusili smo tobogan, vodno aerobiko ter vse vrste masaž. Bilo je zelo prijetno.

Ko smo se odpravili proti domu, so bili otroci kljub utrujenosti polni energije in najrazličnejših vtisov. Konec tedna, ki so ga preživeli s prijatelji, jim je popestril in polepšal njihov vsakdanjik. Izražali so željo po vnovičnih podobnih dogodkih. Kako malo je potrebno za polepšanje in popestritev življenja otrokom s posebnimi potrebami, ki jim taka in podobna doživetja pomenijo zelo veliko. Že ta trenutek se veselijo nadaljnjih podobnih doživetij, zato jim poskusimo to tudi omogočiti.

Katarina Drobnič

MOZIRJE

IZKUŠNJE IN DOŽIVETJA IZ VARSTVENO-DELOVNEGA MOZIRJE

Uporabniki Varstveno-delovnega centra Mozirje smo svoje starše letos ob prazniku povabili v rudnik. Dan žensk smo razširili na dan staršev, saj menimo, da sta za zadovoljstvo, harmonijo in srečo potrebna oba.

Dan smo preživeli v rovih. Sprehajali smo se po njih in spoznavali življenje rudarjev v več stoletjih. Zaradi skrbnih vodnikov nas ni bilo strah ne eksplozij in ne tresenja.

Prilegla se je tudi prava rudarska malica. Pogostitev smo nadaljevali v prostorih Varstveno-delovnega centra, kjer smo se že ves teden pripravljali na prihod staršev. Ob lastnih kuharskih stvaritvah smo staršem predstavili novosti, ki so se dogodile po zadnjem srečanju. Ob slovesu smo jim podelili del narave in z njim trenutkov, ki smo jih skupno preživeli ob nabiranju zvončkov, mačic in trobentic. Vemo, da je cvetje najlepše tam, kjer raste, zato so bili šopki simbolični. Svojo naklonjenost cvetju pa smo letos pokazali tudi na pustni prireditvi, kjer smo se simbolično povezali v šopek marjetic.

Nove kuharske in ustvarjalne zamisli pa smo nabirali v gasilskem domu Okonina, kjer so svojo razstavo podaljšali nam v čast in spodbudo. Hvala jim za razumevanje. Obisk smo sklenili z družabnim srečanjem v Športnem centru Prodnik.

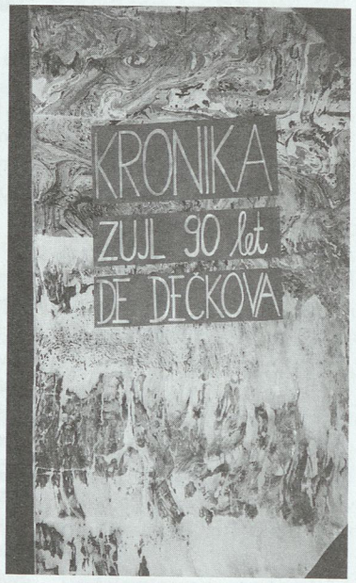

Gojenci Varstveno-delovnega centra Mozirje.

LJUBLJANA

MLADOST PRI DEVETDESETIH

Moja mama in Zavod Janeza Levca, v katerem je bilo nekoč moje delovno mesto, imata nekaj skupnega. Oba sta dopolnila častitljivih devetdeset let. Sicer pa se zelo razlikujeta. Moja mama je betežna starka, za Zavod pa bi lahko rekli, da je v najlepših letih. Vsaj videti je bilo tako. Toliko programa, kolikor so ga pripravili "Levčevi" ob svojem jubileju, prenesejo le mladostni jubilanti.

Začelo se je decembra 2001 z izidom koledarja Človek in družba. Opremili so ga s slikami, ki so jih narisali učenci šole. V istem času so v ljubljanski Mestni hiši razstavili izdelke. Letošnjega februarja so razstavili izdelke na Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport. Aprila je bil strokovni simpozij na temo Vzgoja in izobraževanje otrok z motnjami v razvoju včeraj, danes, jutri. Z referati so sodelovali povabljeni strokovnjaki s področja posebne skrbi in varstva oseb s posebnimi potrebami ter strokovni delavci Zavoda Janeza Levca. Naslednja dva dneva je Ljubljana gostila 12. republiško glasbeno revijo Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo. Nastopale so glasbene, pevske in plesne skupine iz vse Slovenije.

V istem mesecu so se zvrstili dnevi odprtih vrat po vseh enotah Zavoda, najprej v Domu in Varstveno-delovnem centru Knjigoveznica na sedežu ustanove, Karlovški 18. V Domu so v mladinski delavnici predstavili Sestavljalnico posnetkov naših duš, šest posnetkov enega filma z mozaikom življenja in dela v Domu, gradili so hišo sreče in s filmom prikazali njihovo življenje. V knjigoveznici so razstavili, kar izdelujejo, pokazali so, kako se ročno vežejo knjige po stari metodi, kaj je lepljenje "šubrov" in škatel.

Videlo pa se je tudi, da jim je v delavnicah zelo tesno in da bi radi večje prostore.

Naslednji dan so na enoti osnovne šole s prilagojenim programom na Levstikovem trgu tekmovali v kvizu Lepo se je učiti na Levcu, predstavili so se z glasbeno-dramskim programom, pokazali so svoje izdelke in njihovo nastajanje. Šola na Dečkovi je pripravila imenitno prireditev za obiskovalce in imeniten stenski album. Ko ga bodo zložili skupaj, ga dva ne bosta mogla dvigniti, saj bo v njem zgodovina za celih devetdeset let.

V Oddelkih vzgoje in izobraževanja v Jaršah so se predstavili z razstavo izdelkov in video projekcijo in prikazali potek vzgojno-izobraževalnega dela na treh razvojih stopnjah, v splošni poučenosti, interesnih dejavnostih in delovni vzgoji.

Mestna hiša je nato teden dni spet gostila razstavo, vrhunec dogajanja pa je bila slavnostna akademija na ljubljanskem gradu, kjer so poleg skupin otrok iz Zavoda Janeza Levca nastopali še gostje iz različnih krajev Slovenije in otroci s posebnimi potrebami iz Celovca. Program se je začel na balkonu grajskega stolpa, nadaljeval pa na dvorišču, na obzidju, v eni in drugi dvorani, pa spet na dvoriščnem odru. Obiskovalci smo nastopom komaj sledili. In medtem ko smo se premikali z enega mesta na drugega, smo se srečevali nekdanji sodelavci, kolegi z različnih ustanov, znanci in prijatelji. Bilo je prijetno srečanje.

Vesela sem bila, da sem bila nekoč del te velike druščine. Pravzaprav sem čutila, da sem še vedno del nje in da bom to še vnaprej.

Častitljiva dama je pri devetdesetih polna življenjske moči pa tudi modrosti. Naj taka tudi ostane.

Tereza Žerdin

ZBILJE

NAREDILI SMO EKO KUVERTE

Dva dni pred uradnim dnevom Zemlje smo se tudi v skupnosti Barka odzvali povabilu Kulturnega društva Zbilje in predstavili svojo ekološko delavnico našim sokrajanom.

Prve priprave so se začele že z izdelovanjem plakatov – vabil. Med risanjem, barvanjem, lepljenjem in izrezovanjem smo se pogovarjali o čisti vodi, ugašanju luči v straniščih, sekanju dreves ... Otrokom in staršem smo želeli pokazati, kako lahko iz starega časopisnega papirja naredimo "reciklirane" kuverte in da znamo to narediti tudi mi.

Že v petek smo na našo delavniško mizo znosili vse potrebščine: plastificirane prte, banjice, lepilo, različne barve, kuvertni model in seveda star časopisni papir. Da le ne bi česa pozabili!!!

Sobotno jutro se je še umivalo v kapljah odhajajoče nevihte, ko smo zložili stvari v kombi in se odpeljali v dvorano – našo začasno delavnico. Tokrat smo prelaganje ponovili v nasprotni smeri in kmalu je bilo vse pripravljeno za prvi poskus. Obiskovalcev pa od nikoder. So se ustrašili dežja? O, ne, kar naenkrat so prišli. Manjši in večji otroci, nekaj očkov in seveda mam. Irena jim je pokazala, kako natrgati papir na ravno pravšnje koščke. Kristjan je bil mojster "miksanja" (s čisto pravim kuhinjskim mešalnikom) in priprave časopisne kaše. Rok nam je prišel na pomoč pri demonstraciji "vlivanja" kuvert v model. Končni postopek je predstavila Maja, ko je posušen papir zložila in zlepila v kuverto.

Seveda na koncu ni manjkalo kandidatov za samostojno izdelavo ekokuverte. In prav vsem je že prvič uspelo! Bravo mi!

Naše kuverte so nekaj posebnega, ker smo jih naredili sami. Pa še kakšno vejo bodo pustili rasti – čeprav samo do naslednje sečnje.

Mateja Tomšič
Varstveno-delovni center Barka

Še nekaj vtisov

V soboto smo bili v delavnici. Bili smo tam, kjer imamo telovadbo – ob Zbiljskem jezeru. Delali smo medvedke iz papirja. Všeč mi je bilo.

Irena Jazbar

S Kristjanom sva jedla čipse. Medveda sem risal iz kartona. Kuverte sem delal. Iz mase iz starega časopisnega papirja. Kristjan ga je dal v vodo, potem v mikser in ga zavrtel. Potem smo vse stresli v posodo.

Rok Drobne

Jaz sem bil zadolžen za slikanje. Zunaj so delali laboda iz starih kartonov. Noter pa so delali medvede in grdega račka. Na drugi mizi so imeli steklenice – so lepili vrvice okoli. Tretja je bila pa naša – s kuvertami. Zunaj so še pekli kokice in kuhali kakav. Vsak je lahko nesel domov plakat s sovo ali čukom.

Stane Grandljič

Z Matejo sva "gibali" kuverte, dajali nalepke nanje. Sem šla pogledat ven, so delali velikega laboda. Veliko je bilo otrok, ki so prišli gledat.

Maja Beden

KLUB ŽUŽEMBERK

SONCU IN MORJU NAPROTI

Pomlad. Čas ljubezni, sreče, veselja, načrtov in pričakovanj. Zunaj pa je slika čisto drugačna. Dnevi so dolgočasni, hladni, deževno vreme pa, kot da se še kar ne more ali pa noče posloviti. Le kako bi razbili to enoličnost? Seveda, pojdimo na morje. To je bila ideja našega zadnjega aprilskega druženja v klubu Žužemberk.

Od ideje smo hitro prešli k izvedbi. Naše želje smo prenesli gospe Ani Bevc, le-ta pa upravi Sožitja, kjer so nam velikodušno prikimali.

IZLET

Zjutraj smo šli na izlet ob 7.15. Ogledali smo si soline. Potem smo imeli dobro kosilo. Šli smo v Piran, kjer smo si ogledali ribe in hobotnice. Vse so bile zanimive. Imeli smo se lepo. Ogledali smo si tudi ladje. Lepo sem se imela, še posebno zaradi naše nove spremljevalke Tamare.

Danica

Cilj izleta: Slovensko primorje.

Vsi navdušeni smo poskakali v kombi, še zadnjič pomahali domačim v pozdrav, pogledali v nebo, ki zopet ni obetalo nič prijaznega in se odpeljali. Nekateri so se pogovarjali, drugi smehljali, tretji pa zvedavo opazovali avtomobile, ki so švigali mimo. Prvi postanek je bil kar na počivališču ob avtocesti, odkoder se je odpiral prelep razgled na Izolo, staro ribiško mesto. Ko smo se okrepčali in si pretegnili noge, smo pot nadaljevali proti cilju: ogledu solin. Prečkali smo slovensko mejo, pred nami se je že kazala Hrvaška. Kam pa sedaj? Danica in Andrej, ki sta bila že v solinskem muzeju in naj bi bila "vodnika", sta vozniku predlagala, naj nemudoma zavije desno. Carinik nam je sicer nekaj kazal z roko, toda Milka je pomislila, da nas pozdravlja, in mu je vljudno pomahala nazaj ter se mu prisrčno nasmehnila. Pot je bila slaba, kolovozna, na sredi vinograda pa se je tudi končala. Složno smo ugotovili, da to ni tisto, kar iščemo. Odpeljali smo se do glavne ceste in poskusili pri naslednjem odcepu. Pot je bila prava. Krajinski park Sečoveljske soline.

Na izletu v soboto smo si ogledali primorski del Slovenije. Najprej nas je pot vodila na ogled solin. To so posebna zbirališča soli. Ogledali smo si tudi muzej, kjer sem si kupila spominek. Obiskali smo akvarij v Piranu. Skratka, na Primorskem ne primanjkuje morja, sonca, prijaznih ljudi in soli. Na izletu je bilo prijetno.

Milka

Sol. Dragocena začimba, zaradi nje so se vojskovali, bili prijatelji in si izkazovali gostoljubje. Tudi sami smo ga bili deležni obilo. Nad nami so krožile raznovrstne ptice. Zamisel se je porodila kar sama od sebe. Letališče Portorož. Manjša potniška, zato pa toliko bolj pisana letala. No, Jože je ugotavljal, da nima časa, da bi se vozil z njimi, saj ga šofer Uroš že čaka v kombiju. Pot nas je vodila do Lucije. Ob obalni sprehajalni poti, med šumenjem morja in po čistem svežem zraku smo prispeli do Portoroža in na Beli Križ.

V Piranu smo si ogledali Tartinijev trg, v akvariju pa morski svet zaliva. Izlet smo končali z obiskom Strunjana, kjer je sledila "pokušina" morja. Za nekatere prostovoljno, za druge pa po naključju, saj je bilo morje kar precej vzvalovano. Tega se je najbolj razveselila Anita, ki je vse skupaj opazovala iz varne razdalje. Njene iskrice v očeh in glasni smeh sta povedala svoje.

Sonce je že zahajalo na obzorju, lica naših prijateljev pa so žarela še dolgo v noč. Domov smo se vrnili vidno utrujeni, a zadovoljni.

Naša srca so se napolnila s prijetnimi vtisi, ki jih želimo deliti z vsemi, še posebno pa s tistimi, ki so nam omogočili preživeti tako čudovit dan. Hvala.

Vodja Vilma Marčinko

SLOVENSKA BISTRICA

PEDAGOŠKE DELAVNICE

Oddelek vzgoje in izobraževanja v Slovenski Bistrici deluje v okviru Osnovne šole Minke Namestnik - Sonje od leta 1991/92. Konec istega leta pa je odprl vrata še oddelek za otroke s kombiniranimi motnjami.

Danes imamo tri kombinirane oddelke, v katere je vključenih dvaindvajset otrok. Vzgojno-izobraževalno delo poteka po posebnem programu za otroke in mladostnike z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Delo zahteva neprenehno urjenje in utrjevanje, da bi se že pridobljene dejavnosti obdržale na doseženi ravni. Vsak otrok v oddelku je osebnost zase, naša naloga in dolžnost je najti poti in način, da se bo razvijal v skladu s svojimi sposobnostmi in zmožnostmi.

V oddelkih iščemo pomoč staršev pri spoznavanju njihovih otrok, pri vzgojnem vodenju in pri izpeljavi določenih nalog. Starši so torej v vseh formalnih in neformalnih srečanjih bolj ali manj potrebni. Vzajemno sodelovanje velikokrat preraste v svetovanje in izobraževanje staršev, hkrati pa tudi nas samih.

Možnosti za sodelovanje šole s starši je veliko. Koliko in kako jih bomo pritegnili, pa je odvisno od vsebinske zasnove, primernosti, odprtosti in življenjskosti šole.

Tako si že nekaj let v letne delovne načrte vnašamo raznovrstne pedagoške delavnice za starše, ki so vezane na določeno temo in letni čas. Organiziramo jih ob novem letu, pustu, materinskem dnevu, za veliko noč ... Starši tako z učiteljevo pomočjo spoznajo in vidijo, kaj in koliko njihov otrok zmore, kaj in koliko se lahko nauči, koliko sodeluje in se odziva, kaj in koliko lahko od njega pričakujejo.

Zadnjo pedagoško delavnico smo pripravili na temo Pust. Starše smo presenetili s kratkim programom. Barbara je zapela ljudsko pesem Hopsasa risasa ..., Nina je prebrala sestavek o pustu, najstarejši so povedali o ljudskih šegah in vsi skupaj so zapeli in plesali na pesem Romane Krajnčan Pust se pelja ...

Bili smo glasni, pustno razpoloženi in delovni. Skupina najmlajših je iz napihnjenih balonov in kolažnega papirja oblikovala klovne, druga skupina je pripravljeno osnovo (kaširani metulji iz papirja) poslikala, tretja pa je izdelovala pustna pokrivala.

Starši so si vzeli čas, pozabili na uro, prepustili so se vodenju in delu. To ni bil zavržen čas, temveč dajanje otroku, ki je vsem prineslo tiho zadovoljstvo.

Sonja Tarča, profesorica defektologinja

VIPAVA

OBISK MOTORISTOV SEVERNOPRIMORSKE REGIJE

V Centru nenehno skrbimo, da imajo naši učenci zagotovljene kar najboljše možnosti za učenje in delo, hkrati pa poskrbimo, da sta učenje in usposabljanje raznolika. Pouk poteka v učilnici, v dnevni sobi, kuhinji, telovadnici, na dvorišču, v različnih življenjskih okoljih ...

S pestrim izborom interesnih dejavnosti pa poskrbimo za prosti čas učencev, ki je namenjen razvedrilu, razvoju osebnosti in učenju za življenje.

Obisk skoraj petdesetih motoristov severnoprimorske regije sodi v okvir prometne vzgoje, spoznavanja prometnih sredstev, sklepanja prijateljstev z novimi ljudmi in navsezadnje tudi novo izkušnjo. Prijazni fantje in dekleta so razkazali svoje konjičke, dovolili in pomagali, da so se učenci povzpeli nanje, najpogumnejše pa so v spremstvu policije popeljali po Vipavi.

Za vse je bila to prva vožnja s težkim motorjem. Ni mogoče opisati navdušenja in hvaležnosti otrok, ki so jim motoristi namenili svoj prosti čas in z razumevanjem drugačnosti dokazali, da imajo poleg poguma tudi veliko srce ...

Zdenka Fučka

Navdušenje ob srečanju z "jeklenim konjičkom".

PTUJ

ARHIMIR NAS JE POPELJAL SKOZI PRETEKLOST

Učenci Osnovne šole dr. Ljudevita Pivka na Ptuju radi spoznavajo svoje mesto. Ptuj ima kot najstarejše mesto v Sloveniji bogato zgodovino. To davno preteklost naši učenci spoznavajo v šoli pri pouku, še veliko zanimivejše pa je vključevanje v razne pedagoške programe, ki jih pripravlja Pokrajinski muzej Ptuj. V delavnicah potujejo v preteklost Ptuja in drugih narodov. Da je potovanje čim bolj raznovrstno, zanimivo, poučno, sproščeno in zabavno, skrbi muzejska pedagoška služba.

Naši učenci so spoznali, da muzej ni le resna ustanova, v kateri hranijo stare predmete in proučujejo zaprašeno preteklost, temveč da je obisk muzeja lahko zabavno popotovanje skozi stoletja, na katerem nam izvirni stari predmeti pripovedujejo svoje zgodbe.

Kustodinja pedagoginja Metka Strgar je naše učence povabila, naj sodelujejo na slovesnosti ob odprtju nevsakdanje razstave Arhimir te popelje skozi preteklost, ki prihaja iz Arheološkega muzeja v Zagrebu. Kulturni program so pripravili naši učenci, skozi razstavo pa je popeljala njena avtorica Mila Škarić, ki je razstavo naredila posebej za otroke. Arhimir je maskota njihovega pedagoškega oddelka. Svoje mlade prijatelje je popeljal skozi muzej, kjer jim je s pomočjo plakatov, nalepk, stripov, videoposnetkov predstavil muzej in razstavljene predmete. Naučil jih je pisati hieroglife in jim razložil, kako so ljudje v starih časih izdelovali sekire iz kamna, kdo je arheolog in še druge zanimivosti.

Razstava je primerna tudi za slepe in slabovidne, saj je vsak predmet opisan še z Braillovo pisavo, opremljen z veliko povečavo na fotografiji, ob nekaterih pa so na voljo tudi povečevalne leče. Ker so razstavljeni duplikati, je predmete mogoče tudi otipati.

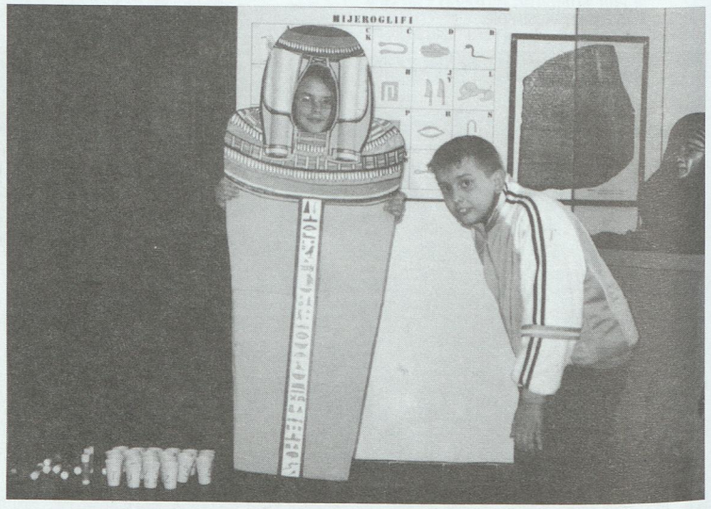
Z veseljem lahko ugotovimo, da učenci lahko razumejo tudi težje vsebine, kot so zgodovina, arheologija, če so predstavljene ustrezno in zanimivo. V Pokrajinskem muzeju Ptuj se trudijo, da je obisk muzeja s pomočjo učnih listov, pobarvank, pravljic, likovnih delavnic ter predmetov, ki jih smejo preskusiti, za otroke prava pustolovščina, pri kateri pridobivajo znanje.

Naši učenci lahko sodelujejo v naslednjih programih: Na gradu je bilo življenje, Svet glasbil, Zgodbe o tradicionalnih pustnih maskah, Arheologija za najmlajše, Ptuj – starosta slovenskih mest. Hvaležni smo, da lahko sodelujemo z našimi sosedi, predvsem s pedagoškim oddelkom na Ptujskem gradu.

Zdenka Kokol, profesorica defektologinja,
Osnovna šola dr. Ljudevita Pivka, Ptuj

Franci uživa na potovanju z Arhimirjem

Barbara in Nejc odkrivata bogato preteklost

- Cestna taksa
- Navzočnost invalida v vozilu
- Invalidski voziček
- Dodatek za nego otroka

■ VPRAŠANJE:

Kljub temu da je triindvajsetletni sin težko duševno in telesno prizadet, nam pri registraciji avtomobila niso hoteli priznati oprostitve plačila cestne takse. Kako to?

■ ODGOVOR:

Oprostitev plačila letnega povračila za uporabo cest velja za vse osebe z zmerno, težjo ali težko telesno ali duševno prizadetostjo.

Navedli ste premalo podatkov za točen odgovor. Mogoče je namreč, da v vašem primeru osebni avtomobil ni bil kupljen na sinovo ime ali pa, da ima osebni avtomobil prostornino motorja večjo od 1800 cm3.

V teh dveh primerih Uredba o določitvi letnih povračil za uporabo cest, ki jih plačujejo uporabniki cest za cestna motorna vozila in priklopna vozila, ne predvideva oprostitve plačila letnega povračila za uporabo cest.

■ *VPRAŠANJE:*

Ali je še potrebna navzočnost invalida v vozilu, če je vozilo kupljeno na njegovo ime?

■ ODGOVOR:

Zakon o prometnem davku je prenehal veljati 1. 7. 2000 in s tem so prenehala veljati tudi vsa določila za avtomobile, ki so bili kupljeni po takrat veljavnih določilih (med drugim tudi triletni rok za odprodajo vozila in uporaba vozila samo za prevoz invalida).

Od 1. 7. 2000 velja Zakon o davkih na motorna vozila, v katerem je določba, da ni potrebna obvezna navzočnost invalida v motornem vozilu. V invalidovem imenu lahko vozijo motorno vozilo starši, skrbnik ali osebe, ki imajo pisno pooblastilo upravičenca, njegovih staršev ali skrbnika.

■ VPRAŠANJE:

Hčerka je težko duševno in telesno prizadeta in je na invalidskem vozičku. Ali je mogoče, da bi dobila še en invalidski voziček, ki bi ga imela doma, ko jo pripeljemo ob koncu tedna domov? Med tednom pa je v celodnevnem varstvu v zavodu.

■ ODGOVOR:

Pravila obveznega zdravstvenega zavarovanja zagotavljajo invalidu pravico do enega invalidskega vozička s trajnostno dobo pet let. Rok trajanja začne teči od dneva, ko ga invalid prejme. Lahko pa dobi nov voziček pred iztekom trajnostne dobe, če so nastale anatomske ali funkcionalne spremembe, zaradi katerih je voziček postal neuporaben.

Ni pa možna dodelitev dveh invalidskih vozičkov.

■ VPRAŠANJE:

Ali imam pravico do dodatka za nego otroka, če je otrok v zavodu in ima celodnevno oskrbo?

■ ODGOVOR:

Po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih pravice do dodatka za nego otroka nima eden od staršev za otroka, ki je zaradi zdravljenja, usposabljanja, vzgoje ali šolanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo.

Ne glede na prej navedeno pa se prizna pravica do dodatka za nego otroka, če se dokaže, da tudi v tem času materialno skrbi za otroka. Center za socialno delo mu v tem primeru lahko prizna pravico za dobo od 3 mesecev do 6 mesecev na leto. Za koliko časa se prizna pravica do dodatka za nego otroka, je odvisno od tega, kolikšno je letno število dni, ki jih otrok preživi v družini.

■ VPRAŠANJE:

Kje in kdaj se uveljavlja dodatek za nego otroka?

■ ODGOVOR:

Pravica do dodatka za nego otroka se uveljavlja pri centru za socialno delo, ki je krajevno pristojen glede na otrokovo stalno prebivališče.

Rok za uveljavljanje pravice do dodatka za nego otroka se uveljavlja v 90 dneh po otrokovem rojstvu in se prizna z mesecem otrokovega rojstva. Če se uveljavlja po tem roku, se pravica prizna s prvim dnem naslednjega meseca po vložitvi zahtevka.

Nevenka Ljubič,
pravnica

NOVOSTI IZ ZAKONODAJE

SKLEP O VALORIZACIJI NADOMESTILA ZA INVALIDNOST IN DOLOČITVI VIŠINE DODATKA ZA TUJO NEGO IN POMOČ

1. **Nadomestilo za invalidnost** znaša po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb od 1. aprila 2002 **47.199,60 tolarja.**

2. **Dodatek za tujo nego in pomoč** znaša po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb od 1. aprila 2002:

- za invalidne osebe, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju **vseh** osnovnih življenjskih potreb, **26.971,20 tolarja** in
- za invalidne osebe, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju **večine** osnovnih življenjskih potreb, **12.068,90 tolarja.**

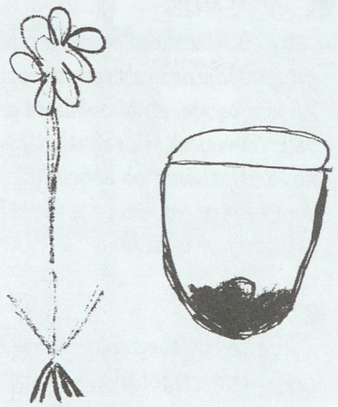
3. Ta sklep začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, 23. aprila 2002.

TOLMIN

PRESAJALI SMO LONČNICE

V lonček smo dali korenčke. Natresli smo zemljo. V zemljo smo naredili jamico. V njo smo dali rože s korenino. Zasuli smo zemljico

Katje Pintarič
OVI III
CIU Tolmin

Tina Kogoj

ČRNOMELJ

KAJ VEŠ O PROMETU?

V ponedeljek smo imeli regijsko tekmovanje z naslovom Kaj veš o prometu. Na tekmovanje so se prijavile ekipe iz Ribnice, Trebnjega, Novega mesta in Črnomlja. Tekmovanje smo imeli v jedilnici. Vsak je predstavil svojo ekipo. V naši smo bili jaz, Peter in Janez. Voditelj je bil Sašo z radia Odeon. Ko je predstavil komisijo, smo začeli s tekmovanjem. Tekmovanje je bilo sestavljeno iz treh krogov. Po končanem tretjem krogu, ko je komisija zasedala in ugotavljala izide tekmovanja, smo imeli majhno predstavo. Sodelovali so varovanci iz vseh štirih varstveno-delovnih centrov. Ko je komisija objavila rezultate, smo se razveselili, saj smo zasedli prvo mesto. Za nami so se uvrstile ekipe iz Novega mesta, Trebnjega in Ribnice.

Ker je Varstveno-delovni center Črnomelj osvojil prvo mesto, bo lahko 17. maja tekmoval tudi v Velenju na državnem kvizu.

Pohvaliti moramo tudi našo mentorico gospodično Barbaro, ker nas je dobro pripravila za tekmovanje in je tudi ona zaslužna za tako dober rezultat.

Alenka Kambič, varovanka
Varstveno-delovni center Črnomelj

Literarno-novinarski krožek, Center za usposabljanje invalidnih otrok, Janka Premrla – Vojka, Vipava

DOBILA SEM ODLIČJE

K likovnemu krožku hodim že od četrtega razreda. Rada ga obiskujem, saj z veseljem slikam in rišem.

Najsrečnejša sem bila takrat, ko smo slikali vsak svoj dom.

Učenci našega krožka veliko sodelujemo na raznih natečajih. Tako sem prejela že več nagrad, in to lepih knjig. Vse hranim doma.

Prejšnji teden pa smo bili vsi prijetno presenečeni. Konec lanskega leta smo poslali na natečaj naše risbe na daljno Kitajsko. Na to smo že skoraj pozabili.

In glej, prejšnji teden pride pismonoša in prinese posebno pošto in z njo odličja za naše risbe. Dobila sem bronasto odličje.

Včeraj sem šla skozi avlo in opazila na panoju čudne liste s čudnimi črkami, vse je bilo napisano v angleškem jeziku. Samo svoje ime sem znala prebrati. Bila sem zelo vesela. Šla sem k svoji učiteljici Ivici in ji pokazala, kaj je novega na panoju v avli. Gospa Ivica mi je čestitala in rekla: "Bravo, Branka!"

To priznanje mi veliko pomeni. Mogoče več kot vsa druga doslej.

Škoda, da je Kitajska tako daleč. Kako rada bi šla tja po svojo nagrado. Obenem pa bi videla še to čudovito deželo.

To odličje iz Kitajske bom še skrbneje spravila in ohranila za spomin na šolo in čas v Vipavi.

Branka Filipčič

ŠPORTNIK SEM

Ko sem hodil v prvi razred, sem bil precej nemiren učenec. Toda kaj kmalu so me znali zaposliti tako, da sem pozabil na vragolije. Učiteljici sta hitro ugotovili, da imam rad šport, zlasti smučanje. Dovolili sta mi spremljati pomembne tekme. V poseben zvezek sem lepil razne športnike in si ogledoval različne revije o športu.

Ko sem se naučil pisati, sem pisal Juretu Koširju in Urški Hrovat. Vesel sem bil, ko sta mi odpisala.

Ko sem hodil v tretji razred, nas je obiskala naša dobra smučarka Špela Pretnar.

Potem ko sem malo odrasel, so tudi mene vključili v Šolsko športno društvo. Kmalu po treningih sem začel tekmovati. Tekmovanje pa ni tako preprosto kot trening. Prinese ti srečo, veselje, pa tudi žalost in jezo.

Kadar dobim medaljo, sem tako srečen, da bi skočil do stropa. Ko pa ni medalje, takrat sklanjam glavo ter zamišljen in žalosten gledam v tla. Na koncu pa si rečem: "Drugič več sreče. Upam!"

Tekmovanje pa niso samo medalje. To je tudi druženje z drugimi šolami. Tako spoznaš in dobiš nove prijatelje. Pa tudi veliko novih krajev spoznaš.

Šport je kar nekaj dobrega, zdravega in zanimivega. Medalj imam pa toliko, da ne vem natančnega števila. Jih bom preštel.

Ko se vrnemo s kakega tekmovanja, nas v Centru vsi čakajo. Najprej nas vprašajo: "Ali ste dobili medalje?" Ko jim pritrdimo, so vsi veseli, ploskajo, skačejo okrog nas in gladijo naše medalje.

Meni to kar ugaja in se dobro počutim, ko me hvalijo in čestitajo ter občudujejo mojo medaljo, posebno kadar je zlata.

V postelji zvečer še razmišljam o tekmi, potem pa utrujen in srečen zaspim.

Naslednji dan je spet šola. Vsi sošolci mi čestitajo. Všeč mi je, da me tudi učiteljica in drugi delavci pohvalijo.

Stipe Petrovič

NA PEVSKIH VAJAH V BOŽIČIH

Pred veliko nočjo smo bili v Božičih. Tam smo imeli intenzivne pevske vaje, ker smo se pripravljali na glasbeno in likovno prireditev Škratek Velikouhec.

oleg vaj in petja smo se tudi zabavali. Plesali smo, ko je imela Sonja rojstni dan. Ta dan je bila pa res vesela "žurka". Trije fantje so se oblekli v ženska oblačila, kot "tri sestre" in zapeli pesem Samo ljubezen. Tako zabavni so bili, da smo se do solz nasmejali.

Na koncu naših pevskih vaj smo imeli še piknik. No, malo drugačnega od običajnega. Na tem pikniku smo jedli tortice, rolade in orehove piškote.

Andreja Simončič

SLADKORNO BOLEZEN IMAM

Videti je, da je to kar bolezen naše družine.

Sladkorno bolezen je imela že naša babica. Pri petindvajsetih so jo odkrili tudi moji mami.

Rodila je mene in sestro. Ves čas jo je zelo skrbelo, kako bo z nama. Ko sva odraščali, so nama večkrat pregledovali kri. Na srečo je bilo kar dolgo dobro.

Zdaj, pri osemnajstih, so to bolezen odkrili tudi pri meni.

To žalostno novico mi je prva povedala moja mama. Bilo je hudo spoznanje. Rekla sem ji: "Saj ne morem verjeti, da je res. Še tega mi manjka. Ali ni dovolj, da sem na invalidskem vozičku?"

Mama je zelo zaskrbljena, pa vseeno nič ne pomaga. Mislim, da je treba začeti živeti tako, kot živijo ljudje s to boleznijo.

Na začetku mi je bilo malo težko spremeniti način prehranjevanja. Počasi se privajam in sčasoma se bom verjetno privadila na vse to in živela s to boleznijo naprej.

Vsega tega, kar doživljam, pa vendarle ne želim nikomur.

Andreja Golob

SEVNICA

IZLET V PODČETRTEK

V Varstveno-delovni center smo prišli ob osmi uri zjutraj. Z avtobusom smo se odpeljali v Atomske toplice na kopanje. Pomagali so mi Štefka, Jože, Slavko, Marjana, Jože in Branka.

Kopali smo se do dvanajste ure. Zunaj smo se vsi skupaj slikali. Potem smo se odpeljali na pico k Halerju.

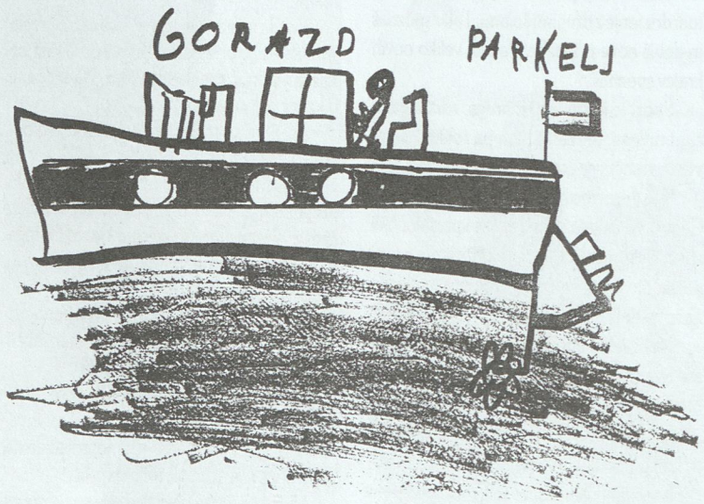
Bilo je lepo, čeprav je deževno.

Nuša Kožuh,
Varstveno-delovni center Sevnica

PTUJ

S klubom Čukec smo se v petek, devetnajstega aprila popoldne, odpravili na Ptuj. Tja smo prišli ob osmih zvečer. Nato smo imeli večerjo in na vrsti je bilo spanje. Vzgojiteljice so nam voščile lahko noč in vsi smo zaspali. Drugi dan je bil zelo vznemirljiv. Po zajtrku smo se odpravili v samostan, kjer je bila razstava kmečkih dobrot. Nekaj teh dobrot smo kupili, veliko pa tudi pojedli. Bile so zelo dobre. Po kosilu smo se hoteli peljati s kanuji, vendar je deževalo, zato smo šli v telovadnico. Tam so nekateri plezali po plezalni steni, drugi pa so streljali z lokom. Po športnih dejavnostih smo si zaslužili malico. Zvečer smo imeli ples. V nedeljo pa smo odšli še v Moravske toplice, kjer smo se kopali in telovadili v vodi. Po kosilu smo se poslovili od novih prijateljev in odšli domov.

Nastja

Risba iz glasila Črni murni - glasila učencev Zavoda za usposabljanje Janeza Levca v Ljubljani.

V SPOMIN STANKU!

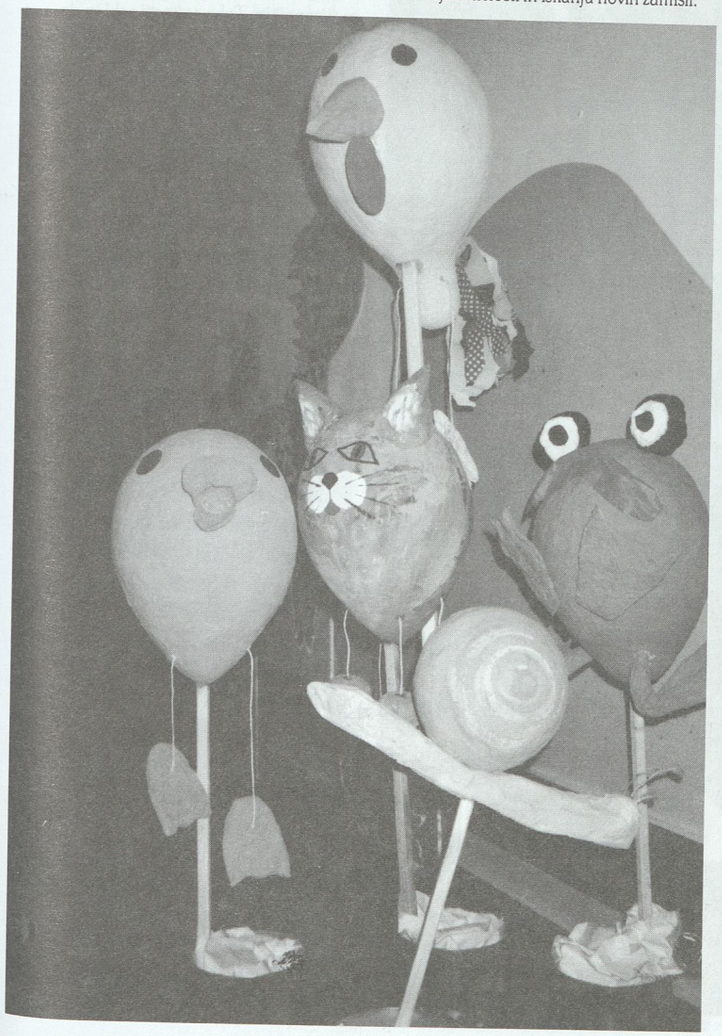

Pomlad. Življenje se prebuja. Tudi mi se prebujamo. Topel pomladni dan, vsi se veselimo praznikov. Tudi naš Stanko. Toda žal jih ni dočakal.
Cviljenje gum, top udarec in sanje našega Stanka so za vedno ostale le – neuresničene želje.
Stanko je umrl.
Ne verjamemo novici. Gledamo se nemo, brez besed. Vsi imamo solze v očeh.
Res je.
Našega nasmejanega, dobrodušnega, delavnega Stanka ne bomo nikoli več srečali.
Nikoli več ga ne bomo srečevali s časnikom v rokah.
Nikoli več ne bo z njim ustavil prometa in prečkal ceste.
Nikoli več nam ne bo plačal kavice, ki jo je tako rad pil.
Nikoli več ne bo šel z nami na morje in v zdravilišče.
Nikoli več ne bo šel z nami na izlet.
Solze kar same polzijo po licu. Ne sramujemo se jih, saj so namenjene tebi, Stanko. Vsaka naj bo biser, ki te bo spremljal tja, kamor ne moremo s teboj.
Ostal pa bo nepozaben spomin nate, naš dragi Stanko.
Naj ti pomladni veter tiho šepeče: "Radi smo te imeli!"

Tvoji prijatelji
iz Sožitja Murska Sobota

PROJEKT: PRAVLJICA, LUTKA, LUTKOVNA IGRICA

Otroci in učitelji Oddelkov vzgoje in izobraževanja na Osnovni šoli Gustava Šiliha iz Maribora se večkrat na leto odločimo za projektno delo, saj so otroci tako še bolj motivirani za to, da uporabijo vse znanje in izkušnje, ki si jih pridobivajo v letih, ki so pri nas. Hkrati pa tudi nas učitelje takšen način dela spodbudi k večji izvirnosti in iskanju novih zamisli.

Tako smo se na prvi stopnji odločili, da podrobno spoznamo najrazličnejše lutke, jih sami izdelamo na različne načine (tudi glede na sposobnosti) in poskušamo nato z njimi narediti lutkovno igrico.

Izbrali smo si pravljico Petelinček je po svetu šel. Pripoveduje o petelinčku in še nekaj živalih, ki so šle po svetu, a so hitro spoznale, da je doma pač najlepše in da ne moremo nepripravljeni kar tako potovati po svetu. V tej zgodbici nastopajo živali, ki jih otroci poznajo in so jim dovolj blizu, da so se lahko hitro vživeli v njihovo popotovanje s petelinčkom. Skupaj z živalmi so otroci tudi sami spoznali, kaj je bistvo pravljice.

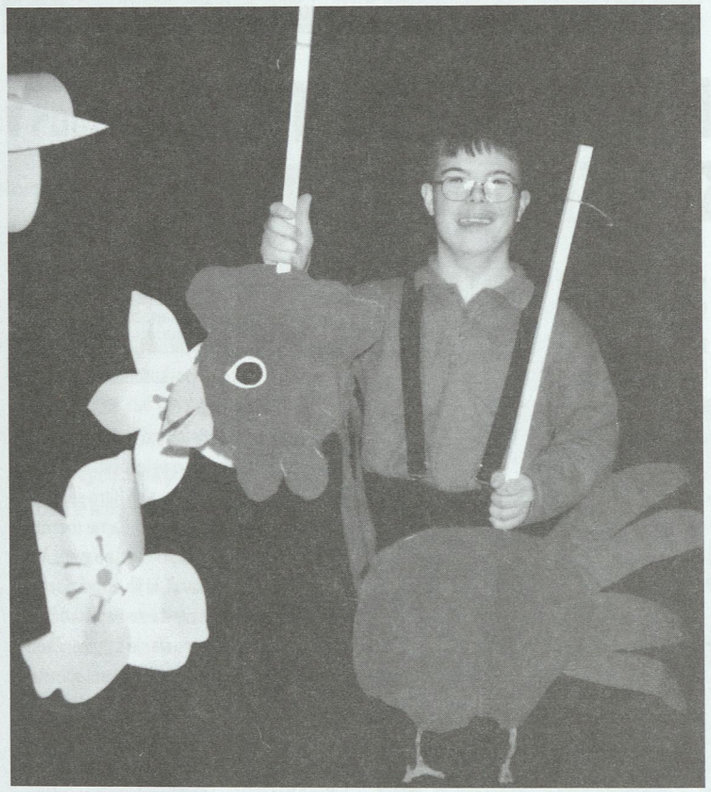
Začeli smo izdelovati lutke. Vsaka skupina si je izbrala svoj način, svojo tehniko izdelave lutke. Otroci so se veselili vsak svojega izdelka.

Najmlajši so naredili lutke kar z lepljenjem koščkov kolaža na karton, na katerega smo nato dodali še ročaj, da so lahko lutko držali. Druga skupina je obliko lutke najprej kaširala, jo nato pobarvala in dodala še lesen ročaj. Nekateri otroci so lutke naredili z velikih kosov blaga in poskrbeli še za njihovo gibljivost, tako da so s trakovi ločili glavo od trupa. Spet drugi so ustvarili lutke iz penaste gobe, dodali še nekaj oblačil in že so se nam smejale prelepe žabice, račke ...

Otroci so tudi rezali različno blago in ga lepili na karton, nekaj pa jih je karton pobarvalo. Vse lutke so bile zelo prisrčne.

Seveda so to povsem preproste tehnike, ki jih sicer razvijamo pri urah delovne vzgoje, a nam je tak način dela prinesel veliko več motivacije in navdušenja za delo.

Tako smo vsi skupaj komaj čakali, da postavimo lutke na oder in jih tako pokažemo

tudi drugim. Povabili smo starše ter jim zaigrali igrico z našimi lutkami. Otroci so tako lahko stopili skupaj z lutkami na oder in jim skozi svoje besede vdahnili življenje. Trema se je razblinila, lutke so oživele in starši so se veselili skupaj z nami. Vsak otrok je prispeval po svojih močeh kamenček za skupno predstavo, pa čeprav le z dvigom in spustom svoje lutke. Pomembno je bilo, da so otroci lutke izdelali sami in da so tudi zgodbico predstavili sami, na svoj način. Bilo je kar nekaj vaj, a otroci so uživali, posebno ker smo v igrico uvrstili tudi pesmico o petelinčku, ki jo vedno radi zapojejo. Tako so sami sebi in drugim dokazali, da lutkovne igrice ne obstajajo le v lutkovnem gledališču, ampak da si jih z malo volje in poguma lahko pričaramo tudi sami.

Za obiskovalce smo pripravili tudi razstavo z vsemi lutkami in izdelki, ki smo jih izdelali na vsebino pravljice. Vsak otrok je naredil še svojo knjigo z naslovom Petelinček je po svetu šel, pa še risbice, mini gledališče, izdelke iz gline in drugih materialov.

Tako se je našim otrokom uspelo v vseh teh dejavnostih dokazati, pokazati svoje sposobnosti ter potrditi sebi in drugim, da imajo dovolj samozavesti in znanja, da nastopijo in se pokažejo pred drugimi s svojo besedo in izdelki.

Hkrati nam je projekt omogočil še dodatno sodelovanje in povezavo s starši, ki so skupaj z otroki uživali in se sprostili, da je potem pogovor stekel bolj sproščeno in odkrito.

Seveda pa je to tudi potrditev in spodbuda za nas, učitelje, ki včasih potrebujemo kakšno pozitivno povratno informacijo o našem delu, da gremo s toplim občutkom zadovoljstva domov.

Prepričani smo, da se bomo lotili še veliko projektov, saj imamo z njimi pozitivne izkušnje vsi - otroci, starši in učitelji.

***Milojka Sevšek**, profesorica defektologinja*
Oddelki vzgoje in izobraževanja
Osnovna šola Gustava Šiliha, Maribor

PROJEKT: **PRISPELO PO POŠTI**

Na Osnovni šoli dr. Ljudevita Pivka na Ptuju delujemo učitelji in učenci po aktivih že tretje šolsko leto. V aktiv srednje stopnje spadamo vsi od četrtega do šestega razreda na šoli in oddelek kombinirano motenih otrok, ki usvajajo snov četrtega, petega ali šestega razreda, glede na njihove sposobnosti.

Vsako leto si določimo skupne naloge in jih skušamo ob medsebojni pomoči izpeljati. Letos smo se odločili za projekt Prispelo po pošti. Izvajali smo ga od oktobra do aprila. Odločili smo se za naloge, s katerimi so učenci usvojili tisto znanje, ki bo zanje pomembno, koristno in predvsem uporabno v vsakdanjem življenju. Naloge projekta smo izvajali pri posameznih predmetih glede na zasnovano učno enoto in določene cilje. Izvajali smo jih učitelji razredniki v posameznih skupinah in predmetni učitelji pri vzgojnih predmetih. Vodja projekta je bila Jožica Kolar, defektologinja in razredničarka 6. a razreda.

Dragi Bojan!

Kako se kaj imaš? Ali ti gre dobro v službi? Kdaj boš prišel na obisk na Štajersko? Vsi te že težko čakamo.

Meni gre v šoli zelo dobro. Tu mi ni nič dolgčas. Večkrat mislim nate. S sosedi se zelo lepo razumemo. Tudi jaz komaj čakam, da pridem spet kaj v Ljubljano. Upam, da se spet kmalu vidiva.

Lepo se imej še dolgo časa. Pa ostani zdrav. Lep pozdrav iz štajerskega konca.

Tvoj Primož Krulc

V oktobru smo obiskali ptujsko pošto. Upravnik pošte nas je seznanil z delom na pošti, poštnimi poklici, pošiljkami in prostori, kjer poteka delo. Učenci so dobili veliko novih in koristnih informacij. Prijetno je bilo opazovati zvedave obraze otrok, ki so postavljali zanimiva vprašanja. Mnoga vprašanja so presenetila tudi nas, razrednike. Kaj vse se poraja v otroških glavah, če je tema zanimiva in otroke pritegne. Mnogih stvari v razredu ne opazimo in učenci se odzivajo zunaj učilnice drugače kot v njej. Nekdo drug, v tem primeru upravnik, pritegne veliko več pozornosti, sproži več domišljije, kot če govori o novem učitelj sam.

Draga babica!

Draga babica, jaz te tako pogrešam. Kje živiš? Mogoče v Mariboru?

Draga moja babica, ko sem bil v Mariboru, si me zapustila. Odšla si v Zagreb in mi napisala pismo. Jaz sem bil tvojega pisma zelo vesel. Za teboj sem jokal. Ko si bila v Mariboru, mi je bilo zelo lepo. Hvala za igračke in bonbone, ki si mi jih poslala. Jaz te imam zelo rad, babica moja.

Tvoj Srečko

Srečko Trupkovič

Novembra smo obdelali zgodovino pošte. Teme smo se lotili razredniki, odločali smo se za svoje prijeme. Pripravili smo razstavo poštnih pošiljk današnjega časa; na ogled je bila vsem učencem in učiteljem na šoli in vsem, ki obiščejo našo šolo. Razstava je bila poučna in koristna, učenci so ob pripravi lepo sodelovali, prinašali posamezne pošiljke in ponosno razložili vse o poštnih pošiljkah, če je koga kaj zanimalo.

December je čas pisanja voščilnic. Pridno smo jih izdelovali, zapisovali nanje različne misli in pripravili novo razstavo. Vsi, ki so prestopili prag naše šolske zgradbe, so si lahko ogledali primere kupljenih in doma ali v šoli izdelanih voščilnic. Zanimivo je bilo opazovati zadovoljstvo, veselje in ponos, ki so ga učenci doživljali ob razstavljenih voščilnicah, ki so jih izdelali sami.

Draga babica!

Najprej sprejmi en lep pozdrav. Kako se kaj imaš? Jaz se imam dobro. Zelo te pogrešam. Kaj delaš v službi? Ti je tam dobro ali ne? Meni je v šoli dobro in imam lepe ocene: petice, štirice in trojkice. Vsak dan mislim nate, babi, upam, da ti tudi name. Kaj delaš sama doma? Komaj čakam, da prideš domov.

Lep pozdrav ti želijo mami, ati, Boštjan in jaz.

Od Nataše

Nataša Jerenec

Januarja smo se naučili izpolnjevati poštne obrazce: nakaznice, položnice, obrazce za dvig denarja, polog ... V manjših skupinah smo lahko znova obiskali ptujsko pošto, kjer smo se vsega tega učili v konkretnih razmerah. Naučili smo se prositi poštno uslužbenko za pomoč in se ji za uslugo lepo zahvaliti. Vsak človek mora v današnjem času znati obiskati poštno ali bančno ustanovo, se znajti v danih okoliščinah. Omenjene učne enote so nujno potrebne za samostojno življenje posameznika. Pri izpolnjevanju obrazcev je bilo potrebno tudi veliko vaje v šoli.

Februarja smo zbirali poštne znamke. Spoznali smo pomen poštnih znamk, namen njihove uporabe in vrednost. Ob zbiranju znamk smo spoznavali tudi posamezne države v svetu, kar je bilo za nekatere učence še posebno zanimivo. Pri likovni vzgoji so učenci izdelovali znamke, ki smo jih pozneje predstavili na končni razstavi ob sklepni prireditvi.

Marca smo se nekoliko posvetili tudi sodobni tehnologiji. Seznanili smo se s pomenom sodobnih poštnih storitev, kakršna je

elektronska pošta. Delo z računalnikom je zanimivo in koristno tudi za učence s prilagojenim programom. Pri nas je z vpeljevanjem omenjene tehnologije v učni proces še nekaj težav, ker na šoli primanjkuje računalnikov. Vendar se z dobro voljo, ustreznimi prijemi, medsebojnim sodelovanjem vseh sodelavcev in individualnim prijemom pri posameznem učencu dajo premagati ovire, in tako smo vsaj delno skušali seznaniti učence tudi s to novostjo.

V aprilu smo projekt končali. V šolski telovadnici je bila razstava vseh dejavnosti. Učenci so izdelali vabila za starše in predstavnike ptujske pošte na sklepno prireditev, ki je bila desetega aprila. Navzočim smo pokazali svoje delo pri razstavi, na obravnavano temo smo se naučili peti pesmice, recitirati, plesati, igrati lutkovno igrico. Potrebno je bilo veliko vaj, vadili smo ves čas izvajanja omenjenega projekta. Trema pred nastopom je bila pri nekaterih učencih velika, vendar jo je uspeh odtehtal in veselje učencev je bilo nepopisno.

Spoštovani učitelji in učenci šole Janeza Levca v Ljubljani!

Najprej se vam najlepše zahvaljujem za vašo pošto in pozdrave. Letos obiskujem 6.b razred Osnovne šole dr. Ljudevita Pivka na Ptuju. Vsi so me zelo prijazno sprejeli, še posebno gospod ravnatelj Rudi Lenart.

V razredu nas je devet, od tega sedem fantov in dve dekleti: Srečko, Dejan, Peter, Sergej, Primož Petek, jaz, Mateja, Nataša in Kristjan. Uči nas učiteljica Amalija Krajnc. V razredu se dobro razumemo. Učiteljica je zelo prijazna. Vključen sem v pevski zbor, k razvedrilnim igram, v šolsko hranilnico. Ker imam slabe avtobusne zveze, imam organiziran prevoz od doma in nazaj z zelenim kombijem. Vstajam zjutraj ob šesti uri. Ob pol sedmih pride kombi, ki me odpelje v šolo, kjer imamo jutranje varstvo. Toliko o moji novi šoli.

Doma pišem domače naloge. Imamo dva psa in zajca ter kokoši, krave in bike, pa tudi prašiče. Pod Tonetovim (mamičin prijatelj) nadzorom se učim voziti traktor. Po njivi vozim počasi sam. Sam vozim mleko s kolesom v zbiralnico. Spoznal sem veliko prijateljev iz vasi. Imamo tudi prijazne sosede. Špela hodi v peti razred, Grega pa v osmega. Večkrat prideta na obisk. Imam se lepo.

Hvala za novice, ki ste mi jih sporočili iz vaše šole. Lep pozdrav vsem učiteljicam in učencem šole, še posebej pa veljajo pozdravi glasbeni učiteljici Janji Godec, Loreni in Vesni Cizej in njenemu razredu.

Lep pozdrav!

Vaš nekdanji učenec Primož Krulc

Pišite mi še kaj!

Analiza dela

Projektno delo je na osnovni šoli s prilagojenim programom pomembna in koristna oblika dela. Učenci se na zanimive načine uvajajo v obravnavano temo in na poseben način spoznavajo novo učno snov. So dejavnejši kot sicer pri delu v razredu. Izražajo svoje zamisli, mnenja, samostojno izvajajo določene naloge tudi doma (zbiranje znamk). Zavedajo se, da se učijo za življenje. Razvijajo kritičnost do svojih izdelkov in prispevkov k skupinskemu delu. Naučijo se prevzemati odgovornost za svoj prispevek na razstavi in hkrati za dosežek celotne skupine. Opisani načini dela pri učencu krepijo samopodobo, samoiniciativnost, zavest o pripadnosti skupini, razvijajo se ročne spretnosti, odpravlja se strah pred javnim nastopom. Ob izpeljavi določenih nalog v projektu so se učenci tudi socialno vzgajali.

Risba iz glasila Črni murni - glasila učencev Zavoda za usposabljanje Janeza Levca v Ljubljani.

Tako so se likovno izrazili učenci osnovne šole Roje iz Domžal, ko so pri bralni znački ustvarjalno podoživljali vsebino Prešernovega Povodnega moža.

NAŠ ZBORNIK
LETO 2002, LETNIK35
ŠTEVILKA
4

NOVO MANDATNO OBDOBJE 2002-2006

USMERITVE DELOVANJA

ZVEZE SOŽITJE V SREDNJEROČNEM OBDOBJU 2002-2006

POSPRAVLJENI SO NA VARNEM

Pogovor z dr. ALENKO ŠELIH, novo predsednico Zveze Sožitje

SOŽITJE

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

O POSLOVANJU PODJETJA ŽELVA

NAŠ ZBORNIK
LETO 35 - ŠT. 4/2002
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije,
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Venče Ambrožič, Hermina Bavčar, Tanja Černe, Zoran Grom, Jelka Kovač, prof. dr. Anton Kotar, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Marija Uratnik

Uredniški odbor:
Milan Hafnar, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, dr. Jana Šelih, Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
3.830 SIT, za ustanove 8.680 SIT.
8.5% DDV je vračunan v ceni.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka transakcijskega računa je:
02036-0012027662
pri Novi Ljubljanski banki d.d.

Število tiskanih izvodov: 2200

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom!

Slika na naslovni strani:
Čas sprostitve ob knjigi
v delavnici podjetja Želva

VSEBINA

UVODNIK 1

NOVO MANDATNO OBDOBJE
Ivo Škof
Iz poročila predsednika Zveze Sožitja za mandatno obdobje 1998-2002 2
Ivo Škof in Srečko Lapajne
Usmeritve delovanja Zveze Sožitje v srednjeročnem obdobju 2002-2006 3
Tomaž Jereb in Ivo Škof
Poročilo o delovanju Zveze Sožitje v letu 2001 8

INTERVJU
Tereza Žerdin
Pospravljeni so na varnem 11

IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 14

INTEGRACIJA - INKLUZIJA
Branka Škufca
Šolanje otrok s posebnimi potrebami 21

PREDSTAVLJAMO VAM
Vinko Bilič
Povzetek poročila o poslovanju podjetja Želva v letu 2001 23

RAZPIS
Razpis nagrad za inovacije na področju usposabljanja, življenja in dela invalidov za leto 2002 28

PISALI STE NAM 29

ŠPORT IN REKREACIJA 31

IZ PRAKSE ZA PRAKSO
Projekt: Glasbeni komplet Škratek Velikouhec 32

SUMMARY

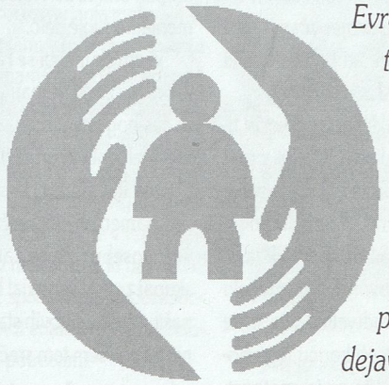
The head of Sožitje – The Association for Help for Mentally Handicapped People of Slovenia – concluded its mandate. At the assembly new members of the board were elected. Therefore this issue of Naš zbornik brings a review over activities of Sožitje Association in the last period. We are introducing the new president dr. Alenka Šelih. And we give you a closer look into Želva – the company for qualifying and employing handicapped people.

NOVO VODSTVO SOŽITJA

Gospod Ivo Škof, ki je bil predsednik Sožitja več mandatov, je želel, da ga s te funkcije Skupščina Sožitja razreši. To se je na programsko-volilni skupščini tudi zgodilo. Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije je dobila novo predsednico, ki nam ni neznana.

V času, ko je Zvezo vodila pokojna Ada Krivic, je bila članica Izvršnega odbora Zveze, pozneje pa je občasno sodelovala z Zvezo in pomagala predvsem pri pravnih zadevah. Nova predsednica Sožitja je prof. dr. Alenka Šelih, ki jo boste bolje spoznali, ko boste prebrali pogovor z njo, objavljen v tej številki zbornika.

Sožitje je veliko podjetje, če ga tako lahko imenujem, saj je razvilo številne programe in uspešno načrtno dela z otroki, mladostniki in odraslimi osebami z motnjami v duševnem razvoju, pa tudi za starše in sorojence. Zveza Sožitje se je uveljavila v Evropi in tudi v svetu. S tem mislim predvsem na svetovne konference in kongres ter Specialno olimpijado. Doma je narejen velik korak v založniški dejavnosti, predvsem pa na področju seminarjev za otroke, mladostnike in odrasle osebe ter starše. Prepričan sem, da bo nova predsednica, ki ji je vsa problematika zelo jasna, dosedanje programe še razširila in posodobila. Ko vse dejavnosti pregledamo in se pri tem zavemo, kako visoko inteligentna je nova predsednica Sožitja, lahko rečemo: Sožitje gre naprej.

Prof. dr. Anton Kotar

IZ POROČILA PREDSEDNIKA ZVEZE SOŽITJE ZA MANDATNO OBDOBJE 1998-2002

Spoštovani člani skupščine, dragi prijatelji!

Ivo Škof

Leta minevajo, zdi se mi, da vsako hitreje, in z današnjim dnem uradno končujemo mandatno obdobje v življenju Zveze Sožitje v zadnjih štirih letih.

Vsako leto sproti smo pregledovali opravljeno delo, sprejemali smo nove načrte. Poleg skupščin naše organizacije je bilo še obilo drugih priložnosti za naša srečevanja, tako na vsakoletnih posvetih predstavnikov vseh naših društev kakor ob različnih drugih dogodkih, ki jih ob vsej naši skupni dejavnosti ni malo. Njihov namen je, da se srečamo, izmenjamo izkušnje, rešimo kakšen obstoječ problem, predvsem pa, da se preprosto pogovorimo kot ljudje, ki jih družijo podoben življenjski položaj in skupni interesi.

Pojma besede sožitje si nikoli nisem predstavljal samo kot ime, ampak sem v sožitje verjel in verjamem tudi še danes. Prepričan sem in iskreno upam, da tudi vi tako razmišljate in delujete. Zato bi vam želel na pragu vstopa naše organizacije v njeno peto desetletje delovanja položiti v srce in tudi spomin: Nikoli ne pozabite, zakaj smo bili sploh ustanovljeni in kakšno je naše poslanstvo. Nikoli ne pozabite, da smo soljudje, ki jih povezuje na neki način podobna življenjska usoda. Zavedajte se svoje odgovornosti, da sta vam kot vodjem naših društev dana velika čast in zaupanje, sočasno pa ponujena priložnost, da dokažete vsak zase in vsi skupaj, da moramo svoje, včasih tudi osebne interese podrediti poslanstvu, ki ga imajo naša društva in tudi Zveza.

Združujemo se in delujemo v korist tistih, ki jim samim ni dano, da bi bili v prvi vrsti borcev za svoje pravice. In če to zanje počnemo mi, potem ne delamo dobro samo zanje, ampak delamo dobro tudi zase. Če pa je človek zadovoljen, včasih celo srečen, potem lahko tudi veliko daje, in ne samo prejema. Zato ob koncu tega poročila želim, da ohranite svojo enotnost, da nadaljujete pot, ki so jo že leta 1963 začeli drugi, in da pojdete vedno v isto smer, tako kot smo počeli doslej. Oplajajte se v svoji skupni moči, pa ne osebni, ampak oni, ki žari iz oči tistih, ki jim namenjamo svoje delo.

Vsem skupaj bi se rad zahvalil za čas, ki smo ga živeli skupaj. Verjemite, da je bil to čas bogastva, tudi zame, ko sem se v vseh delovnih in prijateljskih stikih z vami počutil kot človek, ki ste mu na skupni poti namenjali svoje sožitje. Hvala vam za vse, posebno pa še zato, da sem lahko skupaj z vami ustvarjal boljšo prihodnost naših otrok, njihovih staršev in navsezadnje bil ob vsem tem srečen tudi sam.

Predsednik Zveze Sožitje
Ivo Škof
Ljubljana, aprila 2002

USMERITVE DELOVANJA ZVEZE SOŽITJE V SREDNJEROČNEM OBDOBJU 2002-2006

1. Načela, na katerih bodo temeljila vsa naša prizadevanja:

Vse naše programske in izvedbene oblike bodo tudi v prihodnje izhajale iz tehle načel:

- **individualizacije** kot pravice do enakih možnosti, nediskriminacije v vseh izraznih oblikah, uveljavljanja temeljnih človekovih pravic in svoboščin in nasploh izhajanja iz posameznikovih posebnosti, potreb in možnosti;
- **normalizacije** kot ustvarjanja možnosti, ki bi osebam z motnjami v duševnem razvoju in njihovim družinam omogočale normalno vključitev v vse oblike družbenega življenja, pri tem pa bi upoštevale njihove posebnosti;
- **inkluzije** kot resnične sprejetosti in konkretne izvedbe integracije v vse oblike skrbi za človeka v naši družbi, ki naj vedno temelji na stanju, sposobnosti in posebnosti posameznika kot enakopravnega sočloveka s posebnimi potrebami;
- **pravice do izbire možnosti** in osebne udeležbe pri odločanju, ki naj bi posamezniku ali njegovim staršem pomenila resnično preobrazbo lastnega vplivanja na življenje. Pravica do izbire ni samo formalna možnost, da se človek sam opredeli za tako ali drugačno odločitev, ampak pomeni v našem primeru priznavanje njegove osebne volje pri vseh življenjsko pomembnih odločitvah; te zajemajo tudi oblike, ki duševno prizadetim osebam doslej niso bile omogočene ali pa sploh ne priznane (bivanje, partnerstvo, pravica do aktivnega življenja ipd.);
- **samozagovorništva in zagovorništva**, ki posamezniku dopuščata, da svobodno izrazi svojo voljo ali jo zanj z vso moralno, etično in materialno odgovornostjo izraža zagovornik (težko prizadete osebe).

2. Ocena splošnih družbenih pričakovanj in razvoja celostne skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju in položaja njihovih staršev

Pričakujemo, da bo obdobje med leti 2002 in 2006 oznamovano z velikimi spremembami, tako v razvoju svetovnega političnega in globalizacijskega položaja kot tudi posledično glede na razmere v naši državi. V tem času naj bi se Slovenija že aktivno vključila v Evropsko unijo, to pa bo imelo posledice v organiziranju vse družbe, tudi v nevladnih organizacijah. Predvidevamo ustanovitev regij in s tem nekatere strukturalne spremembe. Pričakujemo, da se bo nadaljeval že začeti tranzicijski proces, ki bo zelo pomemben za področja, ki jih s svojimi interesi zastopamo v naši organizaciji. Gotovo se bodo nadaljevale tudi polemike o statusu invalidskih organizacij in razvoju invalidskega varstva nasploh.

Sočasno pa upamo, da bodo v tem obdobju dosežene sistemske rešitve, ki bi dolgoročno uredile položaj invalidov in njihovih organizacij, tudi trajnejše in jasnejše pogoje financiranja dejavnosti. Pripravljeni pa moramo biti tudi na realno možnost, da ti procesi ne bodo potekali dovolj hitro in v skladu z našimi pričakovanji. Zavedati se moramo, da smo zelo odvisni od razvoja in razmer v vsej družbi ter od vseh zunanjih in nacionalnih dogajanj. Celotno delovanje Zveze Sožitje in njenih članic temelji na njihovem poslanstvu, ki se izraža predvsem v uveljavljanju in zagotavljanju vseh oblik celostne skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju, ne glede na starost in stopnjo motnje, kot tudi za njihove družine. Zato bomo na podlagi gradiva Nacionalno poročilo - uveljavljanje pravic oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih družin

(iz leta 2001) pripravili nacionalni akcijski načrt, ki bo temeljil na vseh ugotovitvah, sklepih in predlogih. S tem načrtom si bomo tako vsebinsko kakor terminsko postavili cilje in izdelali oblike dela in metode, ki naj bi bile podlaga za vso našo dejavnost na tem področju v naslednjih letih. Pričakujemo tudi nekaj strateških sprememb na ravni celotnega invalidskega varstva, z operacionalizacijo že sprejete strategije politike invalidskega varstva v Sloveniji in sprejemom nekaterih vsebinskih načrtov za posamezna področja (vzgoja in izobraževanje, zaposlovanje invalidov ipd.) vred. Obdobje, ki je pred nami, bo po našem pričakovanju tudi čas resnične celostne uveljavitve Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Pričakujemo tudi nekatere nove zakonske rešitve, tako na področju starševskega varstva in družinskih prejemkov, delovnih razmerij, statusa invalidskih organizacij, t. i. antidiskriminacijski zakon oz. zakon o enakih možnostih in novi zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb. Potekajo pa tudi priprave za spremembe zakonodaje na področju zakonske zveze in družinskih razmerij. Vse te spremembe bodo zelo vplivale tudi na položaj invalidnih oseb in delno njihovih staršev, predvsem takrat, ko bodo podzakonski predpisi ustrezno konkretizirali omenjena vsebinska področja. Pričakujemo tudi, da se bo v tem obdobju vsaj začel proces vključevanja oseb z motnjami v duševnem razvoju v sistem invalidsko-pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja, tako da bo zavarovalniško urejen njihov osebni in materialni položaj.

3. Ocena pričakovanj delovanja Zveze Sožitje in njenih članic

Razmerja med statutarno določenimi nalogami Zveze Sožitje v soodvisnosti z dejanskim družbenim položajem se nenehno spreminjajo. Dinamika teh procesov je zelo odvisna od ukrepov države, predvsem na področjih, ki so neposredno povezana z življenjem oseb z motnjami v razvoju in njihovih družin. Zato je za naš nadaljnji razvoj zelo pomembno, s kakšno hitrostjo in v kolikšnem obsegu bo država nadaljevala začete procese pluralizacije in individualizacije izvedbenih oblik v socialnem varstvu. V naši organizaciji bomo morali z vso odgovornostjo nenehno iskati sorazmerje med organiziranostjo civilne družbe in izvajanjem konkretnih sistemskih oblik skrbi za tisti del invalidne populacije, za katerega bo država del te skrbi postopoma prenašala na druge izvajalce.

Zato morajo temeljne naloge in cilji naše organiziranosti v celoti slediti usmeritvam, ki smo jim bili priča v vsem našem dosedanjem razvoju in so v razmeroma kratkem času prinesle tudi vidne dosežke, skupaj pa smo se zanje odločili tudi s sprejetjem Generalnega koncepta in izvedbenih načel svojega delovanja. Temeljno izhodišče in naša skupna stalnica se izražata v stavku, ki ga vedno znova poudarjamo: »Celostna skrb za osebe z motnjami v duševnem razvoju in njihove družine v vseh njenih izraznih oblikah«. Poleg vseh vsebin, ki jih tako pojmovanje opredeljuje (od ozaveščanja javnosti, skrbi za ustrezno normativno urejenost, zagotavljanja ustreznih izvedbenih oblik skrbi, materialnega varstva itn.), je del naših nalog izražen tudi v konkretnem izvajanju socialnih programov, ki jih tako za prizadete kakor za njihove družine v tej državi izvaja samo Sožitje. Ta del je izredno pomemben tudi zato, ker že imamo status društva, ki deluje na področju javnega interesa socialnega varstva, šolstva in zdravstva, zakon o invalidskih organizacijah pa naj bi to vlogo dodatno še okrepil in priznal status nacionalne reprezentativne organizacije. Že sedanji položaj nas tudi obvezuje, da smo organizator in izvajalec socialnih programov, ki dopolnjujejo ali nadomeščajo različne oblike državne skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju in njihove družine. Kot uporabniki dela javnih sredstev, določenih v te namene, smo te programe dolžni izvajati. Od nas samih pa je seveda zelo odvisno, kateri in kakšni so ti programi, v kolikšnem obsegu jih izvajamo in katerim namenjamo prednost. Seveda pa kljub društveni organiziranosti in sistemu notranjega odločanja te usmeritve izvajamo le v skladu z realnimi možnostmi in normami, ki veljajo za tako delovanje.

V skladu z vsem naštetim mora biti delovanje Zveze Sožitje in njenih članic usmerjeno v dogovorjeno razmerje med izvajanjem socialnih programov na nacionalni in lokalni ravni, ker jih zagotavlja država in so neposredno že del konkretnih sistemskih izvedbenih oblik za prizadete osebe in njihove družine. Le tako bomo lahko ohranili in razvijali svojo identiteto starševsko-invalidske organizacije na vseh načelnih in izvedbenih ravneh. Sprejemanje odločitev o srednjeročni in dolgoročni usmeritvi delovanja naše organizacije je tudi neposredno povezano z oceno izvajanja dosedanjih programov in vsebinske dopolnitve, ki pa je odvisna od možnosti. Zveza Sožitje in njene članice morajo tudi v prihodnje pomembno posegati v zagotavljanje pravic in širiti oblike skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju in njihove družine. Ob taki vlogi predstavlja Sožitje državi enakopravno razvojno partnerico.

4. Prednostni cilji srednjeročne usmeritve delovanja Zveze Sožitje

- Ohranjati in krepiti lastno identiteto starševsko-invalidske organizacije v vseh njenih osnovnih izvedbenih oblikah, ki bodo temeljile na poslanstvu naše organizacije.
- Krepiti vlogo članstva v vseh oblikah njegovega vpliva na soodločanje pri vsebinskih, normativnih in organizacijskih zadevah, ki so povezane z življenjem oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih staršev.
- Priznati in udejaniti aktivnejšo vlogo in položaj samih oseb z motnjami v duševnem razvoju v vseh oblikah lastne organiziranosti.
- Doseči stabilnejši in trajnejši statusni in materialni položaj naše organizacije, ki ji bo omogočal partnerski in vplivnejši odnos do države in njenih institucij.
- Zavzemati se za individualizacijo pravic oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih družin v vseh izvedbenih oblikah, ki temelje na posebnostih posameznika, ne glede na njegovo stopnjo motnje v duševnem razvoju, starost in posebne potrebe in predstavljajo temelj za udejanjanje vseh oblik in načinov njegovega osebnega položaja.
- Zmanjševati in izenačevati razlike, ki nastajajo glede na različne oblike vključevanja v institucije, v razmerju do drugih, ki jim te možnosti niso dane.
- Zahtevati individualizacijo materialnih pravic s prenosom financiranja z institucij na posameznika, upoštevaje njegove posebne potrebe.
- Zmanjšati in preoblikovati zavodske oblike varstva oseb z motnjami v duševnem razvoju, tako da se spoštujejo potrebe posameznika; da se prizna pravica do kakovostnega življenja v manjših skupinah v bližini doma in pravica do odločanja o vseh zanj pomembnih zadevah.
- Zagotavljati normativno urejenost položaja posameznika z motnjami v duševnem razvoju in njegovih staršev v smislu izenačevanja pravic z drugimi državljani in sočasno z upoštevanjem njegovih posebnih potreb.
- Zavzemati se za dostopnost do vseh oblik zgodnje obravnave, predšolskega varstva, šolanja in usposabljanja, zdravstvenega varstva, zaposlovanja, socialnega varstva, tudi varstvo ostarelih in starih ne glede na stopnjo motnje v duševnem razvoju. Ob tej dostopnosti je treba kar najbolj zagotavljati možnosti integracije v običajne oblike ali pa posebne oblike, ki glede na potrebe posameznika temelje na integrativnih načelih.

5. Programske usmeritve v naslednjem štiriletnem obdobju

Poleg stalnih statutarno opredeljenih nalog Zveze Sožitje se bo v delu t. i. nacionalnih socialnih programov njena vloga izražala predvsem:

- V izvajanju vseh oblik, ki bodo jasneje sporočale, kdo smo, za kaj se zavzemamo, kako delujemo in kaj delamo. Upoštevali bomo zahteve po stalni prisotnosti v javnosti, v medijih in v sistemu lastnih oblik marketinške in založniške dejavnosti; obveščali in ozaveščali širšo javnost o problematiki oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih staršev ter lastni organizaciji. Prizadevali si bomo, da bi za vse te oblike tudi dodatno pridobivali namenska sredstva.
- Še nadalje bomo krepili vse oblike, ki so namenjene informiranju in svetovanju članstva, tako o njegovem položaju, pravicah in obveznostih kakor o vsebinskih pro-

Na seminarju "Še je čas za učenje"

gramih, ki so mu dostopni na sistemski državni ravni ali v oblikah posebnih nacionalnih in lokalnih socialnih programov v organizaciji Sožitja.

■ Oblikovali bomo posebne strokovne delovne skupine, ki bodo analitično in sistemsko obdelale posamezna konkretna vprašanja in pripravile tudi predloge za njihove rešitve v zakonski in podzakonski ureditvi.

■ Na državni ravni bo Zveza Sožitje prednostno razvijala in krepila socialne programe, ki bodo namenjeni samo osebam z motnjami v duševnem razvoju. Ti programi naj bi dopolnjevali ali nadomeščali programe, ki jih državni sistem ne zagotavlja, ali jih izvaja v premajhnem obsegu. Zato bodo namenjeni predvsem tistim osebam, ki doslej niso bile deležne oblik vseživljenjskega učenja, pridobivanja ali obnavljanja znanja in spretnosti. V te programe bomo vsebinsko uvrščali tudi teme, ki izvirajo iz specifičnih potreb posameznika glede na stopnjo motenj, starost in družinske razmere.

■ Naša programska usmeritev na nacionalni ravni bo prednostno namenjena vsem oblikam usposabljanja staršev in drugih družinskih članov. Zato bomo oživili prijem, ki temelji na t. i. štiriletnem ciklu usposabljanja in zagotavlja osnovno, nadaljevalno in poglobljeno usposabljanje in izobraževanje družinskih članov v enotedenskih oblikah. Prilagodili in dopolnili bomo, glede na potrebe, posamezne sklope vsebin tega usposabljanja.

■ Tudi oblikam, ki temelje na delu ohranjanja psihofizičnega zdravja družinskih članov, bomo dodali izobraževalne vsebine, ki bodo usmerjene predvsem v področja, ki so bila doslej premalo obravnavana (staranje in odločitve, povezane z življenjem oseb z motnjami v duševnem razvoju, priznavanje njihovih pravic do soodločanja o svojih zadevah, razvoj samozagovorništva in zagovorništva, reševanje nekaterih statusnih in materialnih zadev v družinah ipd.).

■ Izdelali bomo merila, ki bodo v letnih razpisih natančneje določila materialne prispevke družin glede na obliko prednostne udeležbe v posameznih programih. Da bi zgotovili udeležbo čim več družin, bomo izhajali iz tega, da zagotovimo vsako leto prednostno udeležbo družini le enkrat in za eno od oblik, za druge želene udeležbe pa bomo izdelali dodatna merila glede na naše materialne in organizacijske možnosti. Prednostno bomo programe še vedno namenjali družinam, ki imajo več prizadetih oseb, ki imajo težke ali kombinirane motnje v duševnem razvoju, ki niso nikamor vključene ali so socialno ogrožene. Upoštevali bomo tudi udeležbo družin v programih usposabljanja na lokalni ravni in z merili omejili dvojne udeležbe.

■ Programe usposabljanja družin na lokalni ravni bomo še nadalje podpirali, le da bodo morali ti programi, ki jih tudi v veliki meri sofinanciramo, vključevati obvezne vsebine, ki bodo v enem delu enotne za vse udeležence teh oblik.

■ Programe, ki so bili v preteklosti namenjeni predvsem ohranjanju psihofizičnega zdravja družin, bomo morali v naslednjem obdobju delno omejiti na račun programov

V šiviljski delavnici podjetja Želva

izobraževanja in usposabljanja in programov, namenjenih samim prizadetim. Tudi pri teh programih, ki bodo še vedno razpisani pod določenimi pogoji, bo treba vsebino vsaj delno dopolniti tudi z izobraževalnimi vsebinami.

■ Programi ozaveščanja javnosti, informiranja in lastne založniške dejavnosti na državni ravni bodo morali v letnih načrtih imeti zagotovljen boljši položaj.

■ Podpirali bomo tudi vse programe športa, rekreacije, kulture in posameznih interesnih dejavnosti, ki bodo temeljili na množičnosti in kakovosti življenja prizadetih oseb. V skladu z možnostmi pa bomo podpirali udeležbo posameznikov na vrhunskih evropskih in svetovnih tekmovanjih. V naše programe na državni ravni bomo prednostno uvrščali programe, ki so vseslovenskega pomena.

■ Programov prevozov oseb z motnjami v duševnem razvoju na državni ravni načeloma ne bomo več širili. Postopoma bomo zmanjšali število naših vozil predvsem tam, kjer se z njimi zagotavljajo prevozi za različne institucije javnega sektorja. Pri tem prehodu pa bomo selektivni in upoštevali možnosti drugačnih rešitev in sočasno še vedno aktualnih potreb po različnih regijah.

■ Zveza Sožitje bo v naslednjem obdobju okrepila svojo strokovno in delno izvajalsko vlogo v vseh tistih primerih, ko se bo pokazalo potrebno, da s prevzemom javne funkcije izvajanja dela skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju prevzemamo del odgovornosti, ki jo država načrtuje v procesu pluralizacije izvedbenih oblik. To pomeni, da bomo glede na razvoj položaja morali biti pripravljeni, da tudi v lastni organiziranosti zagotovimo možnosti, ki bi tak prevzem posameznega izvajanja omogočali. Zveza Sožitje vidi svojo vlogo v tem procesu predvsem pri statusnih, strokovnih in organizacijskih nalogah, ki jih lahko konkretno izpelje z ustanavljanjem novih organizacij, potrebnih za prevzem izvajalskih nalog, predvsem v povezavi z regionalizacijo Slovenije.

Poleg ustanavljanja lastnih oblik izvedbene skrbi za prizadete osebe lahko to dosežemo tudi z močnejšo strokovno in organizacijsko podporo lokalnim društvom, z različnimi pogodbenimi povezavami, ustanavljanjem novih podjetij ipd. V tem procesu naj bi Zveza Sožitje z znanjem in strokovno-organizacijsko pomočjo predvsem pomagala, da se tako na lokalni kakor tudi regijski ravni izvedejo vsi postopki, ki so pogoj za prevzem izvajalskih nalog, in se pozneje kadrovsko, prostorsko in vsebinsko izpeljejo kot prevzem izvajanja skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju v pogodbenem razmerju z državo.

Zveza Sožitje bo tudi nadalje v celoti podpirala delovanje lokalnih društev, njenih članic. V skladu s svojimi letnimi možnostmi bo pomagala društvom pri izpeljavi in finančnem zagotavljanju njihove temeljne dejavnosti. Poleg tega pa bo:

■ podpirala različne programe neodvisnega življenja, ki jih bodo za osebe z motnjami v duševnem razvoju izvajala lokalna društva;

■ podpirala starševsko povezovanje, izmenjavo izkušenj in lokalne izobraževalne programe društev;

■ strokovno in finančno pomagala pri izvajanju drugih socialnih programov društev, z vsebinami vred, ki smo jih že omenili pri opredelitvi njihove morebitne izvajalske vloge v skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju;

■ Zveza Sožitje bo skrbela za enakomeren društveni razvoj na območju vse Slovenije, sorazmerno z dinamiko razvoja regij pa bo namenila vso pozornost tudi ustrezni organizacijski prilagoditvi na tej ravni.

6. Investicijske usmeritve v obdobju 2002-2006

Investicijske usmeritve so odvisne predvsem od možnosti, ki jih bo sistemsko in materialno dopuščal položaj invalidskih organizacij. Zato lahko v teh usmeritvah le na načelni ravni izražamo stališča, ki so usmerjena k zagotavljanju pogojev za izvajanje različnih oblik skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju in se bodo v naslednjem obdobju pokazale kot realne izvedbene oblike. To pomeni zagotavljanje prostorskih pogojev, možnih prilagoditev, opreme in drugih sredstev, ki so pogoj za izvajanje dejavnosti. Zveza Sožitje potrebuje za svojo dejavnost glede na koncept dela predvsem različno računalniško in programsko infrastrukturo. Vlaganja v objekte Zveze Sožitje se v institucionalnem smislu ne načrtuje (za njeno samo delovanje). Možnost investiranja v tem obdobju pa je odvisna od že omenjenih pogojev in konkretnih položajev, ki bi nastali zaradi prevzema kakršnihkoli izvedbenih oblik skrbi za prizadete osebe. Novih dodatnih nakupov kombiniranih vozil ne načrtujemo, mogoče pa je, da bo treba nadomestiti še kako izrabljeno vozilo, ki ga naša lokalna društva uporabljajo za prevoze. V tem obdobju bo treba nadomestiti tudi dve vozili, ki ju potrebujemo za izvajanje programov na Zvezi.

To gradivo je izoblikovala delovna skupina Izvršnega odbora na zadnji seji 27. 3. 2002. Izvršni odbor Zveze Sožitje ga je obravnaval na seji 24. 4. 2002 ter ga predlaga v obravnavo in sprejem skupščini Zveze Sožitje.

Predsednik Zveze Sožitje
Ivo Škof

Predsednik delovne skupine
za pripravo gradiva
Srečko Lapajne

POROČILO O DELOVANJU ZVEZE SOŽITJE V LETU 2001

Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije deluje polnih osemintrideset let. Vanjo je vključenih enainpetdeset lokalnih društev. V preteklem letu se je število članov povečalo, ker so lahko tudi osebe z duševno prizadetostjo postale polnopravni člani. Po zadnjih podatkih je vanjo včlanjenih približno dvajset tisoč članov.

Splošne ugotovitve

S širšega vidika skrbi za osebe z duševno prizadetostjo in vključevanja njihovih staršev v programe Sožitja je bilo minulo leto precej razgibano. Po eni strani so nastale spremembe pri zagotavljanju novih oblik skrbi za te osebe z motnjami v duševnem razvoju, po drugi strani pa se je nekoliko spremenil tudi položaj njihovih staršev.

Spremenil se je sistem zdravstvenega varstva (dostopnost do zdravil, povračilo stroškov prevoza, nekaterih medicinskih posegov ipd.), na področju delovnih razmerij so omejene nekatere že dosežene pravice, spremembe so pri davkih (davek na dodano vrednost). Področje vzgoje in izobraževanja še vedno ne deluje po Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, niso še sprejeti podzakonski akti, pa tudi pogoji, ki bi zagotovili nove vsebinske in programske prijeme, še niso izpolnjeni. Pozitivne spremembe so bile dosežene v starševskem varstvu in pri družinskih prejemkih, žal pa začno veljati šele s prihodnjim letom.

Pomembne so nekatere organizacijske spremembe. V postopku sprejemanja sta Zakon o invalidskih organizacijah in Zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb. V pripravi je Zakon o enakih možnostih, ki bo v prihodnosti vplival tudi na osebe z duševno prizadetostjo. V obravnavi je gradivo za Nacionalni program socialnega varstva do leta 2005. Nadaljeval se je proces širitve oblik v socialnem varstvu, tako da so bile konec leta dodeljene nove koncesije za dnevno varstvo z zaposlitvijo in bivanje odraslih oseb z duševno prizadetostjo. V prvih mesecih letošnjega leta so začeli delovati varstveno-delovni centri v Kočevju, Grosuplju in na Ptuju; v Mariboru, Kamniku, Ljubljani in Novi gorici pa se je povečal obseg njihovega delovanja. V Ljubljani je začela delovati stanovanjska skupnost.

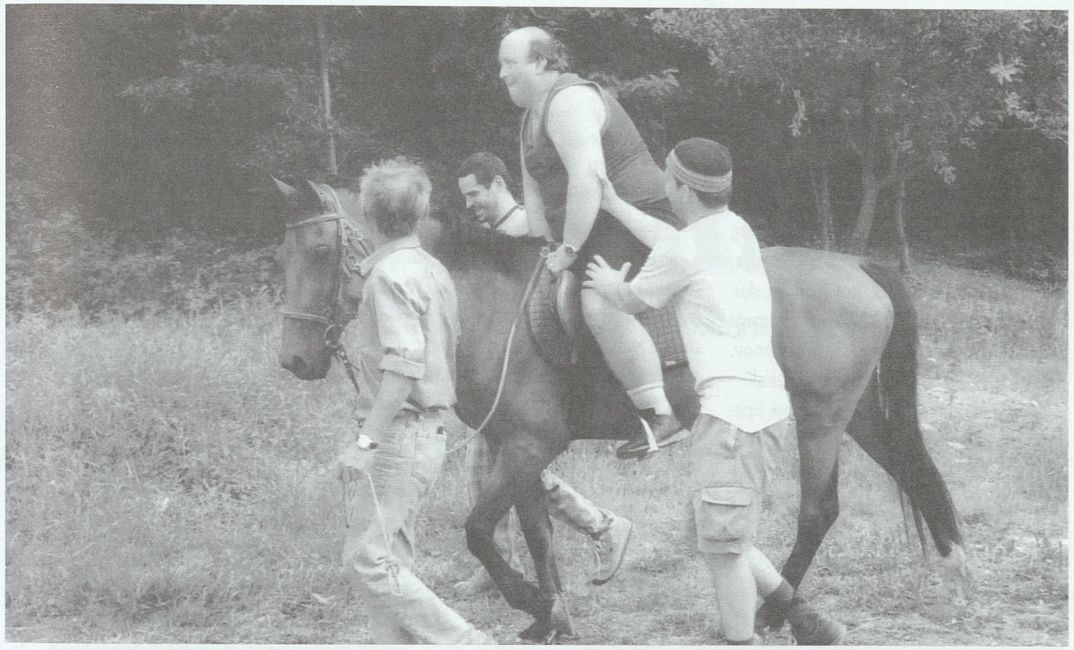
V preteklem letu je skupščinska komisija začela postopek za spremembo Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki naj bi drugače opredelil vlogo staršev po polnoletnosti oseb z duševno prizadetostjo ter preoblikoval vlogo in položaj skrbnikov. Žal pa sta obravnava in sprejem tega zakona predvidena šele za leto 2003 ali 2004. Starši imajo težave pri uveljavljanju pravic, ki jim jih zagotavljajo Zakon o dohodnini, Uredba o izvajanju carinskega zakona, povezavi Zakona o dedovanju in Zakona o socialnem varstvu ipd. Zveza Sožitje je na vse probleme, neskladja in nedorečenosti opozarjala že dalj časa in posredovala ustrezne predloge. Pri tem nam je sicer uspelo pomagati posameznim staršem, problemov pa nam ni uspelo sistemsko rešiti.

Končali smo prvo fazo projekta Evropske unije z naslovom Uveljavljanje pravic oseb z duševno prizadetostjo in njihovih staršev v civilni družbi. Vanj so vključene države, kandidatke za vstop v Evropsko unijo. Izdelali smo Nacionalno poročilo, iz katerega je razvidna stopnja uveljavljanja Standardnih pravil o izenačevanju možnosti invalidnih oseb v Sloveniji.

Delovanje Zveze Sožitje na državni ravni

Osnovna organiziranost Sožitja je vezana na določila Zakona o društvih. Priznan ima status društva, ki deluje v javnem interesu na področju šolstva, zdravstva in socialnega varstva. Glede na spremenjene družbene razmere pa se pojavlja tudi kot izvajalka dela socialnovarstvenih storitev. Zaradi takega položaja se tako vlogo kot vpliv naše organizacije večkrat razume različno. To najbolj občutimo pri sistemu financiranja, ki temelji na izidih naših kandidatur ob različnih javnih razpisih in lastni dejavnosti.

Poleg vodenja, koordiniranja, administrativnega in finančnega poslovanja je naloga Zveze Sožitje tudi pravno svetovanje, založniška dejavnost in nekateri prevozi oseb z duševno prizadetostjo. Delovanje Zveze je neposredno povezano tudi z lokalnimi društvi. Ta so večinoma zelo dejavna, to pa pomeni tudi večje obveznosti zaposlenih in organov Sožitja. Po mnogih letih nam je uspelo znova oživiti delovanje društva v Celju. Zaradi menjave generacij je bilo veliko kadrovskih sprememb (20 odstotkov novih vodstev).

Zadovoljni smo, da smo lahko razpisane programe v celoti uresničili, čeprav nismo imeli zanje nobenih materialnih zagotovil. Vse leto smo poslovali z velikim razhajanjem med tekočimi prihodki in dejanskimi stroški. Zaradi takega stanja smo morali bilanco spremljati vsak mesec. Ker smo se sproti prilagajali razmeram, nam je uspelo, da smo izpolnili postavljene cilje, naše poslovanje pa ob koncu leta kljub temu ni bilo negativno. Zelo smo se trudili pri pridobivanju sredstev iz javnih razpisov, vendar z majhnimi uspehi. V preteklem letu so lokalna društva organizirala več vikend oblik usposabljanja družin kot doslej, več pa je bilo tudi rehabilitacijskih in izobraževalnih oblik, ki so bile namenjene samim prizadetim osebam.

Zelo dobro je bil obiskan in odmeven strokovni posvet v Cankarjevem domu na temo Pravice oseb z motnjami v duševnem razvoju, ki smo ga organizirali v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine. Sodelovali pa smo tudi na posvetih Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve o celotni skrbi za osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju, Društva defektologov Slovenije in drugih organizacij invalidskega varstva. Sodelovali smo v različnih delovnih skupinah, ki so bile imenovane na primer za prenovo standardov in normativov v socialnem varstvu, naš predstavnik pa je prevzel tudi podpredsedniško mesto v vladnem odboru za invalidsko varstvo.

Posebni socialni programi na državni ravni

Poglavitna značilnost letnega programa 2001 je bila ta, da smo imeli več programov, ki so bili namenjeni samim osebam z duševno prizadetostjo, tako po obsegu kakor po vsebini pa nam je uspelo obdržati tudi vse družinske programe. V 25 skupin teh programov je bilo vključenih 360 oseb z motnjo v duševnem razvoju in 124 izvajalcev, skupno 584 oseb. S tem smo sledili načelom zadovoljevanja osebnih potreb posameznikov, ki smo jih opredelili v Generalnem konceptu pred štirimi leti. Pri dejavnostih pa smo bili prožni in smo upoštevali nove razmere, na primer krepitev abilimpijskega gibanja (olimpijada zmožnosti) ali razširitev Kviza znanja za odrasle osebe z duševno prizadetostjo na vso državo.

Informativna dejavnost je potekala s skladu z načrtom, ob koncu leta pa smo ga celo presegli. Redno je izhajal Naš zbornik, ki je pridobil večje število sodelavcev kot v preteklosti. Naklada sicer ni upadla, vendar med naročniki ni šol in ustanov, ki bi med njimi morale biti. Vsako društvo dobi deset brezplačnih izvodov za tiste, ki ne zmorejo naročnine. Žal nam ni uspelo izdati ažurirane edicije Zbir določb pravic, obveznosti in nekaterih olajšav v slovenski zakonodaji, ker predvidene spremembe še niso bile sprejete. Publikacijo bomo izdali letos. Izdali smo tri priročnike domačih avtorjev iz zbirke Odraslost osebe z motnjo v duševnem razvoju. Ponatisnili smo nekaj zloženk in izdali koledar.

Programi izobraževanja za starše so bili izpeljani, kot je bilo predvideno, čeprav je bilo sprva za začetne seminarje malo prijav. Za seminarje za brate in sestre je bilo precej zani-

manja. V omenjene programe je bilo vključenih 165 oseb.

Programi za ohranjanje psihofizičnega zdravja za naše družine so predstavljali največjo finančno postavko. Te oblike programov se izvajajo na treh značilnih lokacijah: v sredogorju, toplicah in ob morju. Vsaka skupina (lani jih je bilo 34) je imela poleg osnovnega programa tudi izobraževanje. Vključenih pa je bilo precej novih družin, skupaj pa je bilo vključenih 1382 oseb. Pozorni smo bili na pripravo izvajalcev programov. Oblike dela pa smo medijsko popularizirali.

Šport in rekreacija se izvajata prek Specialne olimpijade Slovenije in prek nekaterih športnih dogodkov na državni ravni. Naši tekmovalci so bili uspešni na svetovnih zimskih igrah Specialne olimpijade na Aljaski. Pet regijskih tekmovanj so dopolnili državni turnirji v plavanju, kolesarstvu in atletiki ter nogometna liga. Izpeljali smo seminarje za vaditelje košarke, program MAPT (Program spodbujanja gibalnih dejavnosti za osebe z najtežjo motnjo v duševnem razvoju) in starše tekmovalcev. Udeležili smo se iger dveh sosednjih držav, evropske konference Specialne olimpijade. Imeli smo omizje o športu in rekreaciji invalidnih oseb. Kot soorganizatorji smo sodelovali na turnirju v badmintonu in na sklepnih igrah organizacij za usposabljanje v Murski Soboti.

Kulturni programi na državni ravni so naša stalnica: revija Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo v Novi Gorici, Festinval, Dnevi glasbe in plesa v Ljubljani, srečanje Orffovih skupin v Črni, udeležba na mednarodnem dnevu invalidov.

V programih usposabljanja za aktivno življenje in delo so zajete različne vsebine. Ena izmed njih je področje abilimpijade – olimpijade zmožnosti, ki je potekala v Celju. Druge vsebine so bile izpeljane prek nacionalnega razpisa.

Za dnevne prevoze oseb z duševno prizadetostjo smo imeli v uporabi 22 kombi vozil. Nekatere prevoze izvajajo po pogodbi društva, večinoma pa izvajalske organizacije, s strogo pogodbeno določenimi nameni. Sistem prevoza je zelo pomemben, saj brez njega veliko oseb ne bi moglo v varstveno-delovne centre, vrtce ali šole. S tem smo predstavili le naše pomembnejše dejavnosti.

Neodvisno življenje invalidov na lokalni ravni

Pod tem naslovom so zajeti posebni socialni programi. Na interni natečaj Zveze so se odzvala tako rekoč vsa društva. Programe smo razvrstili v pet sklopov: Izvajanje oblik samopomoči družin s prizadetim članom (obiski po domovih, skupine za samopomoč, klubi staršev, oblike za razbremenitev družine, predavanja, delavnice), Vseživljenjsko učenje oseb z duševno prizadetostjo (razvijanje oblik spretnosti in ustvarjalnosti, sprostitveno-rekreativne vsebine, socializacija v okolju, izobraževalne vsebine za osebe z duševno prizadetostjo), v 16 skupin je bilo vključenih 261 oseb z motnjo v duševnem razvoju s 63 izvajalci programov, to je bilo skupaj 324 oseb. Lokalni rehabilitacijski programi za osebe z duševno prizadetostjo (terapevtsko plavanje, pohodništvo, jahanje, učenje in razvijanje motoričnih spretnosti, tedenske rekreativne igre v vodi), Oblike neinstitucionalnih programov varstva na lokalni ravni (počitniško varstvo in občasne oblike popoldanskega varstva z zaposlovanjem), Načrtovanje novih potreb in ozaveščanje javnosti na lokalni ravni (ocena stanja skrbi za osebe z duševno prizadetostjo, ugotavljanje potreb in izdelava predlogov, izdajanje informativnega gradiva, sodelovanje z mediji, organizacija javnih prireditev ipd.). Devetintrideset društev je izpeljalo svoje izobraževalne vikend seminarje, v katere se je vključilo 1760 oseb.

Področje investiranja

Odobrili so nam nakup treh kombiniranih vozil, kot nadomestilo za izrabljena vozila. Nova vozila so dobili v društvih Sožitje Maribor, Ptuj in Grosuplje. Za investicije na lokalni ravni smo dobili odobreno le sofinanciranje opreme za prihodnji varstveno-delovni center na Ptuju.

Sklep

Delovanje Zveze Sožitje bi lahko ocenili kot razmeroma uspešno, če ocenjujemo denarne možnosti in dosežene uspehe. Z nekaterimi novimi prijemi smo poživili društveno dejavnost, to velja zlasti za sofinanciranje društvenih vikend seminarjev in programov, ki so bili namenjeni osebam z duševno prizadetostjo. Ta usmeritev je bila pozitivna, čeprav v času, ko smo odločitev sprejeli, nismo imeli zagotovila, da bomo programe lahko uresničili. Kot zelo dobro ocenjujemo dejavnost lokalnih društev, ki so sodelovala pri našem skupnem delu.

Dogajanje v Zvezi in posameznih društvih Sožitja so bolj kot doslej spremljali nacionalni in lokalni mediji: televizija, radio in časniki. Šibkejši odziv je bil le pri časniku Delo, zlasti na dogajanja, ki zadevajo sistemsko reševanje problemov. Lokalna društva stalno ali občasno izdajajo kakovostna glasila. Za večjo prepoznavnost pa se bomo morali še bolj truditi.

V mednarodnem sodelovanju je bilo odmevno naše prizadevanje, da bi oživili delovanje starševske organizacije v Bosni in Hercegovini. V sorodnih tujih organizacijah pa zbujajo pozornost stiki s starši, ki se navezujejo prek naših programov.

Zvezo Sožitje sestavljajo vsi člani lokalnih društev. V delovanje Zveze in njene uspehe je vtkano prizadevanje vseh. Trenutna raven stanja pa ni nikoli nekaj, kar je že dokončno.

Iskrena hvala vsem, ki v lokalnih društvih s svojim prostovoljnim delom prispevajo, da se naši programi izvajajo tako, kot se. Enako velja za člane organov naše Zveze in samih društev. Iskrena hvala vsem, ki so pripomogli, da smo v letu 2001 lahko izpeljali programske cilje naše organizacije.

Poročilo sta sestavila
direktor Sožitja Tomaž Jereb
in predsednik Ivo Škof.
skrajšala in priredila pa Tereza Žerdin

POSPRAVLJENI SO NA VARNEM

Pogovarjali smo se z dr. Alenko Šelih, novo predsednico Zveze Sožitje

Na skupščini Zveze Sožitje - zveze društev za pomoč duševno prizadetim ste bili izvoljeni za novo predsednico. Čestitam vam za izvolitev. Člane Sožitja gotovo zanima, kakšen bo njihov novi predsednik oziroma predsednica; kakšen je kot človek in kakšen kot strokovnjak. Bi lahko na kratko predstavili sami sebe?

Po izobrazbi sem doktorica pravnih znanosti; dolga leta sem delala na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani – nazadnje kot redna profesorica za kazensko pravo in kriminologijo. Pri svojem raziskovalnem delu sem se mnogo ukvarjala s problemi mladoletniškega prestopništva, ob tem sem se srečevala tudi z vprašanji psihologije, sociologije ter socialne in specialne pedagogike. Med vprašanji, ki so me privlačila, so bila tudi vprašanja pravic otrok vseh skupin, tudi tistih s posebnimi potrebami, kamor sodijo tako mladoletni prestopniki kot otroci z motnjami v duševnem ali telesnem razvoju.

Kot človeka bi težko označila samo sebe – to bi morali storiti moji

sodelavci, sorodniki, znanci in prijatelji. Lahko povem samo, za kakšne cilje sem se zavzemala in kakšne poti sem zanje ubirala. V soljudeh sem vedno spoštovala sočloveka in posameznika kot subjekt. V ljudeh raje iščem pozitivno in jih jemljem take, kakršni so. Človek v življenju gotovo drugemu povzroči kdaj tudi krivico, škodo ali prizadene drugega – mislim, da tega nikoli nisem storila namenoma. Ker sem bila večkrat na takšnem položaju, da sem delala v skupini, sem vedno izhajala s stališča, da je delo v skupini mogoče, če si njeni člani zaupajo in če drug drugega podpirajo.

◆ ***Ste pravnica. Ukvarjali ste se s kazenskim pravom in kriminologijo. Bili ste dekanica Pravne fakultete, prorektorica Univerze v Ljubljani, direktorica Inštituta za kriminologijo, ste izredna članica Slovenske akademije znanosti in umetnosti, sodelovali ste v strokovnih telesih Sveta Evrope. Kako vam bodo izkušnje iz dosedanjega dela koristile pri opravljanju nove funkcije?***

Zdi se mi, da mi lahko te izkušnje pomagajo pri vodenju Zveze Sožitje, ki si ga predstavljam kot delo v ustvarjalni skupini, kjer ima predsednik položaj enakega med enakimi. Poznam delovanje raznih državnih institucij, ki so pomembne za delovanje Zveze, in zdi se mi, da lahko takšno poznavanje Zvezi koristi. Kar zadeva mednarodno sodelovanje, moram reči, da sem ga vajena; želela bi, da se Zveza uveljavi na svojem področju kot resna in verodostojna sogovornica in sodelavka v mednarodnih organizacijah na svojem področju. V prihodnje bo takšno sodelovanje pomembnejše, kot je bilo doslej, še posebno po vključitvi Slovenije v Evropsko unijo.

◆ ***Iz zgodovine nam je znano, da so osebe z duševno prizadetostjo pogosto obravnavali podobno kot kriminalce. Izloč-ili so jih iz družbe, zaprli. Je to morda stična točka vašega dosedanjega in prihodnjega delovanja?***

Ljudje z motnjami v duševnem razvoju res vstopajo tudi na področje kazenskega prava in kriminologije, zgodovina jim je bila še posebno nenaklonjena. Toda če bi iskala stično točko med svojim dosedanjim in prihodnjim delovanjem, bi jo postavila v polje človekovih pravic. Te so namreč tisti pravni in družbeni instrument, s pomočjo katerega je mogoče začeti zagotavljati ljudem s posebnimi potrebami enakopravnejši položaj, kot ga imajo sedaj.

> ***Če bi iskala stično točko med svojim dosedanjim in prihodnjim delovanjem, bi jo postavila v polje človekovih pravic.***

◆ ***Vemo, da se zavzemate za enake možnosti diskriminiranih oseb. Kako se nameravate lotiti te naloge?***

Zagotovitev enakih možnosti za vse je dolgotrajen proces – in pri nas smo šele na njegovem začetku. Zdi se mi, da bi bilo preveč ambiciozno, če bi skušala sedaj predstaviti svoje poglede na to problematiko in njeno postopno razreševanje. Toda zelo na splošno bi rekla, da je ena prvina nediskriminacije njena pravna urejenost. Druga, mnogo zahtevnejša, pa je uresničevanje pravnih norm, ki urejajo ali bodo urejale področje nediskriminacije. Ena poglavitnih nalog se mi zdi, da ljudje s posebnimi potrebami ali nekateri v njihovem imenu v javnosti bolj uveljavimo to skupino ljudi kot soljudi, ki so med nami. Pomembno se mi zdi tudi tako imenovani »normalni« javnosti pokazati, da nediskriminacija predpostavlja, da »oni« sprejmejo drugačnost.

◆ ***Zdi se, da je svet oseb z duševno prizadetostjo precej izoliran. Večina ljudi te problematike ne pozna. Kdaj in kako ste se vi seznanili z njo?***

Prvič sem se srečala s problemi ljudi z motnjami v duševnem razvoju kot mlada pravnica, ko sem sodelovala pri Zvezi za pomoč duševno prizadetim v šestdesetih in v začetku sedemdesetih let. Predsednica Zveze je bila tedaj Ada Krivic; pripravljali pa smo zakonodajo, ki je veljala vse do začetka novega tisočletja. Zveza oziroma društva so tedaj začela z delom in na marsikaterem področju smo orali ledino.

◆ ***Bi sprejeli kandidaturo za predsednico Sožitja, če ne bi imeli vnučke z Downovim sindromom?***

Na to vprašanje težko odgovorim.

Vprašanje je namreč, ali bi me v Sožitju sploh opazili in seveda tudi obrnjeno. Gotovo pa je to, da sem se neposredno osebno soočila s problemom te skupine ljudi, pri meni zbudilo željo, da po svojih močeh kaj storim za to, da bi se njihov položaj izboljšal.

◆ ***Poznate delovanje naših ustanov za osebe z duševno prizadetostjo in verjetno tudi delovanje podobnih ustanov po svetu. Se vam zdi trditev, da je pri nas za te osebe dobro poskrbljeno, utemeljena?***

Ne bi si upala trditi, da poznam delovanje naših ali tujih ustanov za ljudi z motnjo v duševnem razvoju. Imam seveda nekaj znanja o tem, toda od poznavanja me loči marsikaj. Kar pa zadeva drugi del vašega vprašanja, se mi zdi, da bi morala odgovoriti nekako z mešanim odgovorom. Menim, da je razmeroma dobro poskrbljeno za temeljno varnost – socialno in zdravstveno, in reči je treba, da država na različne načine usmerja precej sredstev za to skupino ljudi. Po drugi strani pa so ta sredstva manj individualizirana, kot bi lahko bila in bi morala biti. Drugo vprašanje pa je, ali sta država in družba s tem, da je poskrbljeno za temeljne potrebe ljudi z motnjo, naredili dovolj: ni se mogoče izogniti vtisu, da so ti ljudje nekako »pospravljeni na varnem« in manj vidni med nami. Javnost, »družba«, pa je tega vajena in s tem zadovoljna.

◆ ***Pri nas se na cesti in na javnih mestih ne videva veliko oseb, ki jih videz zaznamuje z duševno prizadetostjo. Hodite veliko po svetu. Jih tam videvate več?***

V tujini se vidi na javnih mestih več ljudi z motnjo v duševnem razvoju. Ko sem bila kot gostujoča profesorica v Združenih državah Amerike, sem se na univerzo vozila z avtobusom – na njem je bilo več ljudi z Downovim sindromom. Ko sem vprašala, kako to, so mi pojasnili, da imajo ljudje z motnjo v telesnem ali duševnem razvoju avtobusne prevoze zastonj – in to so tudi s pridom uporabljali.

> ***"Normalna" populacija je tista, ki bo sčasoma morala sprejeti dejstvo, da so med nami tudi drugačni.***

◆ ***Se vam zdi, da bi se morali starši bolj opogumiti in navajati soljudi na spoznanje, da so osebe z duševno prizadetostjo del normalne družbe?***

Vsekakor. Mislim pa, da to ni dolžnost staršev, vsaj ne v prvi vrsti. Kot sem že rekla, »normalna« populacija je tista, ki bo sčasoma morala sprejeti dejstvo, da so med nami tudi drugačni. Eno izmed gesel teoretikov, ki so obravnavali vprašanja različnih skupin »drugačnih«, je bilo, da gre za »pravico biti drugačen«. Včasih je človek rojen z drugačnostjo, včasih se mu zgodi v življenju – toda soljudje so ga dolžni sprejeti kot takšnega.

◆ ***Pred kratkim ste se upokojili. Vas je kaj zamikalo, da bi zaživeli življenje brez posebnih družbenih obveznosti; morda le kot babica?***

Najprej, popolnoma se nisem upokojila, ker še delam na Inštitutu za kriminologijo, pa tudi v podiplomskem izobraževanju na fakulteti. Če sem odkrita, bi si težko predstavljala, da bi svoje poklicno delo povsem in v celoti opustila. Imela sem namreč redek privilegij v življenju: delala sem to, kar me je veselilo; moje delo me je bogatilo in oplajalo. Res pa je, da imam sedaj več časa za svoje vnuke – in si ga tudi vzamem.

◆ ***Ste dobra babica svojim vnukom?***

Imam štiri vnukinje in enega vnuka. Oni bi morali odgovoriti na to vprašanje. Ne morem biti takšna babica, ki je vsak trenutek na voljo, ali pa samo čaka na vnuke. Zelo pogosto pa pomagam pri opravilih, ki so v zvezi z njimi – prevozi na različne zunajšolske dejavnosti, športne dejavnosti in podobno so pogosto v moji domeni. Z veseljem jih skupaj z možem tudi peljeva na kakšne krajše ali daljše izlete. Navsezadnje pridejo vsi skupaj s svojimi starši večkrat na nedeljsko kosilo.

◆ ***Zahvaljujem se vam za pogovor in želim, da bi bili uspešni v novi funkciji – v dobro vseh oseb z motnjami v duševnem razvoju in njihovih družin.***

Tereza Žerdin

NOVO MESTO

OBČNI ZBOR SOŽITJA NOVO MESTO

Skupine varovancev iz Novega mesta, Trebnjega, Ribnice in Črnomlja so sodelovale v kvizu o prometu.

Varovanci, ki so zastopali VDC Črnomelj. Janez Majerle, Alenka Kambič in Peter Špehar

Člani Sožitja - društva za pomoč duševno prizadetim Novo mesto, smo 19. 3. 2002 na občnem zboru obravnavali in sprejeli poročilo o delu v letu 2001, ki ga je predstavil predsednik Janez Jankovič. Tudi v preteklem letu smo širili program dela, saj smo poleg že ustaljenih vsebin – varstvo otrok na domu, vikend seminar, izlet, piknik, prednovoletno srečanje - opravili prvi pohod članov od Gabrja do Gorjancev, ustanovili klub v Žužemberku, v katerega je vključenih pet odraslih oseb, pridobili šestindvajset odraslih duševno prizadetih oseb za usposabljanje in zagotovili spremljevalce zanje ter bili pobudniki in nosilci donatorske akcije gradnje lesene ute za otroke, ki so vključeni v Center Dolfke Boštjančič Ig, dnevni center Novo mesto.

Finančno poročilo za leto 2001 in finančni načrt za leto 2002 je podala blagajničarka Milica Jakopin. Med prihodki društva v letu 2001 je znašal delež zveze Sožitje 29 odstotkov vseh prihodkov, delež občin pa 28 odstotkov. Delež članarin je predstavljal 22 odstotkov prihodkov, saj imamo poleg družin kar 612 podpornih članov, med njimi največ v Krki, tovarni zdravil Novo mesto. Drugi prihodki so donacije in prispevki družin za letovanja. Program dela za leto 2002 je predstavila Ana Bevc. Pri sedanji organiziranosti, ko vse delo opravimo člani izvršnega odbora kot prostovoljci, nismo načrtovali širitve programa, vendar bo na podlagi razprave na občnem zboru izvršni odbor uvrstil v program dela še izpeljavo likovne delavnice za duševno prizadete odrasle osebe.

V razpravi je Tomaž Jereb, direktor Zveze Sožitje – zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije pohvalil izvirnost društva pri iskanju novih vsebin dela, ki jih razvijamo iz pobud družin. Navzoče je seznanil tudi s spremembami zakonodaje na področju skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju in odgovarjal na vprašanja staršev, ki jih je bilo kar nekaj.

Letos je potekal na občnem zboru krajši kulturni program. Bine Klemenčič je zaigral na harmoniko, kot posebnost pa naj omenimo ljudskega pesnika Jožeta Grgoviča iz Šentjerneja, ki je recitiral dve svoji pesmi. Tole, ki jo objavljamo, je posvetil prav članom društva Sožitje.

Ana Bevc

ODPRTO SRCE

Če kdaj srce bi se delilo,
na svetu večni mir bi bil,
za vse enaki del bi bil sveta,
kot ga narava Mati da.

Ko človek v srcu je razpet,
je kot samotna roža.
Sprejema vsak pogled,
ki z žarom sreče je odet.

Srce odprto poseže tja globoko,
ponudi roko,
ko v stiski bližnji je,
trenutek sreče drobne male
rad sprejme vsak,
ki v srcu skromen je.

Glej mavrico na nebu
in zarjo,
ki vsem sije,
in uro tam v stolpu,
ki vsem enako bije.

Zato podaj roko, prijatelj,
ponudi toplo dlan.
Oči povsod odpiraj,
postal boš srečen, spoštovan.

Na svetu kdaj tišina govori,
odpira srca, vrata in molči.
A svet za vse vesel je in vihrav
in vsakemu ponudi to,
kar si želiš
in kar si njemu dal.

Jože Grgovič

ŠENTJUR

SEM RES DRUGAČEN?

V Varstveno-delovnem centru Šentjur se vedno kaj dogaja. Po lanskoletni prireditvi Sneguljčici je gledališko-lutkovna skupina uprizorila tudi prilagojeno lutkovno igrico Žogica Nogica, s katero gostujemo po vrtcih in šolah.

Posebno radi pojemo, predvsem svoje pesmi na znane melodije. Vsako leto imamo novo pesem, tako da se jih je že kar nekaj nabralo. Predstavljamo vam eno takšnih pesmi na melodijo Zakrivljeno palico v roki ...

Dolfe Žvižej, delovni inštruktor in mentor
Varstveno-delovni center Šentjur

Sem res drugačen?

Ko hodim kjerkoli po svetu,
za mano se marsikdo ozre,
čeprav vsak trenutek v letu,
enak sem kot drugi ljudje.

Poštenost v prsih mi bije,
po žilah pretaka se mir,
ne vem, kaj so to hudobije,
sta tuja sovraštvo, prepir.

Sem torej res malo drugačen,
hinavec jaz biti ne znam,
predsodek ljudi je napačen,
saj srce na dlani imam.

Za mano se s srcem oziraj,
prižgana bo v duši ti luč,
na svoje vrline se opiraj,
do bližnjega našel boš ključ.

LJUBLJANA

NEMIRNI OTROK V SKUPINI

Vsako leto se v skupinah srečujemo z otroki, ki so moteči med drugimi mladostniki. Učitelji postanemo nemočni, ko se otrokovo ravnanje ne ujema s splošnimi pričakovanji in normami. Nerazumevanje staršev in učiteljev lahko privede otroka do odrinjenosti ali do drugih vrst čustvenih in vedenjskih motenj (laži, tatvine, upornost, kljubovalnost, napadalnost ipd.).

Da bi preprečili take posledice, izvajamo v skupini različne igre, pri katerih se morajo vsi ravnati po pravilih, hkrati pa opazovati početje drugih, navajamo jih na delo v mirnem okolju, na ročno delo, s katerim poskušamo podaljšati pozornost in poskusimo odstraniti moteče vplive. Nekatere nemirne otroke poskusimo pritegniti tudi v športno dejavnost, kjer so uspešni in dosegajo dobre dosežke.

Pri otroku skušamo najti konjiček, ki ga veseli in pri katerem uspeva, ter vanj usmeriti njegovo dejavno energijo.

Kot izredno dobro se je v skupini izkazalo vključevanje otroka v lesno delavnico. Tehnika ročnega rezljanja je zelo primerna za razvijanje grobe in fine motorike rok. Ob tem je treba premagovati tudi strogo kontroliran mišični napor, pri tem pa ni izključeno sodelovanje miselne sfere. Ustrezna motivacija je ob tem nujna, sicer ne moremo pričakovati otrokovega sodelovanja. Motivacijo skušamo dosegati z izdelkom. Ta mora biti zanimiv in všečen. Izdelek mora biti takšen, da se otrok že od samega začetka ne bo čutil nesposobnega doseči cilj. Pri tem je pomembna tudi izbira materiala, ki ga je dovolj lahko obvladovati, ker tako zmanjšujemo učinke negativne motivacije, ki bi se lahko pojavila ob resnejših začetnih težavah. Postopoma pa zahtevnost stopnjujemo z zahtevnejšimi materiali in cilji izdelave. Nove tehnike zahtevajo uporabo različnega orodja. Izdelek je zahteven že zaradi obvladovanja različnih tehnik dela. Je pa hkrati prednost, saj različnost tehnik in materialov preprečuje monotonost, ki se lahko pojavi ob predolgem ukvarjanju z isto zaposlitvijo.

Izredno pomembno je, da otrokov napredek ugotavljamo s primerjavo izdelka, ki ga je otrok naredil v začetku, in ga ne primerjamo z izdelki sošolcev.

Pri otroku si prizadevamo za to, da se prilagodi ustaljenemu ritmu in redu, da se vključi v delavnico v času, ko je na urniku.

Vsakodnevni sprehodi v naravo v sklopu usposabljanja tudi pozitivno vplivajo na otroka, saj zahtevajo od njega primerno vedenje v okolju, okolje opazuje, sočasno pa sprošča odvečno energijo.

Nada Švigelj Demšar,
Oddelki vzgoje in izobraževanja

VIPAVA

MITJEV IZVIRČEK 2

Pred dobrimi štirimi leti je izšel Mitjev izvirček – izbor risbic našega gojenca Mitja Krečiča – fantiča, ki je vzhičen in vesel, kadar se mu zgodijo stvari, ki se ga dotaknejo. Mitja je nerad izgovarjal besede, rad pa je narisal risbo. Tako je poustvarjal svoje doživljanje stvarnosti iz preteklosti in sedanjosti.

Zdaj je Mitja odrasel fant in še vedno riše. Nabralo se je veliko risb in štirideset smo jih izbrali in izdali Mitjev izvirček 2.

Velikokrat tisti, ki živimo z njim, le slutimo, kaj vse skriva v sebi. Ob vsakem risanju vsi ob njem s pričakovanjem zremo v list, saj nas vedno preseneča s svojo izvirnostjo. Takrat se čudimo in vedno znova spoznavamo, da je notranje bogat s čustvi in doživetji.

Ko nam z risbo odstira svoja notranja popotovanja, nas hkrati uči, da je lahko dojemanje resničnosti drugačno, kot pričakujemo mi. Uči nas gledati s srcem, ne le zgolj z razumom ...

Zdenka Fučka

VIPAVA

VELIKO KORAKOV ... DO PLESNIH KORAKOV

V Centru za usposabljanje invalidnih otrok v Vipavi smo zaposlene kot defektologinje in poučujemo v nižjih razredih osnovne šole s prilagojenim programom in oddelkih vzgoje in izobraževanja.

Od prvega do šestega razreda izvajamo program celodnevne integrirane obravnave, kjer so obremenitve in sprostitve enakomerno porazdeljene prek vsega dne. Otroci tako laže sledijo programu in so samostojnejši na vseh področjih. Predvsem pa si razvijajo boljšo samopodobo, kar jim omogoča uspešnejše vključevanje v okolje.

Otroci s posebnimi potrebami za učenje velikokrat niso motivirani, imajo malo izkušenj, so pasivni. Zato jim moramo zbuditi zanimanje z različnimi sredstvi in prijemi. Na primer z učnim sprehodom, zgodbico, lutko, s prehodom v drug prostor, zatemnitvijo. Izkušnje, ki jih otroci pri učenju pridobivajo, morajo biti čim prijetnejše, čim bolj vesele, čim zanimivejše, da se jih že vnaprej veselijo in si jih še želijo. Naše vodilo pri delu je, da otroci to, česar naj bi se naučili ali doživeli, najprej doživijo v stiku z naravo ali z resničnostjo. Če pa to ni mogoče, z ustreznimi ponazorili.

Pri načrtovanju učenja moramo nujno upoštevati nekatera načela. Zanimanje zbujamo z različnimi sredstvi. Nevarno je, da zanimanje upade pri prepogostem utrjevanju, zato moramo utrjevanje smiselno časovno omejiti. Dejavnost je razvojna zakonitost otrok in življenjska potreba. Zato moramo otrokom omogočiti, da dejavno sodelujejo. Delamo neposredno z vsakim posebej, zato pa moramo otrokove sposobnosti in osebnostne posebnosti dobro poznati.

Ples je ena od oblik gibanja in sprostitve. Pri učenju plesa moramo upoštevati načelo postopnosti. Največkrat začnemo učenje z zgodbico, da damo plesu vsebino. Otroci si z zgodbico lažje zapomnijo, kako si gibanje sledi. Postopno dodamo glasbo, rekvizite, kostume, menjamo prostor. S tem dosežemo, da se otroci pri ponavljanju ne dolgočasijo, temveč jih z raznovrstnostjo pritegnemo k ponavljanju in utrjevanju.

V oddelkih vzgoje in izobraževanja so otroci z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in drugimi motnjami. Otroci izhajajo iz različnega socialnega okolja. Različni so si tudi glede na starost (najmlajši so dopolnili sedem let, najstarejši pa dvajset), vrsto in stopnjo prizadetosti, sposobnosti in interese. Dva otroka imata Downov sindrom, neka deklica izrazita znamenja avtizma, med njimi so otroci s cerebralno paralizo, psihomotorično retardacijo. Osnovno prizadetost spremljajo še čustvene motnje v najtežji obliki, vedenjske težave, agresivnost in samoagresivnost, motnje na področju govora (brez govora). Gibalne motnje se pri naših otrocih kažejo v najtežji obliki, ko so nekateri zaradi gibalne prizadetosti popolnoma odvisni od tuje pomoči, in pa v lažji obliki, ki je vidna le v nespretni hoji, okornosti gibov ...

Zaradi kombiniranih motenj se kaže primanjkljaj na vseh področjih. Otroci si težko pridobivajo izkušnje, novo znanje in vsebine, spretnosti in sposobnosti.

Individualizirani program zajema: splošno poučenost, delovno, likovno, gibalno-

VIPAVA

športno, glasbeno-ritmično vzgojo in razvijanje samostojnosti.

Ta področja niso strogo ločena in v procesu vzgoje in izobraževanja prehajajo eno v drugo.

Zaradi kombinacije motenj poteka poučevanje na drugačen način. Otroke skušamo motivirati predvsem z glasbo in gibanjem. Oboje je otrokom zelo blizu in oboje se vpleta v naše delo prek vsega dne.

Naš dan se začne s pozdravom v sklenjenem krogu z besedo ali gibom. Temu navadno sledi ura splošne poučenosti, ki je sama po sebi bolj verbalizirana kot druga področja. Zaradi boljšega razumevanja, lažjih predstav in intenzivnejšega doživljanja skušamo vnašati vanjo čim več gibanja. To podkrepimo s sugestivnim pripovedovanjem, ki ustvari ustrezno razpoloženje. Te pojave, kako snežinke plešejo, kako potoček žubori, kako jesensko listje odpada, kako burja piha, kako cvetica raste, najprej opazujemo v naravi, potem pa jih skušamo izraziti z gibanjem, kot so hoja, tek, skakljanje, vrtenje ...

Otroka vodimo v gibanje tako, da na primer kot drevo v vetru stoji, se nagiba z razširjenimi ali dvignjenimi rokami, niha sem ter tja, dokler se listek ne otrese. Tedaj se otrok drevo premakne, postane v krožnem teku lahek kot list, ki se igrivo poigrava z vetrom in polagoma spušča na tla.

Živalski svet je tudi ena od tem, kjer si pridobivamo znanje z veliko gibanja: kako medved lomasti, kako se lisica plazi okrog kokošnjaka, kako srna narahlo stopa, kako mačka pije mleko ...

Ko posnemamo gibanje živali, se pogovorimo o lastnostih, ki jih pripisujemo posamezni živali. Obenem zapojemo primerno pesem, ki nam žival opisuje in je spodbuda pri samem gibanju.

Pri temah, ki so otrokom bliže, spodbujamo otroke k lastni ustvarjalnosti, ker menimo, da so se s tem že srečali in imajo že pridobljeno neko predstavo oziroma izkušnjo.

So pa teme, ki so abstraktnejše in z gibanjem težje predstavljive. Takrat je treba otroku gib pokazati, mu sugerirati, nato ta gib posnema.

Tedenska tema se prepleta v vseh področjih vzgoje in izobraževanja. Gibanje in glasba sta nam povsod v pomoč. Otrok se sprosti in je zadovoljen. Vemo pa, da je le zadovoljen otrok lahko tudi ustvarjalen.

Pri gibalno-športni vzgoji veliko časa posvetimo poznavanju lastnega telesa. Otrok se lahko giblje z vsem telesom ali pa s posameznimi deli. Vsakemu gibu damo vsebino (dvigovanje in spuščanje ramen – ne vem, dotikanje tal s prsti – kokoška zoblje ...). Razgibamo se vsak dan, postajamo vse spretnejši in gibi so izrazitejši in bolj določeni. Te gibalne elemente uporabimo pri plesnih igrah in koreografijah.

Pri samem plesu je šlo v začetku za posnemanje, zrcaljenje, sčasoma pa so otroci s spodbudo sami pokazali določen gib. Tako je nastajal njihov ples. Veliko presenečenje je avtistična deklica, ki prej ni sodelovala v skupinskem delu, zdaj pa pleše na naših plesih ob dnevu zaljubljenih, na pustovanju ...

Pri glasbeno-ritmični vzgoji je ena od vsebin tudi ples. Ta po programu zajema: prosto gibanje ob glasbi, usklajevanje gibov ob glasbi, usklajevanje gibov v dvoje, posnemalne vaje, preproste gibalne igre, izštevanke, rajalne igre.

Gibanje ima v otrokovem življenju pomembno vlogo. Že najmlajše navajamo in spodbujamo h gibalnemu izražanju. Vsi otroci skačejo, tekajo, se prekopicavajo, plazijo ... in si s tem pridobijo določene gibalne vzorce, ki pozneje prerastejo v gibalne igre.

Otroci s kombiniranimi motnjami imajo na tem področju malo izkušenj. V procesu vodenja do prvih plesnih korakov jim moramo omogočiti gibalna doživetja in izkušnje. Otroku je največkrat treba nazorno pokazati določen gib, a ne smemo ostati samo pri posnemanju. Spodbujamo ga, da vnese v gibanje del sebe. Tako otrok kot mentor morata vložiti v delo veliko volje, truda in ljubezni. Skupaj naredita veliko majhnih korakov, da prideta do prvih plesnih korakov.

Dušanka Čakarmiš
Tatjana Jerončič Tratnik
Aleksandra Premrl

Gledam te ...

Gledam te in v meni se misli lepe zbudijo.
Poslušam te in meni se svet svetlejši zazdi.
Saj ti, otrok večni, si nam pokazala,
da za ljubezen velikih besed treba ni.

Pogovor tvoj grdih besed ne pozna.
Saj mami tvoja je "zlata"
in oči "prijateljček tvoj".
Vse okrog sebe bi rada objela.
Vse sorodnike, male, velike,
bi rada ob sebi na Borštu imela.

Svet, ki ti ga dojemaš, nepokvarjen je še.
Edine želje so tvoje: beseda prijazna in nasmeh,
las dotik, bluzica nova, pecivo okusno, dlan v dlaneh.

Srečna si, Manja, ali to veš?
Ostani v svetu tam, kjer ni laži,
kjer vse tako enostavno, preprosto se zdi.
Veš, tudi mi vsi, ki s teboj ali ob tebi živimo,
se lahko od tvoje nedolžne otroškosti veliko naučimo.

Manjina mama
Fani Molan

GORNJA RADGONA

OBČNI ZBOR

Na deževno četrtkovo popoldne smo se člani Sožitja Gornja Radgona, Radenci in Sv. Jurij ob Ščavnici srečali na občnem zboru. Vseh skupaj nas je bilo sto sedem članov in povabljenih gostov: predsednik zveze društev Sožitje Ivo Škof, predsednik pobratenega društva Sožitje iz Zgornje Dravske doline Bojan Pevec s svojimi člani upravnega odbora, predstavnica društva invalidov Gornja Radgona Pavla Lebar, predstavnici socialne službe Mira Klenar in Zora Borko, župan občine Sv. Jurij ob Ščavnici Slavko Mihalič, nekdanja vodja Varstveno-delovnega centra Marija Ploj in nekdanja ravnateljica Osnovne šole dr. Janka Šlebingerja Terezija Šegula.

Predsednica gospa Sonja Korošec nam je po kratkem pozdravu podala poročilo lanskoletnega dela, finančno poročilo in načrt aktivnosti za leto 2002.

Gospa Sonja nas spodbuja, kadar smo psihično na tleh, in nam pomaga. Hodi po terenu in spoznava veliko naših članov, ki so potrebni pomoči.

Med novimi člani upravnega odbora je tudi oseba z motnjo v duševnem razvoju Erik Gorinšek, ki obiskuje varstveno-delovni center v Gornji Radgoni.

Starši člani društva so podali svoje predloge in pripombe tudi o tem, kakšne krivice se jim dogajajo v zdravstvu in socialni službi.

Ob zvokih naših muzikantov Sebastjana in Jožeta smo tudi veselo zaplesali. Bili smo zelo srečni, saj smo spet prišli skupaj v velikem številu, kar se zgodi le malokdaj.

Dušica Lukaček

Pravica do lepote

V knjigi Anthonyja de Mella Minuta nesmisla sem prebrala zgodbico, ki se mi jo zdi nujno prenesti staršem, pa tudi tistim ljudem, ki nam nekatere "prednosti" zavidajo.

"Učitelj je rekel nekemu socialnemu delavcu: "Bojim se, da delate več škode kot koristi." "Zakaj?" "Ker poudarjate samo eno od zahtev pravičnosti." "Namreč, ubogi imajo pravico do kruha." "In katera je druga?" "Ubogi imajo pravico do lepote."

Ko dobim Naš zbornik, rada preberem pisma o izletih, letovanjih, praznovanjih, seminarjih, obiskih, prireditvah.

Osebe z motnjami v duševnem razvoju razumejo veliko več, kot si mislimo. Potrebujejo lepoto, kulturo, razvedrilo. Včasih res česa ne razumejo in prireditev le opazujejo.

Zato jih mora na izletu, kulturni prireditvi, obisku muzeja, razstavi nekdo spremljati. Tudi spremljevalec bo lahko užival ob lepem.

GROSUPLJE

LIKOVNOST V SVETU DRUGAČNOSTI

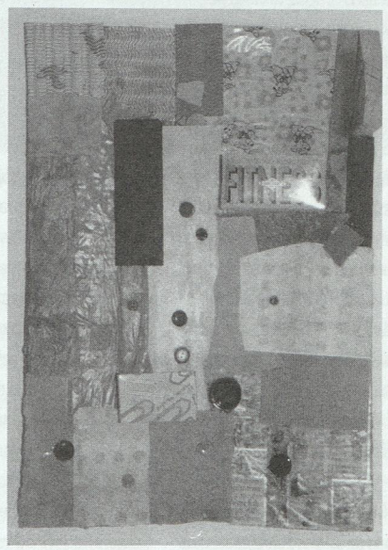
Živimo v svetu, kjer smo na vsakem koraku obdani z drugačnostjo. Ta se kaže v vsakem posamezniku. Vsi se med seboj razlikujemo po telesnih značilnostih in tudi po duhovni razvitosti.

Sem prostovoljka v Društvu Sožitje, kjer se v Klubu Čukec in Panda dvakrat na teden srečujem z otroki in odraslimi s posebnimi potrebami. Z njimi preživljam urice prostega časa. Že od nekdaj me je privlačil ta posebni svet. Ljudje velikokrat menijo, da prizadeti ljudje trpijo in da so ubogi. Vendar to ni res, saj živijo v svetu, ki je verjetno veliko lepši, kot je naš.

Nedotaknjenost njihovega sveta odseva v njihovem likovnem ustvarjanju, ki se kaže v svobodi likovnega izražanja. Zdravi otroci so izredno obremenjeni s pravili, ki jim jih vede ali nevede vsiljujejo odrasli in slabi likovni pedagogi. Mnogo otrok in tudi odraslih velikokrat pravi: "Ne znam narisati rože, ptička ali hiše." Preobremenjeni s posnemanjem narave tako zatrejo svojo ustvarjalnost. Pomen likovnega ustvarjanja pa ni v posnemanju narave, temveč v izražanju notranjega doživljanja. In prav v tem so otroci s posebnimi potrebami svobodnejši, zato pa tudi bolj ustvarjalni. Njihovi likovni izdelki izžarevajo likovno moč, ki izvira iz notranjosti. V tem je skrivnost likovnega ustvarjanja – v pristnosti. Vse prihaja od znotraj. Notranjost teh otrok pa je izredno bogata.

Zato moramo omogočiti otrokom s posebnimi potrebami nadaljnji ustvarjalni razvoj, ne samo v likovnem svetu, temveč na vseh področjih življenja.

Katarina Drobnič

Tehnika asemblaž, Klub Čukec (2002), skupinsko delo Anice Zajec, Marije Zaletel in Uroša Kocmana.

TOLMIN

SODELOVANJE S STARŠI – DA, TODA KAKO?

Od 8. do 10. aprila je potekal v Portorožu VI. državni strokovni posvet Menedžment v izobraževanju na temo Sodelovanje s starši – da, toda kako? Število udeležencev je potrjevalo aktualnost vsebine posveta. V minulem letu sem bila na tem posvetu poleg mag. Ulage in dr. Opare edina defektologinja, letos pa sem z zadovoljstvom ugotavljala, da nisem. Kot dejavni udeleženci so se z referati predstavili tudi strokovni kolegi iz drugih podobnih zavodov, kjer usposabljajo, vzgajajo in izobražujejo otroke s posebnimi potrebami. Zdi se mi namreč pomembno, da defektologi glasno opozarjamo na problematiko, s katero se srečujemo, da prenašamo izkušnje iz vsakdanje prakse drugim učiteljem, da si menjujemo mnenja in strokovna stališča s strokovnjaki iz drugih šol in zavodov, saj se bo v prihodnje prenekatera problematika iz naših zavodov "po zaslugi" integracije prenesla v šole, kjer za to niso usposobljeni, in tam bo naša navzočnost pomembna in prepotrebna.

V uvodnem delu posveta so bili najodmevnejši prispevki dr. Nives Ličnove (Filozofska fakulteta) – Šola uči o družini, družina o šoli, mag. Silva Marinška (ŠR) – Učitelji in starši – na istem ali nasprotnem bregu? in Marje Strojin – Komunikacija med starši in pedagoškimi delavci – prastaro vprašanje v novi luči. V drugem dnevu posveta so sledili referati strokovnih delavcev šol, vrtcev, domov, javnih zavodov in tudi staršev iz vse Slovenije ter predstavitve zavodov ob plakatih in omizja, v zadnjem dnevu pa je bilo odmevno predavanje gospe Globokarjeve iz Službe vlade RS za zakonodajo, ki nam je predstavila starše iz zornega kota zakonodaje in predpise ter novi zakon o delovnih razmerjih.

Dr. Ličnova je v prispevku poudarila pomembnost starševske vloge pri vzgoji otrok, katere bistvo ni v ugajanju otroku, pač pa v njegovem vzgajanju. Otrokom želimo dajati vse in jim biti prijatelji, toda ali je lahko štiridesetletnik prijatelj desetletniku? Današnji starši doživljajo neuspeh otrok kot svoj neuspeh, zato se pogosto pritožujejo; to zahteva od njih veliko manj energije, kot pa da bi z otrokom sedli, mu posvetili svoj čas in se na primer skupaj z njim učili. Otroci se učijo s posnemanjem in pri tem je bistvena prav vloga staršev. Po dr. Ličnovi se izpopolnjevanje sebe začne v družini, za katero je značilna intimnost, ki je šola ne more dati niti ne zagotavljati. V svetu družine in medsebojnih odnosov vlada težnja po stabilnosti, v šolah, ustanovah, pa težnja po spremembah. Dobri odnosi med domom in šolo, med starši in učitelji so stvar medsebojnega zaupanja, ki se ne porodi čez noč, in za ta odnos bi se morali truditi vsi.

Mag. Marinšek je izhajal iz prepričanja, da je sodelovanje med šolo in starši koristno, vendar pri tem manjka globlje razumevanje, kaj to sodelovanje pomeni in tudi kako ga doseči. Starše zanima predvsem njihov, in ne kateri koli otrok. Oboji, tako učitelji kot tudi starši, pogosto gojijo v medsebojnem odnosu pričakovanja, ki jih ne morejo uresničiti in se kažejo kot zmotna. Na takšnih pričakovanjih ne moremo razvijati medsebojnega sodelovanja in prav zato so najrazličnejše formalne in predvsem neformalne oblike sodelovanja s starši zelo pomembne. Le s sodelovanjem in pripravljenostjo obojih lahko zmotna pričakovanja izločimo in jih postavimo na realna tla in s tem ustvarimo možnosti za medsebojni partnerski odnos.

Marja Strojin pravi, da v našem prostoru velja, da se učitelj ne sme sam hvaliti, in ob tem tudi ugotavlja, da nekdo, ki ne ceni samega sebe, tudi drugih ne zmore ceniti. Ugotavlja tudi, da "vidijo" ljudje, ki zelo strokovno opravljajo svoje delo, veliko več problemov od drugih. Pogosteje zmotno mislijo, da so probleme povzročili sami in da svoje delo slabo opravljajo, kar pa ne drži. Po njenem je v šolah vse premalo komunikacije, tako med samimi učitelji kot tudi med učitelji in starši. Komunikacija zahteva veliko energije od vseh vključenih in včasih omogoča hitro reševanje problemov, včasih pa rešitev le-teh tudi oddalji. Komunikacija – razvijanje odnosov je trnova pot, toda vsaj pot je. Na tej poti so tudi partnerski odnosi med starši in šolo in teh ni mogoče enostavno in dokončno opredeliti. Vsesplošno veljavnega recepta za to ni. Principe sodelovanja je treba prevrednotiti tako, da ne bosta okrnjeni nikogaršnja osebnost in avtoriteta, saj, tako kot pravi irski pregovor, "Ljudje živimo v zavetju drug drugega".

Na posvetu sem s prispevkom sodelovala že drugič. V mojem referatu z naslovom Profesionalizacija učiteljev v Osnovnih šolah s prilagojenim programom sem izhajala iz dveh zornih kotov - iz teoretičnega skozi vidik profesionalizma učiteljev in avtorefleksivnega - skozi vidik lastnih izkušenj pri delu in sodelovanju s starši v zavodu za izobraževanje in usposabljanje otrok s posebnimi potrebami. Dejstvo je, da smo si, tako kot smo raznoliki in edinstveni po svojih človeških lastnostih, različni tudi po starševskih. Kot v vseh šolah imamo tudi pri nas starše, ki so do svojih otrok zelo skrbni, včasih prezaščitniški, prezahtevni in z višjimi pričakovanji, kot jih zmorejo izpolniti njihovi otroci, in žal tudi takšne, ki jim lastnih otrok ni kaj dosti mar. Med obema skrajnostma je še množica drugih. V otrokovem interesu je, da v šolah vzpostavljamo interaktivni odnos s sovplivanjem in empatičnim delovanjem na vseh treh dejavnikih vzgojno-izobraževalnega procesa, ki poteka med učitelji, učencem in starši. Družina kot notranja institucija in šola/učitelji kot zunanja si morata prizadevati za to, da se ustvari sodelujoč medsebojni odnos, saj je uspeh učencev največji, če se vrednote družine in šole med seboj prekrivajo. Pri tem je pomembno zavedanje, da kot starši dajemo svojim otrokom le to in toliko, kar in kolikor smo bili sami deležni v svojem otroštvu.

Nikolaja Munih,
profesorica defektologinja

ŠOLANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

V svetu se čedalje več oseb s posebnimi potrebami izobražuje v rednih šolskih programih. V članku so predstavljena mnenja nekaterih tujih avtorjev o tem, kaj po njihovem mnenju pomeni inkluzija in v čem se razlikuje od integracije.

V se generacije učiteljev se srečujemo z otroki s posebnimi potrebami. V zgodovini so bili le–ti različno obravnavani, predvsem glede na razvitost posamezne družbe. Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne oblike izobraževanja je odvisno od mnogih dejavnikov, ki se med seboj prepletajo in so za učenčevo uspešnost nujno potrebni.

Delo z otroki s posebnimi potrebami v rednih oblikah izobraževanja je v svetu že zelo razširjeno. Različne države so integracijo izpeljale na različne načine in preskusile različne modele, ki so bili in ki so bolj ali manj uspešni.

Tudi v Sloveniji se počasi po zgledu drugih evropskih držav vpeljuje vključevanje otrok s posebnimi potrebami. Februarja 1995, ko je bil sprejet Zakon o osnovni šoli, je bila otrokom s posebnimi potrebami dana možnost, da se šolajo v redni osnovni šoli.

Po novi zakonodaji imajo vsi otroci s posebnimi potrebami možnost izobraževanja v rednih šolah. Starši imajo zadnjo besedo, kje se bo njihov otrok šolal. Seveda pa mora biti šola pripravljena na sprejem otroka, pripravljeno mora biti vodstvo, učitelji, učenci - razred, pripravljeni morajo biti tudi starši tega otroka in vsi starši drugih učencev.

Integracija – inkluzija

V zadnjem času pojem integracija nadomešča pojem inkluzija. Inkluzija ima svoj izvor v Združenih državah Amerike v poznih osemdesetih letih, močno pa se je razširila in razvila v zgodnjih devetdesetih. Strokovnjaki in avtorji različno pojmujejo pojem inkluzije.

Integracija je v redne oblike izobraževanja uvajala prakso iz posebnih šol, to pa je povzročilo težave. Ponavadi je nastala nova oblika segregacije, čeprav znotraj rednih oblik izobraževanja. Tako se vidi tudi širjenje ustrezno neizobraženih učnih asistentov, ki so delovali z otroki s posebnimi potrebami individualno. Ko se pojavi taka pomoč, učitelji menijo, da se jim ni treba več ukvarjati s tem otrokom (Ainscow 1997, str. 3).

Ainscow (1997) pravi, da je pomembno, da razumemo, da se inkluzija, "šola za vse", ne bo dosegla samo s prenosom mišljenja in načina posebnega izobraževanja iz posebnih v redne oblike izobraževanja.

Integracijska praksa je pokazala, da je pri integraciji v bistvu šlo za uporabo skupnega prostora in izvajanje skupnih dejavnosti z

otroki s posebnimi potrebami, vendar ne nujno vedno na isti podlagi, v istem prostoru. V nasprotju s tem pa inkluzija zahteva oz. si prizadeva za optimalni razvoj vseh otrok v okolju, ki naj bi omogočilo prepoznavanje individualnih potreb in posameznikovih močnih področij (Mackey, McQueen 1998, str. 22).

Izid integracijske prakse je bil ponavadi tak, da so otroka s posebnimi potrebami oblikovali tako, da je ustrezal šolskemu okolju ali pa je bil zavrnjen, pri inkluziji pa sta kultura in kurikulum šole prožna, tako da lahko šola vključi otroka s posebnimi potrebami glede na njegove individualne potrebe (Mackey, McQueen 1998, str. 22).

Inkluzija ne postavlja nobenih parametrov o določenih vrstah nezmožnosti, tako kot integracija. Gre za filozofijo sprejemanja in oblikovanje okvira, v katerem se vsak otrok, ne glede na vir težav v šoli, vrednoti enako, spoštuje in se mu omogoča enake možnosti. Sprejetje inkluzije pomeni korak naprej od "obsedenosti z individualnimi učnimi težavami in nezmožnostmi" k širokemu spektru raznolikosti in enakih pravic za vse (Thomas 1997, str. 103).

Pojem inkluzija je interdisciplinaren in ni dovolj jasno opredeljen. Pripada različnim disciplinam, kot so sociologija, defektologija, ekonomija itn. V vsakodnevnem govoru se inkluzija najpogosteje uporablja kot sinonim za pojem integracije (Šućur 1997, str. 355).

Mnogi avtorji so mnenja, da sta izraza integracija in inkluzija sinonima. Inkluzija je popolna namestitev otroka s posebnimi potrebami v program rednega izobraževanja, integracija pa pomeni, da učenec s posebnimi potrebami del časa preživi v programu posebnega izobraževanja, del pa v programu rednega izobraževanja (Schmidt 1999, str. 130, po Schloss).

Pojma integracija in inkluzija sta se razvila iz dveh vzporednih šolskih sistemov, splošnega in posebnoizobraževalnega. Posebno izobraževanje pomeni manjši in ločen sistem od splošnega izobraževanja. Integracija vključuje člane posebnega izobraževanja v večinsko redno izobraževanje, inkluzija pa nakazuje obstoj samo enega skupnega izobraževalnega sistema, ki zajema vse člane enakovredno (Schmidt 1999, str 130, po Sage).

Inkluzija predpostavlja vključevanje posameznega subjekta v širše družbeno okolje, seveda z določeno stopnjo ohranitve lastne identitete. Če gre pri integraciji za enosmerno prilagajanje manjšine večini, pomeni inkluzija dvosmerno prilagoditev, manjšina se prilagaja večini in tudi večina se prilagaja manjšini (Šućur 1997, str. 9).

Pri inkluziji gre torej za enako in polno sodelovanje posameznika ali skupine v skupnosti, hkrati pa to ne pomeni izenačevanja posameznika ali skupine, temveč enake možnosti za vse, seveda z upoštevanjem različnosti in individualnih potencialov. Stališča in mnenja strokovnjakov o inkluziji so različna, od nasprotovanja do odobravanja, večina jih je nekje v sredini.

Argumenti za vpeljavo inkluzivne šole

Že v Beli knjigi (1995) so postavljena naslednja načela:

- *vsakdo ima pravico do izobrazbe;*
- *starši imajo pravico do izbire vrste izobrazbe za svojega otroka;*
- *načelo enakih možnosti, ki je povezano z diferencirano ponudbo na vseh stopnjah.*

Poudarjena sta vzgoja medsebojne strpnosti in spoštovanje drugačnosti.

"Država zagotavlja možnosti za optimalen razvoj ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost, telesno in duševno konstitucijo itn." (Bela knjiga, 1995, str. 21)

V Beli knjigi (1995) je opredeljeno, da je treba povečati možnosti za varstvo, vzgojo in izobraževanje drugačnih otrok ter otrok s posebnimi potrebami, dosledneje uveljaviti razne oblike in metode dela z njimi ter pospešiti njihovo integracijo v skupni sistem izobraževanja. Posvetiti je treba tudi pozornost rahljanju stereotipov o normalnosti in deviantnosti pri celotni populaciji šolskih otrok.

Poglavitni argument so vsekakor osnovne človekove pravice. Vsak otrok ima pravico, da obiskuje redno osnovno šolo, ki mu je najbližja, in ima pravico biti popolnoma vključen v šolski akademski in socialni proces (Farrell 2001, str. 7).

Farrell (2001, str. 7) pravi, da obstajajo tudi številni empirični argumenti za vpeljavo inkluzije. Otroci s posebnimi potrebami, vključeni v redne oblike izobraževanja, imajo tako socialno kot akademsko korist, prav tako pa si njihovi zdravi vrstniki razvijejo boljše razumevanje določenih nezmožnosti in imajo do oseb s posebnimi potrebami drugačen odnos.

Sklep

Uspešno reševanje težav pri otrocih s posebnimi potrebami zahteva interdisciplinarni prijem na vseh stopnjah izobraževanja, za kar pa je nujen timski način obravnave. Za vsakega otroka s posebnimi potrebami je treba izdelati individualni načrt, ki mora upoštevati obliko in stopnjo otrokove motenosti, izhajati pa mora iz njegovih specifičnih potreb in otrokovih močnih področij. Vsak izmed strokovnjakov naj otroka osvetli iz svojega strokovnega zornega kota. Za uspešno delo je zato nujna koordinacija med strokovnjaki, ki delajo z otrokom.

Mislim, da bi se morali tej temi v dodiplomskem izobraževanju profesorjev bolj posvetiti in prihodnje profesorje pripraviti na to, da je velika verjetnost, da bo v razredu otrok s posebnimi potrebami. S tem ko bi bili profesorji bolj pripravljeni, bi bili dovzetnejši za te otroke in ne bi skušali prelagati "bremena" s sebe na nekoga drugega, ponavadi je ta drugi defektolog.

Branka Škufca, prof.
Osnovna šola Prevole, Hinje

POVZETEK POROČILA O POSLOVANJU PODJETJA

ŽELVA V LETU 2001

UVOD

Za nami je še eno uspešno poslovno leto, v katerem smo uresničili vse zastavljene cilje ter storili številne druge korake, ki bodo pomembni za poslovanje podjetja tudi v naslednjih letih.

Uspešno smo organizirali, vodili in izvajali programe poklicnega in predpoklicnega usposabljanja invalidov na področjih šiviljstva, mizarstva, čiščenja stavb, vzdrževanja stavb - hišniških del, vzdrževanja okolice in vrtnarsko-komunalnih del.

Poleg programov poklicne in predpoklicne rehabilitacije invalidov smo uspešno izvajali še Zeleni program v Ljubljani, v Novi Gorici, v Škofji Loki, program Upravljanja in vzdrževanja stavb, program Čiščenja stavb, program Hišniških del - tehnični servis, distribuirali smo zavitke za novorojenčke, izvajali programe psihosocialne rehabilitacije invalidov in programe delovne in socialne vključenosti invalidov.

Za dejavnost Želve ter za njeno nadaljnje delo in razvoj so bili pomembni:

- odprtje novih prostorov za potrebe Zelenega programa (v prostorih nekdanje Totre) na Trpinčevi 39 v Ljubljani;
- odprtje novega oddelka Varstveno-delovnega centra in oddelka delovne in socialne vključenosti (v bližini Leclerca), Knezov štradon 86;
- preselitev uprave in sedeža podjetja z Rozmanove ulice na Samovo 9;
- nakup in namestitev sodobne računalniške strojne in programske opreme;
- utrdili smo položaj Želvine enote v Škofji Loki;
- uspešno smo kandidirali na javni razpis Republiškega Zavoda za zaposlovanje in bili izbrani za: rehabilitacijsko ocenjevanje delovnih sposobnosti, predpoklicno usposabljanje s psihosocialno rehabilitacijo, svetovanje in spremljanje, delovne in socialne vključenosti,
- uspešno smo kandidirali na javni razpis Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve za izvajanje programov storitev, vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji ter tudi institucionalnega varstva invalidov. Pridobili smo koncesijo za nova delovna mesta.
- Želvino strokovno skupino za področje poklicne rehabilitacije (in ocene delazmožnosti) smo okrepili tako, da smo v letu 2001 zaposlili tudi diplomirano psihologinjo.

Praznovali smo desetletnico ustanovitve Želve.

Število zaposlenih delavcev se je v letu 2001 povečalo s 75 na 90, število mladostnikov na usposabljanju seje povečalo z 41 na 53, število mladostnikov, vključenih v Varstveno-delovni center, pa se je povečalo s 60 na 69. Tako se je skupno število v Želvo vključenih in v Želvi zaposlenih, predvsem invalidnih oseb, povečalo s 176 na 212 ali za 36 oseb oz. za 20 odstotkov.

V letu 2001 smo imeli 694.450.357,52 tolarja prihodkov ali za 17,7 % več kot leto prej. Glede na rast podjetja so realizirani prihodki nekoliko nižji, in to predvsem zaradi manjšega povpraševanja po zavitkih za novorojenčke, v kar je vključena ne samo samo cena storitve, temveč tudi cena zavitkov.

Opravili smo pomemben del organizacijskih, programskih in investicijskih nalog za ustanovitev Želvinih enot v Grosupljem in v Kočevju ter bivalne skupnosti v Zalogu.

Čisti dobiček v letu 2001 je znašal 7.804.192,96 tolarja.

POVZETEK POROČIL PO POSAMEZNIH PODROČJIH DELA

1. ŠIVILJSTVO

Želvin program so mehke igrače, prevleke, delovna oblačila ter drugi izdelki po naročilu. Obseg je majhen, ker ga izvajamo le pri usposabljanju v Ljubljani in Novi Gorici. Pri Šiviljstvu sicer ni mogoče doseči dobička, vendar pa je program zanimiv za določeno skupino invalidnih deklet, pa tudi številni kupci in simpatizerji nas poznajo po naših igračah in drugih izdelkih šivalnice.

2. MIZARSTVO

Po letih težav z mizarskim osebjem smo končno pridobili dva dobra mizarja, dva mizarska tehnika s precejšnjimi praktičnimi izkušnjami. Mizarska delavnica je opremila vse naše oddelke, ki smo jih v preteklem letu odprli. Z našimi mizarskimi izdelki smo prav zaradi primerne kakovosti nastopili tudi na Ljubljanskem pohištvenem sejmu v začetku novembra 2001. Odziv obiskovalcev je bil nad pričakovanji in nekaj naročil iz tega že dobivamo.

3. UPRAVLJANJE IN VZDRŽEVANJE STAVB

Na tem področju je bilo v letu 2001 še največ težav. Težave so bile kadrovske, prostorske in programske (računalniška oprema). S preselitvijo z Rozmanove ulice na Samovo so se izboljšale prostorske razmere, ob preselitvi je bila nameščena tudi sodobna računalniška oprema in z njo tudi zmogljivejši strežnik. Opravili smo kadrovske zamenjave v vodenju tega oddelka. Zelo pomembno pa je, da smo obdržali vse dosedanje naročnike, nekoliko povečali obseg dela in povečali tudi prihodke za približno 18% v primerjavi z letom prej. Področje upravljanja stavb je sicer eno najzahtevnejših področij dejavnosti Želve.

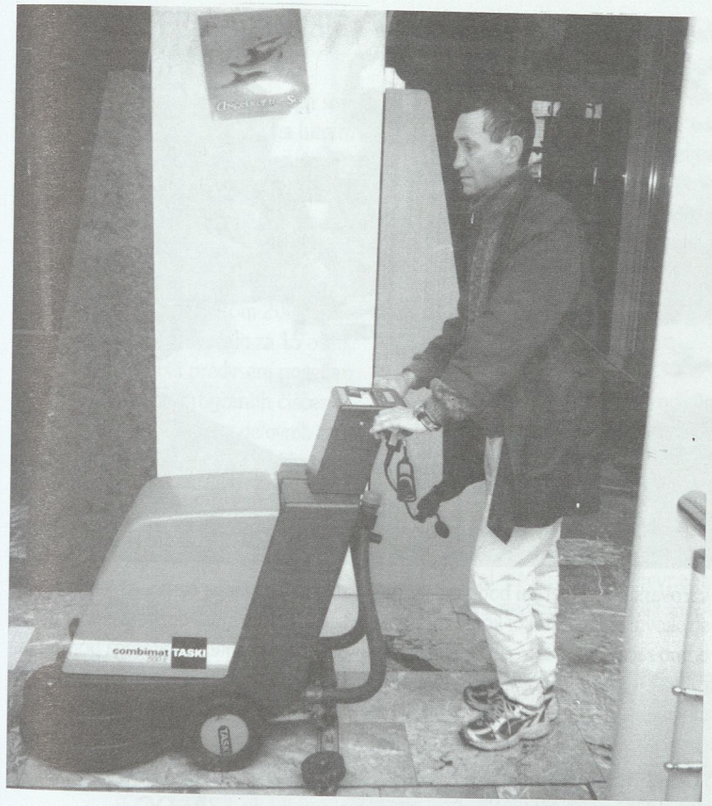
4. ČIŠČENJE STAVB

Oddelek Čiščenja stavb je v letu 2001 dosegel najvišjo rast doslej. Povečal se je za približno 45 % v primerjavi z letom prej. Ker se program čiščenja izvaja skoraj samo z invalidnimi osebami, ima le-ta še posebno pomembno vlogo v dejavnostih Želve kot celote. Želvin čistilni servis zaposluje že 16 delavcev in je glede na število zaposlenih in glede na prihodke enak obsegu Želve iz leta 1994.

5. ZELENI PROGRAM LJUBLJANA

Tudi redni del Zelenega programa v Ljubljani je potekal brez posebnih težav. Vsa prevzeta dela so bila opravljena brez pripomb in pritožb naročnika Mestne občine Ljubljana. Delo je še posebno primerno za invalidne osebe. Mesto Ljubljana nam po pogodbi plačuje delo za 16 delavcev. Zaradi zmanjšane sposobnosti invalidov in povečanega obsega usposabljanja smo delo izvajali z 20 do 28 invalidnimi osebami.

7. PAKETI ZA NOVOROJENČKE

Delo je potekalo po ustaljenem programu. K našemu delu ni bilo nikakršnih pripomb. Število izdanih paketov se je zmanjšalo za približno 20 %, zaradi sprememb v osnutku Zakona za starševsko varstvo in družinske prejemke, kar je vplivalo na prihodke podjetja kot celote. Prek poslancev in pogovorov na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve poskušamo vplivati na popravek osnutka Zakona.

7. VARSTVENO-DELOVNI CENTER

Varovance iz Zaloga smo preselili v nove, izjemno dobre prostore na Knezovem štradonu 86 v bližini Leclerca.

Uspešno smo kandidirali na javnem razpisu za pridobitev novih mest v Varstveno-delovnih centrih in jih pridobili 7 v Ljubljani, 8 v Novi Gorici, 14 v Grosupljem in 12 v Kočevju. Delo v Varstveno-delovnih centrih je potekalo po letnem programu, z varovanci pa so delali primerno usposobljeni strokovni delavci. Za varovance je bilo organizirano enajstdnevno letovanje v Baški. Želvini varovanci so s svojimi inštruktorji in mentorji ob praznovanju desetletnice Želve nastopili z izjemno dobrim kulturnim programom. V varstveno-delovnih centrih Želva je razmerje med delovno aktivnostjo in prostočasnimi dejavnostmi še naprej približno 50 proti 50 %. Vsi varovanci so za svoj prispevek pri delu prejeli tudi ustrezno denarno nagrado.

8. TRGOVINA NA GALLUSOVEM NABREŽJU

Trgovina na Gallusovem nabrežju je delala dobro. Za Želvo je zelo pomembna tudi kot reklama, eno od naših oken v svet. Res pa je, da glede na strukturo izdelkov in možno maržo ter na drugi strani čedalje večjih stroškov delovne sile, najemnine in drugih stroškov zelo težko dosega ostanke prihodkov. Za 20 kvadratnih metrov plačujemo Mestni občini Ljubljana 90.000 tolarjev najemnine na mesec. Mestno občino Ljubljana smo že pred časom zaprosili za znižanje najemnine, vendar naše prošnje še niso dokončno rešili.

9. ENOTA V NOVI GORICI

Položaj enote v Novi Gorici je stabilen. Velike težave in nevarnosti, ki so se kazale v prvi polovici leta 2000, so povečini mimo. Takrat so namreč predstavniki občine napovedali, da se bo obseg dela za Želvo za polovico zmanjšal. Če bi se to uresničilo, bi bilo skoraj nujno odpuščati delavce. Z dogovarjanjem smo uredili, da se delo nadaljuje v pričakovanem obsegu. Največji naročnik storitev v Novi Gorici je še naprej Mestna občina Nova Gorica, vendar si vodstvo enote prizadeva pridobivati tudi delo za druge naročnike, kot so npr. Hit Gorica, Zavarovalnica Slovenica in številni drugi subjekti. Ves čas uspešno izvajamo tudi program usposabljanja za oddelek Varstveno-delovnega centra, zato smo dobili novih 8 mest (sedaj skupaj 18).

10. ENOTA V ŠKOFJI LOKI

Želvina enota v Škofji Loki se je uspešno promovirala ter s svojim delom pridobila zaupanje vodstva občine in, kot kaže, tudi prebivalcev Škofje Loke. Ker so zaradi Želve brez dela ostali nekateri drugi izvajalci, je bil seveda razumljiv odpor do naših delavcev in naše ustanove, pred-

vsem tistih, ki so bili neposredno prizadeti. Tudi zaradi tega smo ob začetku dejavnosti v Škofji Loki lahko prevzeli le polovico prej načrtovanega dela oz. polovico mestnih površin. Delavci so bili dobro vodeni, organizirani, primerno opremljeni in, kot kaže, tudi motivirani. Svoje delo so opravljali dobro, vendar občina kljub temu vse do avgusta ni plačala niti tolarja. Tako je Želva prvih osem mesecev v celoti financirala dejavnost enote v Škofji Loki, za kar je prejela plačilo šele avgusta. Začeli smo se dogovorjati za prevzem še druge polovice površin v mestu. Z začetkom leta 2002 smo to uresničili. Zaradi omenjenih težav je bilo v Škofji Loki vse leto od 7 do 9 delavcev. Skupaj z novim delom pa smo prevzeli tudi od 5 od 7 delavcev, ki so bili prej zaposleni pri teh krajevnih skupnostih, ki so vzdrževale zelene površine.

11. ENOTA V GROSUPLJEM

Prizadevanja za ustanovitev Želvine enote v Grosupljem so se začela pred skoraj dvema letoma na seji Izvršnega odbora društva Sožitje v Grosupljem, vendar je bilo veliko težav. V Grosupljem bo 14 varovancev, s katerimi bodo delali trije strokovni delavci. Takoj ko bo mogoče, bomo začeli tudi z usposabljanjem invalidov ter s programi delovne in socialne vključenosti, za kar bomo imeli dovolj prostorskih, kadrovskih in organizacijskih zmogljivosti.

12. ENOTA V KOČEVJU

Podobna zgodovina velja tudi za Želvino enoto v Kočevju. Tudi v Kočevju smo se začeli pogovarjati o ustanovitvi enote pred skoraj dvema letoma. V juliju 2001 smo najeli prostore v zelo lepi hiši (pod spomeniškim varstvom), a žal je bila notranjost v precej slabem stanju. Jeseni leta 2001 smo začeli z obnovo, dela smo končali sredi januarja leta 2002, do konca januarja objekt opremili in 1. februarja začeli z dejavnostjo Varstveno-delovnega centra. Enako kot v Grosupljem bomo tudi v Kočevju, takoj ko bo mogoče, začeli z usposabljanjem in zaposlovanjem invalidov ter s programi delovne in socialne vključenosti. V Kočevju bo v Varstveno-delovnem centru vključenih 12 varovancev, z njimi pa bodo delali trije strokovni delavci. Želvin oddelek Varstveno-delovnega centra oz. enota v Kočevju ima možnost, da preraste v pomemben Želvin center, v katerega bomo preselili še vrsto dejavnosti, ki jih izvajamo v Ljubljani in drugje.

13. BIVALNA SKUPNOST ZALOG

V letu 2001 smo pridobili tudi koncesijo za t.i. institucionalno varstvo oz. bivalno skupnost za 12 invalidnih oseb. S tem namenom smo tudi preselili Varstveno-delovni center iz Zaloga na Rudnik ter Zeleni program prav tako iz Zaloga na Trpinčevo 39. Objekt v Zalogu smo začeli obnavljati jeseni in obnovo končali konec januarja 2002. Čeprav imamo odobreno koncesijo za 12 invalidov, v objektu ta čas ne načrtujemo več kot 10 invalidnih oseb, ker bi bilo precej podstandardno. Bivalna skupnost je začela delovati 1. februarja 2002. V njej sta trenutno dve invalidni osebi, v aprilu naj bi bilo 5 invalidnih oseb, objekt pa naj bi bil poln do konca leta 2002.

14. NEKATERI KADROVSKI PODATKI

Rast in razvoj podjetja v zadnjih sedmih letih sta se pokazala tudi na hitrem večanju števila delovnih mest oz. števila zaposlenih. Tako je bilo 31. 12. 2001 v rednem delovnem razmerju 90 delavcev, od tega 10 oseb zaposlenih prek javnih del. Moških je bilo 49 (54 %), žensk pa 41 (46 %). V primerjavi z letom 2000 se je število zaposlenih povečalo za 15 oseb. Razlogi za to so bili predvsem povečan obseg dejavnosti v programih čiščenja, komunalnih del, varstveno-delovnih centrov ter strokovno-organizacijski razvoj podjetja.

Izobrazbena sestava delavcev se iz leta v leto izboljšuje v prid V. do VII. stopnje izobrazbe.

Podjetje je v fazi zahtevnih razvojno-organizacijskih sprememb, ki zahtevajo poleg posebnega strokovnega znanja tudi veliko organizacijskega in vodstvenega znanja, sposobnosti in izkušenj. Na področju kadrovske politike bo podjetje tudi v prihodnje v zvezi s tem izvajalo posebne ukrepe, kot so dodatno izobraževanje in usposabljanje v različnih izobraževalnih oblikah, študij ob delu ter ustrezne kadrovske zamenjave.

Izobraževanje

V okviru kadrovske politike je podjetje v letu 2001 omogočilo udeležbo na naslednjih izobraževalnih oblikah:

a) udeležba na eno- in večdnevnih eksternih seminarjih, posvetih, delavnicah, konferencah - 39 udeležencev;

b) interni program večdnevnega usposabljanja mentorjev in inštruktorjev - 31 udeležencev;

c) usposabljanje za varno delo s preskusom znanja - 68 udeležencev;

č) študij ob delu - za pridobitev višje stopnje izobrazbe ob delu študirajo štirje delavci;

d) druge oblike izobraževanja:

trije delavci so vključeni v daljše oblike dodatnega izobraževanja in usposabljanja (šola za direktorje socialnovarstvenih zavodov in ustanov, vadba za vaditelje in vodje timov, program usposabljanja iz realitetne terapije).

Za izobraževanje zaposlenih smo v letu 2001 namenili 3.035.827 tolarjev.

15. VARNOST PRI DELU

Na področju varnosti pri delu in požarnega varstva v letu 2001 ni bilo posebnosti. Predvsem ni bilo nezgod in poškodb pri delu ali kakšnih drugih posledic v zvezi z varnim delom in požarnim varstvom. Vsi delavci so opravili izobraževanje s preskusom znanja iz varstva pri delu, vsem delavcem smo zagotovili zaščitna sredstva za varno delo, opravljeni so bili zdravniški pregledi delavcev, ki delajo na delovnih mestih, za katera so potrebni posebni pregledi.

16. PROSTORSKA PROBLEMATIKA

Čeprav smo v letu 2001 pridobili 400 kvadratnih metrov za potrebe Varstveno-delovnega centra na Rudniku, 180 kvadratnih metrov za potrebe uprave na Samovi 9 ter 110 kvadratnih metrov za potrebe Zelenega programa na Trpinčevi 39 (skupaj 690 kvadratnih metrov), Želvinih težav s pomanjkanjem prostora ni konca. Težave rešujemo postopoma.

Direktor:
Vinko Bilić

Poročilo je bilo napisano februarja 2002.
Skrajšali smo ga v uredništvu.

SKLAD ZA NAGRAJEVANJE INOVACIJ NA PODROČJU USPOSABLJANJA, ŽIVLJENJA IN DELA INVALIDOV PRI VLADI REPUBLIKE SLOVENIJE

OBJAVLJA

razpis nagrad za inovacije na področju usposabljanja, življenja in dela invalidov za leto 2002

1.

Sklad za leto 2002 razpisuje pet denarnih nagrad za inovacije, ki jih bodo prijavili invalidi, strokovni delavci in drugi inovatorji.

2.

Sklad je ustanovljen z namenom spodbujati inovacijsko delo in podpirati prizadevanja posameznikov ali avtorskih skupin, da bi z izumi, tehničnimi in drugimi socialnimi izboljšavami prilagajali invalidom delovne pogoje, delovno orodje, bivalne razmere, predmete vsakdanje rabe oziroma uvajali inovacije na področje varstva invalidov. Nagrajene bodo inovacije, ki bodo pomenile bistveno izboljšavo pri uresničevanju programov izobraževanja, usposabljanja, zaposlovanja in urejanja bivalnih in delovnih razmer invalidov. Posebej bodo ocenjene in nagrajene inovacije, ki bodo enostavne, poceni in takoj uporabne.

3.

Na razpis se lahko prijavi vsak državljan Republike Slovenije (posameznik ali skupina), podjetje, zavod, organizacija ali društvo, ki mora poleg osebnih podatkov (ime in priimek, starost, izobrazba, zaposlitev) predložiti:

- popoln opis inovacije,
- skice, načrte, opis tehnoloških postopkov in vso možno dokumentacije o uporabnosti, koristnosti ter namembnosti inovacije,
- opis načina delovanja ali uporabe in obrazložitev, zakaj je predlagana inovacija boljša od dosedanje rešitve,
- stopnjo razvoja rešitve (idejna rešitev, prototip, že izvedena rešitev, že preskušena rešitev).

Na vsakem poslanem predlogu mora biti naslov prijavitelja z vidno oznako "Ne odpiraj, za razpis za inovacije".

4.

O predlogih za nagrade sklada bo odločala strokovna komisija, ki jo bo imenoval Odbor ustanoviteljev sklada izmed znanih strokovnjakov za posamezna področja, kamor sodijo predlogi. Komisija bo delala in odločala skladno z aktom o ustanovitvi in delu sklada. Komisija lahko predlaga tudi priznanja za prijavljene inovacije. O nagradah in priznanjih dokončno odloča odbor sklada.

5.

Nagrade pomenijo družbeno priznanje. Avtorske pravice so v celoti pridržane avtorju, sklad pa si bo prizadeval, da bi vse inovacije, ki bodo nagrajene, resnično tudi našle mesto v življenju in delu invalidov.

O višini nagrad za leto 2002 bo odločal Odbor ustanoviteljev sklada.

6.

Podelitev nagrad bo javna in slovesna, organizirana pa bo v decembru 2002, ob praznovanju mednarodnega dneva invalidov.

7.

Predloge za nagrade pošljite na naslov: Urad Vlade Republike Slovenije za invalide in bolnike, Železna cesta 14, 1000 Ljubljana, najpozneje do 1. septembra 2002.

ODBOR
USTANOVITELJEV SKLADA

Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla - Vojka, Vipava

MOJA NAJLJUBŠA UČITELJICA - GOSPA LOREDANA

Gospa Loredana me poučuje glasbo že od prvega razreda. Rada jo imam in je moja najljubša učiteljica.

Uči me igrati klavir in flavto. Na flavto zaigram kar nekaj pesmic, saj mi je za to pripravila posebne note.

Poleg glasbe me uči še mnogo drugih reči. Moja hoja je bila zelo »glasna«. Ona me je začela spodbujati, naj hodim počasi in potiho kot miška.

Dogovorili sva se tudi za pet pravil, ki pa jih žal bolj malo upoštevam.

Imam še eno razvado, ki ne ugaja vsem ljudem. Rada se stiskam k ljudem. Zaradi tega me je gospa Loredana prav posebej vzela v roke, da bi to razvado odpravili. Le delno nama je uspelo. Joj, ko je pa tako lepo, ko se h komu stisnem! Najraje se stisnem k svoji mamici in seveda h gospe Loredani.

Andreja Simončič

NEPRIČAKOVANI IZLET V GRČIJO

Naša plesna skupina se imenuje Vrtiljak.

Ta skupina prikazuje drugačne plese kot zdravi ljudje. Toda kljub temu plešemo in se vrtimo v ritmu glasbe. Seveda je vse prirejeno in prilagojeno gibanju na invalidskem vozičku.

Velikokrat smo že nastopali. Vedno smo bili opaženi in seveda pohvaljeni. In če si »dober«, za to kmalu izvedo daleč naokrog. Dober glas je segel tako tudi do predsednice grškega združenja za cerebralno paralizo. Dobili smo povabilo za Grčijo in se z veseljem odzvali nanj.

Iz Centra v Vipavi do letališča Marco Polo v Italiji nas je peljal naš voznik kombibusa gospod Tomaž. Tam smo počakali letalo, ki nas je odpeljalo v Atene. Seveda so pred poletom s »pregledi« poskrbeli za varnost potnikov. Mene so kar natančno pregledali.

V Atenah smo imeli na voljo dve vozili, s katerima smo se tri dni vozili sem in tja in si ogledovali zanimivosti iz njihove preteklosti. Mene so navdušili ročno izdelani stari kipci. Najlepši muzej se mi je zdel v Agori. To je del Aten pod Akropolo.

Prišla je sreda in odpeljali smo se v Vari. To je mesto, kjer je središče grškega združenja za cerebralno paralizo.

Četrtek pa je bil kar naporen dan. Delavnice so se vrstile ena za drugo – plesna, glasbena, multimedija, dramska in likovna.

V petek je bilo boljše, saj smo se lahko odločili samo za eno delavnico. Naša skupina je ostala kar v plesni. Tu smo prikazovali in izražali ples z rokami, nogami kar na vozičku pa tudi na tleh. Delali smo po mitološki zgodbi, ki pripoveduje o tem, kako je nastal svet. Zvečer smo se predstavili s plesi, ki smo se jih učili v Vipavi.

Sobota – zopet smo imeli delavnico. Zvečer pa končno prosta zabava s plesom. Joj, kako sem užival ob igranju na bobne.

Nedelja ni bila dan počitka. Pokazali smo, česa smo se v teh dneh naučili v delavnicah.

Poleg delavnic smo imeli še izlet v Sounion. Tam smo si ogledali tempelj le od daleč, ovira so bile stopnice.

V ponedeljek zjutraj pa domov v Vipavo.

Ko smo se vrnili, smo morali vsem pripovedovati, kako je bilo.

Če me danes vprašate, kako je bilo v Grčiji, bi rekel, da zelo lepo. Še bi šel tja.

Ja, pa še to moram povedati, da sem dobil tam novega prijatelja. Doma je na Portugalskem. Povabil me je k sebi domov. Kar šel bi tja.

Miran Jordanovski

BILA SEM NA MATURANTSKEM PLESU

Sedemnajstega maja je imela moja sestra Urša maturantski ples. Povabila je starše in seveda tudi mene. Njenega povabila sem se zelo razveselila in komaj pričakala ta dan.

Do takrat nisem bila še na nobenem maturantskem plesu. Vem samo to, kako je na valeti, ki sem jo imela po končanem osmem razredu.

Maturantski ples je nekaj povsem drugega. To je za vsakogar nepozabno doživetje. Je nekaj posebnega, svečanega in samo enkrat v življenju.

Sama svojega maturantskega plesa žal ne bom doživela. Še sreča, da sem šla na njen ples.

Tudi sestra je težko pričakala ta dan. Ko pa se je vse izteklo, je bila vesela in zadovoljna. S svojimi sošolci se je morala kar veliko pripravljati na ta ples.

Andreja Golob

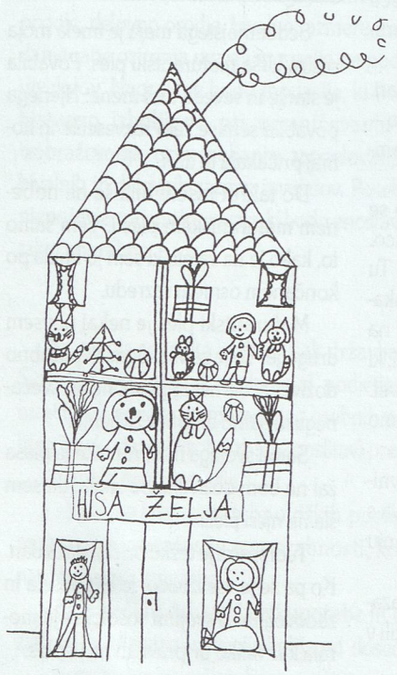
Osnovna šola Ane Gale, Sevnica

NA RAZPOTJU

Letos končujem osmi razred. Tega se zelo veselim.

Vem, da me čaka novo obdobje. Obiskoval bom kovinarsko šolo v Krškem. V novi šoli bom imel druge sošolce in nove učitelje. Upam, da bodo z menoj prijazni. Zjutraj bom moral prej vstati. V šolo se bom vozil z motorjem. Dva dneva bom imel praktični, tri dni pa teoretični pouk. Moral se bom bolj učiti. Upam da bom imel v novi šoli tudi lep uspeh. Rad bi bil dober športnik. Bom pa zelo vesel, ker bom hodil na novo šolo. Meni je to šolsko leto zelo hitro preteklo. Upam, da se bom v novi šoli počutil tako lepo kot v šoli Ane Gale. Spomnil se bom na svojo razredničarko, ki mi je dala veliko nasvetov.

Rudi, 8. razred

Risba iz glasila Črni murni - Zavod za usposabljanje Janeza Levca v Ljubljani

V SPOMIN

Vida Šutej (1949–2002)

Šestindvajsetega maja smo se poslovili od naše sodelavke in prijateljice Vide Šutej. Zgodilo se je prezgodaj. Njen optimizem in energijo je premagala bolezen. Vzela nam je sodelavko, ki je na Osnovni šoli Milke Šobar – Nataše v Črnomlju poučevala skoraj dvaintrideset let. Bila je prva specialna pedagoginja, ki je zaorala ledino na področju vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Beli krajini.

Bogate pedagoške izkušnje je rada delila z učitelji, jih prenašala na mlajše, kakor tudi na številne skupine in organe, v katerih je ustvarjalno sodelovala. Prepolna energije se je vedno spoprijemala z novostmi v specialnem šolstvu in jih včlenjevala v koncept izobraževanja.

Od leta 1970 je številnim učencem pomagala stopiti na življenjsko pot. Učenci so jo imeli radi zato, ker jih je imela rada tudi ona. V vsakem je videla bogastvo.

Poučevala je v različnih razredih šole s prilagojenim programom, zadnja leta je uspešno pomagala mnogim učencem z učnimi težavami na rednih osnovnih šolah v Beli krajini.

Pripravljala je številne prireditve na šoli, spremljala učence na različnih tekmovanjih, šoli v naravi, vodila različne interesne dejavnosti, predvsem pa strokovno delovala v študijskih skupinah in organih upravljanja šole. Bila je članica Društva defektologov Slovenije od ustanovitve.

Bila je mojstrica pisane besede. Budno je spremljala in zapisovala dogodke, pomembne za razvoj šolstva. Dolgo let je bila mentorica šolskega glasila. Spodbujala učence k razmišljanju in pisanju lastnih doživetij. Sama je bila do zadnjega dopisnica revije Naš zbornik.

Sledila je poslanstvu dobre šole in dobre učiteljice. V njeni preprosti podobi je bilo veliko plemenitosti. Cenila je vrednote življenja. Težave je znala poenostaviti, predvsem je znala svoje znanje in spoznanja deliti s svojimi najbližjimi.

Ponosni smo, da smo imeli med sabo požrtvovalno sodelavko, predano šolskemu delu in svojemu poslanstvu.

Njenega odhoda ne moremo dojeti, čeprav postaja praznina za njo resnica.

Sodelavci Osnovne šole Milke Šobar – Nataše, Črnomelj

SPECIALNA OLIMPIJADA
PRIMORSKO–NOTRANJSKA REGIJA

Letošnjega petnajstega maja so v Tolminu v športnem parku Brajda potekale devete regijske igre Specialne olimpijade Slovenije. Organizatorja iger primorsko–notranjske regije sta bila Center za izobraževanje in usposabljanje ter Varstveno- delovni center Tolmin.

Našemu povabilu se je odzvalo šestnajst ekip članic Specialne olimpijade iz štirinajstih različnih krajev - dve ekipi sta prišli tudi iz zamejstva. V prijetnem, sončnem dopoldnevu se je na stadionu v bližini reke Soče zbralo kar dvesto enainštirideset tekmovalcev in okoli devetdeset njihovih spremljevalcev. Ob vhodu v športni park jih je pričakal veličasten lev – maskota naših iger. Tolminci smo še prav posebno ponosni na uspeh, dosežen na Beneškem filmskem festivalu, zato smo levu namenili častno mesto.

Ekipe so se številnim gledalcem na tribunah najprej predstavile s slovesnem prihodom na stadion. Sledili so pozdravni govori. Varovanci Varstveno-delovnega centra so nam zaplesali v taktih Ferrari polke, gostje iz Osnovne šole Most na Soči pa so program popestrili še z dvema plesnima točkama, ki sta navdušili prenekatere tekmovalce, da so zaplesali v njunem ritmu. Nato je zadonela himna Specialne olimpijade, ob kateri je varovanec Varstveno-delovnega centra dvignil olimpijsko zastavo. Po slavnostni zaprisegi, ki se glasi: »PUSTITE MI ZMAGATI, ČE PA NE MOREM ZMAGATI, NAJ BOM PONOSEN NA SVOJ POSKUS«, je župan občine Tolmin uradno odprl športne igre.

Vznemirjenje je naraščalo. Tekmovalci so se med seboj pomerili v treh različnih panogah: atletiki, elementih košarke in balinanju.

Pravila Specialne olimpijade so nekoliko spremenjena, prilagojena tekmovalcem, ki so razporejeni v majhne skupine (od 3 do 8). Tako ima vsak tekmovalec možnost tekmovati v čim bolj homogeni skupini glede na svoje sposobnosti.

Sonce je bahavo kazalo svojo moč in vztrajno dvigovalo živo srebro na termometru. Še Zofka, ki na ta dan goduje, je raje priznala premoč ter se tako vpisala med naše sponzorje.

Tekmovalci pa so se borili, vsakdo je želel pokazati največ, kar zmore. In vsakdo je bil zmagovalec. Resda so odhajali z različnimi odličji okoli vratu, nekateri samo z medaljo za udeležbo, a to ni pomembno. Pomembnejše je bilo sodelovanje, občutek, da zmorejo, morda srečanje s starimi prijatelji in znanci, tkanje novih vezi poznanstva in zabava, smeh, veselje ...

Vsak uspeh je plod večmesečnega trdega dela, zato še enkrat vse čestitke vam, drage tekmovalke in mentorice ter spoštovani tekmovalci in mentorji.

Mateja Golja, prof. defektologije

PROJEKT: GLASBENI KOMPLET ŠKRATEK VELIKOUHEC

Otroke lastna ustvarjalnost spodbuja k iskanju lepote, raziskovanju samega sebe, doživljanju samopotrjevanja in sreče ...

Leta 1998 smo v Centru Janka Premrla - Vojka v Vipavi prvič predstavili glasbeno ustvarjalnost naših učencev – izdali smo kaseto Kjer se nasmeh začne. Danes, štiri leta pozneje, je oživel škratek Velikouhec – na zgoščenki, v pesmarici, v slikanici.

Loredana Sajovic, naša učiteljica glasbe, je zapisala:

"Izjemnost glasbe je v tem, da je to tista umetnost, ki nam spregovori prva in nas nagovarja skozi celo življenje – od spočetja do smrti. Ima veliko izvirov. Izbiramo jih in iz njih zajemamo vsak le toliko, kolikor čuti, zmore, razume, potrebuje. Vsakega spremlja na njemu lasten način.

Pri vzgoji otrok ima glasba izjemno vrednost, saj se z njo uresničuje široka paleta vzgojnih in izobraževalnih ciljev. Pri vzgoji naših otrok pa je še toliko bolj pomembna, saj služi kot pomoč pri njihovem socialnem, intelektualnem, emocionalnem in fizičnem razvoju. Vsak otrok je lahko ustvarjalec, čeprav njegov glasbeni, likovni ali besedni izraz še ni umetnost. Tudi naši otroci doživljajo izkušnjo lastnega umetnostnega ustvarjanja. To so najlepši trenutki za njih in za tiste, ki jih vodijo skozi ustvarjalni proces. To so intimni trenutki, polni ljubezni in zaupanja. V njih se odprejo, pokažejo svojo notranjost in izjemnost."

V trenutkih sreče, zadovoljstva in medsebojnega zaupanja so pri glasbenem pouku in glasbeni terapiji ustvarjali besedila in melodije ter jih ob spodbujanju in pomoči učiteljice Loredane zapisovali. Nastal je sklop pesmic, v katerih se zrcali podoba življenja otrok, ki imajo drugačne potrebe, drugačne izkušnje, želje pa so podobne željam vseh otrok tega sveta: govorijo o domu, družini, prijateljih, o škratkih.

Glasbeno recenzijo je opravil Blaž Rojko in v pesmarico zapisal:

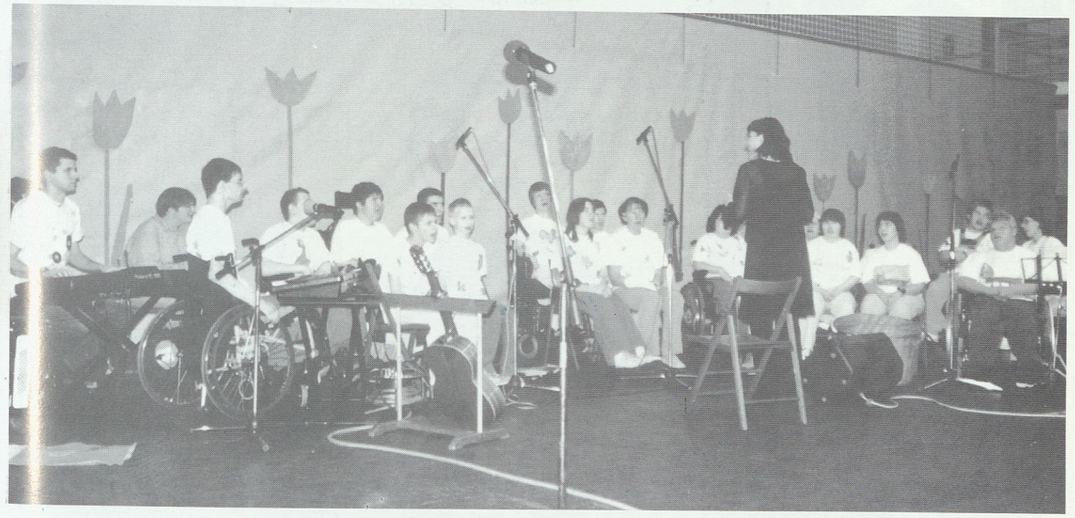
"Tempo življenja nas sili v to, da se ne znamo in ne zmoremo ustavljati ob 'nepomembnih' rečeh, kot so drobne ustvarjalne cvetlice naših otrok. Za zidovi zavodov, kjer živijo in prebivajo 'drugačni', otroci, ki so predvsem potrebni razumevanja, pomoči in spodbud, pa se še najde čas.

Vsaka pesem nastane iz nekih notranjih čustvenih vzgibov in tudi te niso izjema. V njih se avtorji razgaljajo in nam kažejo svoje želje in čustva. V teh pesmicah je torej mnogo več kot le pesmice. V njih se zrcali življenje, ki nas obdaja, a ga velikokrat gledamo z drugačnim pogledom in nekakšnim usmiljenjem. Sprejmimo jih torej z veseljem, saj so ustvarjene z ljubeznijo."

Glasbeni komplet Škratek Velikouhec je bil potrjen kot inovacijski projekt pri Zavodu RS za šolstvo. Pesmice je ustvarjala tudi naša učenka Linda Puc, ki rada poje in riše. Našli sta se z učiteljico Tamaro Srebot in se odpravili na skupno potovanje: skozi do[illegible]išljijo, barve, odseve podob in barv ...

[illegible]Kako je to pot opisala Lindina mentori[illegible] Tamara?

"Linda in jaz. Začelo se je najino skupn[illegible]potovanje. Največkrat po končanem d[illegible]vu, ko se poleže vrvež in večerni mrak p[illegible]budi ustvarjalnost in domišljijo. Poiskali s[illegible]si zavetje intimnega prostora in tam za[illegible]eli z delom. Najprej sva izbrali pesmico. P[illegible]brala sem jo enkrat, dvakrat, včasih tudi večkrat. Linda je poslušala. Čutila sem, da razmišlja in išče podobe. Nato je vzela svinčnik in začela s poskusi. Včasih je bilo potrebno več skic, da je našla tisto pravo. Občudovala sem njeno voljo, vztrajnost in delavnost. Ni se naveličala, dokler ni bila zadovoljna. Opazovala sem, kako je skozi delo pridobivala vedno več zaupanja in odločnosti. To je tudi meni olajšalo dvom, kadar sem ji želela kaj predlagati. Vedela je, kaj bo sprejela in česa noče. Sledilo je risanje na čist papir. Z zbranostjo in odgovornostjo je Linda vzela v roke svinčnik. Želela je narisati tisto najlepše, kar zmore in zna. In končno so prišle na vrsto barve. Odprla sem paleto vodnih barvic, natočila vodo v lončke in ... to so bili najbolj čarobni trenutki pri vsaki skici. Lindin nemir in želja po izražanju z barvami so prebudili narisana drevesa, ljudi, hiške, živali, zvezde, sonce, travnike, oblake ..."

Likovno je našo pesmarico ocenila Silva Karim, vodja predmetne skupine za likovno vzgojo pri Zavodu RS za šolstvo, in zapisala:

"V ilustracijah je Linda uporabljala preproste, elementarne – prostorske odnose. Oblike so čiste, nemalokrat s svojo preprostostjo spominjajo celo na simbole. Prav zato so tudi tako zelo učinkovite. Vsaka pesmica se je dotaknila njenih najglobljih čutov, nakar so prišle na dan ilustracije v vsej razsežnosti svežih zelenin in turkiznih modrin, med katerimi so v toplih barvah upodobljeni junaki iz pesmic."

O škratku Velikouhcu smo se pogovarjali in prepevali in se ob tem spomnili našega prvega "civilnika" – fanta, ki je pri nas civilno služil vojsko in ostal naš prijatelj – na Roka Kvaternika, direktorja Založbe Rokus iz Ljubljane. Predstavili smo mu projekt in porodila se je ideja, da bi vse te pesmice povezali v celoto, v zgodbico. Založba Rokus je slikanico izdala, čisti dobiček pa bodo namenili našim otrokom.

Projekt Škratek Velikouhec so pripravile in vodile naše specialne pedagoginje: Loredana Sajovic, Andreja Gantar in Tamara Srebot. Škratka Velikouhca pa ne bi bilo, če ne bi bilo naših otrok, vseh delavcev Centra in seveda tistih, ki so v teh pesmicah, ilustracijah in mesecih nastajanja pustili del sebe. Doživljali so ga kot potovanje. Potovanje po korakih, drugega za drugim. Vsak njihov korak je bil pravljičen, čaroben, prav tak je bil večer, ko smo javno predstavili pesmice, zgodbo, zgoščenko. Ob pomoči dijakinj Škofijske gimnazije Vipava, ki so z lutkami in besedo predstavile stisko škratka Velikouhca in njegovo veselje, ko spozna, da s svojo drugačnostjo lahko razveseljuje.

Pevci in instrumentalni ansambel Centra Janka Premrla – Vojka pa so na koncu povedali, kaj želijo in za kaj se trudijo:

"Želimo si veliko novih in lepih pesmi, prijetnega ozračja in delovnih vaj, lepih odnosov med nami, uspešnih nastopov in dosti aplavza. Z glasbo želimo razveseljevati, darovati in presenečati.

Trudimo se pokazati, kaj zmoremo, da lahko nastopamo, da lepo predstavimo Center in ker imamo radi glasbo."

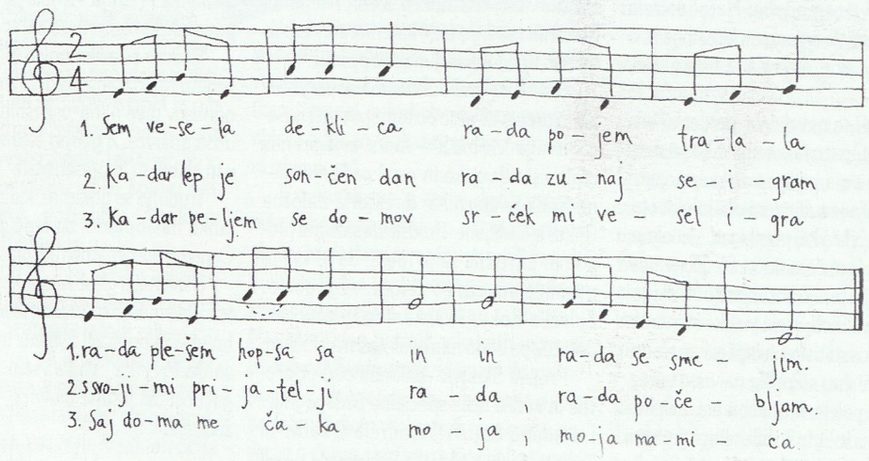
Ustvarjalci glasbenega kompleta Škratek Velikouhec so uresničili svoje sanje in hotenja in približali življenje in delo Centra Janka Premrla - Vojka vsem, ki jim je drugačnost del pisane mavrice, ki ji pravimo življenje.

Zdenka Fučka

To sem jaz

Linda Puc

Stran iz pesmarice ŠKRATEK VELIKOUHEC, ki so jo izdali v kompletu z glasbeno zgoščenko v Centru za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vipava.

SOŽITJE

NAŠ ZBORNIK
LETO 2002, LETNIK35
ŠTEVILKA 5

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

OMIZJE

ZGODNJA INTERVENCIJA

OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

NAŠ ZBORNIK
LETO 35 - ŠT. 5/2002
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije,
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Venče Ambrožič, Hermina Bavčar, Tanja Černe, Zoran Grom, Jelka Kovač, prof. dr. Anton Kotar, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Marija Uratnik

Uredniški odbor:
Hermina Bavčer, Elizabeta Tučič, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
3.830 SIT, za ustanove 8.680 SIT.
8.5% DDV je vračunan v ceni.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka žiro računa je:
02036-0012027662
pri Novi ljubljanski banki d.d.

Tiskano v nakladi 2200 izvodov.

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom! Če imate možnost, prispevke pošljite po elektronski pošti ali na disketi.

Slika na naslovni strani:
Kuhamo. Zavod za usposabljanje Janeza Levca v Ljubljani

VSEBINA

UVODNIK 1

OMIZJE

ZGODNJA INTERVENCIJA OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI
Nataša Sterle
Starševa izkušnja 2
Dijana Majstorović
Praktične izkušnje s programom zgodnje intervencije 3
Elizabeta K. Sabolič
Zgodnja intervencija po avstralskem modelu v Sloveniji, izkušnje in predlogi 4
Tatjana Breznik
Nevrofizioterapija pri otrocih z Downovim sindromom 6
Lidija Kastelic
Majhni koraki - program zgodnje obravnave otrok z motnjami v razvoju 7

IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 9

KVIZ TEKMOVANJE
Darja Fišer
Varno naokrog - z nogami in na kolesu 20

IZ PRAKSE ZA PRAKSO
Zdenka Kokol
Naučimo se plavati 22

VPRAŠALI STE - MI ODGOVARJAMO 24

ODPRTO PISMO 10
Ministru za delo, dom, družino in socialne zadeve dr. Vladu Dimovskemu
in varuhu človekovih pravic Matjažu Hanžku

PISALI STE NAM 28

ŠPORT IN REKREACIJA 32

Omizje Sekcije za Downov sindrom / mongolizem /

To pot ne moremo mimo omizja o Downovem sindromu, ki je bilo organizirano dokaj široko. Odziv na omizje je bil presenetljivo velik in, kar je posebno razveseljivo, zastopane so bile različne stroke, predvsem pa starši. Vsekakor je bilo omizje prikaz skrbi in vsestranske obravnave otrok in mladostnikov z Downovim sindromom. Prispevki so bili zanimivi za vse; za tiste, ki smo že dolgo v specialnopedagoškem delu, pa ni bilo presenečenj in tudi posebnih novosti ne.

Ko se staršem rodi prizadet otrok, na to niso pripravljeni. Soočajo se s problemom, ki ga zanje prej ni bilo. Spoznavati začno bolezen ali stanje, začenjajo iskati pot, ki naj bi jo z otrokom prehodili tako, da bi čim bolje napredoval. Po tej poti hodijo sami prvič, zato so pogosto prepričani, da je ni prehodil še nihče. Vsaka metoda, s katero se na novo srečajo, jim pomeni novo upanje. Pogosto se izkaže, da čudežev ni. Zato verjetno ob tej priložnosti tudi nismo mogli poslušati o velikih uspehih avstralskega modela zgodnje pomoči. Za vsakim majhnim korakom morata biti trdo delo in vztrajna volja.

Vsi, ki se ukvarjamo z osebami z motnjo v duševnem razvoju dovolj dolgo, bi bili nepopisno veseli, če bi ob uporabi določenih metod te osebe bolje in hitreje napredovale. Morda res ne delamo tako, kot bi bilo najboljše, vendar lahko rečem, da nismo popolnoma neuki in se mirno primerjamo s preostalim svetom, tudi z Zahodom.

Prof. dr. Anton Kotar

ZGODNJA INTERVENCIJA

OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

STARŠEVA IZKUŠNJA

Sara, moj otrok, se je rodila pred sedmimi leti in pol in je prvorojenka. Že takoj po porodu je bil izražen sum na prosto trisomijo 21 oz. Downov sindrom, kar je bilo pozneje z dodatnimi analizami le še potrjeno.

Ko sva z možem nekako sprejela dejstvo, da je najin pravkar rojeni otrok drugačen, da ima Downov sindrom, sva začela iskati pomoč strokovnjakov, ki bi naju usmerjali in nama dajali praktične napotke, saj sva poklicno usmerjena na popolnoma druga strokovna področja in na področju izobraževanja, učenja otrok s posebnimi potrebami, nisva imela nobenega znanja, niti izkušenj.

Najino veliko željo biti dobri starši prizadetemu otroku, ki ima že ob rojstvu v zibelko položene manjše možnosti, sva poskušala uresničiti tako, da sva iskala informacijo o raznih oblikah pomoči, ki so bile takrat na voljo. Vendar način in pomoč pri vzgoji in izobraževanju Sare, ki sva ju bila deležna od strokovnjakov mentalno-higienskega oddelka, omejitev pomoči na zgolj zdravstveno pomoč in redki obiski pri psihologu niso zadovoljevali najinih želja in po najinem prepričanju tudi ne potreb najinega otroka. Zato sva se skušala povezati tudi z drugimi strokovnjaki po Sloveniji, ki bi nama pomagali z napotki in naju natančneje, obsežneje usmerjali pri delu s Saro.

Sekcija za Downov sindrom društva Sožitje Ljubljana je 27. 2. 2002 pripravila omizje o programu zgodnje intervencije za otroke z motnjo v duševnem razvoju. Pričujoči prispevek je za objavo pripravljeno gradivo s tega omizja. Gradivo je za objavo pripravila Alenka Šelih.

Najin poglavitni cilj je bil, da začnemo z izvajanjem programov, ki bi omogočili otroku kar najbolj normalno, samostojno življenje. Pri iskanju ustrezne, celostne pomoči za Saro so nama pomagali tudi osebni prijatelji in tako smo čez štiri mesece prvič navezali stik z gospo Elzo Sabolič.

Po najinih informacijah je bila takrat gospa Sabolič edina strokovnjakinja, ki se je ukvarjala s programom zgodnje intervencije. Na prvem obisku nam je razložila bistvene značilnosti programa zgodnje intervencije, ki smo ga pozneje izvajali pod njenim vodstvom kar šest let in pol. Program nama je vsebinsko ustrezal, saj je temeljil na učenju v majhnih, skrbno premišljenih korakih. S pomočjo programa sem se kot mama učila kako, kdaj in kaj naj učim.

Ob izvajanju programa so se seveda pokazale Sarine prednosti in tudi slabosti. A brez usmerjenega delovanja bi verjetno zanemarili potenciale, ki jih Sara ima. Vse delo z otrokom je bilo napredovanje po poti do zastavljenega cilja.

Hkrati z izvajanjem programa zgodnje intervencije smo začeli tudi s fizioterapevtsko obravnavo, ki smo jo izvajali eno leto, in sicer do otrokove starosti petnajstih mesecev. S fizioterapevtovo pomočjo smo Saro učili pravilno uporabljati mišice, učili smo jo normalnega gibanja. Z vajami smo povečevali njeno zanesljivost pri gibanju, stabilnost, uravnoteženost, koordinacijo.

Ko je bila Sara stara dve leti, se je v program izvajanja zgodnje intervencije vključila tudi logopedinja, ki nas je in nas še uči in usmerja na področju govora.

Naše izkušnje so, da je zaradi povezovanja in sodelovanja strokovnjakov z različnih področij Sara v razvoju napredovala bolj, kot če ne bi izvajali programa zgodnje intervencije.

Menim da, je pri vsakem otroku s posebnimi potrebami nujno povezovanje in usklajeno delovanje vseh strokovnjakov, potrebnih za izvedbo programa zgodnje intervencije, kajti le tako se lahko tak otrok optimalno razvija.

Pred skoraj letom dni smo končali program zgodnje intervencije in izid le-tega je Sarina sedanjost, saj v tem šolskem letu obiskuje prvi razred osnovne šole, po najini odločitvi zasebne, waldorfske šole. Tu so bili pripravljeni hčerko integrirati v redni oddelek.

In sedaj, ko smo tako uspešno prebrodili Sarino predšolsko obdobje, smo znova pred enakimi težavami kot pred sedmimi leti in pol: pred pomanjkanjem ustrezne, celostne strokovne pomoči v zgodnjih letih izobraževanja, kar lahko prispeva k otrokovi stagnaciji ali počasnejšemu osebnemu razvoju. Tudi leta 2000 sprejeti Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, ki je dal temelje za novo, drugačno ravnanje družbe z otroki s posebnimi potrebami in razumevanje potreb teh otrok, še ni zaživel. Tako trenutno za naše otroke s posebnimi potrebami v praksi ni mogoče storiti veliko več kot pred sprejetjem Zakona.

To je tudi najina največja kritika odnosa naše družbe do otrok s posebnimi potrebami.

Od Sarinega rojstva imava občutek, da skupaj s starši otrok z enako usodo orjemo ledino in sami skušamo organizirati ter spraviti v tek določene mehanizme, ki bi morali biti, po našem prepričanju, že oblikovani in bi morali delovati v pomoč otroku in staršem ter jih spodbujati, ne pa zavirati.

Spremembe v sistemu, ki bodo vpeljane in v veljavi čez deset let, ne rešujejo problemov, s katerimi se srečujemo sedaj; za mnoge otroke bo pomoč takrat že prepozna, zato je treba začeti vpeljevati spremembe kar najbolj že danes, da se naši otroci lahko pripravijo in usposobijo za čim samostojnejše življenje, kolikor le omogočajo njihove sposobnosti.

Nataša Sterle

PRAKTIČNE IZKUŠNJE S PROGRAMOM ZGODNJE INTERVENCIJE

Predstavila bom slovenski koncept zdravstvenega varstva otrok z motnjami v razvoju na modelu razvojne ambulante iz Novega mesta.

Na primarni ravni zdravstvenega varstva za vse otroke skrbijo izbrani zdravniki, povečini pediatri. Na sekundarni ravni prevzamejo skrb za ogrožene otroke in otroke z motnjami v razvoju specialistične službe, tako imenovane razvojne ambulante.

Razvojna ambulanta, ki deluje v okviru Zdravstvenega doma Novo mesto, je namenjena otrokom in mladostnikom Dolenjske in Bele krajine, ki jih je 27 000 v populaciji od nič do osemnajst let. V ambulanti delajo pediatrinja, psihiatrinja, dva fizioterapevta, dve delovni terapevtki, ena logopedinja, klinična psihologinja in višja medicinska sestra. Ambulanta dela po programu, ki ga je pripravila Komisija za pripravo standardov kadrov za zdravstveno varstvo motenih v duševnem in telesnem razvoju. Program je bil leta 1994 sprejet na zdravstvenem svetu takratnega Ministrstva za zdravstvo.

Temeljna načela programa so zgodnje odkrivanje otrok z motnjami v razvoju in zgodnja pomoč otrokom in družini (zgodnja obravnava/intervencija). Zgodnje odkrivanje sloni na registru rizičnih novorojencev in dojenčkov, ki se vodi v ambulanti. Podatki iz vse Slovenije se zbirajo v osrednjem republiškem registru na Pediatrični kliniki v Ljubljani. Register rizičnih otrok opozarja na najbolj ogrožene otroke glede na morebitno motnjo in omogoča zgodnje odkrivanje otrok z nenormalnim razvojem. Diagnoza nekaterih motenj v razvoju je znana že ob rojstvu, diagnozo drugih pa je mogoče postaviti šele po treh do štirih letih, ko se opravi dodatne diagnostične obravnave.

Pediater, vodja tima, je tisti, ki usmerja diagnostiko in koordinira timsko multi- in interdisciplinarno delo. Obravnave v razvojni ambulanti se začnejo v drugem mesecu otrokove starosti, v nekaterih primerih takoj po odpustu iz porodnišnice. Otroci so pregledani pri pediatru, nato pa, če obstajajo medicinske indikacije, usmerjeni v razvojno-nevrološko obravnavo k posebej usposobljenemu fizioterapevtu. V Sloveniji se je uveljavil koncept razvojno-nevroloških obravnav po metodi Bobath, po kateri se dela tudi v naši ambulanti. Pomoč družini daje psihologinja.

Otroci z motnjo v razvoju ali z razvojnim zaostankom se predstavijo na timskem sestanku, na katerem sodelujejo vsi

člani strokovnega tima razvojne ambulante. Za vsakega otroka se izdela individualni načrt celostne obravnave. Po prvem letu otrokove starosti se v obravnave vključujejo delovni terapevti, logopedi, psihologi.

Program zgodnje obravnave v okviru zdravstva se dopolni s pedagoškimi programi, če se otrok vključi v vzgojno-varstveno organizacijo – vrtec. Dvakrat na leto organiziramo skupne timske sestanke s skupino strokovnjakov vrtca, na katerih se preverja učinkovitost programov zgodnje intervencije. Po usmerjanju otrok v izobraževalne programe prenehajo programi zgodnje obravnave, ne pa tudi obravnave v naši ambulanti.

Petletne izkušnje v delu potrjujejo, da je program celostne obravnave, ki ga je predložila takratna strokovna komisija na Ministrstvu za zdravstvo, dober in uspešen.

Žal tako naša kot tudi druge ambulante po Sloveniji še nimajo popolnih multidisciplinarnih timov strokovnih delavcev. Vsem uporabnikom nismo enako dostopni zaradi prostorske oddaljenosti (tudi do štirideset kilometrov). Razvijati bi bilo treba mobilne strokovne time za delo na terenu in se tako približati uporabniku.

Poleg tega bi bilo treba razvijati tudi druge subspecialistične službe na sekundarni ravni, namenjene otrokom in mladostnikom z motnjami v razvoju (zobozdravstvo, ortopedija, okulistika, avdiologija, foniatrija).

Na terciarni ravni zdravstvenega varstva potrebujemo republiški center za otroke in mladostnike z motnjo v razvoju, ki bi omogočal celostno oskrbo (preventivo, diagnostiko, zdravljenje, (re)habilitacijo, epidemiologijo, edukacijo).

Na koncu naj povem, da programi zgodnje intervencije v okviru zdravstva obstajajo in se izvajajo. Kako se bodo razvijali in širili v prihodnje, je odvisno predvsem od posluha širše družbene skupnosti za probleme te najobčutljivejše populacije.

Dijana Majstorović, dr. med., specialistka pediatrinja, vodja razvojne ambulante

ZGODNJA INTERVENCIJA PO AVSTRALSKEM MODELU V SLOVENIJI, IZKUŠNJE IN PREDLOGI

»Ko se ena vrata zaprejo, se odprejo druga. Toda mi pogosto predolgo gledamo v zaprta in ne vidimo tistih, ki so se pravkar odprla za nas,« je zapisala Helen Keller v Knjigi mojega življenja. Zaradi zahrbtne bolezni, meningoencefalitisa, je pri osemnajstih mesecih oslepela in oglušela. Do sedmega leta je stala za zaprtimi vrati slepote in gluhote, dokler ni prišla njena terapevtka in učiteljica in jo popeljala v svet. Pri štiriindvajsetih letih je zagovarjala svoj prvi doktorat.

Diagnoza, včasih dokončna, včasih le začasna, zapre vrata normalnemu razvoju, zgodnja intervencija jih odpira.

Izhajam iz Centra za sluh in govor, Maribor, kjer že desetletja, tako kot tudi v drugih dveh centrih, Ljubljani in Portorožu, izvajamo zgodnjo intervencijo. Že zelo zgodaj smo spoznali, da so prva leta življenja kritična za otrokov razvoj, saj v obdobju od desetega tedna pred otrokovim rojstvom pa do drugega leta poteka drugo »brstenje« možganov, ki je najburnejše prav v prvih mesecih življenja. V tem obdobju vsrka otrok vase veliko osnovnega znanja.

Otroci, ki zaostajajo v razvoju, ne morejo dovolj izkoriščati svojega okolja, zato ga organiziramo tako, da je bolj stimulativno. Ponujamo jim tiste pobude, ki jih potrebujejo, da bi lahko razvili svoje sposobnosti in si pridobili potrebne izkušnje. Le tako bodo lahko razvili svoje zmožnosti, preprečili pa bomo tudi sekularno retardacijo.

Ko stimuliramo otrokov emocionalni, psihomotorni, socialni in govorno-jezikovni razvoj (tu je zaostanek največji), budimo njihovo zanimanje, razvijamo pozornost in koncentracijo in motivacijo za sodelovanje. Več stimulacij pomeni več informacij s ciljem, da omogočimo otroku čim bolj kakovostno življenje in bivanje v družbi svojih vrstnikov ter jih usposobimo za čim samostojnejše življenje in delo.

Kako se izvaja program zgodnje intervencije v Mariboru, Slovenski Bistrici, Ravnah na Koroškem in v Portorožu?

Zgodnja intervencija zahteva interdisciplinarno obravnavo različnih strokovnjakov, fizioterapevtov, specialnih pedagogov in logopedov. Otrok se takoj po rojstvu vključi v fizioterapevtsko, specialnopedagoško in logopedsko obravnavo.

Ko se otrok skupaj s starši vključi v program, ocenimo njegove sposobnosti na posameznih področjih in skupaj s starši oblikujemo program. Ugotovimo, kje otrok je, in načrtujemo naslednji korak. Pokažemo jim, kako naj stimulirajo otroka in katere pripomočke naj uporabijo. Program se tudi napiše, tako da ga starši lahko še po svoje dopolnijo. Določi se tudi čas ponovnega obiska. Nekateri starši hodijo vsak teden, drugi na štirinajst dni, nekateri pa enkrat na mesec, če so zelo oddaljeni.

Stimulacije je treba programirati tako, da prinašajo uspeh, krepiti je treba pozitivno.

Iz albuma Osnovne šole Zavoda Janeza Levca, Ljubljana

Ko so otroci stari od devet do dvanajst mesecev, se vključijo v skupino, ki šteje od tri do pet otrok in njihovih staršev. Z igro utrjujemo tiste sposobnosti in spretnosti, ki so v programu. Poudarek je na razvoju socialnih spretnosti in na govorno-jezikovnih stimulacijah, saj razvijamo predgovorne sposobnosti, ki so zelo pomembne za poznejši razvoj govora in jezika. Otroci se učijo biti člani skupine, kar je tudi priprava za vključevanje otrok v vrtec.

Družijo se tudi starši, ki se med seboj pogovarjajo in izmenjavajo izkušnje, enkrat na mesec pa informiram starše v obliki predavanj ali diskusij o posameznih vidikih otrokovega razvoja in o vseh pomembnih stvareh, ki jih zanimajo. Tudi sami pripravijo temo in o njej razpravljajo. Veliko berejo in se izobražujejo, zato so ta srečanja tudi za strokovnjake zelo poučna.

Program končamo, ko se otroci vpišejo v šolo ali gredo v drugo ustrezno ustanovo.

Rezultati, ki jih dosegajo otroci, ki so že končali program, potrjujejo izsledke Benetta in Guralnika. Otroci, ki so bili od rojstva v programu, so samostojnejši, bolje razvijajo jezik in govor, učinkovitejši so v komunikaciji z ljudmi in okoljem, imajo boljšo koncentracijo in pozornost, skratka, bolje delujejo na vseh področjih in v poznejših letih izkazujejo manjši upad kognitivnih sposobnosti. Vse to vpliva ne samo na otrokovo življenje, temveč tudi na širšo družino in družbo. Ker obiskujejo redne oblike vrtca, kjer jih obravnavajo tudi mobilne specialne pedagoginje, in se pozneje tudi všolajo, ni zanemarljiv tudi ekonomski vidik. Zgodnja intervencija ni pomembna le za otroka, pač pa tudi za starše. Veliko staršev navaja, da se jim je povrnilo zaupanje vase in v starševske sposobnosti. Pomirili so se in začeli gledati otroka iz drugačnega zornega kota.

Predlagam:

- da razvijemo avstralski model zgodnje intervencije, ki omogoča staršem, da dobijo vse oblike pomoči na enem mestu;
- da se strokovnjaki čim bolj približajo staršem, posebno tistim iz bolj oddaljenih krajev;
- da se vsi, ki izvajamo zgodnjo intervencijo, povežemo v združenje in da se vključimo v Svetovno združenje. Tako nam bosta lažje dostopna literatura in izobraževanje;
- da se posamezne ustanove specializirajo za določene motnje, saj ni mogoče poznati vse problematike in slediti novostim in raziskavam. Predlagam, da se ustanovi Center za otroke z Downovim sindromom;
- da prek pediatrične sekcije seznanimo pediatre s pomenom zgodnje intervencije;
- da se študenti specialne pedagogike in logopedije primerno izobrazijo in da se ustvari podlaga, na kateri bodo lahko tudi praktično delali.

Elizabeta K. Sabolič,
Specialna pedagoginja in logopedinja

NEVROFIZIOTERAPIJA PRI OTROCIH Z DOWNOVIM SINDROMOM

IZVLEČEK

V prispevku so našteti vzroki, ki ovirajo normalen čutno-gibalni razvoj pri otrocih z Downovim sindromom. Opisan je potek čutno-gibalnega razvoja, če otroku ne pomagamo z ustrezno nevrofizioterapijo. Nevrofizioterapija, ki zajema ocenjevanje otroka, terapijo in učenje staršev, omogoča kakovosten čutno-gibalni razvoj, če se izvaja pri dojenčkih.

UVOD

Otroci z Downovim sindromom imajo težave v čutno-gibalnem razvoju. V obdobju dojenčka in malčka opažamo zaostanek čutno-gibalnega razvoja in slabo kakovost motoričnega razvoja. Pri šolarjih, mladostnikih in odraslih pa posledično opažamo mišično-skeletne težave: ploska stopala, nestabilnost pogačice, skoliozo, atlantoaksialno nestabilnost, izpah kolka.

VZROKI, KI OVIRAJO NORMALNI ČUTNO-GIBALNI RAZVOJ, SO:

Mišično-skeletne razlike:

- splošna hipotonija – znižan mišični tonus vseh skupin mišic trupa, vratu, udov je značilen za otroke z Downovim sindromom, stopnja ohlapnosti pa je različna;
- zmanjšana mišična moč;
- značilna ohlapnost ligamentov;
- čezmerna gibljivost sklepov.

Senzorični primanjkljaj:

- vizualne težave,
- težave s sluhom in s poslušanjem.

Kardiopulmonalna patologija:

- kongenitalna okvara srca.

Nevropatologija:

- nepravilnosti osrednjega živčnega sistema.

POSLEDICE

Zaradi naštetih vzrokov je oviran normalen čutno-gibalni razvoj. Stopnja oviranosti vsakega posameznega otroka je različna. Otroci z izrazito znižanim mišičnim tonusom in ohlapnimi ligamenti imajo precej zaostanka pri čutno-gibalnem razvoju, ki zajema razvoj grobe in fine motorike. Počasnejši je razvoj reakcij drže, drža ni kakovostna, slabo je nadzorovano gibanje proti težnosti. Posledično ti otroci razvijejo kompenzatorne – nadomestne vzorce gibanja in drže, ki jim pomagajo pri stabilnosti telesa. Tako gibanje je nespretno, gibajo se na široki podporni ploskvi, ne uporabljajo zasukov telesa, reakcijski čas je daljši. Nekakovosten čutno-gibalni razvoj sčasoma vodi v razvoj deformacij.

NEVROFIZIOTERAPIJA

Pogostost in obseg nevrofizioterapevtske obravnave sta odvisna od obsežnosti otrokovih težav in od prioritete določenega programa, ki ga otrok v nekem obdobju potrebuje. Pogosto imamo pomembno vlogo v obdobju dojenčka in malčka, torej v obdobju najhitrejšega čutno-gibalnega razvoja, pozneje pa je naša vloga bolj obstranska, omejena le na občasno svetovanje. Nevrofizioterapija obsega pregled, ustrezno terapijo in učenje staršev.

Pregled

Naredimo ga ob začetku obravnave in periodično. Pri tem uporabimo:

- ocenjevalne razvojne teste, s katerimi ugotavljamo sposobnosti in nesposobnosti pri razvoju grobe in fine motorike, ki zajemajo tudi kakovost izvedbe aktivnosti;
- orientacijsko oceno težav z gledanjem, s poslušanjem, z občutenjem;
- mišično-skeletno ocenjevanje (obseg giba, atlantoaksialna nestabilnost, deformacije).

Terapija

Otrok spoznava gibanje z občutenjem, poleg tega se odziva na senzorične dražljaje, zato je tudi za razvoj gibanja pomembno, kako se odzove na te dražljaje. Mnogo otrok z Downovim sindromom se drugače odziva na senzorični dražljaj, zato ker imajo težave pri modulaciji odgovora ali pa je zmanjšana percepcija sprejetih dražljajev. To posledično vpliva na otrokovo gibanje. Pri terapiji dajemo otroku primerne spodbude, da ustrezno sprejme dražljaj in nanj ustrezno odgovori.

Nizek mišični tonus in ohlapnost vezi v sklepih sta pomemben vzrok, da ti otroci zaostajajo v razvoju grobe motorike in da spontano razvijejo slabo kakovost gibanja. Prek fizioterapevtskih tehnik, ki normalizirajo mišični tonus, prek senzoričnih stimulacij (vidnih, slušnih, vestibularnih, taktilnih) in s pomočjo učenja pravilnega gibanja otroku pomagamo, da razvije pravilnejše gibanje. Otrok se mora naučiti obvladati različne položaje telesa in prehode iz enega položaja v drugega. Zagotoviti moramo: funkcionalne aktivnosti, gibanje proti gravitaciji, kakovostne in pravočasne reakcije drže, ravnotežne reakcije, večjo mišično moč, pestrost in dinamičnost gibanja, koordinacijo gibanja, hitrejši reakcijski čas in večjo hitrost gibanja. Pravočasno preprečimo razvoj in avtomatizacijo kompenzatornega, nadomestnega gibanja, s katerim si otrok neustrezno pomaga zagotoviti držo. Dobra groba motorika je prvi pogoj za razvoj fine motorike rok.

Učenje staršev

Tudi v domačem okolju potrebujejo otroci primerne spodbude, ki pa so odvisne od otrokovega razvoja, starosti, načina življenja družine ... Starše naučimo, kako pri svojem otroku pravilno spodbujajo čutno-gibalni razvoj.

SKLEP

Z ustrezno in pravočasno nevrofizioterapijo vplivamo na to, da je otrokov čutno-gibalni razvoj kakovosten. Tako so ustvarjene temeljne možnosti za razvoj na drugih področjih: v komunikaciji, kognitivnem in socialnem razvoju.

Tatjana Breznik, dipl fizioterapevtkinja

LITERATURA

Tecklin JS, ed. Pediatric Physical Therapy, Third edition. Philadephia: Lippincott Williams and Wilcins, cop. 1999

Campbel SK, ed. Physical Therapy for Children. Philadephia (etc.): Savnders, cop. 1995

MAJHNI KORAKI – PROGRAM ZGODNJE OBRAVNAVE OTROK Z MOTNJAMI V RAZVOJU

Pogled teorije na program zgodnje intervencije

Zahteva po zgodnji intervenciji oziroma po ustreznem vplivanju na otrokov razvoj takoj po odkritju otrokove motnje je poleg zahteve po zgodnjem odkrivanju in zgodnji diagnostiki zapisana v naših najrazličnejših dokumentih, razpravah, strokovnih in poljudnih člankih že najmanj dve desetletji. In vendar stalne, sistematične ustrezne pomoči, ki bi otroku v njegovem najzgodnejšem obdobju zagotavljala sprotno, nenehno strokovno vodenje in spremljanje njegovega razvoja in ki bi otrokovi družini zagotavljala stalno pomoč pri vplivanju na otrokov razvoj in pri ohranjanju kakovostnega življenja družine, v sistemu nismo zagotovili niti programsko niti organizacijsko. Pa čeprav je to otrokova pravica in hkrati pravica in dolžnost staršev in strokovnjakov, ki posegajo v življenje te družine.

Pomemben korak k ponovnemu ozaveščanju te pravice in dolžnosti predstavlja zbirka knjižic Majhni koraki. Zbirka, ki predstavlja program zgodnje obravnave otrok z motnjami v razvoju na različnih področjih razvoja, je pri nas edini tako celosten predstavljen in javno dosegljiv program za zgodnjo obravnavo otrok s posebnimi potrebami. Je edini program pri nas, ki je namenjen staršem in strokovnim delavcem, ki hkrati posega na več področij otrokovega razvoja, obsega sprotno preverjanje in svetuje pogoje (kdaj) in tudi nekatere možnosti in poti izvajanja programa/igranja z otrokom (kako).

Program zgodnje intervencije je usklajen z načini sodobne obravnave otrok s posebnimi potrebami in njihovih družin.

Pomembnejše odlike programa zgodnje intervencije:

- Program posega v najzgodnejše obdobje otrokovega življenja in s tem v obdobje največje prožnosti možganov.

Opozarja na pomembnost zgodnjih občutenj in izkušenj (od dotika, premika, prijema, pogleda, sledenja ...), ki so temelj za pridobivanje novih izkušenj, novih izkušenj prepoznavanja, novih uspehov in neuspehov, na katerih sloni otrokov nadaljnji razvoj.

- Program sledi enakemu splošnemu zaporedju otrokovega razvoja.

Znano je, da otroci z motnjami v duševnem razvoju prehajajo skozi iste razvojne faze kot drugi. Pri tem sta različna način učenja in čas, ki ga za to potrebujejo. Končni doseg razvoja otrok z motnjami v duševnem razvoju pa ostaja na različnih, nižjih ravneh. Temu sledi tudi program zgodnje intervencije. Zasnovan je tako, da sledi enakemu splošnemu zaporedju razvojnih faz na posameznih razvojnih področjih. V posameznih razvojnih fazah pa postavlja skrbno izbrane cilje, ki naj jih otrok postopoma dosega. Le-ti pogosto predstavljajo uporabo že doseženih ciljev oziroma spretnosti ali sposobnosti (prepoznavanje in uporabo izkušenj) in pridobivanje nove izkušnje in s tem učenje nove spretnosti ali sposobnosti.

- Izvajanje programa je usmerjeno v motivacijo otroka, k spodbujanju otroka za doseganje posameznih ciljev.

Omenila sem že, da otroci z motnjami v duševnem razvoju potrebujejo več časa in drugačne poti za doseganje iste razvojne faze kot drugi otroci. Večina otrok potrebuje več spodbud za sodelovanje, kajti pogosto so »opremljeni« tudi s šibko lastno motivacijo za samodejavnost (šibkeje se odzivajo, so manj radovedni, zvedavi za odkrivanje novih izkušenj). To zahteva mnogo spodbud, zagotavljanje več različnih možnosti, več različnih in drugačnih prijemov in možnosti za doseganje posameznega cilja. V skladu s tem je učenje posamezne spretnosti ali sposobnosti v programu zgodnje intervencije predstavljeno tako, da je za otroka prijetno in spodbudno. Posebej je poudarjena postopnost doseganja posameznih ciljev, hkrati pa so v programu za vsak cilj ponujeni načini, KAKO se z

otrokom IGRATI, da bi postopoma zastavljeni cilj morda dosegel. Program tako opredeljuje pogoje, spodbude, usmerjanje, učenje/igranje in ocenjevanje otrokove uspešnosti. Pomembno pri tem je, da je večina predstavljenih primerov sestavni del vsakodnevnega življenja v družini. Hkrati je ponujena možnost izbire drugačne, otroku in družini ustreznejše IGRE.

- Program je usmerjen v otroka, največjo vlogo pri izvajanju programa pa daje otrokovim staršem.

Otrok je tako rekoč nedeljivo povezan s svojo najožjo okolico, zato tudi prve izkušnje pridobiva v okviru najožje družine. Zgodnje otroštvo je tudi obdobje čvrste čustvene naveze med otrokom in starši, kar je v tem obdobju izjemnega pomena za učenje.

- Program narekuje sodelovanje staršev in strokovnjakov.

Medsebojno sodelovanje staršev in ustrezno usposobljenega strokovnjaka omogoča podporo staršem pri izbiri ciljev na različnih področjih, pomoč pri morebitnem dopolnjevanju (delnih) ciljev, pomoč pri iskanju najustreznejših prijemov za učenje – izbire igranja z otrokom, podporo pri ugotavljanju otrokovih dosežkov, podporo pri razumevanju časa, ki ga otrok potrebuje za doseganje posameznega cilja, pomoč pri odmerjanju obremenitve otroka ali njih samih ter navsezadnje neposredno izvajanje programa z otrokom kot spodbujanje otrokovega razvoja in kot učenje staršev za delo z otrokom.

- Program opozarja na možnost in moč vplivanja na otrokov razvoj.

Strokovnjaki, ki proučujejo vplive dejavnikov okolja na posameznikov razvoj, so si dokaj enotni, da tako načrtno kot spontano delovanje zunanjih dejavnikov (učenje) pomembno vpliva na intelektualni in gibalni in čustveno-socialni razvoj vsakega posameznika. Pomen vpliva okolja – vpliva učenja opozarja na potrebo po zagotavljanju zgodnje intervencije pri otrocih s posebnimi potrebami, omenjeni program zgodnje intervencije pa daje možnost in kaže poti za udejanjanje.

Navedene utemeljitve podpirajo nujnost organizirane zgodnje obravnave otrok s posebnimi potrebami. Pri uveljavljanju oziroma uporabi programa pa menim, da je treba opozoriti tudi na posamezne pomanjkljivosti programa.

Prevod programa zgodnje intervencije je usmerjen predvsem v gibalni razvoj, v komunikacijo in razvoj miselnih procesov (intelektualni razvoj). Le občasno lahko znotraj navedenih področij zasledimo posamezne cilje za spodbujanje emocionalno-socialnega zorenja, kar ni v skladu z našimi usmeritvami v uravnoteženo spodbujanje na vseh področjih otrokovega razvoja. Nadalje menim, da je glede na otrokove individualne posebnosti treba posamezne cilje še nadalje razčleniti.

Kljub bogatim napotkom in razvojno zastavljenim ciljem tudi menim, da je razumevanje in izvajanje programa zgodnje intervencije dokaj zahtevno (izbor ciljev, načrtovanje delnih ciljev, izbori dejavnosti, ocenjevanje napredka, čas trajanja ...). Neustrezno razumevanje in izvajanje programa lahko vodita v preobremenitev otroka, preobremenitev družine, neučakanost, nezadovoljstvo, občutek nemoči ipd. Zato starši ob izvajanju programa ne smejo ostati brez ustrezne, stalne podpore ustrezno usposobljenih strokovnjakov.

Pri navedbi ciljev so v programu zgodnje intervencije navedene tudi povprečne starosti, ko otroci brez motenj v razvoju cilje dosežejo. Nekatere novejše raziskave opozarjajo na različno sovpadanje posameznih bioloških, psiholoških in socialnih dejavnikov pri razvoju oseb z motnjami v duševnem razvoju v primerjavi z drugimi. To pomeni, da otrok brez motenj v razvoju naj ne bi tako enostavno primerjali z otroki z motnjami v razvoju, in nadalje, da jih prav tako naj ne bi ocenjevali po istih merilih. Menim, da prav navedba starosti povprečnega otroka za doseganje ciljev lahko dodatno močno bremeni postopnost izvajanja programa ter pri starših izzove občutek krivde ali neučakanosti. Starši potrebujejo tudi pri tem dovolj občutljivega strokovnjaka, ki jim ne bo nalagal bremen, temveč jim bo pomagal poiskati tiste dejavnosti, ki v družinskem vsakdanjiku zagotavljajo postopno doseganje v programu zahtevanih ciljev.

Zbirka knjižic Majhni koraki je pomembna strokovna literatura in kakovostna podlaga za izvajanje zgodnje intervencije otrok s posebnimi potrebami.

Lidija Kastelic

VIRI:

Horvat, L., Magajna, L. (1989). Razvojna psihologija. Ljubljana, Državna založba Slovenije.

Kastelic, L. (1999). Socialno zorenje predšolskih otrok s posebnimi potrebami. Magistrsko delo. Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Jakulić, S. (1986). Rehabilitacija mentalno retardiranih lica. Beograd, Zavod za učbenike i nastavna sredstva.

Majhni koraki 1-8 (2000). Program zgodnje obravnave otrok z motnjami v razvoju, Društvo Sožitje – društvo za pomoč duševno prizadetim Ljubljana, Sekcija za Downov sindrom.

NOVO MESTO

ŠE JE ČAS ZA UČENJE

Kot spremljevalka sem se že drugič udeležila štiridnevnega programa usposabljanja za starejše duševno prizadete osebe Še je čas za učenje, ki ga je v Rogaški Slatini vodila psihologinja Zmaga Prošt. V štiridnevni program je bilo vključenih osemnajst duševno prizadetih oseb, starih od trideset do dvainšestdeset let, od teh jih polovica ni vključena v programe usposabljanja in živijo doma, ostali so vključeni v varstveno-delovne centre, razen treh, ki so v popolni oskrbi v socialnem zavodu. S spremljevalko Lojzko sva že lani sodelovali, kot spremljevalec se nam je letos pridružil še Gregor.

Zbrali smo se v nedeljo popoldne, se na hitro spoznali in odšli na kopanje v zaprti bazen. Trije udeleženci so bili prvič v bazenu. Pri dveh smo odpravili strah pred vodo, Silvester pa je vztrajal ob bazenu in opazoval druge pri kopanju. Kako so uživali! Večina se jih je naučila sama vstopiti na kopališče ter pospraviti obleke v omarice, seveda pa smo morali biti v bližini, če se je komu kaj zataknilo. Zaradi navdušenja nad kopanjem smo enkrat na dan odhajali v bazen, preostali del dneva pa smo izkoristili za sprehode in spoznavanje okolja. Bili smo v steklarni in na izletu s turističnim vlakcem v Olimju, kjer smo med potjo veselo prepevali, si ogledali cerkev in lekarno ter opazovali jelene. V enem od večerov smo tudi plesali v restavraciji, sicer pa smo ob večerih ostali v hotelu in se zabavali ob

Borisova življenjska zgodba

Ob sprehodu skupine skozi park je stopil k meni Boris in mi rekel: »Poglej, kako prijeten dojenček.« Ozrla sem se in opazila babico z vnučkom v vozičku. Boris je nadaljeval: »Veš, ko sem bil še dojenček, so me iz porodnišnice namestili v zavod v Kamno Gorico. Ko sem imel osem let, so me premestili v zavod v Dornavo, kjer sem ostal do devetnajstega leta. Nato sem bil nekaj mesecev v reji pri kmetu. Tam se nisem mogel navaditi in sem večkrat pobegnil. Namestili so me v dom v Šmarje pri Jelšah, zdaj pa sem že petintrideset let v Domu upokojencev Izola. Žal mi je, da se nisem naučil pisati.«

Boris se je prvič udeležil usposabljanja in se je zelo vživel v skupino. Veliko mu je pomenila neposrednost v odnosih, možnost izražanja in upoštevanja njegovih želja v skupini. Iz pogovorov z njim sklepam, da se je življenja v domu navadil, čuti pa se njegova prikrajšanost za družinsko življenje. Verjetno je to občutil v naši skupini, kajti največ so mu pomenili druženje in pogovori.

družabnih igrah in ob glasbi iz kasetofona.

Vsi smo se trudili, da smo sprejeli vse udeležence usposabljanja – vsi so imeli možnost povedati svoje želje in pričakovanja, pogovarjali smo se z njimi in dopustili, da so se družili v neformalnih skupinicah. To je ustvarilo zelo sproščen odnos v skupini, vsi so sodelovali v vseh vsebinah programa. Že pri jutranji telovadbi se je ustvarilo veselo razpoloženje, ki se je navadno v bazenu še stopnjevalo. Več gostov je presenečeno ugotavljalo, kako naši udeleženci programa uživajo v vodi. Pri večernih družabnih igrah in plesu so sodelovali vsi. Zadnji dan dopoldne smo strnili vtise in doživljanje – vsi so bili zelo zadovoljni, za večino je bil program prekratek, želeli bi, da bi naslednje leto trajal vsaj teden dni.

Menim, da so tudi za starejše duševno prizadete osebe programi usposabljanja potrebni, saj jim prinašajo sprostitev, spoznavajo nove prijatelje, v novih okoljih pa so deležne tudi socialnega učenja, saj se tudi v novem okolju znajdejo, naučijo kaj novega in prispevajo nekaj svojega k dogajanju v skupini.

Letos so bile v naši skupini kar tri duševno prizadete osebe, ki živijo v socialnem zavodu. Vsi so bili navdušeni in presenečeni nad dogajanjem v skupini. Boris, star štiriinpetdeset let, mi je povedal svojo življenjsko zgodbo.

Ana Bevc, Sožitje Novo mesto

Naj na koncu navedem še nekaj vtisov z usposabljanja:

Breda

Z velikim pričakovanjem sem komaj dočakala odhod na seminar v Rogaško Slatino. Ko smo prišli tja, sem spoznala veliko novih prijateljev in prijateljic. Najbolj mi je bilo všeč kopanje v bazenu. Tu smo se naučili sami zakleniti oblačila v omarico. Veliko smo se pogovarjali in se šli razne igre, ki so nas zelo zabavale. Po večerji smo odšli na sprehod po Rogaški Slatini, na sladoled, v enem od večerov pa smo tudi plesali z drugimi gosti. Peljali smo se z vlakcem v Olimje, tam smo si ogledali cerkev, najstarejšo lekarno, čokoladnico in jelene. Vsako jutro smo telovadili. Zelo všeč mi je bilo tudi v steklarni, kjer smo opazovali izdelovanje steklenih predmetov. Imela sem se zelo lepo in vsi ti dogodki so se mi vtisnili globoko v spomin. Tega seminarja ne bom nikoli pozabila. Zelo smo se razumeli z gospo Zmago, Lojzko, Ano in Gregorjem. Vsi so bili dobri do mene in do vseh drugih. Upam, da bomo drugo leto zopet skupaj na seminarju.

Ko smo odhajali domov, mi je bilo zelo hudo po prijateljih in prijateljicah. Najbolj bom pogrešala Jožico in Marjanco.

Marjanca

Meni je bil všeč bazen, zato ker sem rada plavala. Tudi sprehodi in pogovori so mi bili všeč.

Spoznala sem veliko novih prijateljev in rada sem jih imela. Želim si, da bi se še velikokrat srečala z novimi prijatelji.

Damjan

Najbolj všeč mi je bil izlet z vlakom v Olimje. Tam smo opazovali jelene in si ogledali cerkev. Med potjo smo prepevali. Užival sem tudi v bazenu. Škoda, ker bom šel tako hitro nazaj v zavod.

Boris

Vse v programu usposabljanja mi je bilo zelo všeč. Najbolj sem užival ob druženju, pogovorih in predstavitvah vseh udeležencev. Želim si, da bi se še lahko udeležil podobnih programov, ki pa bi lahko trajali vsaj en teden.

VELENJE

NACIONALNI PROGRAM VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA

V Podkorenu pri Mejašu.

Kako se postavim zase

Učili smo se: preseči strah pred neuspehom, pred posmehom, strah pred odklonitvijo; spoznavali smo, da je pretirana dobrota lahko škodljiva, prav tako, če ne znamo reči ne; skušali smo premagati nelagodje ob stikih z drugimi ljudmi in se ne zapreti vase; trudili smo poiskati vsakdanje položaje, kako doseči svoje in se ne izpostavljati; izražali smo svoje želje jasno in glasno; poskušali smo odkriti, kako biti jaz.

Res je, da je življenje varovance varstveno-delovnih centrov označilo za drugačne, vendar imajo tudi oni svoje potrebe in želje. V mladosti radi hodijo s starši in sorodniki, ko pa pridejo v tista leta, ko tudi oni potrebujejo samostojnost in osamosvojitev, seveda po svojih zmožnostih, je dobro, da se jim to tudi omogoči. Pri nekaterih se zgodi to prej, pri drugih pozneje, prav gotovo pa je dobro za vse.

Zato je prav, da jih uvedemo v svet samostojnosti, kolikor je pač to najbolj mogoče. Samostojnost ni zgolj to, da se zna kdo obleči in počesati, si odrezati kruh in zakleniti, ko gre od doma. Tudi to je seveda pomembno, vendar se mora v današnjem krutem tržno usmerjenem svetu znati postaviti zase.

Varovanci uživajo, če so sami. Veliko več doživijo in se veliko hitreje odprejo, če so brez svojih spremljevalcev. Preprosto niso postavljeni v vnaprej določene vloge. In to jim daje možnost biti oni sami.

Tukaj se pojavi nekaj zanimivega. Splošno mišljenje je, da se varovanci čutijo varne le, če so z ljudmi, ki jih poznajo. Prav tako naj bi se vedli po vnaprej znanih predvidevanjih tistih, ki z njimi živijo in delajo. A ni tako ... V novem okolju se srečajo z novimi znanstvi, z novimi doživetji, ki jih bogatijo in jih postavljajo v nove življenjske položaje, ki jih sprejemajo in se vanje vživljajo lažje kot z dodeljenimi vlogami.

Zaradi tega in še zaradi marsikaterih drugih stvari je dobro, da Zveza Sožitje organizira različne oblike seminarjev in taborov, kjer se lahko s temi vprašanji spopadejo po svoje, njim prilagojeno in v njihove potrebe usmerjeno.

V vsakdanjem življenju se srečujemo s položaji, v katerih se moramo postaviti zase. Bodisi povedati svoje mnenje bodisi bojevati se za svoje pravice in svoj prav. In zelo težko je to uveljavljati, sploh če nam manjka samozavesti. Tudi pridobivanje te je težavno delo.

Tako se je skupina varovancev v juniju udeležila seminarja v Podkorenu. Ena skupina pa ima ta izziv pred sabo v jeseni.

Vsebina seminarja

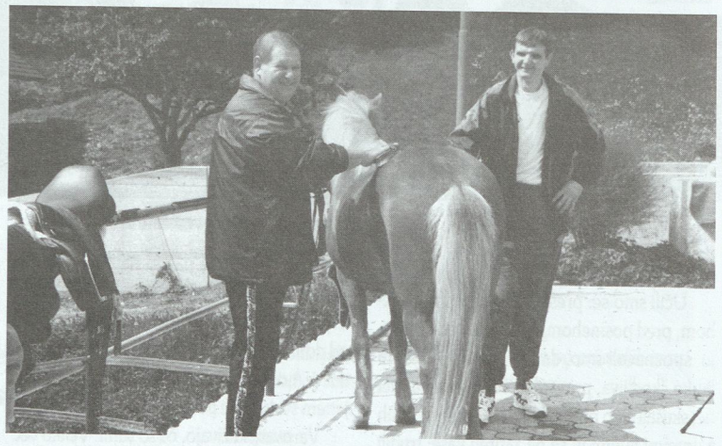
Vodilo seminarja nam je bila misel: »Jaz sem jaz in imam oblast nad svojim življenjem.« Seminar ni sam sebi namen, ampak pomaga k učinkovitemu oblikovanju ustvarjalne, celostne in čim bolj samostojne osebnosti, ki se zna postaviti zase in svoje pravice. Kaj vse smo se trudili spoznavati v prijetnih dneh druženja: preseči strah pred neuspehom,

pred posmehom, strah pred odklonitvijo; spoznavali smo, da je pretirana dobrota lahko škodljiva, prav tako, če ne znamo reči ne; skušali smo premagati nelagodje ob stikih z drugimi ljudmi in se ne zapreti vase; trudili smo poiskati vsakdanje položaje, kako doseči svoje in se ne izpostavljati; izražali smo svoje želje jasno in glasno; poskušali smo odkriti, kako biti jaz.

Sledili smo poglavitnim ciljem: spoznati, da nekaj moram in želim storiti; treba je začeti, in ne čakati; poiskati vzroke; ne hiteti; skušati razumeti; postaviti si cilje, potrebe in želje. Ves čas pa smo si ponavljali misel, ki smo jo skušali razumeti in jo znati uporabljati v najrazličnejših položajih: zravnati ramena, dvigniti glavo, se nasmehniti in pokazati svetu, kaj je potrebno in pomembno zame.

Govorica telesa.

Sprostitev pri konjh.

Komu je namenjen program?

Program je namenjen varovancem z zmerno motnjo v duševnem razvoju, kajti mnogokrat vsi okrog njih bolje vemo, kaj je zanje dobro, čeprav znajo svoje želje in potrebe najbolje izraziti sami, samo priložnost jim moramo dati.

Velikokrat se ne znajo izraziti, ne znajo uporabiti govorice telesa, ne vedo, kako naj se postavijo zase, da lahko uveljavijo svojo voljo.

Program

Prvi korak, ki smo ga naredili, je bila sestava programa. Skupaj smo sestavili dejavnosti, ki bi jih počeli ob koncu tedna, v katerem nam je bilo vreme naklonjeno, kljub zelo slabim napovedim. Že začetek je bil usmerjen v izražanje svojih želja in potreb. Vsak je imel možnost povedati, kaj misli. Spoznavni večer je bil zanimiv in spoznavali smo ne le naša imena in naša življenja, ampak tudi to, koliko je kdo »korajžen«. In prav vsi smo imeli možnost izraziti se na svoj način.

Srečali smo se z govorico telesa, ki nam lahko veliko pove in pomaga pri našem komuniciranju s soljudmi. Igre vlog in položajev, v katerih smo v zadregi, ki v nas zbujajo nelagodje, so bile enkratna umetniška dela. Veliko samozavesti je bilo potrebno, da smo se postavljali v različne vloge. A uspelo je.

Ob programu smo imeli tudi sproščujoče dejavnosti. V bližnji vasi smo našli konje, ki so nas na hrbtu ponesli po naravi. Ob domu je kegljišče, kjer smo merili svoje moči in spretnosti. Tisti, ki so se s kegljo in žogo srečali prvič, so pokazali veliko samozavesti in na koncu se je bil pravi boj za točke.

Sklep

Vsakdo mora dopustiti možnost in dejstvo, da se vsi učimo, dokler živimo. Da vsi dosegamo bolj ali manj velike rezultate, prav gotovo pa je vsak trud pomemben.

Zato je pomembno, da smo se trudili preživeti konec tedna, poln prijaznih in lepih stvari, ki nam bodo obogatile življenje tudi v prihodnje. Že samo spomin na doživeto in morda kakšen droben nasvet, kakšna drobna iskrica večje samozavesti, pa je bil cilj dosežen.

Ni nam uspelo uresničiti in udejanjiti vsega, kar smo si zadali, pa saj nam tudi v življenju ne uspe vedno narediti popolnoma vsega. Še posebno ne, če smo odprti za novo, zanimivo, drugačno ...

Darja Fišer

GORNJA RADGONA

VIKEND SEMINAR DRUŽINSKE OBLIKE

Seminar sta pripravili dve društvi skupaj: Gornja Radgona in Zgornja Dravska dolina. Zamisel zanj je dal Bojan Pevec in v Gornji Radgoni smo jo z veseljem sprejeli. Nismo se ustrašili odgovornosti, temveč smo zavestno podali roko drug drugemu. Seminar je potekal v hotelu Lipa v Lendavi.

Spoznavna ura je potekala skupaj z vsemi udeleženci, namenjena je bila sprostitvi in spoznavanju. Na balonih različne barve smo iskali svoje ime. Vsak je napihnil svoj balon in povedal nekaj o sebi. Bilo je zelo zabavno. V teh dveh dneh je bilo dovolj prostega časa in izobraževanja za starše in delavnice za naše otroke. V delavnicah so izdelovali iz slanega testa, gline, se re-kreirali, se naučili pesmico, igrali družabne igre, risali. Tudi čas za kopanje so imeli, le izkoristiti ga je bilo treba, nihče ni bil prikrajšan zanj.

Ob predavanju psihologinje gospe Tanje Plankar Grgurevič je bila izvedena delavnica v obliki pogovorov, da so starši sami spraševali in reševali svoje probleme z osebami z motnjo v duševnem razvoju, to pa je bil tudi namen. Poskušala je odgovoriti na njihova kar zahtevna vprašanja predvsem iz izkušenj samih staršev. Kako spodbujati razvoj, če je ta omejen?

Kako sprejemajo osebe z motnjo v duševnem razvoju sorojenci v družini?

- krivdo, ker niso prizadeti oni, ampak sestra ali brat;
- občutja strahu zaradi sestrinega ali bratovega videza, vedenja;
- strah, da je prizadetost nalezljiva, da bi tudi oni razvili prizadetost;
- jeza ali ljubosumje zaradi pozornosti, ki je je deležen brat ali sestra;
- občutek izolacije ali občutek, da nihče drug nima te izkušnje;
- zdrav sorojenec misli, da mora biti kar najboljši v športu, šoli ipd.;
- prevelika skrb za brata ali sestro; včasih je ta skrb v nasprotju z načrti, ki jih ima zdravi brat ali sestra;
- včasih nimajo pravilnih informacij, kaj je z njihovimi brati in sestrami.

Sonja Korošec

VIKEND SEMINAR ZA STARŠE

V petek smo se skupaj s starši odpeljali v terme Lendava. Najprej smo se morali prijaviti. V Lendavi so nas že čakali iz društev Gornja Radgona, Radenci in Sveti Jurij ob Ščavnici. Najprej smo si podajali žogo. Vsak je povedal nekaj o sebi. Ko so imeli starši seminar, smo bili mi v delavnicah, delali pa smo različne stvari. Rada bi se zahvalila vsem, ki so bili z nami v delavnicah. Jaz sem bila zunaj na igrišču in igrala nogomet. Imeli smo tudi izlete.

Želim si, da bi prišli naši prijatelji iz Gornje Radgone, Radencev in Svetega Jurija tudi k nam na obisk in da bi se še večkrat srečali.

Rada bi se zahvalila Bojanu Pevecu, ki je organiziral seminar. Hvala tudi Sonji, Dušici, Hesmi, Andreju, Sebastjanu in Mojci.

Marija Matijevič iz gornjedravske doline

NA SEMINARJU UČENJE ZA SAMOSTOJNOST

Na tem seminarju smo se imeli lepo. Želim si, da bi se še večkrat srečali s tistimi, s katerimi smo se spoznali.

Naučili smo se o strahu in da nas ne bi kdo ne prestrašil. Strah me je in sem žalosten, ko sem sam doma. Strah me je mafije, strele in drugih stvari. Če grem na sok, si vzamem s seboj brata, da me lepo spremlja domov. Bilo mi je lepo, ko sem hodil jahat konja. Na konju mi je bilo lepo.

Lep pozdrav od Lojzeka!

Kaj dobijo zdravi otroci?

Izkušnje so tudi pozitivne, zdravi otroci so pogosto:

- bolj zreli, odgovorni, potrpežljivi, samostojni, samozavestni;
- postanejo bolj radodarni, tolerantni, občutljivi do soljudi;
- pogosto razvijejo vodstvene sposobnosti.

Spoznavali smo vasi, obrt in prijazne ljudi

Čudoviti sončni žarek nas je popeljal v Bogojino na ogled Plečnikove cerkve. V Filovcih so nam prikazali, kako se predeluje glina, kje se peče in kakšni izdelki prihajajo izpod pridnih in spretnih prstov. Lahko

smo se tudi preskusili v samostojnem izdelovanju izdelkov. V Lipovcih smo imeli predstavitev in prikaz izdelave izdelkov iz slame.

Ižakovci – Otok ljubezni je idiličen prekmurski kraj, kjer smo se sprehodili do mlina, broda, kjer smo se tudi peljali do drugega brega in nazaj. Bilo je enkratno doživetje. Tudi pajanje kruha na žerjavici je bilo za nas velika zanimivost saj si ga je pripravil vsak sam. To je opečeni kruh, podrgnjen s strokom česna in namazan z zaseko. Bilo je nekaj posebnega, tako so povedali sami udeleženci.

Lendavske gorice so nas pripeljale k vinotoču Doris, kjer smo napolnili naše lačne želodčke. Ljudje teh okoliških krajev so nas sprejeli z odprtimi rokami, namenili so nam nasmeh in lepo besedo.

Gospod Jereb je govoril o oblikovanju stališč staršev do oseb z motnjo v duševnem razvoju, o tem, kakšne pravice imajo, o njihovi vlogi za pomembne stvari v življenju, za samostojno bivanje, partnerstvo in tudi spolnost.

Pobratenje obeh društev smo izpeljali po programu, kot sva ga zastavila oba predsednika. Vodenje svečanosti sva prepustila našim otrokom, ki so svojo vlogo dobro opravili. Dala sva jim veljavo, potrditev, da so potrebni, da želimo deliti z njimi vsak trenutek. Bili smo zelo ponosni na ta dogodek, ob katerem smo postali prijatelji s podpisom listin obeh društev.

Najlepši občutek in radost v življenju je, da si ljudem potreben.

Predsednica društva Sožitje Gornja Radgona, Radenci in Sv. Jurij ob Ščavnici

AJDOVŠČINA

IZOBRAŽEVALNI SEMINAR – TRETJA STOPNJA

Joj, kako se imamo lepo. Kako dobro, da so po dveh letih samih predavanj organizirali tudi tretjo stopnjo, kjer je vsega ravno dovolj. Predavanj, vodenih dejavnosti in prostega časa. In kako dobre koordinatorice imamo. Ireno poznamo že iz prejšnjih let in vemo, da je super. Tea pa se je izkazala letos. Kako je v redu, če imaš sposobne voditelje.

Tako smo si govorili ves teden in sklenili, da bi bilo dobro napisati kakšen članek. Kot vsako leto. Dobri nameni, in ko prideš domov, pozabiš.

Ampak letos smo se imeli res tako lepo, da ne morem pozabiti. Zbrali smo se v Gozd-Martuljku. Nekateri so se med seboj že poznali, nekateri ne. Bili smo z vseh vetrov. Eni so se udeležili seminarja v zadnjih letih, drugi že dolgo prej. Vsi pa smo imeli skupno lastnost, da nismo vedeli, kaj naj pričakujemo. Malo v strahu od napornih predavanj iz prejšnjih let in v pričakovanju več prostega časa.

In bilo je tako, kot smo si želeli. Spoznavno popoldne, koordinatorica Tea nam je povedala o svojih načrtih, nas povprašala po naših željah in nastal je čudovit teden.

Obisk glasbene skupine, jahanje konj, izlet na Bled in v Kekčevo deželo, pohod v Tamar, ogled okoliških slapov, jutranja telovadba, večerno druženje, predavanja ... Kaj naj bi si želeli še več? Res smo se imeli lepo, zato se zahvaljujem Tei in Ireni. Vidimo se naslednje leto na četrti stopnji.

Silva Kobal

VIPAVA

SPORAZUMEVANJE S KOMUNIKATORJEM

Komunikator je pripomoček za osebe, ki si iz različnih vzrokov ne morejo pridobiti govora. Največkrat so to osebe s cerebralno paralizo.

Na napravo odtipkajo sporočilo v obliki simbolov, ki ga naslovnik prebere, ko se pojavi natiskano na papirju, ali pa z zaslona, če je komunikator povezan tudi z računalnikom.

Šestega junija so člani Strokovne skupine za oblikovanje besednjaka za minspeak sistem za slovenski jezik v Centru za usposabljanje invalidnih otrok Vipava pripravili prvo srečanje vseh tistih učencev, ki se sporazumevajo s pomočjo komunikatorjev.

V Vipavo je prišlo enajst učencev iz različnih zavodov iz vse Slovenije, skupaj s svojimi spremljevalci in logopedi. Drug drugemu so se predstavili, se pogovorili o svojem delu, o šoli in prostem času, pa tudi o težavah, ki jih imajo v vsakdanjem življenju, ko vsi ljudje hitijo in se jim mudi, zanje pa si je treba vzeti čas. Čas za pogovor in toplo besedo.

Mi smo si vzeli čas tudi za delavnico, kjer smo ustvarjali s prsti in barvami na platno in tkali prijateljske vezi.

Strokovni delavci logopedi pa so izmenjali svoje izkušnje in se dogovorili, da bo postalo to srečanje tradicionalno – vsako leto bo v drugi ustanovi.

Zdenka Fučka

NAŠA ŠOLA ZA ŽIVLJENJE

Zopet se nas je nekaj prijateljev kmečkega turizma srečalo na nepozabnem tednu na Zaprevalu.

Pri Žgajnarju nas vedno sprejmejo z mnogo razumevanja in naklonjenosti. Zapreval je samotna vas, a ima krasno okolico, blizu je Škofja Loka, Železniki, Mlake, kjer so snemali Cvetje v jeseni. Blizu je Četena ravan s svojimi konjički. Obiskali smo tudi Groharjevo vas, Sorico, kjer smo vsi s šoferjem vred morali igrati na Orffove instrumente.

V tem majhnem Zaprevalu živi tudi okvirjevalec slik, ki je malo umetnika in nam je s svojo soprogo razkazal delavnico. Upa, da bo imel v kratkem tudi galerijo. Njegova soproga je imela hudo bolno in prizadeto sestrico, ki je pri štirinajstih letih umrla, zato nas ima vse skupaj še rajši. V okolici Zaprevala je nešteto možnosti za peš in napol motorizirane izlete. Gospodar nas je nekega dne naložil na traktorsko prikolico, prirejeno za prevoz ljudi, in zapeljal kar pod Blegoš – še on in gospodinja sta šla z nami in gospodinja je vsa srečna sedla v Koči pod Blegošem k mizi, da so enkrat njej stregli drugi.

Na tem izletu se nam je pridružil tudi nemški par, ki je tam letoval, naslednji dan pa se nam je na pohodu pridružil italijanski kolesarski turist.

Najbolj pa smo se razveselili, ko nas je obiskal inž. Pavle Šegula, star in preskušen planinec, alpinist in gorski reševalec, ki je napisal čudovito monografijo Križem kražem po gorah. Odprtih ust smo ga poslušali, ko je pripovedoval o svojih lepih doživetjih v gorah.

Marsikaj lepega smo še doživeli. Poskusili smo se celo v peki kruha – kruh tako, kruh z orehi, s suhimi slivami, z ocvirki – in da nam je ta stvar uspela, se imamo zahvaliti naši dobri gospodinji.

Da sem morala svojo Mijo nenehno loviti v hlevu pri kravah, je jasno. Da ji je Irma konkurirala, je tudi jasno.

Vsi smo rekli: Škoda, da je že konec! In ob letu se spet vidimo! Upam, da bomo tudi takrat našli staro mamo Žgajnarjevo, čilo in zdravo.

Nada Kostanjevic

LJUBLJANA

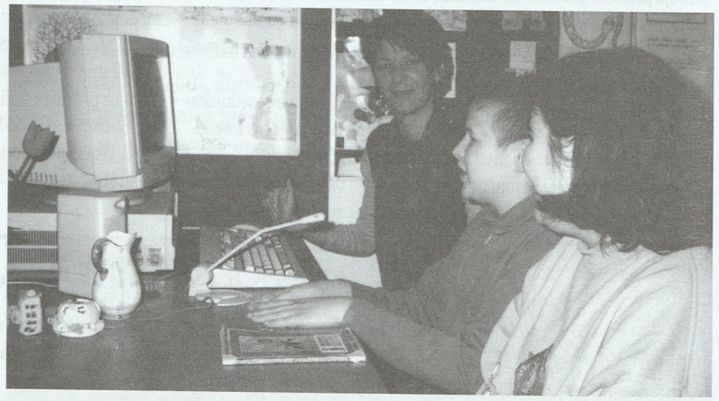
»KARTICO SEM SAM IZBRAL IN SAM PLAČAL«

Leto 2001. Bile so šolske počitnice, ko sem v nabiralniku našla razglednico s tole vsebino: »Pošiljam vam lepe pozdrave z morja. Kartico sem sam izbral in sam plačal.«

Dolgo sem osuplo strmela v ta nenavadni stavek, potem pa me je prešinilo. Glej ga, fanta! Dobro si je zapomnil, kako smo teden za tednom romali po trgovinah in so morali učenci sami izbirati in plačevati živila, iz katerih smo pozneje v šoli pripravljali preproste jedi. Fant, ki se me je spomnil, je bil seveda moj učenec; sem razredničarka 8.c razreda na Osnovni šoli s prilagojenim programom Zavoda za usposabljanje Janeza Levca na Dečkovi 1b, Oddelka s posebnim programom vzgoje in izobraževanja.

To je poseben razred. Strokovni delavci na šoli se namreč vsa leta srečujemo s posameznimi učenci in učenkami, ki kljub individualni obravnavi ne morejo slediti letnemu programu, predpisanemu za posamezne razrede. Na vse načine se trudimo, da bi ti otroci le napredovali. Nepriljubljen in boleč, a nujen ukrep je bil zato včasih ponavljanje razreda. V večini takšnih primerov se je izkazalo, da otroci niso pridobili veliko znanja, postajali pa so celo vse bolj izolirani in odmaknjeni od sošolcev. Ker se z njimi niso mogli kosati v znanju, se je prenekateri začel »izkazovati« s čustvenimi oziroma vedenjskimi motnjami.

Tako smo se strokovni delavci naše enote odločili, da ustanovimo oddelek, kjer bi ti učenci delali po posebnem, njihovim psihofizičnim sposobnostim prilagojenem programu usposabljanja. Da pa bi se izognili prenagljenim odločitvam oziroma dvomom glede strokovne utemeljitve, smo v sodelovanju s starši takšnega otroka znova predstavili Komisiji za razvrščanje (po novem Komisiji za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami). Ta je v vseh primerih potrdila naše mnenje in otroka napotila na usposabljanje v oddelek s posebnim programom vzgoje in izobraževanja v okviru Zavoda.

Kateri so poglavitni cilji usposabljanja otrok oziroma mladostnikov v tem oddelku?

Učno področje:
- Posredovanje in utrjevanje znanja, ki bo uporabno v vsakdanjem življenju.

Delovno področje:
- razvijanje ročnih spretnosti;
- seznanjanje z novimi delovnimi tehnikami;
- vzgajanje primernih delovnih navad;
- vključevanje v nova delovna okolja (delovna praksa v različnih varstveno-delovnih centrih).

Vzgojno področje:
- usposabljanje za samostojnost v vsakdanjem življenju;
- navajanje na normalno vključevanje v svoje bivalno in pozneje delovno okolje;
- vzgajanje pozitivnih osebnostnih lastnosti.

Zdravstveno področje:
- krepitev fizične moči in korekcija okvar v drži;
- redni zdravstveni pregledi pri splošnem zdravniku (in tudi zdravniku specialistu);
- zobozdravstvena preventiva in kurativa.

Logopedsko področje:
- korekcija govornih motenj in slabše razvite ga govora.

Na vseh področjih se trudijo učitelji, vzgojitelji, strokovni delavci, zdravniki. Pri teh prizadevanjih pa pomagajo tudi starši. Ko mladostnik dopolni osemnajst let, se ob sodelovanju strokovnih služb uspešno vključi v varstveno-delovni center, kjer opravlja delo, ki mu je dorasel in ga zato veseli. Nad vsakim njegovim dosežkom smo navdušeni tudi mi. Tudi takrat, ko gre za na videz majhne stvari – kot je razglednica, ki jo je »sam izbral in sam plačal«.

Ana Cunder, specialna pedagoginja – razredničarka,
Zavod za usposabljanje Janeza Levca

AJDOVŠČINA

IZLET V BOHINJ

Odločili smo se, da jo znova mahnemo na Gorenjsko. Saj smo bili že nekajkrat tam, ampak vseeno še nismo vsega videli.

Zbrali smo se zjutraj na avtobusni postaji, žalostni, zaskrbljeni zaradi slabe vremenske napovedi. Pri nas je bilo oblačno, ampak na Gorenjskem je zagotovo dež. Kdaj pa tam ne pada?

Vseeno gremo. Tokrat ne skozi Ljubljano, ampak malo drugače. Skozi Baško grapo. Saj nam je bilo kmalu žal. Ozka cesta, strmine, prepadi. Tako strah nas je bilo, da smo kar malo pozabili občudovati čudovito okolico. Končno smo prispeli na Sorico in si oddahnili, da je najhujše za nami.

Ogledali smo si Groharjevo hišo in bili prijetno presenečeni. To ni samo hiša slikarja, ampak mnogo več. Po ogledu slik smo prišli do glasbene sobe. Vau, koliko instrumentov. Jaz bom igral na to, jaz na to, smo se šalili, dokler ni prišel za nami vodnik. In potem je šlo zares. Razdelil nam je godala, na hitro smo malo potrenirali in na koncu zares eno zaigrali. To je bilo doživetje! Potem hitro v avtobus, saj smo bili pravzaprav namenjeni v Bohinj. Ogledali smo si še farmo nojev. Še nikoli nismo videli toliko nojev na kupu. Še nikoli nismo imeli v rokah nojevega jajca. In da ne pozabim. Zraven je vrtnarija. Ženske še nikoli nismo videle tako lepih rož. In veselo nakupovale.

Na koncu smo šli še malo pomolit na Brezje in hajd domov. Tokrat čez Ljubljano. Naložimo se na avtobus in takrat se vsuje. Dež. Zdaj naj kar pada, saj gremo domov.

Silva Kobal

LENART

NAŠ PRVI VIKEND SEMINAR

Čeprav se iz Lenarta oglašamo prvič, to ne pomeni, da nič ne delamo. Moramo se pohvaliti, da nam je v okviru društva uspelo prvič organizirati vikend seminar.

Za navdušenje naših članov, da se udeležijo navedenega seminarja, smo porabili kar nekaj truda in časa, vendar se je naše prizadevanje obrestovalo. V seminar smo želeli pritegniti čim več oseb z motnjo v duševnem razvoju, ki so v domačem okolju, in njihovih družinskih članov.

Srečanje smo organizirali v lendavskih toplicah od 5. do 7. aprila 2002. Udeležilo se ga je dvanajst oseb z motnjo v duševnem razvoju ter devetnajst družinskih članov. Pet družin se je prvič udeležilo take oblike izobraževanja. Nekateri med njimi so se prvič v življenju kopali v bazenu. Njihovo navdušenje je poplačalo ves naš trud. Za koordinacijo na seminarju je skrbela naša predsednica Inge Markioli. V času strokovnih predavanj so v družbi dveh spremljevalk ustvarjali naši člani ter njihovi bratje in sestre. Za starše so pripravili prijetno presenečenje v obliki programa, ki so se ga tam naučili. Nastopili so vsi.

Na predavanjih so sodelovali Lojzka Zemljič, zdravnica Marjeta Korbar ter direktor Zveze Sožitje Tomaž Jereb. V podanih vsebinah je vsak od slušateljev našel nekaj zase in slišal nekaj novega. Zanimanje za predavanja se je dokazovalo z njihovim dejavnim sodelovanjem. Udeleženci seminarja so na koncu povedali, da si želijo še več takih srečanj.

Ne smemo pozabiti našega družabnega dela seminarja, saj smo Štajerci znani kot veseljaki. Nepozaben nam je ostal družabni večer v vinotoču med Lendavskimi goricami. V prijetnem okolju in ob značilnih prekmurskih jedeh nam je večer popestril naš harmonikar gospod Perko. Večer je bil popoln.

Na izvršnem odboru Sožitja smo se odločili, da bomo odslej naprej vsako leto organizirali tako obliko izobraževanja.

Anka Vohli, tajnica društva

Nekaj misli oseb z motnjo v duševnem razvoju – udeležencev seminarja:

Sašo: »Naredil si bom vikend v Lendavi, da bom lahko zopet blizu lendavskih toplic.«

Robi: »Všeč mi je bilo, ker sem imel svojo sobo, toda žal prazno posteljo.«

Jolanda: »Bilo je 'fajn', ker sem se kopala. Posebno lepo je bilo na kmečkem turizmu med Lendavskimi goricami, kjer smo plesali.«

Vesna: »Šla bi nazaj, 'ful' je bilo lepo. Škoda, da ni bil z nami Jožko.«

Poseben pozdrav društvu iz Lenarta, od koder se tokrat prvič oglašajo.

Uredništvo

BELA KRAJINA

VANDRANJE PO GORENJSKI

Izvršni odbor društva Sožitje iz Bele krajine je za svoje člane organiziral izlet po Gorenjski.

Cilj ni bil strogo določen. Vse je bilo odvisno od vremena, vzdržljivosti in razpoloženja izletnikov.

Že zjutraj, ko smo se zbirali pred dijaškim domom, se je obetal lep in sončen dan. Bilo nas je kar za dva avtobusa. Z nami je bil nepogrešljivi muzikant Robi. Svoj meh je neutrudno vlekel vso pot in zabaval staro in mlado. Zanj ni bilo počitka, saj je ob krajših postankih zamenjal avtobus, tako da ni bilo dolgčas nikomur od izletnikov.

Mir gora, ki obdajajo dolino, je zmotil glas harmonike. Robiju so se s pesmijo in plesom pridružili nekateri izletniki. Bolj pohodniško razpoloženi so se podali po stopnicah na ogled velike skakalnice. Nekateri pa smo preprosto uživali v lepotah okrog nas in v pogovorih tkali in poglabljali medsebojne prijateljske vezi.

Nato smo se skozi Kranjsko Goro odpeljali proti Jasni. Ustavili smo se v gostišču ob jezeru. Nekateri smo posedali zunaj, se greli na soncu in opazovali naravo, ki je z mogočnimi gorami tako drugačna od naše.

Dan se je krepko prevesil v popoldan. Domov grede smo se ustavili na Brezjah. Tu stoji bazilika Marije Pomagaj, ena najpomembnejših slovenskih cerkva. Človeka prevzameta mogočnost in energija, ki jo izžareva ta prostor. Zelo ganljiva je bila molitev mater in drugih obiskovalcev cerkve.

Čakala nas je dolga pot domov. Lotevala se nas je prijetna utrujenost. Ob pesmi in klepetu je čas hitro mineval.

Ker pa je Robi spet moral zamenjati avtobus, smo se ustavili še v Žužemberku. Kar na trgu smo krajanom pokazali, da smo Belokranjci, ki s seboj nosijo dobro voljo, pesem in ples.

V zgodnjih večernih urah smo prišli v Črnomelj. Nekatere je potem čakala še pot v različne konce Bele krajine.

Vsi smo se strinjali, da smo se na izletu imeli zelo lepo. Organizatorjem se zahvaljujemo za prijetno preživete skupne trenutke.

Če ne prej, se zagotovo vidimo na naslednjem izletu.

Tinetova mama

2. DRŽAVNO KVIZ TEKMOVANJE V VARSTVENO-DELOVNIH CENTRIH

VARNO NAOKROG – Z NOGAMI, IN S KOLESOM

Vsak dan smo udeleženci v prometu in upoštevati moramo pravila, ko gremo od doma, hodimo po pločniku, prečkamo cesto, se vozimo s kolesom, rolamo, rolkamo ali se vozimo s skirojem. S tem skrbimo za svojo varnost, za svoje življenje, pa tudi za življenje drugih udeležencev v prometu.

Tako smo avtorice zapisale v uvodu priročnika, ki je bil letos temelj za pripravo varovancev na drugi državni kviz, sicer pa že peti kviz, letos s temo Varnost v cestnem prometu. Tema ni končana, saj imajo v nekaterih centrih na to temo še mnogo drugih dejavnosti, o katerih se dogovarjajo z občinskimi sveti za vzgojo in preventivo v cestnem prometu - za poligone in druge zabavne stvari, v katerih lahko varovanci sodelujejo.

To pa je bil tudi namen kviza. Ne zgolj učenje neke snovi na pamet, ampak v življenju novo spoznane stvari koristno uporabiti. Če pa se temu pridružijo še sveže zamisli zaposlenih v centrih, je to sploh odlična kombinacija.

Organizacijski odbor

Letos je bil organizacijski odbor, v katerem je trenutno sedem članov, pred svojevrstnim izzivom: spoprijeti se z varnostjo v cestnem prometu. V nacionalnem odboru so po en predstavnik Sožitja - Zveze društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije, ki je glavna donatorka projekta, en predstavnik Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, ki je sprejelo pokroviteljstvo nad projektom, ter en predstavnik Skupnosti varstveno-delovnih centrov. Operativni del odbora pa predstavljamo Jelka Verbič iz Varstveno-delovnega centra Postojna, Marjana Kovačec iz Varstveno-delovnega centra Tončke Hočevarjeve iz Ljubljane in Darja Fišer kot vodja projekta. Vedno so povabljeni tudi organizatorji predtekmovanj.

Organizacijski odbor se bo v prihodnjem letu prav gotovo spremenil in razširil, kajti projekt se je izkazal za obširnega, zato ga bo treba dobro načrtovati, usmerjati in izvajati.

Priročnik za pripravo na kviz

V okviru projekta kviz se je sočasno uveljavil tudi podprojekt izdelave priročnikov, iz katerih se varovanci pripravljajo na kviz. Priročnik je napisan zanje in snov v njem prilagojena njihovi stopnji razumevanja. Mogoče so kakšne stvari prezahtevne, a to predvsem zaradi usklajevanja s strokovnimi dejstvi, ki jih ne gre jemati na lahko, še posebno, če je to tema prometna varnost. Priročnike so verificirale državne institucije. Letos nam je veliko pomagal Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu Republike Slovenije. Brez njih prav gotovo ne bi bilo tako, kot je bilo, vsaj kar zadeva strokovno plat. Dobrodošla je informacija, da so tudi v prihodnje pripravljeni sodelovati z nami.

Priročnika preteklega leta, lanski s temo bonton in letošnji o varnosti v cestnem prometu, sta še vedno naprodaj. Morda ob pripravi novoletnih pozornosti ali pozornosti ob rojstnem dnevu za varovance razmislite o možnosti, da bi jim podarili ta priročnik. Tržno usmerjena ideja, bo rekel kdo. Vendar gre za to, da je zbiranje sredstev v današnjem času marsikomu trn v peti, saj gotovo vsi poznamo tekanje od enega do drugega sponzorja in nabiranje denarja za to in ono. Obstoječa sredstva za zdaj sicer zadostujejo za dobro izpeljavo projekta. Misel ob tržnem gledanju na priročnik pa je vodilo, da se v fond naberejo sredstva, ki bodo namenjena le za sam projekt, ki bi se z vašo pomočjo tako delno samofinanciral.

Kviz VARNOST V CESTNEM PROMETU

Začeli smo v Črnomlju s štirimi ekipami. Bilo je zanimivo in predvsem razburljivo. A domač teren je ekipi iz domačega centra prinesel vstopnico za finale. V Kranju je trepetalo sedem ekip, nazadnje pa je maskota raca prav gotovo pripomogla k zmagi ekipe iz Radovljice. Osem ekip se je naslednji dan borilo za vstopnico v finale v Dornavi. Letos se je k sodelovanju prijavila tudi ekipa novoustanovljenega Varstveno-delovnega centra Sožitje s Ptuja. Zanje bi lahko rekli: prišli, videli in dobili vstopnico za finale. Naslednje predtekmovanje pa je bilo v Postojni, kjer se je osem ekip trudilo doseči tisto, za kar so se trudili vsi, a srečo je imela ekipa iz Divače. Zadnje predtekmovanje je bilo v Slovenj Gradcu, kjer je izmed devetih ekip v finale potovala ekipa iz Črne.

Predtekmovanja so določila, kdo se bo na naslednji, malo zahtevnejši stopnji pomeril med sabo. Vsi organizatorji so profesionalno izpeljali predtekmovanja in še enkrat jim hvala za trud.

Finalno tekmovanje je bilo v Velenju. Prijeten dan v prijetnem ozračju. To dobro razpoloženje je zmotil klic ekipe iz Divače, ki se jim je na poti na kviz pokvaril kombi. Tako smo morali izpeljati finalno tekmovanje s štirimi ekipami, ekipa iz Divače pa je praktično preskusila, kako poskrbeti za varnost v cestnem prometu, ko se ti pokvari kombi. Pridružili so se nam po koncu tekmovanja. Preostale ekipe pa so si razdelile prvi dve mesti; prvo mesto sta si razdelili ekipi iz Črne in Radovljice, drugo mesto pa ekipi iz Črnomlja in s Ptuja.

Po koncu smo si ogledali Muzej premogovništva Slovenije, ki je kar sto osemdeset metrov pod zemeljsko oblo. Nekateri so se vrnili z navdušenjem, drugim je bilo tesno, a končali smo s prijetnim druženjem ob poznem kosilu. Tako je minil še en kviz. Še vedno zbiramo vtise, pripombe in nasvete vseh ekip, kako v prihodnje.

Kviz v letu 2003

Delo se s koncem letošnjega kviza ni ustavilo. Tako je v pripravi že kviz v naslednjem letu, ki bo imel drugačno shemo. Tema v prihodnjem letu bo EKOLOGIJA. Strašansko strokovno se sliši. Vendar se spet dotika vsakega izmed nas: kam s smetmi, kako ohraniti naravo čisto, kdo onesnažuje naš zrak, ki ga dihamo, kam odvržemo baterijo, ko se nam izpraznijo v našem radiu. In še mnogo drugega, pomembnega, ne le za nas, ampak za vse človeštvo.

Kot smo že omenili, je že v pripravi gradivo, ki ga boste pravočasno prejeli vsi tisti, ki se boste prijavili. Kajti tudi izpeljava kviza se bo premaknila v jesenski čas, tako da bo več časa za pripravo. Teme, ki se jih lotevamo, so dobrodošle vsakomur, pa najsi o njih še toliko vemo. Dobro je znanje obnavljati in ga dopolnjevati.

Prav gotovo pa vam je že znano, da smo v tem letu dobili tudi maskoto, ki so nam jo izdelali in prijazno podarili iz Varstveno-delovnega centra Ilirska Bistrica. Zbiramo predloge za njeno ime. Nekaj zanimivih je že prišlo, čakamo še vašega. Na koncu bomo najizvirnejše ime naše maskote, ki nas bo v prihodnjem letu spremljala na vseh prireditvah, izbrali in nagradili.

Naredili smo veliko, a čaka nas nov kviz, z novimi izzivi in novimi spoznanji, tokrat obarvan zeleno.

Darja Fišer

RAZPIS

Za nami je kviz na temo Varnost v cestnem prometu. V pripravi je že naslednji, v sklopu katerega bomo raziskovali področje ekologije. A to je že stvar drugega dopisa.

Tokrat vas želimo povabiti k sodelovanju: pošiljamo vam Nagradni razpis za izbor imena maskoti, ki nas bo spremljala v naših dopisih in na vseh regijskih ter finalnih tekmovanjih in nam prinašala srečo.

Torej potrebujemo ime za maskoto. Ime naj bo kratko in jasno izgovorljivo, vsebuje naj pomen, za katerega je maskota narejena.

Predloge bomo zbirali na spodnji naslov do konca letošnjega leta, do 31. 12. 2002. Po tem roku bomo ime izbrali, avtorja imena pa nagradili. Nagrada bo bogata, kakšna bo, pa naj za zdaj ostane še skrivnost.

Veliko izvirnih zamisli vam želim!

Vodja projekta kviz:
Darja Fišer

NAUČIMO SE PLAVATI

Ksenija zbira pogum za spust v vodo.

Učenci četrtega razreda Osnovne šole dr. Ljudevita Pivka Ptuj so se v maju udeležili dvotedenskega tečaja plavanja v ptujskih toplicah. Tečaj plavanja so izvajali plavalni učitelji iz Plavalne šole Olimpic. Učenci so z nestrpnostjo čakali dan, ko so preskusili svoje sposobnosti v vodi. Že prvi dan so se pri nekaterih učencih pojavile težave – strah pred vodo. Ena največjih težav pri učenju plavanja je prav odpravljanje strahu pred vodo:

- strah pred utopitvijo, pred smrtjo,
- neprijetno pitje vode,
- strah pred zmanjkovanjem zraka,
- strah pred mrzlim,
- strah pred temo,
- strah pred globino,
- strah pred valovanjem.

Pojavlja se tudi strah pred neuspehom, da se ne bi naučili plavati, pred zasmehovanjem vrstnikov, obstaja pa tudi neopredeljen strah.

Počasi, korak za korakom, ob veliki potrpežljivosti plavalnih učiteljev, so učenci po nekaj dneh ta strah premagali.

Plavalni učitelji so pri svojem delu uporabljali program učenja plavanja za osebe s posebnimi potrebami, ki osebam s prizadeto sposobnostjo gibanja omogoča pomembno samostojnost pri gibanju. Ugotovili smo, da uspešnost pri učenju plavanja učitelj laže zagotovi, če upošteva nekatera osnovna priporočila:

- plavati naj uči v vodi, v kateri uč· enec še lahko stoji;
- voda naj bo primerno topla, občutek mraza ni spodbuden za delo v vodi;
- z začetnikom naj po možnosti dela isti učitelj;
- udeležencev nikoli ne sili k dejavnosti;
- pohvale je vreden vsak, tudi majhen napredek;
- učitelj naj bo na takšni razdalji, da lahko učenca vsak trenutek prime;
- manjša ko je učenčeva mobilnost, več· ja naj bo previdnost pri vadbi;
- učitelj naj se potrudi spoznati tistega, ki ga uči plavati;
- učitelj naj nameni posebno pozornost tudi pri reševanju in samoreševanju iz vode.

Primeren je način učenja plavanja po Halliwickovem programu, ki poudarja pomen igre in temelji na zamisli, da doživi učenec v vodi zadovoljstvo, veselje in sproščenost.

Po dveh tednih učenja plavanja smo z veseljem ugotovili, da se je večina učencev naučila plavati. Eden od učencev si je priplaval celo zlatega delfinčka.

Težko je opisati vesele, srečne in zadovoljne obraze otrok, ko so prejeli priznanja – delfinčke za dosežene rezultate. Veliko bolj od prejetih priznanj pa je seveda pomembno, da so učenci splavali.

Vsak rod, najbrž že od nastanka človeka, je spoznal potrebo po znanju plavanja in to znanje uporabljal, kakor je vedel in kakor so razmere to omogočale in zahtevale.

Pojav organiziranega učenja plavanja v šolah je že star, saj si prizadevamo, da bi bili otroci boljši, spretnejši in sposobnejši za življenje.

Pomen plavanja z različnih vidikov

1. Varnostni vidik

Problem utopitev je v Sloveniji zelo

Nasmešek s priznanji.

pereč, saj se je po letu 1969 utopilo več kot tisoč šeststo ljudi. Vse več je dejavnosti ob vodi in v njej.

2. Biološko–zdravstveni vidik

Plavanje je gibalna dejavnost, ki celostno, harmonično oblikuje rast in razvoj telesa. V primerjavi z drugimi gibalnimi dejavnostmi na kopnem povzroča najmanjše število nasprotujočih si posledic. Zaradi vodoravnega, ležečega položaja telesa v vodi in zaradi zakonitosti, ki delujejo na telo, celotni skelet ni pod vplivom velikih obremenitev. Zato je plavanje primerno tudi za spastike, starejše in težje ljudi, za ljudi s prirojenim izpahom kolkov. Uporablja se za korekcijo nepravilne telesne drže, pri rehabilitaciji po raznih poškodbah in boleznih.

Povečan delež vlažnosti nad vodno gladino olajša dihanje astmatikom in bolnikom z bronhitisom, hkrati pa je plavanje izvrstna vaja za dihalno mišičje.

Redno plavanje spodbuja higienske navade, kot so umivanje in prhanje. Plavanje omogoča veliko gibov, ki jih sicer ni mogoče izvajati med gibanjem na kopnem.

3. Psihološki vidik

Plavanje ugodno vpliva na miselne sposobnosti in osebnostne lastnosti. Zmanjšuje anksioznost in depresivnost, razpoloženje, samopodobo ter ugodno vpliva na spanje. Še posebno se samopodoba pod vplivom plavanja izboljšuje pri osebah s posebnimi potrebami.

4. Sociološko–socialni vidik

Učenje plavanja v skupini pomeni možnost trajnejšega navezovanja stikov - druženja, prijateljstva. S socialnega vidika pomeni plavanje sorazmerno majhen izdatek.

5. Vzgojno–izobraževalni vidik

Ob pridobivanju novega gibalnega znanja ima učenje plavanja tudi zelo pomembne vzgojne učinke, posebno pri možnem premagovanju strahu pred globoko vodo. Sodobna pedagoška doktrina učenja plavanja temelji na humanizaciji. Učne metode, oblike, vsebine in količina učne snovi morajo biti prilagojene učenčevim razvojnim sposobnostim in psihičnim ter telesnim zmogljivostim. Pri učenju plavanja učitelj vseskozi razvija tudi moralno-etične vrednote v smislu razvijanja medsebojne pomoči, občutka soodvisnosti in solidarnosti.

Ker se na naši šoli zavedamo pomembnosti vseh teh vidikov, bomo z učenci, ki niso splavali, tečaj nadaljevali v prihodnjem šolskem letu. Pridružila pa se jim bo tudi nova skupina otrok iz četrtega razreda.

Zdenka Kokol, prof. defektologinja
Osnovna šola dr. Ljudevita Pivka, Ptuj

♦ Ortopedski čevlji
♦ Dodatek za nego težko prizadete hčerke
♦ Uveljavljanje plačila za izgubljeni dohodek
♦ Višina dodatka za nego otroka in soglasje pri prenehanju delovnega razmerja

♦ VPRAŠANJE:

Sin, ki je telesno in duševno prizadet, stalno potrebuje ortopedske čevlje. Dosedaj so bili brezplačni, letos pa smo jih morali plačati. Kako to?

♦ ODGOVOR:

Skupščina Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije je sprejela spremembe in dopolnitve pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja, in sicer se sedaj nadomesti izraz ortopedski čevlji z izrazom posebej izdelani čevlji.

Zavod krije stroške izdelave oz. prilagoditve čevljev v višini nad povprečno ceno enega para čevljev, ki so na voljo na slovenskem trgu. Ceno povprečnega čevlja, ki jo določi upravni odbor, krije zavarovana oseba sama.

Trenutno krije zavarovana oseba sama za posebej izdelane čevlje:
od številke 25 do 31 = 4300 tolarjev,
od številke 32 do 38 = 6999 tolarjev,
nad številko 39 = 9092 tolarjev.

♦ VPRAŠANJE:

Imam desetletno težko telesno in duševno prizadeto hčerko, ki prejema dodatek za nego otroka. Ali je ta dodatek po novem zakonu za težko prizadete otroke res višji kot za druge in koliko znaša?

♦ ODGOVOR:

Po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, ki se uporablja od 1. 1. 2002, je za otroke s težko motnjo v duševnem razvoju in težko gibalno ovirane otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, dodatek za nego otroka povišan na 36 000 tolarjev; za ostale otroke, ki tudi potrebujejo posebno nego in varstvo in je namenjen kritju povečanih življenjskih stroškov, ki jih ima družina zaradi nege in varstva takega otroka, pa je mesečna višina dodatka za nego otroka 18 000 tolarjev.

Pravica se uveljavlja na podlagi mnenja zdravniške komisije, imenovane s sklepom Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Center za socialno delo vaše pristojne občine po uradni dolžnosti izpelje postopek za uveljavljanje pravice do dodatka za nego otroka po tem zakonu in izda novo odločbo o priznanju pravice do dodatka za nego otroka. Center izda nove odločbe najpozneje v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona.

♦ VPRAŠANJE:

Kdo lahko uveljavlja po novi zakonodaji delno plačilo za izgubljeni dohodek in kolikšna je višina?

♦ ODGOVOR:

Delno plačilo za izgubljeni dohodek je osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev, kadar prekine delovno razmerje ali začne delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka (otroci, ki potrebujejo posebno nego in varstvo).

Mesečna višina delnega plačila za izgubljeni dohodek je minimalna plača, od katere upravičenec plačuje prispevke za socialno varstvo. Če začne eden od staršev delati s krajšim delovnim časom, mu pripada sorazmerni delež delnega plačila za izgubljeni dohodek.

Pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek ima eden od staršev, če je državljan Republike Slovenije in ima tu stalno prebivališče. Enako velja to določilo tudi za otroka. Ta pravica se uveljavlja na podlagi mnenja zdravniške komisije.

Delno plačilo za izgubljeni dohodek lahko uveljavi oseba, navedena v prvem odstavku, če se odloči, da bo zaradi skrbi za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, zapustila trg dela.

Šteje se, da je oseba zapustila trg dela, če je prekinila delovno razmerje za nedoločen čas oziroma če je zahtevala izbris iz registra brezposelnih oseb. Ne šteje se, da je oseba zapustila trg dela, če je prenehala opravljati samostojno ali kmetijsko dejavnost.

Pravica do delnega plačila za izgubljeni dohodek po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih se prizna od 1. 1. 2003.

♦ VPRAŠANJE:

Kako je z novo višino dodatka za nego otroka, ki velja od 1. 1. 2002, pa je še ne prejemamo v znesku 18 000, in kdo lahko prejema dodatek za nego otroka v višini 36 000 tolarjev?

♦ ODGOVOR:

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih določa, da je dodatek za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo in je namenjen kritju povečanih življenjskih stroškov, ki jih ima družina zaradi nege in varstva otroka, od 1. 1. 2002 v mesečni višini 18 000 tolarjev.

Za otroke s težko motnjo v duševnem razvoju (otrok se lahko usposobi le za sodelovanje pri aktivnostih; potrebuje stalno nego, varstvo, pomoč in vodenje; je omejen v gibanju, prisotne so težke dodatne motnje, bolezni in obolenja; razumevanje in upoštevanje navodil je hudo omejeno; orientacijski rezultat na testu inteligentnosti je pod 20 IQ, mentalna starost do 2 leti) in težko gibalno ovirane otroke (otrok ima malo uporabnih gibov, samostojno gibanje ni mogoče; v celoti je odvisen od tuje pomoči; otrok je težko moten v komunikaciji, sporazumeva se z neverbalno komunikacijo), ki potrebujejo posebno nego in varstvo, znaša dodatek 36 000 tolarjev.

Ker se v zdaj veljavnem zakonu v primerjavi s prejšnjim pravica do dodatka za nego otroka lahko prizna v dveh različnih višinah, je odločanje o višini izrazito vezano na natančno opredeljena merila, ki so predmet podzakonskega urejanja. Pooblaščena institucija za pripravo mnenj o upravičenosti do vseh pravic, ki jih bodo uveljavljali starši, ki imajo otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, je pediatrična klinika.

Do sprejema izvršilnega predpisa, ki ga bo izdalo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, se zato dodatek za nego otroka lahko prizna samo v eni višini za vse otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo, to je v višini 18 000 tolarjev; po njegovi uveljavitvi pa bodo upravičenci do višjega dodatka le-tega prejeli za nazaj na podlagi novo izdane odločbe.

♦ VPRAŠANJE

Ali še veljata določbi za starše, ki imajo zmerno, težje ali težko prizadetega otroka, da imajo pravico do povečanega letnega dopusta, in pa, da jim delovno razmerje lahko preneha samo z njihovim pisnim soglasjem?

♦ ODGOVOR:

Po Zakonu o delovnih razmerjih (Ur. l. RS 71/93 in 2/94) členi 36.a in člen 36.d ter člen 56. Določbe, za katere sprašujete, še vedno veljajo.

Z dnem uveljavitve novega zakona o delovnih razmerjih, ki začne veljati 1. 1. 2003, pa preneha veljati prejšnji zakon o delovnih razmerjih in s tem tudi ti dve določbi.

Nevenka Ljubič, pravnica

MINISTRU ZA DELO, DOM, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE **DR. VLADU DIMOVSKEMU** IN VARUHU ČLOVEKOVIH PRAVIC **MATJAŽU HANŽKU**

Spoštovani!

Podpisana Jasna Rode Nikolčić sem sestra Antona Rodeta, duševno prizadetega in v domski oskrbi Zavoda Hrastovec Trate. Brat je v domski oskrbi od dvanajstega leta. Po smrti očeta, Antona Rodeta, 25. decembra 2001, je postal lastnik tretjine njegovega premoženja.

Ko smo prejeli poziv na zapuščinsko razpravo, se je mama oglasila na Centru za socialno delo, kjer so ji povedali, da bo brat, ko bo lastnik premoženja, samoplačnik oskrbovalnine v domu, kjer biva. Za pravilen potek zapuščinske obravnave imenuje Center skrbnika za posebne primere, ki zastopa brata v sodnem postopku. Center mora o tem izdati odločbo, vendar je ni izdal pravočasno, kljub našim večkratnim urgencam. Ker sklepa o skrbniku za posebne primere ni bilo do zapuščinske razprave, ki je bila 26. aprila 2002, smo morali na zapuščinski razpravi določiti nov datum razprave. Sodnici smo razložili, da smo večkrat urgirali na Center za socialno delo, kljub temu pa sklepa nismo dobili. Sodnica nam je razložila, da bi morali o tem obvestiti njo, saj se na podlagi njene urgence potem Center odzove prej, kot če kličemo mi.

Kako je prestavitev zapuščinske razprave vplivala na zdravje moje mame, ni potrebno posebej povedati. Sklep o imenovanju skrbnika za posebne primere smo, po urgenci sodnice, prejeli 30. aprila 2002 za zapuščinsko razpravo, ki smo jo potem imeli 15. maja 2002. Skrbnik za posebne primere je lahko v imenu mojega brata sprejel njegov delež, v njegovem imenu pa se ga ne more odreči v nikogaršnjo korist, tako pravi zakon.

Torej, moj brat je postal lastnik tretjine očetovega premoženja. Ker iz tega izhaja, da je brat samoplačnik oskrbovalnine v domu, kjer je nastanjen, je mama bratu priskrbela družinsko pokojnino. Skupaj z dodatkom za tujo nego in pomoč bo najverjetneje s svojimi prihodki sam kril stroške domske oskrbovalnine.

Občina je za junij bratu doplačala za mesečno oskrbo približno 70 000 tolarjev, razliko do 144 000 tolarjev je brat pokril sam s svojo pokojnino in z dodatkom za tujo nego in pomoč. Starši niso ničesar doplačevali za bratovo oskrbovalnino.

Z odločbo Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje se je mama oglasila na Centru, kjer se je hotela dokončno pogovoriti o doplačevanju domske oskrbe, ki sem ga hotela prevzeti jaz, njegova sestra. To je bilo v začetku julija. Mami so omenili tudi, da se mora odločiti o tem, ali bo dovolila vknjižbeno dovoljenje na nepremičnine v korist občine, če bo občina še naprej plačevala bratovo domsko oskrbo. Ker je mama rekla, da sem jaz pripravljena doplačevati bratu razliko v oskrbovalnini, so ji svetovali, naj se oglasim v Centru. Zmotno sem mislila, da bom s tem, ko bom prevzela plačevanje bratove oskrbovalnine, lahko razpolagala z bratovim delom premoženja in s tem ohranila družinsko premoženje.

Na Centru za socialno delo sem se oglasila 10. julija in strokovna delavka mi je spročila, da moram dobro premisliti, ali se mi bo splačalo doplačevati za brata, saj bo občina zahtevala vknjižbeno dovoljenje na nepremičnine v svojo korist za poplačilo dolgov za nazaj, ko je doplačevala za bratovo oskrbo v domu.

Na občini mi je uradnik, ki skrbi za to področje, povedal, da občina zahteva poplačilo stroškov za vsa leta nazaj, ko je bil brat v domski oskrbi, sedaj ko ima premoženje. Dejal mi je še, da **»občina tako vsaj malo pride noter pri stroških, ki jih je imela z mojim bratom«**. Ta dolg, ki se po uradnikovih neuradnih ocenah giblje okoli 20 milijonov tolarjev, bo občina izčrpala iz premoženja prizadete osebe oz. v družini moramo privoliti v vknjižbeno dovoljenje na premoženje nepremičnine v korist občine. V nasprotnem primeru bomo morali poravnati omenjeni dolg občini. Popolnoma zgrožena in obupana sem ga vprašala, po katerem zakonu občina tako odloča. Povedal mi je, da po Zakonu o socialnem varstvu oz. njegovih dopolnilih (100a in 100b člen), ki so bila sprejeta 31. maja 1999.

Obupani sva z mamo zaprosili za sestanek v Centru, ki se ga je udeležila tudi direktorica Centra za socialno delo. Sestanek je bil v petek, 12. julija 2002. Z mamo sva ogorčeni ugotavljali, da so naju šele pol leta po očetovi smrti obvestili o tovrstni praksi občine. Spodbujali so nas, da smo bratu priskrbeli družinsko pokojnino, da bo stroškov z njegovim doplačevanjem čim manj za družinski proračun. Šele zdaj pa sva bili seznanjeni z dejstvom, da bo bratovo premoženje postalo last občine, seveda s soglasjem mame kot bratove skrbnice. Občina pa bo tako imela neprimerno manjše stroške z bratovim doplačevanjem domske oskrbovalnine, kot jih je imela do očetovi smrti. Dejali sva še, da nisva bili o noveli zakona nič obveščeni, pa sva dobili odgovor, da Center za socialno delo ni dolžan obveščati družin o takšnih spremembah! Na Centru so tudi omenili, da lahko v skladu s členom 100a Zakona o socialnem varstvu občina tudi **»določi dodatne oprostitve pri plačilu stroškov za pomoč na domu in pri doplačilu storitev v zavodih za odrasle. O oprostitvah iz prejšnjega odstavka odloča pristojni občinski organ«** (navedek 100a člena Zakona o socialnem varstvu).

Za dodatne informacije sem zaprosila tudi v pravni službi na Ministrstvu za delo dom, družino in socialne zadeve, kjer so mi potrdili prakso občin, da lahko zahtevajo poplačilo stroškov domske oskrbe za vsa leta za nazaj, čeprav so bile dopolnitve zakona sprejete leta 1999. Na vprašanje o tem, da nismo bili obveščeni o spremembah, sem znova dobila odgovor, da nas ni nihče dolžan obveščati o teh spremembah! Tudi pravnica Sožitja, republiškega društva za pomoč duševno prizadetim, mi je potrdila takšno izvajanje Zakona o socialnem varstvu.

Kaj lahko povzamem kot osebno prizadeta, in seveda pristranska, iz vsega navedenega? Pravno nevednost? Naivnost? Mi boste očitali, da sem pohlepna in da bi si rada prilastila bratov del premoženja? Saj sem vendar pripravljena prevzeti tudi svoj del odgovornosti, ki izhajajo iz tega!

Družine z duševno prizadetimi otroki so prizadete in prikrajšane za marsikaj. Tudi za to, da bi se lahko v večji meri posvetile karieram in s tem, posledično, višjemu standardu. Da družin s prizadetimi otroki, vsaj naše niso, ni nihče dolžan obveščati. Ne pristojni center za socialno delo, ne Ministrstvo za delo, dom, družino in socialne zadeve, ne občina, ne zavod, v katerem biva brat. Potem pa smo vsi v družini z vsakim postopkom, ki ga moramo in smo ga opravili, videti bolj naivni in nevedni. Misleč, da bomo sami doplačevali bratovo oskrbovalnino, priskrbimo bratu družinsko pokojnino, ki mu seveda pripada, s tem pa v bistvu znižamo stroške občini, ki bo po pridobitvi vknjižbenega dovoljenje na premoženje nepremičnine postala lastnica bratovega premoženja.

Kako lahko dopolnitve zakona, ki so bile sprejete leta 1999, veljajo za toliko let nazaj? Kako si lahko občina tako razlaga 100b člen Zakona o socialnem varstvu: **»Upravičenec, ki je lastnik nepremičnin, lahko uveljavlja oprostitev plačila stroškov za pomoč na domu in plačila storitev v zavodu za odrasle le, če dovoli zaznambo prepovedi odsvojitve in obremenitve nepremičnin v korist občine. Kadar višina sredstev, ki jih je občina poravnala za upravičenca iz prejšnjega odstavka, preseže dvakratno po sodnem cenilcu ocenjeno rednost nepremičnin, lahko občina prične postopek prodaje v skladu s predpisi, ki urejajo izvršbo in zavarovanje.«** Ne vem, ali je bila na podlagi omenjenih dopolnitev zakona sprejeta kakšna drugačna odločba o domskem varstvu brata, ki sta jo sprejela občina ali Center za socialno delo. Vsaj mama ni bila o tem nič obveščena, niti se o tem nismo pozanimali, ker nismo bili obveščeni o dopolnitvah Zakona o socialnem varstvu.

Bratu bi lahko plačevali stroške bivanja v domski oskrbi tudi iz njegovega premoženja, kar bi potekalo pod budnim očesom Centra za socialno delo. Mama, ki ima podaljšane starševske pravice za brata, ima to pravico in tudi dolžnost. Ne bi bilo najbolj prav, da bi brat s svojimi prihodki, ki jih dobiva (družinska pokojnina in dodatek za tujo nego in pomoč), in s svojim premoženjem plačeval stroške svoje oskrbovalnine v domu?

Če je vse navedeno vsakdanja praksa, ki poteka na področju socialnega varstva duševno prizadetih v Sloveniji, je vredna vsega obsojanja in zgražanja. Še bolj pa se mi zdi obsojanja in zgražanja vredno to, da družin z duševno prizadetimi ni nihče dolžan ničesar obveščati. Kako se znajti v labirintu pravnih poti in po labirintih hodnikov organov Centra za socialno delo, občin in tudi ministrstev?

Iskati svojo pravico kot hlapec Jernej? Apeliram na pravičnost! Apeliram na to, da se o tej praksi začne javno govoriti, če se je že ne more in noče spremeniti, in obveščati družine z duševno prizadetimi otroki, da bodo pripravljene na to in da bodo pravočasno poiskale pravne nasvete.

Vsem, ki ste starši, ne privoščim niti pol minute vašega življenja, ki bi ga preživeli v koži mojih staršev. Saj so otroci naše največje bogastvo, četudi so duševno prizadeti, kajne?!

V imenu svojega brata Antona Rodeta, v imenu svoje mame Vladimire Rode in v imenu svojega pokojnega očeta Antona Rodeta

Jasna Rode Nikolčić

PRVIČ NA BOČU

Zbrali smo se pri cerkvi Svetega Duha v Celju. Odhod je bil ob osmih zjutraj. Do polovice poti smo se peljali vsi, nekateri pa do vrha. Na Boču smo imeli mašo okoli enajste ure. Imeli smo tudi glasbenike. Ta vrsta srečanja lučkarjev je že četrta po vrsti. Bili smo skoraj iz vse Slovenije: iz Celja, Maribora, Mozirja, Šentjurja, Ptuja itn. Imeli smo tudi srečelov. Zadela sem barvice, beležko, knjigo Huda mravljica in kemični svinčnik. Knjigo sem dala nečaku Roku, ostalo sem obdržala jaz. Dobitke sta delili gospa Vilč in še neka druga gospa. Čeprav sva bili z mamo na Boču prvič, mi je bilo zelo lepo. Srečala sem tudi veliko znanih obrazov.

Marija Jelen

SUPER IZLET V LJUBLJANSKI ŽIVALSKI VRT

Vsi, ki smo zaposleni v Varstveno-delovnem centru Sožitje Kamnik, smo obiskali živalski vrt v Ljubljani in ljubljanski grad. V živalskem vrtu smo si najprej ogledali krave in konje. Potem smo odšli v neko hišo. Tam smo poslušali ptičje glasove, kokoši, petelina in piščance. Po poti proti gozdu smo srečali morskega leva. S tabel smo brali, koliko časa živi žival, koliko kilogramov ima, koliko mladičev skoti, koliko zraste, videli smo orle, žirafe, volkove, zebre, leve, labode, šimpanze in veliko drugih živali. Najsmešnejša žival je bila opica, ki je s plastično steklenico tekala okrog in čistila tla. Na gradu smo šli v stolp. Videli smo vso Ljubljano in Šmarno goro. Bilo je res lepo.

Maja Mravlje

POČITNIŠKO LETOVANJE V LENDAVI

Po sprejemu in nastanitvi v hotelu smo imeli sestanek, da bi se seznanili in se družili med seboj. K sproščeni predstavitvi so nas spodbudili tudi večbarvni baloni, ki smo jih sami napihovali. Prvi dan smo dobili lepo napisan program. Program je bil pester in smo ga z veseljem izpolnjevali.

Ogledali smo si izdelovanje glinenih izdelkov, izdelovanje izdelkov iz slame, notranjost cerkve v Bogojni, ki je delo arhitekta Jožeta Plečnika, energijo pa smo si nabirali ob Bukovniškem jezeru. Prisrčno so nas sprejeli v romski vasi, kjer smo zaplesali skupaj z njihovo plesno skupino ob zvokih romske glasbe. V cerkvi Sv. Trojice nad Lendavo smo si ogledali dobro ohranjen sarkofag vojaka, ki je branil Lendavo pred turškimi napadi.

Zelo smo se razveselili tudi srečelova. K veselemu razpoloženju nas je spodbudil mladi harmonikar z veselimi melodijami.

Ljudmila in Slavica Smrekar ter
Rafael in Mojca Podlogar

MOJ VIKEND SEMINAR

Pred kakšnim tednom sem dobil vabilo za računalniški vikend seminar, na katerega sem se prijavil, ker me delo z računalniki zelo veseli. V Radovljico, kjer smo imeli ta seminar, nas je peljala Veronika.

V petek smo imeli malo družabnega večera. Pripravili smo si malo glasbe, ker so nekateri prijatelji prinesli nekaj glasbenih kaset, katere sem jaz, ki se malo spoznam na radio, dal v radio in ga vključil. Petkov večer se je končal okoli ene ure zjutraj.

V soboto smo imeli po zajtrku že računalniški tečaj. V računalnici smo se malo igrali z računalniki. Lahko pa se pohvalim, da kar dobro obvladam računalnik, ki sem ga dobil. Odločili smo se, da gremo popoldne na Bled.

Odpeljali smo se na otok in v cerkvici pozvonili za srečo. Tam je bilo tudi veliko porok. Na jezeru smo videli nekaj rack in celo dva laboda, ki sta priplavala na obrežje otočka.

V Radovljici nas je že čakala večerja, po večerji pa smo imeli literarni večer, na katerem sem na začetku prebral nekaj svojih spisov.

V nedeljo smo v računalniški učilnici pisali dogode in prigode treh dni, ki smo jih preživeli skupaj. Nekateri smo pisali, drugi pa so risali s posebnimi tablicami, ki so bile priklopljene na računalnik.

Imeli smo se zelo lepo. Zato se iskreno zahvaljujem vsem našim mentoricam in mentorju pa tudi vsem prijateljem in prijateljicam iz društva Sožitje.

Jure Simončič, Novo mesto

KOPALNI IZLET

Medobčinsko društvo za pomoč duševno prizadetim iz Maribora enkrat na mesec organizira kopanje za svoje člane in njihove spremljevalce. Aprila smo šli v terme Topolšica.

Terme so zelo lepe, imajo notranji in zunanji bazen, dva bazena za masažo, za nas pa so organizirali še telovadbo v vodi. Bila je zelo zabavna, saj nam je gospod, ki je vodil telovadbo, kazal vaje, ki so nam koristile in bile hkrati zelo smešne. Nekateri so se kopali, drugi so se masirali, tretji pa smo brali knjige. Tako je minil čas do kosila. Kosilo smo imeli ob dveh v restavraciji. Bilo je zelo dobro, saj smo si juho, solato in sladico izbrali sami, glavno jed pa so nam prinesli natakarji. Po kosilu smo imeli še dve uri časa za kopanje. Ob petih smo se odpravili nazaj proti Mariboru. Komaj čakam, da pride jesen, da se gremo spet kopat.

Boštjan Verdinek, Maribor

V ZAPREVALU

Udeležila sem se nadaljevalnega seminarja asertivnosti v Zaprevalu. Iz Novega mesta smo bile tri udeleženke. Bivali smo v sobah kmečkega turizma. Na dvorišču smo se igrali igrice in se spoznavali z drugimi udeleženci. Drugi dan smo imeli predavanje. Dobili smo maketo človeka in lističe. Izbirali smo najljubše barve. Izbrala sem roza barvo lističev. Nanje smo napisali, kaj delamo doma in kaj nam je všeč. Lističe smo nalepili na maketo človeka. Na koncu je moral vsak prebrati, kaj je napisal.

Imeli smo tudi telovadbo in sprehode. Hrana je bila odlična. Pili smo tudi kavo. Ponoči sem bolj slabo spala, ker nisem navajena spati drugje kot doma. Pisala sem tudi razglednico domov in gospe Bevčevi. Na kmetiji so imeli psa, ki sem se ga zelo ustrašila. Vzela sem zdravila. Gledali smo tudi televizijo in risali vsak po svoje. Bilo mi je zelo všeč.

Nevenka Zupančič, Novo mesto

KOPALNI IZLET

Medobčinsko društvo za pomoč duševno prizadetim iz Maribora enkrat na mesec organizira kopanje za svoje člane in njihove spremljevalce. Aprila smo šli v terme Topolšica.

Terme so zelo lepe, imajo notranji in zunanji bazen, dva bazena za masažo, za nas pa so organizirali še telovadbo v vodi. Bila je zelo zabavna, saj nam je gospod, ki je vodil telovadbo, kazal vaje, ki so nam koristile in bile hkrati zelo smešne. Nekateri so se kopali, drugi so se masirali, tretji pa smo brali knjige. Tako je minil čas do kosila. Kosilo smo imeli ob dveh v restavraciji. Bilo je zelo dobro, saj smo si juho, solato in sladico izbrali sami, glavno jed pa so nam prinesli natakarji. Po kosilu smo imeli še dve uri časa za kopanje. Ob petih smo se odpravili nazaj proti Mariboru. Komaj čakam, da pride jesen, da se gremo spet kopat.

Boštjan Verdinek, Maribor

MOJ SEMINAR V PODKORENU

S Polževim kombijem smo se odpeljali do Trubarjeve ulice, tam pa nas je že čakal kombi Sožitja. Poleg mene so bili še Karmen Matko in Brigita Močnik iz bivalne skupnosti in Simona Urlep iz Polža. V Podkorenu so nas pričakali voditelji Darja ter spremljevalca Andrej in Tatjana. Razporedili so nas po sobah. V sobi sem bil skupaj z dvema Bojanoma. V sobi sta bila tudi radio in televizor.

Šli smo na sprehod in videli, kje se gre čez mejo v Avstrijo. Vse tri dni smo imeli dežurstva. Pripravili smo mizo, pribor in krožnike. Po večerji smo si v sobi ogledali večerni dnevnik.

Zjutraj je bila jutranja telovadba. Po telovadbi so tisti, ki niso bili dežurni, šli v fitnes. Z Andrejem sva pripravila pribor za zajtrk. Nekoliko sem bil žalosten, ker tam ni mogoče dobiti kanala A, da bi si ogledal tekmo med reprezentancama Slovenije in Južne Afrike. Kmalu pa sam se pomiril, kajti z Andrejem in Tatjano smo šli jahat konje. Darja pa je ostala z drugimi, pogovarjali so se o samopomoči. Popoldne je druga skupina odšla jahat konje, mi pa smo se pogovarjali z Darjo. Ko smo končali, smo šli na igrišče kegljat.

Po večerji je Darja igrala na kitaro, mi pa smo pomagali peti pesmi. Dobili smo priznanja za jahanje. Poslušali smo kasete in plesali.

V nedeljo so šli drugi ven na telovadbo, jaz sem pa bil še malo v postelji. Ko sem se zbudil, sem opazil, da so drugi zunaj in da telovadijo. Nato sem se jim pridružil. Po zajtrku smo se igrali igrico, da smo v gostilni in hočemo čist kozarec. Nato smo to prikazali tudi drugim. Šli smo do carinarnice in nazaj. Doma smo se vsi skupaj slikali in pripravili zahvalo naši kuharici. Nato smo se odpravili v svoje sobe, pospravili stvari v potovalko in slekli vso posteljnino.

V Podkorenu mi je bilo najbolj všeč jahanje, pogovarjanje o samopomoči, igranje igrice, da smo v gostilni, kegljanje in met na koš.

Jure Korbar,
Varstveno-delovni center Polž, Maribor

(Juretov spis smo morali skrajšati, ker je napisal kar osem strani. Uredništvo)

Sevnica

NA IZLETU S SPLAVOM

Bil sem na izletu. Bili so tudi moji prijatelji. Bili smo na splavu. Peljali smo se do muzeja, gledali smo dedka in babico kot lutki.

Pel sem z muzikanti. Karliju je bilo vse všeč. Na splavu smo jedli golaž in pili. Rudija so krstili, polili so ga z vodo. Dobil je dve tabli, na eni od njih je pisalo: Nadloga sem jaz.

Dušan in Karli sta plesala in peljali smo se domov. Meni je bilo všeč, Karliju pa še bolj.

Dušan Šparavec in Karli Avl

Naj povem, da je bilo zelo lepo, imeli smo krasno vreme in potekali so razni programi. Da ne pozabim, imeli smo dva muzikanta. Najbolj mi je bilo všeč, ko sem na Dravi zagledal labode, kajti lahko sem jim metal kruh v vodo. V gostilni smo imeli kosilo. A kaj moreš, dan je hitro minil in ura je bila že pol štirih popoldan. Morali smo domov, ker se je mračilo. Upam, da bodo večkrat takšna srečanja. Bilo mi je zelo lepo.

Zdravko

Peljali smo se z avtobusom do Ožbalta, tam so nas pričakali splavarji. Dve uri smo se vozili s splavom, postregli so nam s sokom in pecivom, skuhali so nam kavico, potem smo plesali, malo smo se pošalili in poveselili. Nazaj smo se peljali do splavarskega muzeja, potem smo šli še ob reki Dravi in se vrnili z dobrimi doživljaji. Bilo mi je lepo, želela bi si več takih izletov.

Jožica Tominc

S SOŽITJEM SEVNICA NA IZLET

V soboto smo šli na izlet na Pohorje. Na prvem avtobusu smo bili učenci in starši iz Osnovne šole Ane Gale. Na drugem so bili varovanci iz delavnic. Peljali smo se do Andrejevega doma. Tam smo dobili enolončnico. Po malici smo odšli naprej do Belvija. Ogledali smo si cerkev. V njej so razstave. Tam je bil tudi koncert. Koncert je trajal eno uro. Od cerkve smo pot nadaljevali k razgledniku stolpu. Vodnik nam je povedal, da je ta stolp zelo visok.

Najprej je šla na stolp polovica otrok in staršev. Jaz nisem šel gor. Po tem ogledu smo odšli na piknik. Tam smo imeli dva glasbenika, ki sta nam igrala. Bilo je zelo zabavno. Jaz sem tudi plesal. Vsi smo se do sitega najedli. Na pikniku smo tudi dobili spominke, na avtobusu pa kape. Ob štirih smo morali nazaj na avtobuse. Odpeljali smo se domov. Bilo mi je zelo všeč, ker sem videl veliko novega.

Bojan, 6. razred
Osnovna šola Ane Gale, Sevnica

Vodja izleta je bila gospa Fanika. Z mano je bil oči. Ob osmih smo se zbrali na avtobusnem postajališču. Bilo nas je sedemindevetdeset. Peljali smo se mimo Zidanega Mosta. V Celju smo zavili na avtocesto. V Hočah smo zavili proti Pohorju. Ko smo prispeli do Andrejevega doma, smo posedli za mize. Tam smo imeli malico. Malica je bila zelo dobra. Z očijem sva se peljala z gondolo. Z gondolo se je zelo lepo peljati. Tam sva si privoščila sladoled. Vrnili smo se v Andrejev dom. Tam smo dobili kosilo. Igrala sta dva muzikanta. Bilo ju je lepo poslušati. Zabava je bila odlična. Izleta se bom še dolgo spominjal.

Dušan Šparavec in Karli Avl

NEPOZABNI IZLET

Zbrali smo se pred dijaškim domom in se odpeljali v Planico. Ustavili smo se pod velikanko. Nekateri so se tam okrepčali, drugi pa plesali. Z mamico sva šli po stopnicah na velikanko. Iz Planice smo se odpeljali v Kranjsko Goro na kosilo, ki je bilo zelo dobro. Ko smo sedeli za mizo, sem pogledala skozi okno in videla Triglav. Po kosilu pa smo šli na Brezje.

Izlet mi je bil zelo všeč, posebno zato, ker je bila zraven mamica.

Ana Šuštarič
Oddelki vzgoje in izobraževanja Črnomelj

VESELIM SE PRIZNANJA

Bila sem na občini. Tam je bila razstavljena moja slika – lepljenka z gasilskim avtom in malim kolesarjem v spremstvu na prehodu za pešce.

Všeč so mi bile vse slike na razstavi. Ko smo se zbrali vsi udeleženci, nas je pozdravil župan.

Likovni natečaj – kolesar v prometu – so razpisali policaji prometniki. Želijo, da bi se izboljšala varnost v prometu. Jaz pa si tudi želim, da bi ne bilo nesreč. Na cesti moramo upoštevati prometne predpise.

Prejela sem priznanje in čelado, čestitke od policistov in župana.

Matejka Šraml
Varstveno-delovni center Ježek, Velenje

Dom Škorpijon na Svetem Duhu na Ostrem vrhu

BILO JE LEPO IN ZABAVNO

V ponedeljek, štiriindvajsetega junija, smo šli z avtobusom na Pohorje, v dom Škorpijon na Svetem Duhu na Ostrem vrhu na Kozjaku. Ko smo prišli gor, nas je pričakal Miran in nam pokazal sobe. V sobah smo se namestili in odložili prtljago. Punce smo bile skupaj, fantje pa tudi skupaj v drugi sobi. Sobo so imeli zraven naše. Tudi Darja in Alenka sta imeli zraven sobo. Po počitku smo šli na Žavcarjev vrh. Po večerji pa so bile na vrsti športne igre.

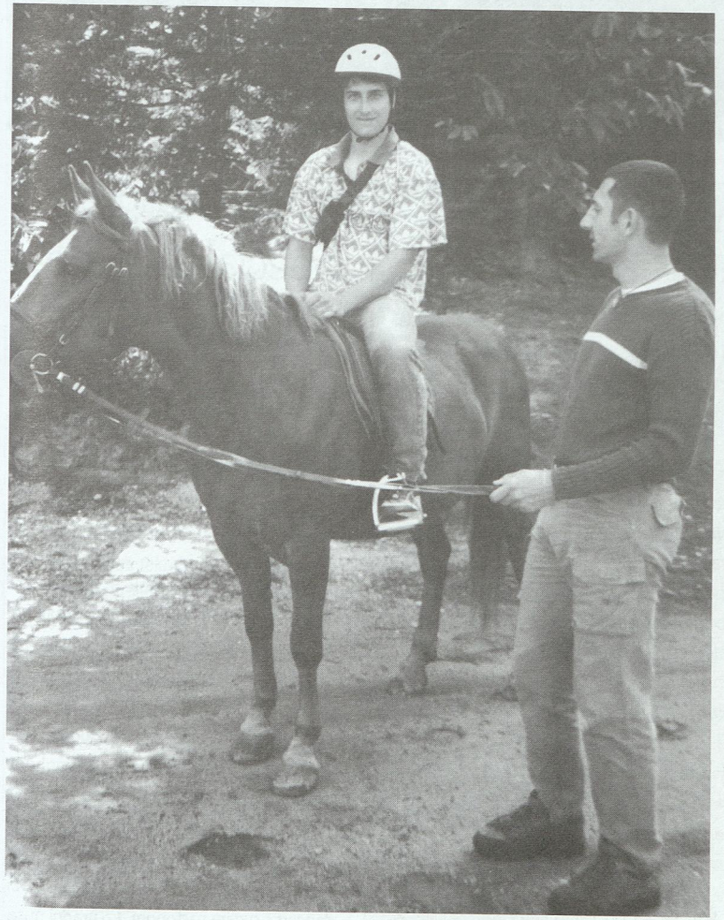
V torek smo po zajtrku igrali družabne igre, ker je zunaj deževalo. Popoldne smo jahali konje in zvečer poslušali predavanje o planetih. Mirjana nam je pripovedovala o planetih in o Zemlji. Ko se je stemnilo, smo šli gledat zvezde.

V sredo smo se odpravili na pohod. Hodili smo tri ure in več. Bili smo na meji med Slovenijo in Avstrijo. Na cilju smo si odpočili in šli z avtobusom nazaj. Po kosilu smo potrebovali počitek, ker smo veliko hodili. Popoldne smo šli s Sabino iskat zaklad v gozd. V gozdu smo izpolnjevali naloge. Razdeljeni smo bili v tri skupine. Imeli smo enake naloge. Na koncu smo našli zaklad in predstavili naše delo. Po večerji nam je Sabina pripravila kviz. Pri kvizu smo imeli dve skupini. Obe skupini sta odgovarjali. Iskali smo tudi predmete. Bilo je zelo zabavno.

V četrtek po zajtrku smo s Sabino odšli na bližnjo kmetijo. Na kmetiji imajo najdebelejšo tiso in lipo. Tudi tu smo izpolnjevali delovne liste. Marsikaj smo izvedeli. Do kosila smo ob prihodu počivali. Po kosilu smo imeli jahanje s konji. Fantje so igrali košarko s puncami. Po večerji pa smo z Vindijem zakurili kres. Pekli smo tudi krompir.

V petek dopoldne smo imeli lokostrelstvo, dokler nas ni pregnal dež. Po kosilu smo prtljago znosili v avtobus in se odpravili proti domu. Bilo je lepo in zabavno.

Jelena Tadič,
Varstveno-delovni center Ježek, Velenje

Biti kavboj niti ni tako preprosto ...

IZLET V BELO KRAJINO

Iz Novega mesta smo se z dvema avtobusoma odpeljali na izlet na ogled naše prelepe belokranjske pokrajine.

Potovali smo čez Gorjance do Metlike, kjer smo si ogledali Gasilski muzej. V Črnomlju smo si ogledali Varstveno-delovni center in nadaljevali pot do Pustega Gradca. Tam smo si ogledali Krajinski park Lahinja. V Dragatušu smo imeli kosilo. Po kosilu je sledil ogled rojstne hiše pesnika Otona Župančiča v Vinici. Pot nas je vodila naprej do Adlešičev. Ogledali smo si domačo obrt: izdelovanje pisanic, pletenje steklenic, pridelavo lanu in drugih izdelkov, ki so značilni za njihove kraje. To je bil naš zadnji postanek, ki je pripeljal prelep izlet do konca, sledila je samo še vožnja z avtobusom do Novega mesta.

Teja Kralj, Novo mesto

Ponosni smo na vas, naredili ste, kar ste lahko ...

Od štirinajstega do šestnajstega junija 2002 so potekale igre Specialne olimpijade Slovenije v Murski Soboti. Organizator je bil Varstveno-delovni center Murska Sobota.

Bile so dolge in težke priprave. Vsi so se zavedali, da nikoli ne izgubiš, dokler se trudiš. Odprtje je bilo veličastno in nadvse pristno človeško. Zadonela je himna Specialne olimpijade.

Zvečer so se otroci zavrteli ob zvokih glasbe. Naslednje jutro so se začela tekmovanja. Pokazali so, da niso vedno nemočni, da lahko vedno kaj dosežejo. Vztrajali so in se trudili po svojih najboljših močeh. Po marsikaterem licu je polzela solza sreče in zadovoljstva. Naše roke so objemale sinove ali hčere čez ramena in jih stiskali k sebi.

Ponosni smo na vas, naredili ste, kar ste lahko.

Vsi otroci so se vračali domov kot zmagovalci.

Dragi organizatorji, vaditelji, spremljevalci, vsem ste dajali veliko dobrote, nasmeha, lepih besed, objemov ter pripravljenosti pomagati. Zavedali ste se, da prijazne besede ne stanejo veliko, vendar dosežejo mnogo. Dobro dela, kdor daje, in to vam potrjuje, da ste delali dobro. Vaše žrtve so dosegle naša srca. Živite za druge, in to je najlepša pot k sreči. Ste ljudje z velikim srcem ter neizmerljivo globino in širino duše.

Za ves vaš trud med olimpijado iz srca globoka hvala.

Življenje je sestavljeno iz trenutkov sreče, drobnih uspehov, zato lahko samo vztrajni žanjejo uspehe. Vztrajnost je vaše življenjsko načelo.

Hvala v imenu varovancev in staršev
Varstveno-delovnega centra Murska Sobota
Feherjeva

9. regijske igre Specialne olimpijade Slovenije

Podravsko-pomurska regija

V Mariboru so potekale 9. regijske igre Specialne olimpijade Slovenije podravsko-pomurske regije. Organizatorji iger smo bili Oddelki vzgoje in izobraževanja na Osnovni šoli Gustava Šiliha.

Ta dan se je v Mariboru zbralo 220 navdušenih športnikov, ki so se v mimohodu predstavili Mariborčanom. Prijazno jih je pozdravil in jim želel veliko športnih uspehov župan mesta Maribor gospod Boris Sovič. Ob odprtju so požele veliko navdušenja Power dancers s svojim nastopom. Po uradni prisegi so se športniki pomerili na treh lokacijah. V atleti je na atletskem stadionu Poljane tekmovalo 177 tekmovalcev. V plavanju se je pomerilo 26 plavalcev. V telovadnici je 17 tekmovalcev odigralo igre v namiznem tenisu. Po podelitvi 52 kompletov medalj je v Osnovni šoli Gustava Šiliha potekalo druženje tekmovalcev in spremljevalcev. Bojan Andraž je s svojim igranjem in petjem na plesišče popeljal vse športnike.

Čeprav smo preživeli skupaj le kratek dan, smo se poslavljali kot prijatelji z mislimi na ponovna srečanja. Prepričani smo, da je bilo naše druženje lepo doživetje za športnike, spremljevalce in nas, organizatorje.

Zvonka Zajko Valdhuber,
vodja Oddelkov vzgoje in izobraževanja

Regijske igre Specialne olimpijade

V Celju smo tekmovali v atletiki, namiznem tenisu in elementih košarke. V atletiki so tekmovali: Aleš, Sebastjan, Andrej in Jelena. V namiznem tenisu sta tekmovala Poldi in Damjan. V elementih košarke so tekmovali Suzana, Saša, Branka in Peter. Občutki so zelo lepi in prijetni. Bil sem zelo presenečen nad uvrstitvijo, ki sem jo dosegel.

Peter Žilavec

Zjutraj smo se zbrali ob tri četrt na osem. Z mini avtobusom smo se odpeljali proti Celju. Pred osnovno šolo Glazija v Celju smo se zbrali vsi tekmovalci in navijači. Ko je bilo dovesnosti ob odprtju konec, je šel vsak s svojo skupino, seveda z mentorji. Nekateri so odšli na šolo, kjer so imeli košarko in namizni tenis. Tekači in drugi smo šli na štadion Kladivar Cetis Celje. Navijači smo bili zraven in smo navijali. Malo čez opoldne smo se vrnili pred šolo. Ob eni uri popoldan je bila podelitav zadnjih kompletov medalj. Potem smo šli na kosilo in sledila je zabava.

Snežana Adamovič

Državne igre Specialne olimpijade Slovenije

Letos so državne igre Specialne olimpijade Slovenije od štirinajstega do šestnajstega junija v Murski Soboti. Varstveno-delovni center Polž je imel sedem tekmovalcev in dva spremljevalca, tekmovali smo v plavanju, atletiki in namiznem tenisu.

V soboto je bilo vstajanje ob šesti uri zjutraj, po opravljenem zajtrku smo se razdelili v dve skupini, plavalci so ostali z Gordano v Radencih, drugi smo se z Vladom odpeljali v Mursko Soboto, kjer smo imeli svoja tekmovanja. Tekmoval sem v namiznem tenisu. V soboto smo imeli kvalifikacije za tekmovanje v nedeljo. Po kosilu smo se odpeljali na letališče v Rakičanu, kjer smo skupaj preživeli družabno popoldne.

Nedelja je bila zelo naporna in napeta, saj so bila na vrsti finalna tekmovanja. Tekmoval sem v lažji skupini. Imel sem malo smole, saj sem se uvrstil na četrto mesto, drugi tekmovalci so bili uspešnejši, saj je vsak osvojil vsaj eno medaljo. Po končani podelitvi smo šli na kosilo, med katerim je potekala sklepna prireditev.

Trije dnevi so minili hitro in zabavno. To so bile moje prve državne igre. Upam, da se jih bom še kdaj udeležil.

Boštjan Verdinek

Specialna olimpijada

V dvorani v Murski Soboti so nam pripravili predstavo, v kateri so nastopali pevci, ritmična gimnastika, na koncu je nastopila pevka Regina. V soboto smo imeli predtekmovanja. Jaz in Martin sva plavala na sto metrov. Tinček je pozabil majico, ker je bil zaljubljen v Matejo iz šole Gustava Šiliha. Romantična večerja je potekala ob prijetni glasbi, tako da je plesal tudi tovariš Ljubo.

V nedeljo je bil zadnji del tekmovanja. Tekmovali smo še mi trije, ki smo ostali, Nataša, Peter in Sandra. Po tekmovanju smo odšli na kosilo. Odpravili smo se proti Otoku ljubezni, na koncu smo si odšli ogledat Babičev mlin. Od tam pa domov.

Sandra, Marko, Tinček Došler

Specialna olimpijada Slovenije

V petek, štirinajstega junija, smo šli v Mursko Soboto na Specialno olimpijado Slovenije. Z nami sta šla Vlado in Gordana. Udeležil sem se teka na dvesto in štiristo metrov. Silvija je tekla na štiristo metrov in tekmovala v metu žogice. Naj poveva, da sva bila zadovoljna z rezultati. V soboto zvečer smo imeli zabavo v hotelu Diana. Prenočili smo v dijaškem domu v Radencih. Najbolj sem se nasmejal, ko sem slišal čuden priimek. Naj poveva, da je bilo zelo lepo.

Zdravko Prelog, Silvija Cipot

HIPERAKTIVEN OTROK: PSIHOMOTORIČNA TERAPIJA

Učitelji in starši otrok, ki so močno nemirni, imajo motnje pozornosti in koncentracije, so hitri in nepremišljeni v svojih dejanjih, pogosto gibalno manj spretni, čeprav so v nenehnem gibanju, in imajo večkrat tudi najrazličnejše težave z učenjem, so pogosto v stiski, ker ne vedo, zakaj so otroci taki, pa tudi ne, kako bi jih vzgajali in obravnavali, da bi ublažili posledice njihove motnje. Hiperaktivnost sodi med najpogo-steje diagnosticirane psihične motnje pri otrocih.

SOŽITJE – Zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije – je izdala prevod knjige **Hiperaktiven otrok: psihomotorična terapija.** V njej so objavljeni prispevki dvanajstih avtorjev, med katerimi sta dva otroška zdravnika, matere dveh hiperaktivnih otrok, specialne pedagoginje in psihologinje, glasbenega terapevta ter športnih učiteljev, ki se ukvarjajo z gibalno terapijo, motopedagogiko in s psihomotoriko.

Knjiga ima tri dele. Prvi del je teoretičen in obravnava raziskave o pomenu in vzrokih hiperkinetičnega sindroma. V drugem delu je hiperkinetični sindrom predstavljen iz zornega kota gibalne terapije, v tretjem delu pa so nanizane možnosti poseganja v šolo in družino in kopica koristnih nasvetov za starše in učitelje. Iz posameznih prispevkov je razvidno, da je psihomotorika pomembni sestavni del celostne obra-vnave hiperaktivnih otrok.

Knjigo, ki ima 166 strani, lahko naročite pri
Sožitju, Samova 9, Ljubljana.
Informacije po telefonu: **01 436 97 50**

SOŽITJE

NAŠ ZBORNIK
LETO 2002, LETNIK35
ŠTEVILKA 6

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ DUŠEVNO PRIZADETIM SLOVENIJE

SREČNO, ZDRAVO IN VESELO NOVO LETO 2003!

SVETOVNI TRENDI
KAJ SE DOGAJA V SVETOVNEM MERILU?

STROKOVNA EKSKURZIJA
BERLIN

ODSTIRAMO PROBLEME
IMAMO DRUGAČNEGA OTROKA

ŠPORT IN REKREACIJA
POHODNIŠTVO

DRUŽINSKI KVARTET
ŠIMBERA

POSEBNE ZMOŽNOSTI - GLASBA

NAŠ ZBORNIK
LETO 35 - ŠT. 6/2002
SLO ISSN 0350-655 X
udk 376,3

Zbornik izdaja:
Sožitje - zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije,
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-mail: info@zveza-sozitje.si

Izhaja šestkrat letno

Založnik:
FORMA 1, d.o.o., Moravče

Založniški svet:
Prof. Tanja Černe, prof. dr. Anton Kotar, Milica Klokočovnik, Nada Kostanjevic, Mojca Kržišnik, Viktor Kužnik, Viktorija Matekelj, Sadko Mezgec

Uredniški odbor:
Hermina Bavčer, Elizabeta Tučič, prof. dr. Anton Kotar, Darinka Marolt, Tilčka Šuman, Tereza Žerdin

Glavna urednica:
Tereza Žerdin
Odgovorni urednik:
prof. dr. Anton Kotar

Lektoriranje: Vlasta Kunej
Oblikovanje: Franci Mulec

Tisk: FORMA 1 d.o.o.
Samova 9, Ljubljana
Tel./faks: 01/43 69 724

Celoletna naročnina znaša:
3.830 SIT, za ustanove 8.680 SIT.
Naročnino poravnajte na naslov:
Forma 1, d.o.o.
Vrhpolje 56, 1251 Moravče.
Številka poslovnega računa je:
02036-0012027662
pri Novi ljubljanski banki d.d.

Fotografij in rokopisov ne vračamo. Gradivo za naslednjo številko mora biti v uredništvu najkasneje do 5. v mesecu pred izidom.

Slika na naslovni strani:
V svetu čarobne glasbe.

V S E B I N A

UVODNIK 1
POSEBNE ZMOŽNOSTI - GLASBA
Janja Godec
Najbogatejši otrok je siromašen brez glasbene vzgoje 2
Tereza Žerdin
Družinski kvartet Šimbera 3
IZ NAŠIH DRUŠTEV IN USTANOV 6
SVETOVNI TRENDI
Tomaž Jereb
Kaj se dogaja v svetovnem merilu? 15
STROKOVNA EKSKURZIJA
Suzana Bohorič
Berlin 17
IZ PRAKSE ZA PRAKSO 20
ODSTIRAMO PROBLEME
Ana Pori
Skrb za predšolske otroke, motene v razvoju, v mežiški dolini 24
Milena Vrhnjak
Imamo drugačnega otroka 26
PISALI STE NAM 27
ŠPORT IN REKREACIJA 32

CENJENI DOPISNIKI!

Prostorske možnosti za objavo prispevkov v Našem zborniku so omejene, zato vas prosimo, da prispevki za rubriko "Iz naših društev in ustanov" ne presegajo trideset tipkanih vrstic. Če imate možnost, pošiljajte prispevke po elektronski pošti ali na disketi.

E-pošta: info@zveza-sozitje.si

Prispevke otrok in varovancev pošiljajte v izvirnem rokopisu na eni strani.

Pisce daljših strokovnih prispevkov pa prosimo, da pošiljajo tudi kratek, poenostavljen povzetek v nekaj vrsticah.

Uredništvo

POSEBNE ZMOŽNOSTI

Stopnjo umskega razvoja ugotavljajo psihologi, kar je zahtevno delo. Zgodi se, da ugotovitve niso natančne niti pravilne. Temu rečemo diagnostična napaka. Napaka je za otroka lahko zelo usodna, zato se zelo strinjam z ugotovitvijo, da nihče ne more izmeriti človekove pameti. V grobem delimo ljudi na umsko podpovprečne, ljudi z lažjo motnjo v duševnem razvoju, z zmerno, s težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Te znižane umske sposobnosti so do določene stopnje lahko enakomerno ali v celoti znižane, čemur bi lahko rekli enakomerni razvoj ali enakomerno znižan umski razvoj. Zelo pogosto pa se neenakomerno razvijajo vse človekove sposobnosti, ne samo umske. To pomeni, da nekatere sposobnosti lahko izstopajo ali celo zelo izstopajo navzgor. Na te sposobnosti moramo biti pozorni in jih dalje razvijati.

V teh in naslednjih številkah revije Naš zbornik bomo torej spregovorili o posebnih sposobnostih, ki jih imajo nekateri otroci in mladostniki in so primerljive s sposobnostmi, ki jih imajo osebe brez motenj v duševnem razvoju.

Naše šole s prilagojenim programom in zavodi prirejajo različna tekmovanja, revije in razstave, na katerih nastopajc otroci in mladostniki z motnjami v duševnem razvoju; pri tem lahko opazimo dokaj visoko razvite nekatere sposobnosti.

Ob tem ko usmerjamo pozornost na otroke s posebnimi sposobnostmi, pa nikakor ne smemo pustiti ob strani otrok, ki teh posebno razvitih sposobnosti nimajo, to velja za šolo in dom.

Andrej je zdaj že mladostnik in je bil razvrščen kot otrok z zmerno motnjo v duševnem razvoju, torej je v šolskem pomenu neučljiv. Že od malega ga je zanimala harmonika in odbrundal je vsako melodijo, ki jo je slišal. Andrej je danes zelo velik in močan. Hodi, a ne govori. Vedno je dobre volje in s harmoniko spremlja vsakogar, ki pride v hišo. Harmonika ga zelo zaposli in zelo dobro se mu zdi, če ga kdo pohvali.

Milan je fant z Downovim sindromom. Umsko je slabo razvit in do učenja črk in številk ga ni bilo mogoče pripraviti. Izredno pa se je zanimal za avtomobile in avtomobilske tablice, s katerih se je naučil brez posebnega truda brati in pisati vse črke in številke. Piše jih tudi po nareku, kar je zelo težko. Tako v prostem času piše oznake avtomobilov, črke in številke. Črke prepoznava tudi v novih zvezah in jih prebere.

Anica ni nikoli hodila v šolo. Doma je v odmaknjenem kraju, razvrščena je kot oseba z več motnjami. Lažji motnji v duševnem razvoju se je pridružila še slepota. Tako deluje bolj prizadeto, kot v resnici je. Njena posebnost je v glasu in posluhu, izredno lepo poje in njena mama me je prosila, če bi se dalo urediti, da bi prepevala na radiu. Žal to ni mogoče.

Prof. dr. Anton Kotar

NAJBOGATEJŠI OTROK JE SIROMAŠEN
BREZ GLASBENE VZGOJE

Šola ima posebno pomembno vlogo, saj se ujema z značilnimi obdobji otrokovega glasbenega zorenja, v katerih razvija posamezne glasbene sposobnosti, obenem pa s svojimi programi in dejavnostmi omogoča sistematični glasbeni razvoj.

Glasba je pomemben sestavni del človekovega vsakdanjega zvočnega okolja in posebna zvrst kulturno-umetnostnega ustvarjanja. Glasba je del učenčeve kulturne potrebe, s svojimi različnimi vsebinami bogati čustveni svet in različne življenjske trenutke otroka s posebnimi potrebami.

Smotri in cilji glasbene vzgoje

Učenci:
- se seznanijo z glasbenim življenjem ožjega in širšega okolja, v katerem živijo;
- spoznavajo glasbeno izročilo slovenskega naroda in drugih narodov;
- v pesmi spoznajo lepote slovenskega jezika in se navajajo na pravilno in lepo izreko;
- spoznavajo slovenske in svetovno znane skladatelje;
- skozi glasbo izrazijo glasbena doživetja v oblikah gibno-plesne, govorne in likovne ustvarjalnosti;
- sodelujejo v različnih glasbenih dejavnostih – izvajanje, poslušanje;
- ustvarjajo na vokalnem in instrumentalnem področju skupinsko in individualno;
- nastopajo s pevskim zborom na proslavah in drugih prireditvah v šoli in zunaj nje.

Glasbena vzgoja vnaša v vsakdanje življenje naših učencev veselje, sproščenost, navdušenje, srečo in zadovoljstvo. Glasba jih pomirja, tolaži in sprošča. Glasba jih čustveno bogati in plemeniti, učenci se ji popolnoma prepustijo. To, v začetku še spontano nagnjenje se lahko pri posameznem učencu razvije v globlje zanimanje za glasbo.

Vsega tega pa glasba ne zmore, če ni predanega učitelja, ki zna prisluhniti otrokovim sposobnostim, njegovemu čustvenemu stanju in njegovim potrebam.

Že veliko let poučujem glasbeno vzgojo v osnovni šoli s prilagojenim programom na Dečkovi 1b. Pri urah glasbene vzgoje posvečam največ pozornosti petju učencev. Učenci v nižjih razredih pa tudi v višjih zelo radi prepevajo, kar mi je v veliko spodbudo pri mojem delu. Zlasti za hiperaktivne učence pomeni petje sprostitev, veselje in pomirjenost. Vsi si zelo želijo nastopati. Veseli me, da so dovolj samozavestni in samodejavni. Sami se tudi ocenjujejo med seboj, kar je zanje zelo zanimivo in odgovorno delo, s tem pa jih spodbudim k sodelovanju in pritegnem k poslušanju.

Z učenci poleg petja izdelujemo tudi preprosta ritmična glasbila, ki so namenjena ritmični spremljavi pesmi. Zelo radi pa se ob petju tudi gibajo, plešejo, predvsem tisti, ki imajo zelo dobro razvit posluh za ritem, pa tudi tisti, ki so manj spretni.

Na šoli deluje pevski zbor, v katerem sodelujejo učenci od četrtega do osmega razreda. Nastopajo na različnih prireditvah v šoli in zunaj nje. Eno najlepših in nepozabnih doživetij pa je vsakoletno sodelovanje na glasbeni reviji Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo za Osnovne šole s prilagojenim programom Slovenije. Vesela sem, da je moja zamisel, ki sem jo predstavila na srečanju defektologov Slovenije v Krškem septembra 1990, obrodila sadove. Že naslednje leto, aprila 1991, je bila v Ljubljani v Domu španskih borcev prva državna glasbena revija, na kateri je nastopilo več kot sedemsto petdeset pevcev iz vse Slovenije. Revija je postala tradicionalna, prireditev poteka vsako leto v drugem mestu. Tako so učenci naše šole nastopali v Atomskih Toplicah, Rogaški Slatini, Murski Soboti, Velenju, Zagorju, Kopru, Črni na Koroškem, Črnomlju in na Bledu.

Nekaj svojih vtisov o sodelovanju v pevskem zboru je zapisala učenka Alja Slapar.

»Zelo rada obiskujem pevske vaje, ker so »kul«. Nastopala sem v Domu starejših občanov v Štepanjskem naselju in za Bežigradom. Zelo lepo so nas sprejeli in aplavz je bil ogromen. Pela sem tudi v bolnišnici v Novi Gorici, kjer se zdravijo zelo bolni otroci. S pevskim zborom sta nastopala tudi Alberto Gregorič in Gianni Rijavec, ki sta vrhunska glasbenika. Prav lepo smo se ujeli. Najbolj všeč pa mi je bila letošnja glasbena revija v Ljubljani, na kateri sem se zelo zabavala. Upam, da bo tudi v Mariboru tako lepo, prijetno in zabavno. Zelo rada pa imam pevsko učiteljico.«

Ob praznovanju devetdesete obletnice Zavoda Janeza Levca v letošnjem šolskem letu pa so nastopali že na dvanajsti glasbeni reviji, ki je bila v Ljubljani v Domu španskih borcev.

Naj končam z mislijo učencev, da so pri pouku glasbene vzgoje vedno veseli, dobre volje in komaj čakajo, da lahko nastopajo v šoli in zunaj nje, zelo pa se veselijo glasbene revije, ki bo aprila leta 2003.

Janja Godec
Zavod za usposabljanje Janeza Levca

DRUŽINSKI KVARTET
ŠIMBERA

Družina Šimbera živi z glasbo in za glasbo. Sedemnajstletna prvorojenka ima Downov sindrom. Naredila je štiri razrede osnovne šole s prilagojenim programom, zdaj pa obiskuje oddelke za vzgojo in izobraževanje. Naučila se je brati in pisati, ima pa tudi posebne glasbene sposobnosti. S pomočjo staršev ji je uspelo razviti svoj talent do take stopnje, da skupaj s staršema in sestrico igra v družinskem kvartetu. Pogovarjali smo se z njeno mamo Diano.

Vaša družina je štiričlanska in vsi ste glasbeno nadarjeni. Še preden se vam je rodila druga hčerka, ste imeli družinski trio, zdaj imate kvartet. Sta z možem poklicna glasbenika?

Da oba sva končala teoretsko-pedagoški oddelek glasbene akademije, tako da je bilo samoumevno, da bova z glasbo poskušala vplivati tudi na glasbeni razvoj najinih hčera.

Koliko sta stari vaši hčerki?

Katarina je stara sedemnajst let, Romana pa sedem.

Katere instrumente igra vaš kvartet? Tudi pojete?

Naša zasedba je naslednja: Romana igra na violončelo, kitaro in poje, Katarina igra na sopransko in altovsko kljunasto flavto, oči Darko igra kitaro, jaz, Diana, pa igram na harmoniko in pojem.

Vaša starejša hčerka Katarina se je rodila z Downovim sindromom. Zdaj pa skupaj igrate in celo nastopate. Kako vam je to uspelo?

Katarina je imela stik z glasbo že od samega rojstva. Na začetku je bilo to poslušanje. Mirneje je spala, če se je v sobi igralo na klavir, kitaro, harmoniko, pelo ali poslušalo Mozarta in Bacha. Do tretjega leta sva ji z možem pela tiste pesmice, ki jih je poskušala tudi sama zapeti z nevtralnimi zlogi, posamezne besede pa je začela izgovarjati s tremi leti in pol. Že v tem obdobju je, ko je zaslišala glasbo, pustila vse igrače, vzela kak instrument (boben, činele) in začela igrati.

Je bila Katarina miren ali živahen otrok? Je spremljala glasbo tudi z gibanjem?

Katarina je bila zelo nemiren, živ in radoveden otrok. Od samega začetka je rada poslušala glasbo, spremljala dogajanja v svoji bližini in z gibi poskušala povedati tisto, kar ji ni uspelo z govorom.

Česa se je še učila ob glasbi? Je glasba spodbujala tudi razvoj drugih sposobnosti in spretnosti, kot so govor in jezik, branje in pisanje? Je morda vplivala tudi na njen čustveni razvoj, na oblikovanje učnih in delovnih navad, volje, socialnih odnosov?

V svojem zgodnjem razvoju se je Katarina učila čisto vsega ob glasbi. Glasba ji je pomagala spoznavati okolico, prepoznavati različne predmete in pojme. Na primer: na začetku sva ji pesmico v ritmu valčka pela in risala krog, ona pa ga je začela zelo hitro ločevati od drugih oblik. Potem smo ga skupaj z njeno roko ob petju risali, sčasoma pa ji ga je uspelo narisati tudi sami. Skrbno sva ji izbrala dvajset pesmic in jih ponavljala iz dneva v dan. Poudariti pa moram, da je imela vsaka pesmica drugačno značilnost in da je vsaka zahtevala oziroma omogočala razvoj nekega drugega področja: ritem, melodijo, besedilo, barve, oblike, osebe, živali, predmete ... Vse te pesmice so v njej pustile globoko sled in dale posebno noto njeni osebnosti ter ji pomagale, da bolje razume svet okoli sebe in ga sprejema po svojih zmožnostih. Katarina je glasbo začutila globoko v sebi in veliko bolje razumevala svoje naloge, če sva ji jih pela kot pa samo govorila. Z igro, poslušanjem glasbe in petjem nama je uspelo povečati njeno koncentracijo in usmeriti pozornost na eno samo določeno nalogo. Dane naloge je zelo rada ponovila, če sva jih razložila zanimivo, z dramatiziranjem, z gibanjem in s smehom. Ko sva ji na primer risala, sva risbico spremljala z besedilom in melodijo. S pomočjo glasbe sva pri Katarini poskušala zboljšati prvotno stanje, in to nama je tudi uspelo. Rezultati kažejo, da je izredno napredovala v govoru, spominu, pozornosti, spoznavanju, motoriki, socializaciji, komunikaciji ipd. Katarinina muzikalnost je postopoma prihajala na površje in ji pomagala v celotnem razvoju.

Kdaj ste ji dali v roke prvi instrument in katerega? Kaj igra zdaj?

Pri dveh letih in pol je dobila orglice, činele in boben. Njena največja igrača je bila pianino, ki ji je bil vedno pri roki. Z devetimi leti je dobila kljunasto flavto, na katero še danes igra, improvizira in izraža vsa svoja čustva.

Ste jo na igranje posebej pripravljali, morda z ritmičnimi vajami, petjem, plesom, ali pa ste ji instrument preprosto dali v roke?

Ko sva začela s Katarininim glasbenim spodbujanjem, nisva slutila, da se bo razvila v tako glasbeno osebo, kot je danes. V starosti treh let je imela rada glasbena kviz vprašanja, v katerih je bila uspešna. Po ritmu je natančno ločila valček, polko, sambo, čačača in druge plese ter jih pravilno imenovala. Vse pesmice, ki sva ji jih pela, je pravilno prepoznavala, čeprav je slišala le začetni motiv. Pogosto je posnemala najine melodične zglede, poleg tega pa je bila sposobna odgovarjati na različne melodične načine, tako da je bilo očitno, da je vzpostavljeno pravo sporazumevanje. Ves ta proces je pripeljal do usmerjenega igranja na instrumentu.

Pozna tudi note?

Katarina ne pozna not. Vse je dosegla z izrednim posluhom in ljubeznijo do glasbe, ki je njena najboljša spremljevalka in prijateljica.

Menite, da je Katarini uspelo razviti njen talent zato, ker ste jo k temu spodbujali? Koliko je pravzaprav v njenem uspehu vaših zaslug?

Verjetno smo veliko pripomogli k njenemu glasbenemu razvoju in razvoju njene osebnosti v celoti. Poudarila pa bi, da s Katarino nisva nikoli vadili ure in ure, kot bi si kdo morda mislil. Na začetku so bile vaje zelo kratke, pet- do desetminutne. Danes, ko je glasbeno dozorela in ko je zahtevnost programa večja, brez težav vadimo tudi dalj časa. Večino vaj naredi kar sama, samoiniciativno v svoji sobi, tako da je naša naloga včasih samo poslušanje in popravljanje drobnih glasbenih napak, na katere sama opozori, vendar jih ne zna rešiti.

Glasba ji je v veselje, za vajo je ni treba nikoli priganjati. Instrument in glasba sta ji zamenjala dolgo sedenje pred televizijskim ali računalniškim zaslonom ter ji osmislila njen prosti čas. Glasba ji je spontano odprla vrata v svoj čudoviti svet.

Ste se enako ukvarjali tudi z mlajšo hčerko?

Od rojstva naprej je bila najprej ob odru, v publiki, v zakulisju. S štirimi leti je bila najmlajša učenka Glasbene šole na Jesenicah, kjer je prepevala v zborčku, hkrati pa je postala četrti član našega družinskega kvarteta. Najprej je pela, potem igrala kitaro, na koncu pa še violončelo.

Je tudi njej igranje in nastopanje v veselje?

Vsekakor. Na odru je zmeraj vesela, vodljiva in sproščena. Treme skoraj ne pozna.

Kakšno glasbo igra vaš družinski kvartet?

Igramo dela klasične, zabavne, zimzelene in ljudske glasbe.

Kaj dela vaša Katarina, kadar ne igra?

Kadar ne igra, spet posluša glasbo, pleše in poje. Rada vozi kolo, igra se s psičko, črno labradorko, rada je pico, pije kokakolo, bere, poleti pa najraje plava in čofota v vodi.

Kam naj vas pokličejo, če bi vas želeli povabiti na nastop?

Naš naslov je Družinski kvartet Šimbera, Sp. Gorje 161 A, 4247 Zgornje Gorje (tel. 04/572 57 45 ali mobitel 041/464 240).

Zahvaljujem se vam za pogovor, vam čestitam in želim še veliko uspehov.

Hvala tudi vam. Upam, da smo že in še bomo tudi pri drugih ljudeh spreminjali mnenje o drugačnosti. Pokazati želimo, da tudi "drugačni" otroci lahko postanejo dejavni del družbe, da je tudi drugačnost lahko zelo lepa in nemalokrat tudi za "normalne" zelo poučna, saj spregledamo, kaj vse ti ljudje zmorejo, znajo, koliko volje in topline premorejo.

Tereza Žerdin

ČRNOMELJ

SREČANJE V RIBIŠKEM RAZPOLOŽENJU

Sožitje – društvo za pomoč duševno prizadetim za Belo krajino in Ribiško društvo Črnomelj sta organizirala srečanje članov omenjenih društev z bogato vsebino. Srečanje je potekalo v kampu v Vinici. Udeležilo se ga je sto članov obeh društev in povabljeni gostje iz Sožitja Novo mesto.

Poleg predsednice društva Helene Domitrovič sta pozdravila udeležence še gospod Dihlberger, namestnik župana občine Črnomelj, in Vika Lozar, predsednica Krajevne skupnosti Črnomelj.

Srečanje je potekalo v pravem ribiškem razpoloženju. Po enournem lovljenju rib (velikih in malih) so najboljši prejeli pohvale in nagrade.

Ribiči so pripravili pravo ribjo pojedino, okusni golaž pa je pripravilo osebje hotela Lahinja. Pohvaliti je treba tudi nekatere starše in članice Izvršnega odbora Sožitja iz Črnomlja, ki so pripravile domače pogače in pecivo.

Zabavni program je dobrodelno povezoval Silvo Polak iz televizije Vaš kanal iz Novega mesta. Za glasbo je poskrbel ansambel Miketič–Domitrovič, ki nikoli ne odreče sodelovanja.

Člani so se ta dan sprostili in pozabili na vsakdanje skrbi.

Ema Šujica

RUŠE

SEMINAR V KRANJSKI GORI

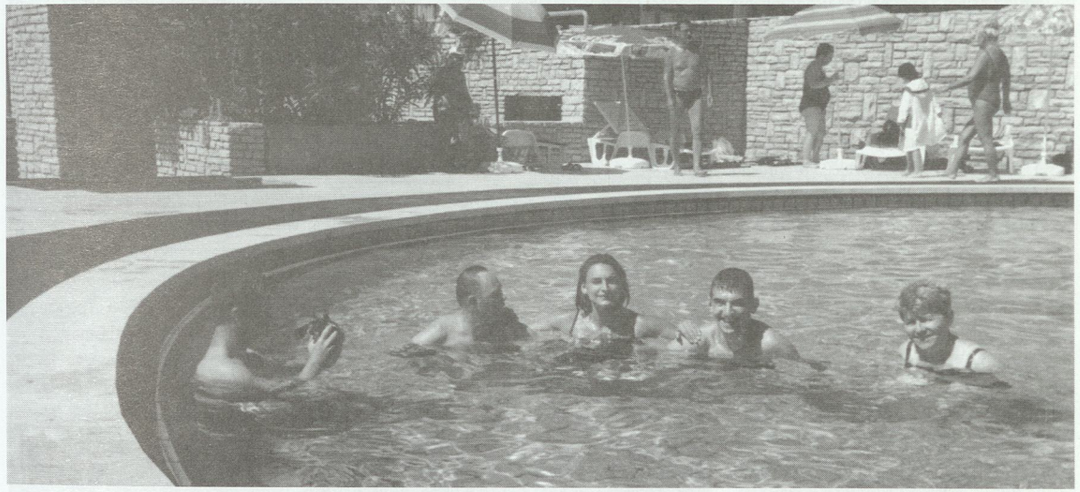
Z avtobusom smo se veselo razpoloženi odpeljali proti Kranjski Gori. V hotelu Larix so nas zelo prijazno sprejeli. Takoj smo se nastanili po krasnih sobah. Po kosilu smo se odpeljali v Planico gledat naše skakalnice, ki pa so žal bolj v slabem stanju. V soboto smo imeli izlet na Bled. Ta dan je bil pravo doživetje, marsikdo se je prvič s kočijo popeljal okrog jezera. Naši varovanci so vriskali od veselja. Po kosilu smo imeli predavanje in še eno naslednji dan, v nedeljo. Varovanci in nekaj staršev pa smo se peljali na Brezje k maši.

V teh treh dneh smo doživeli veliko lepega, kar nam bo ostalo v trajnem spominu. Za vse, kar smo videli in doživeli prijetnega, gre gotovo iskrena zahvala gospodu Lešniku in njegovi ženi, gospodu Martinu in gospodični Brigiti.

Majdina mama iz Ruš

LJUBLJANA

POČITNICE V RABCU – SPROSTITEV, ZABAVA IN POGOVOR

Počitnic v okviru Sožitja smo si močno želeli. Sašo je skakal od veselja: »Moji otroci, moji prijatelji, zopet bomo skupaj.« Seveda smo šli v Rabac.

Na pot smo se odpravili že zgodaj zjutraj. Zato smo si najprej ogledali Labin, staro mestno jedro na hribčku, se povzpeli na cerkveni stolp s čudovitim razgledom na Kvarnerski zaliv, Cres in Lošinj ter daleč po Istri. Vredno je ogleda, čeprav ga že močno najeda zob časa. Kar nekaj hiš se že podira, le zunanji zidovi – okvir s portali še stojijo. Očitno se prebivalci odseljujejo, saj ozke uličice onemogočajo dostop z današnjimi vozili in s tem sodobno življenje. Samo ljubezen do starega, sicer lepega, ni dovolj. Res škoda. Je pa mestece vredno ogleda.

Bilo nas je trinajst družin, skupaj triinštirideset udeležencev s štirinajstimi otroki z motnjami, člani društev Sožitja in prijatelji. Iz Ljubljane je bilo pet družin, iz Maribora dve, iz Radovljice tri, iz Kranja, Trebnjega ter Novega mesta po ena družina. Bili smo zelo pisana prijetna druščina, Slovenija v malem, le Primorcev in Prekmurcev je manjkalo.

Obala do plaže je strma, do morja vodijo stopnice, za manjše otroke je bilo kar malo neprimerno. Morje je bilo čisto in toplo. Na naravnem pomolčku je prha s sladko vodo. Dopoldne smo preživljali največ ob hotelskem bazenu, kjer so simpatične animatorke prirejale zabavne igrice s telovadbo in aerobiko. Igric smo se udeleževali vsi »korajžni«. Nagrado, brezalkoholni koktajl, smo zmagovalci odstopili otrokom, ki jih je v tistem času vodila Nataša. Seveda ni manjkalo plesa, ki se je začel s spoznavnim večerom na terasi ter se nadaljeval skoraj vsak večer.

Današnji čas ni naklonjen osebam z motnjami v duševnem razvoju. Invalidska podjetja se zapirajo, varstveno-delovnih centrov je premalo, stanovanjske skupnosti se ne odpirajo dovolj hitro.

Po Natašini zaslugi so zvečer odprli disko samo za nas pred redno obratovalno uro. Plesali smo tudi na panoramski vožnji z ladjico po Plominskem zalivu, in to na živo glasbo klavirske harmonike, ki jo je raztegoval član posadke ladje Monsun.

Gospa Katja Vadnal nam je predstavila program vključevanja naših otrok – varovancev v kmečka dela v prihodnjem času.

Predsednica Zveze Sožitje gospa Šelihova pa je obisk namenila pogovoru z nami, da bi se tako neposredno seznanila s problemi, ki jih čutimo člani Sožitja. Hkrati nam je predstavila, kako sama vidi probleme in kako jih skuša reševati. Strinjali smo se, da trenutni čas ni naklonjen osebam z motnjami v duševnem razvoju. Invalidska podjetja se zapirajo, varstveno-delovnih centrov – zavodov je premalo. Stanovanjske skupnosti se ne odpirajo dovolj hitro. Varstveno-delovni centri, Sožitje in ustrezne povezave in koordinacije nimajo dovolj vpliva na pristojnem ministrstvu kot nosilcu financiranja in izvajalcu socialne politike. Sožitje že ima odprta svoja invalidska podjetja, npr. Želvo, ki gredo precej po svoji poti, brez ustreznega zanimanja za interese invalidnih oseb. V Ljubljani je odprto vprašanje prevozov v ustanove – delavnice in nazaj domov. Odprto je tudi vprašanje invalidske izkaznice Sožitja. To je samo nekaj povzetkov srečanja predsednice Sožitja z nami.

Lojze Habjan

LJUBLJANA

KLUB KNIGOLJUB

Predstavljam vam Zavod za usposabljanje Janeza Levca, Oddelke za vzgojo in izobraževanje Jarše v Ljubljani, kamor so vključeni otroci z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju, stari od sedem do enaindvajset let. To pomeni, da nekateri otroci pridobijo osnovne navade v skrbi za samega sebe in se priučijo preprostih opravil, drugi pa so omejeni tako pri gibanju, govoru, skrbi za samega sebe in so nesposobni za samostojno delo.

Naše delo temelji na timskem prijemu, skupinski in individualni obravnavi otrok.

Med različnimi dejavnostmi, ki potekajo v naši ustanovi - likovni krožek, gospodinjski krožek, oblikovanje gline, košarka, dramski krožek, računalništvo - je tudi Klub Knjigobub.

Vanj so včlanjeni otroci tako na nižji kot na višji razvojni stopnji. Glede na sposobnosti obravnavamo različne pobarvane pravljice.

Prvo leto sem začela z modro pobarvano pravljico, pri kateri so sodelovali mladostniki v starosti od šestnajst do enaindvajset let.

Sčasoma so nastajale tudi nove pobarvane pravljice, zato sem se naslednje leto odločila za dve različni skupini. Še vedno sem imela skupino starejših mladostnic in delale smo po rumeni pobarvani pravljici, začela pa sem tudi z najmlajšimi otroki v starosti od sedem do deset let, z rdečo pobarvano pravljico.

Letos bomo delali po vijolični in temno rdeči pobarvani pravljici. Srečanja imamo le enkrat na štirinajst dni po eno uro. V skupini je od pet do šest otrok.

Otroci in mladostniki h Knjigobubam zelo radi hodijo, sama pa si pridobivam nove izkušnje in zamisli, ki jih pri samem delu lahko uporabim.

Prijetno je poslušati njihovo »branje«, razmišljanja, zamisli. Spontani so pri govornem in gibalnem izražanju.

Nekatere zgodbice so za naše otroke pretežke in tudi predolge. Takrat se začne improvizacija, okrajšava zgodbice oziroma povzetek le-te.

Zgodbice, ki je ne razumejo, jih tudi ne pritegnejo.

Moj način dela je takle:

Še preden začnem z branjem zgodbice, se pogovorimo o naslovu in si ogledamo naslovnico.

Zgodbico vedno berem tako, da otroci hkrati z mano gledajo in skupaj obračamo strani. Ob vsaki strani se ustavimo, si ogledamo slike, osebe, ki nastopajo v njej, povemo, kakšni so, kako so oblečeni ... in kaj mislijo, da se bo zgodilo na naslednji strani.

Včasih imajo veliko povedati, drugič pa so čisto tiho.

Zgodbico vedno še enkrat obnovimo ob vprašanjih in slikah, v knjižici. Tako ugotovim, da so si veliko zapomnili, in sem prijetno presenečena.

Otroci so zelo srečni, kadar lahko kakšno zgodbico gibalno ponazorijo. Vsi bi radi prišli na vrsto, hodili kakor slon, medved in druge živali, se skrivali v rdečo kapo, ki jo predstavlja naša miza, se valjali po tleh, kakor pujsi v blatu ...

Pogovorimo se o zgodbici, ali jim je bila všeč, kako bi se sami počutili, če bi se jim kaj podobnega zgodilo, ali so doživeli že kaj podobnega.

Vrhunec ure je, ko v pobarvani pravljici vsak sam poišče delček iz knjižice, ki smo jo prebrali. Pripravimo si vse potrebno za delo, otrokom razložim, včasih pa tudi pokažem, kaj bomo delali in kako. Vsi se takoj zapodijo v delo in ni se še zgodilo, da bi kdo odklonil likovno ustvarjanje.

Risanje s tubo zobne paste je pravo doživetje. Seveda potrebujejo pomoč pri iztiskanju.

Prav tako je prijetno packanje s prsti, odtiskovanje dlani, škropljenje z barvo ... Da le niso pri tem preveč umazani puloverji in obrazi.

Včasih smo pri svojem delu tako vneti, da sploh ne opazimo, da barvamo tam, kjer ne bi smeli, da premočno močimo in se nam listi zlepijo ...

Vsak otrok naj bi delal čim bolj samostojno, toda nekateri le potrebujejo pomoč. Pokazati in povedati jim moram, kje naj kaj prilepijo, kako pobarvajo; pomoč potrebujejo tudi pri izrezovanju, gubanju ...

Včasih moram upoštevati tudi njihove želje in jim dovoliti, da delajo po svoje, in ne tako, kakor je zamišljeno v pobarvani pravljici. Tako izrazijo svoje predstave in mislim, da je tako tudi prav.

Otroci so si med seboj zelo različni, tako po sposobnostih kakor po znanju. Nekateri so pri svojem delu zelo natančni in počasni, drugi pa površni in s svojim izdelkom hitro zadovoljni. Tem je treba pripraviti dodatne zaposlitve, da se v tem času ne dolgočasijo.

Ob ogledovanju različnih razglednic potujemo iz kraja v kraj in podoživljamo indijanska imena, kar je lahko zelo zanimivo in poučno, saj otroci pri posameznikih najdejo lastnosti, na katere sama niti nisem bila pozorna.

Lahko bi spekli torto za medvedka v naši gospodinjski učilnici, pojedli vse, kar je dobrega pojedla gosenica, iskali izgubljeni zaklad okoli šole, se našemili v klovne, nabirali regrat, razvijali fotografije ...

Velikokrat nam zmanjka časa, da bi naredili vse, kar si želimo, drugič pa otroci niso razpoloženi in so utrujeni, zato ne naredimo veliko.

Otroci, ki hodijo h Knjigobubam, pridobijo tako socializacijo (skupino sestavljajo otroci iz različnih skupin), samoiniciativnost, verbalno in neverbalno komunikacijo, kar je za naše otroke veliko, saj nekateri potrebujejo veliko spodbud, da se govorno izražajo.

V treh dneh smo pripravili igrico za materinski dan.

Ob devetdeseti obletnici našega Zavoda smo imeli tudi dan odprtih vrat naše šole. Z mlajšimi učenci smo predstavili Klub Knjigobub.

Čeprav so ves čas hodili gostje in nas opazovali pri delu, je zgodbica, ki smo jo obravnavali, učence pritegnila in so bili kar nestrpni, ko so nas pri delu prekinili.

Menim, da so tudi naši učenci kljub svojim razvojnim primanjkljajem ustvarjalni in ob pobarvanih pravljicah uživajo enako kakor njihovi zdravi vrstniki.

Vanda Kočar Junkar, prof. defektologinja, mentorica

DOMŽALE

SEMINAR V CERKNEM

Društvo Sožitje je v Cerknem organiziralo seminar za starše in njihove predšolske otroke.

Udeležilo se ga je pet parov staršev z otroki iz različnih koncev Slovenije.

Program spodbujanja funkcijske igre je najuspešnejši pri majhnih otrocih, zato so bili naši udeleženci tudi majhni - najmlajša deklica je bila stara le leto in pol.

Na seminarju, ki je potekal štiriindvajset ur, so se starši seznanili s teoretičnimi osnovami programa in v delavnicah s praktičnim delom za otroke.

Delo je bilo tako vseskozi kombinirano - predavanja za starše, pa delo z otroki in snemanje otrok, pa spet analiza teh posnetkov v krogu staršev in nato spet delo na zahtevnejši ravni.

Seminar je bil pripravljen za uvajanje staršev, da bodo lahko pozneje takšne vaje izvajali sami doma s svojim otrokom.

Po odzivih staršev je bil seminar dobro izpeljan. Vsi otroci so se izkazali kot »garači«, saj so razumeli, kaj od njih želimo, in so vaje izvajali tudi daljši čas nepretrgoma.

Nismo imeli časa za uživanje prelepe okolice Cerknega, saj je bil seminar celo preveč intenziven. Program je bil zahteven za vse udeležence, preživeli smo naporen konec tedna.

Dogovorili smo se za nadaljevalni seminar, ki ga bo prav tako organiziralo Sožitje. Delo bo potekalo individualno - z vsakim otrokom in njegovimi starši posebej.

Voditeljici seminarja
Slavica Lenček, defektologinja-logopedinja
Manja Mesar Bogovič, psihologinja

VIPAVA

USPEŠNA PRI KMEČKIH DELIH

Rada bi vam povedala, kako se moja pastorka Mija, ki je sedaj stara že dvainpetdeset let, obnese pri kmečkih opravilih.

Sosed me je povabil na trgatev v soboto, ko je varstveno-delovni center zaprt. Rekla sem mu, da bom Mijo vzela s seboj, ker je nimam kje pustiti. Dejal je, da je pri njegovem vinogradu jama z vodo in se boji, da bi dekle padlo vanjo. Odgovorila sem mu, da Mija nikakor ni otrok, ampak odrasla oseba, da se samostojno z avtobusom vozi v varstveno-delovni center in s postaje sama gre do tja in da je seznanjena z nevarnostmi.

Dekle je delalo z menoj, obiralo nižje grozde in se vsem priljubilo s svojo družabnostjo. Zvečer ji je gospodar dal plačilo tako kot vsem drugim.

Poleti, ko je varstveno-delovni center zaprt, je prišel kmet iz sosednje vasi. Povedal je, da je poparil fižol, in prosil, da bi ga prišla trgat. Mija je veselo in vestno delala in nato ugotovila, da sva kot dve grofici! Zvečer naju je kmet z avtom peljal domov, prej pa vsaki dal za plačilo paket zelenjave in mesa. Seveda sva šli k njemu tudi na trgatev. Dekle je bilo kot vedno zelo pridno. Kmet naju je z drugimi trgači peljal na kosilo v gostilno in zvečer obema dal plačilo.

Čez kak teden pa me je zaprosil, naj mu pridem pomagat obirat koruzo. Tudi tokrat je Mija želela z menoj, ker jo kmet upošteva kot osebo in kot delavko.

Nada Kostanjevic, skrbnica

SLOVENSKA BISTRICA

POSLOVILI SMO SE BOGATEJŠI

»Vsaka stvar v življenju ima dve plati, in srečen je človek, ki zna poiskati tisto svetlo, sončno in veselo stran.«

Društvo Sožitje iz Slovenske Bistrice je imelo tridnevni seminar za družine in njihove otroke z zmerno, težjo in najtežjo motnjo v duševnem razvoju in drugimi motnjami.

Zbrali smo se v Termah Lendava. Prišlo nas je štiriinštirideset, od tega šestnajst oseb z motnjo v duševnem razvoju ali drugimi motnjami, v starosti od šest do dvainpetdeset let. Od teh jih je le šest vključenih v različne oblike izobraževanja, drugi so doma pri starših.

Da bi starši v času predavanj čim dejavneje sodelovali v programskih vsebinah, smo za njihove otroke namesto varstva organizirali delavnice. Skupina je bila izredno heterogena. Prvi dan smo si izdelali verižice iz kartona in rafije, nanje smo napisali svoja imena ali narisali simbole (sonce, žoga, kopalke, kokoš ...). Na plakatu pa smo zbirali želje in pričakovanja.

V naši drugi delavnici smo pripravili vse potrebno za izdelavo lepljenke. Po kratki razlagi in predstavitvi dela in materiala je imel vsak možnost izbire motiva. Tukaj se je zataknilo, kajti nekateri se nikakor niso mogli odločiti med ponujenim. Potrebno je bilo precej spodbud, motivacije in usmerjanja pri izbiri ponujenega. **Izbiranje je pomembna spretnost v vsakdanjem življenju. Možnost izbire pomeni možnost odločanja. Predstavlja osebno svobodo in tudi odgovornost. Odločam se za to, kar si sam želim! Kolikor več ima posameznik izkušenj iz vsakdanjega življenja, iz življenja ožje in širše okolice, toliko lažje se bo sam odločil. Odrasli preveč odločamo in določamo kaj in kako, kaj je zanje dobro, primerno, potrebno, kaj bodo počeli ti naši mali in veliki otroci!!!**

Izpod spretnih in malo manj spretnih prstov so nastale čudovite lepljenke metulja, želve, mavrične ribe ...

V popoldanskem času smo nekateri odšli na kopanje, drugi k počitku, na kavo ali klepet. Prijetno razpoloženi smo se nato dobili na tretji delavnici, kjer smo s prstnimi barvami tiskali na majice. Z obiskom so nas presenetili avstrijski gostje hotela in želeli kupiti naše izdelke. Čeprav smo jim odgovorili »Na žalost ni naprodaj«, se je v nas prebudila želja po trženju. Škoda, mogoče pa kdaj drugič.

Dan se je hitro nagibal k večeru in vsi smo ga z nestrpnostjo pričakovali. Na kmečkem turizmu v Lendavskih goricah sta nas namreč čakali večerja in harmonika. Ob petju slovenskih narodnih pesmi smo rajali, plesali in se veselili. Niso nas motili ne grmenje, ne bliskanje, ne dež. Tudi to je del življenja, ki ostane v spominu.

Preden smo se v nedeljo poslovili, so se naši mali in veliki otroci oblekli v potiskane majice. Veselje je bilo nepopisno. Škoda, da nismo imeli kamere, kajti starši so zamudili iskrene trenutke radosti, občudovanja, ponosa in zadovoljstva.

S kratkim poslovilnim govorom »Takšna kot si, si čisto v redu« se je Leon poslovil od gospe Milice Klokočovnik, predsednice društva Sožitje iz Slovenske Bistrice, in od vseh navzočih. Bogatejši smo bili za stisk roke, solze v očeh in besedo hvala. **Odhajali smo z dragocenim občutkom, da smo vsi ravno takšni, kot smo, v redu.**

Sonja Tarča, profesorica defektologinja

MARIBOR

RIBIŠKA IZKUŠNJA

V letošnjem letu smo v Varstveno-delovnem centru Polž Maribor začeli z družabno rekreativno dejavnostjo – ribištvom. Namenjena je varovancem, ki ne sodelujejo v športnih dejavnostih v Varstveno-delovnem centru in zunaj zavoda. To so predvsem manj pokretni varovanci in tisti, ki se niso našli v drugih ponujenih programih dejavnega preživljanja prostega časa.

Prijavljeni varovanci, štirinajst jih je bilo, so bili razdeljeni v dve skupini.

Za začetek smo povabili v naše prostore ribiča, ki je varovancem spregovoril o svojih dolgoletnih izkušnjah in jih seznanil z osnovnimi pripomočki, pojmi in pravili ribištva. Konec teoretičnega dela je bil preskus – sestava ribiške palice na suhem, seveda brez ulova.

V nadaljevanju pa je sledil najboljši del – ribolov.

Najprej smo se spremljevalci odpravili na ogled. Poiskati smo želeli ribnik z največ varnimi mesti (raven teren, trda podlaga tal, brez možnosti zdrsa ...). Prva lokacija ni bila dovolj varna, zato smo iskali še naprej. Našli smo ribnik, kjer je bilo dovolj varnih mest za dostop varovancem in zelo lepo urejeno okolico.

V praktičnem delu ob ribniku enkrat na teden – z ribiško palico – so bili nekateri bolj, nekateri pa manj spretni, vendar je bil ulov kljub vsemu dober. Varo-

LOVILI SMO RIBE

Prijavil sem se za krožek ribištva. Ta šport me je že prej veselil. Zato sem z veseljem čakal dan, ko se bomo s kombijem odpeljali lovit ribe v bližnji ribnik. Ko smo prispeli do ribnika, sem sedel na stol ob vodi in začel lovit ribe. Zelo sem bil vesel, ko sem iz vode potegnil ribo. Ribo sem nato spustil nazaj v ribnik. Veselo je zaplavala po vodi. Tudi drugi prijatelji so ulovili nekaj rib.

Bilo je zelo lepo. Želim si, da bi še kdaj lahko lovil ribe.

Zadnji dan smo imeli ribji piknik, na katerem je bilo lepo. Pekli smo ribe. Želim si še veliko takih ribjih piknikov.

Marjan Gospod

vanci so zelo uživali in se sprostili v tišini in miru, ki vladata ob ribniku. Zelo so nas presenetili nekateri varovanci, ki jih poznamo kot hiperaktivne, vendar so se ob ribniku predali tišini in se umirili.

Z nasveti za uspešen ribolov nam je pomagal predsednik ribiške sekcije pa tudi drugi ribiči, ki so nas sprejeli kot prave ribiče.

Ves čas nam je bilo vreme naklonjeno, ribe so prijemale, užitki veliki, skratka zelo radi smo se vračali k ribniku. Dobili smo tudi prvega in drugega ribiča v Varstveno-delovnem centru Polž.

Konec ribiške sezone je bil gurmanski – ribe na žaru, polni želodci, nekaj zapetih pesmi, ples in vse je prehitro minilo. »Kdaj bomo spet lovili ribe?«

Počakali bomo na pomlad in začeli z novimi pustolovščinami.

Dober prijem!

Ivica Lujič

ŽALEC

USPEŠNO SODELOVANJE MED LOKALNIMI DRUŠTVI SOŽITJE

Zveza Sožitje Slovenije združuje skupaj enainpetdeset občinskih in medobčinskih društev Sožitje. V tako veliki skupini naših društev predvsem pa družin s prizadetimi osebami so izvajanje raznovrstnih programov in medsebojna pomoč ter sodelovanje še kako pomembni.

Gre predvsem za izvajanje programov s strokovnega pa tudi z družabnega področja, ki je nam, organizatorjem teh dejavnosti, v veliko pomoč tako vsebinsko kot organizacijsko. Ker so naša društva na različnih krajih po vsej Sloveniji, nam vsaka pomoč v poznavanju teh področij, v načrtovanju in izvedbi raznih seminarjev, izletov ter drugih oblik združevanja pomeni veliko. Prav takšne pomoči pa smo bili deležni udeleženci letošnjega seminarja društva Sožitje Žalec v hotelu Žusterna v Kopru od Sožitja Obalnih občin. Z njihovo predsednico smo skupaj načrtovali program izvedbe seminarja, predvsem pa čas, ki nam je ostal na voljo, dopolnili z ogledi raznih znamenitosti. Prav z njeno pomočjo smo si lahko ob tej priložnosti ogledali velik del kulturne dediščine istrskih vasi, predvsem pa spoznali njihov značaj ter veliko gostoljubnost. Spoznali pa smo tudi, kako nekatera društva uspešno sodelujejo z lokalnimi dejavniki, predvsem pa metode njihovega dela, ki bi jih bilo resnično vredno posnemati. To daje našim društvom nov zagon ter nam je v spodbudo, da v premagovanju težav nismo sami in da smo enotni. Naša prednost je, da smo številni in čedalje bolj razpoznavni, to pa nam odpira številne možnosti za nadaljnje sodelovanje in izpeljavo najrazličnejših programov.

Ker je društvo Sožitje Žalec v minulem obdobju organiziralo kar veliko raznovrstnih programov v različnih krajih Slovenije, se društvom, ki so nam kakor koli pomagala, iskreno in najlepše zahvaljujemo. Pomoč pa lahko pričakujete tudi od nas.

Ni treba iti daleč, lepote in prijazni ljudje so doma, treba jih je samo ujeti in videti.

Rihard Kopušar,
predsednik Sožitja Žalec

GROSUPLJE

IZLET PO DOLENJSKI

Obetal se nam je lep in sončen dan. Bilo nas je za dva avtobusa – staršev in njihovih otrok. Eden se je napolnil že na grosupeljski avtobusni postaji, na drugega pa so vstopili še v Ivančni Gorici. Po dolenjski magistrali smo še v jutranji meglici prispeli v Pleterje. Ogledali smo si muzej na prostem. To so postavljene lesene kmečke hiše, v katerih je prikazano življenje gorjanskih kmetov v 19. stoletju. Zvedeli smo, da ima vsaka žival svoje ime, race, mačke, srna ... V stari gotski cerkvi pleterskega samostana smo si ogledali multivizijo, ki prikazuje življenje in delo menihov. Naš vodnik nas je popeljal po pleterski pešpoti okrog samostana med vinogradi. Kostanjevico ali slovenske Benetke smo si ogledali kar iz avtobusa. Naš naslednji cilj so bile Čateške toplice. Več kot dve uri so se namakali, plavali, se vozili po toboganu, sprehajali ali samo posedali na toplem soncu.

Še fotografija za spomin, glasba in ples pred odhodom in avtobusa sta se napolnila. Poslovili smo se že v večernih urah.

Nevenka Zrnec,
Sožitje Grosuplje

OGLAS

Društvo Sožitje Grosuplje vabi prostovoljce (iz vseh treh občin – Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobrepolje), ki jim je tako delo v veselje, naj se nam pridružijo in preživijo z nami urico ali dve vsak teden v klubski delavnici.

Informacije po telefonu:
01/787 14 52 ali 031/686 080.

GROSUPLJE

KLUBA ČUKEC IN PANDA

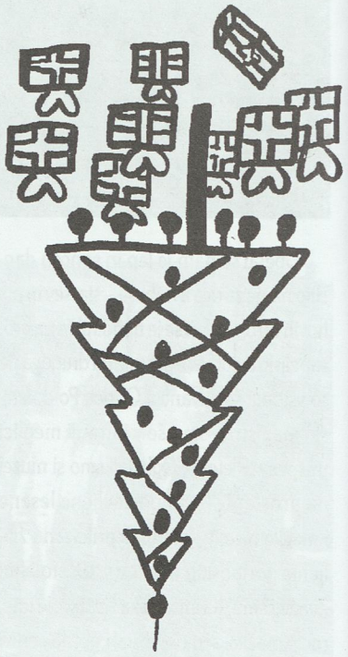
Z velikim veseljem se dvakrat na teden zopet srečujemo prostovoljke z otroki s posebnimi potrebami v klubih Čukec in Panda, kjer že pridno ustvarjamo. Že takoj na začetku smo se lotili pomembne naloge. Udeležili smo se likovnega natečaja, ki je potekal v Cityparku v Ljubljani. Naša naloga je bila ustvariti skupinsko likovno delo na temo Pobarvajmo počitnice.

Čukci in pande so ustvarili likovno kompozicijo, sestavljeno iz individualnih del vsakega posameznika. Skupinski izdelek je bil razstavljen na priložnostni razstavi v Cityparku. Čeprav nismo bili nagrajeni s prvo nagrado, nam je podjetje Emona Obala Koper podarilo dragoceno darilo. Prejeli smo veliko risarskega materiala – flomastre, barvice, voščenke ... Za darilo smo se podjetju že zahvalili, saj so s tem otrokom omogočili veliko ustvarjalnih uric, v katerih neznansko uživajo.

Veseli tako uspešnega začetka našega druženja smo se odločili za nadaljnje sodelovanje na takšnih ali podobnih natečajih, ki so nam, prostovoljkam, in otrokom s posebnimi potrebami velik izziv.

Katarina Drobnič

UROŠ BIL VESEL
BILO LEPO NA IZLETU
BILO SE ČUDOVITO
LEP VREME SONČNEM
DAN.

Črni Murni - glasilo učencev zavoda za usposabljanje Janeza Levca

KAJ SE DOGAJA V SVETOVNEM MERILU?

Podobna društva, kot je v Sloveniji Sožitje, imajo tudi v drugih državah. Te organizacije iz vsega sveta so združene v skupno zvezo, ki se imenuje Inclusion International.

Predstavniki vseh držav se vsaka štiri leta srečajo na skupnem sestanku, ki se imenuje kongres. Letos je bil tak kongres v Avstraliji. Udeležilo se ga je več kot tisoč ljudi.

Pogovarjali so se o težavah, ki jih imajo v svojih državah. Te težave so zelo različne. Ponekod otroci še nimajo šol. Drugod odrasli nimajo službe ali kakšnih delavnic, kjer bi lahko delali. Težave so tudi zato, ker so nekateri starši že stari in ne morejo več skrbeti za svoje otroke. Pogovarjali smo se tudi o tem, zakaj drugi ljudje mislijo, da nimamo vsi ljudje enakih pravic. Na koncu smo se dogovorili, da bo naša skupna svetovna organizacija sedaj delovala v Afriki, Evropi, Aziji in Ameriki samostojneje. Veliko staršev in drugih udeležencev mi je naročilo, naj pozdravim tudi naše starše, otroke in odrasle osebe v Sloveniji, čeprav se ne poznamo, saj smo vsi ljudje ena sama velika družina.

Kot svetnik Inclusion International, izvršnega organa naše svetovne organizacije, sem se udeležil sestankov sveta, svetovnega kongresa in zasedanja generalne skupščine omenjene organizacije.

S slavnostnim odprtjem se je v Melbournu v Avstraliji 22. septembra začel trinajsti kongres svetovne zveze organizacij za pomoč duševno prizadetim - Inclusion International. Vodilni moto kongresa je bilo geslo: Življenje, svoboda, varnost! Kongresa se je udeležilo več kot tisoč sto udeležencev iz več kot devetdesetih držav. Zaradi oddaljenosti so večino udeležencev predstavljali starši, strokovnjaki in same prizadete osebe z južne poloble (Japonska, Avstralija); teh je bila tokrat na kongresu že več kot četrtina med vsemi navzočimi.

Delo kongresa je potekalo vsak dan v plenarnem delu in v različnih delavnicah, predstavitvah in diskusijskih skupinah. Ker je bilo prijavljenih več kot sto osemdeset prispevkov, je bilo kar težko izbrati teme, zanimive tudi za naše razmere, saj so se vse nanašale na položaj duševno prizadetih, njihovih družin ali samih organizacij za pomoč duševno prizadetim.

Prevladovali pa so prispevki, ki so tako ali drugače obravnavali integracijo oseb z duševno prizadetostjo v vseh njenih izraznih oblikah. Drugi večji sklop tem se je nanašal na zaposlovanje ali druge oblike vključevanja v svet dela. Pomembno mesto so imeli tudi prispevki, ki so se navezovali na različne podporne storitve, tako za starše kakor same prizadete osebe. Seveda je bilo precej govora tudi o zagovorništvu in samozagovorništvu, področjih, ki jima v razvitem svetu namenjajo zelo veliko pozornosti. Ves kongres pa je bil prežet z diskusijami in prispevki, ki so se navezovali na vključevanje prizadetih v družbo, priznavanje njihove enakopravnosti in uveljavljanje njihove osebne integritete.

Poleg plenarnih prispevkov, ki so bili dokaj splošni ali znanstveno obarvani, je samo delo potekalo po sistemu uvodnih prispevkov na določeno temo, (od dva do štiri na skupino), sledila jim je razprava v ožji sestavi (od osem do dvanajst sodelujočih), končalo pa se je s poročanjem vodij diskusij in povzetkom teme skupine.

Splošne ugotovitve oz. opažanja:

Integracija v najširšem pomenu je svetovni proces, posamezne države pa so na različnih stopnjah njene uresničitve. Temeljna ugotovitev je tudi ta, da obstajajo zelo različni interesi v trikotniku med državo, strokovnjaki in starši. Navzkrižje interesov je največje v odnosih med strokovnjaki in starši. Države se v tem položaju praviloma pasivizirajo (z nekaterimi izjemami), ker jim ta konflikt nekako ustreza.

Oblike družinskih podpor se razumevajo in izvajajo zelo različno. Od prijema, ki v razvitih družbenih okoljih temelji na

dobrem ekonomskem položaju družin, ki si morajo storitve »kupovati«, do popolne odsotnosti oblik podpore. Tudi sam položaj nacionalnih organizacij staršev je zelo različen. Velika večina teh organizacij ne izvaja socialnih programov, kakršne poznamo v Sloveniji. Tudi sami stiki med starši so na različnih ravneh. Po drugi strani pa nekatere države v razvitem svetu prepuščajo starševskimi organizacijam, da prevzamejo skoraj celotno skrb za prizadete, kar financira država, vendar se sama zato ne angažira več. Osebno sem prepričan, da je model Slovenije v danih razmerah eden izmed najuspešnejših (vsem operativnim pomanjkljivostim navkljub), saj predstavlja kombinacijo, omogoča pa tudi neposredno povezavo s starši. Seveda pa ga je treba videti v povezavi z našo družbeno realnostjo in tudi ekonomskimi, kadrovskimi in strokovnimi zmogljivostmi.

Zaposlovanje prizadetih je svetovni problem, ki ga posamezne države rešujejo zelo različno. Od priznavanja popolne vključenosti v svet dela do popolne odsotnosti možnosti zaposlovanja. Nikoli pa se ne govori o nekaterih strokovnih izrazih, ki jih še poznamo v Sloveniji (opravilna nesposobnost ipd.).

V svetovnem okviru lahko tudi opažamo zelo različne prijeme pri uveljavljanju subjektivnosti prizadetih oseb. Razvoj samozagovorništva ali zagovorništva je na različni stopnjah. Del razvitega sveta je daleč pred Slovenijo, to pa ne pomeni vedno, da so prizadeti v boljšem položaju, ampak v dokajšnji meri pripelje do novih oblik konfliktov, tudi med samozagovorniki in starši.

Različne oblike decentralizacije pravic (s financiranjem vred) tako prizadetih kakor staršev na nižje ravni se navadno izražajo v povečevanju razlik med njimi. Sistemski načini posebnih ugodnosti za starše v svetu nimajo velike podpore. Je pa res, da v ekonomsko razvitejšem svetu ta problem ni tolikšen zato, ker je gmotni položaj družin že sam po sebi sistemsko bolje urejen.

Nekatera pojmovanja in rešitve, ki jih imamo v Sloveniji, so velikem delu sveta težko razumljivi. To velja tako za institut »podaljšanja roditeljskih pravic in obveznosti«, kakor že za dokaj preživeto pojmovanje večjih skupin prizadetosti v smislu ločevanja na lažje, zmerne, težje in težko duševno prizadete. V razvitejšem delu sveta je to pojmovanje vezano na individualizirano ocenjevanje sposobnosti in posledično potreb posameznika, na kateri se oblikuje sistem podpornih storitev ali služb. Zato so jim tudi težko razumljive nekatere dileme, ki se pojavljajo pri nas v povezavi z volilno pravico duševno prizadetih, sklenitvijo zakonske zveze ipd.

Sedemindvajsetega septembra je potekalo celodnevno zasedanje generalne skupščine Inclusion International. Sprejeti sklepi pa so v grobem takile:

Svetovna organizacija Inclusion International se je preoblikovala tako, da so dobile bistveno večjo vlogo in seveda tudi obveznosti posamezne regije. Te so evropska, afriška, azijsko-pacifiška, ameriška (severna in južna Amerika) in arabska. Vzrok za tako preoblikovanje je predvsem finančne narave, saj deluje Inclusion International samo na podlagi članarin članic. Te pa izpolnjujejo svoje obveznosti zelo različno. Proces preobrazbe predvideva postopen prehod na to regionalizacijo, ki naj bi postala popolnoma samostojna (finančno) leta 2006. Za zbiranje članarine bo tako odgovorna regija, ki bo iz zbranega denarja namenila manjši del za delovanje Inclusion International. Sam sekretariat organizacije bo kar najmanjši in se bo preselil v London, kjer bo deloval ob logistični pomoči Mencapa (angleške organizacije). Tudi svet organizacije se je zmanjšal. Sedaj ga sestavljajo samo predsedniki regij, trije izvoljeni samozagovorniki, predsednik, generalni sekretar in blagajnik. Vodenje Inclusion International je po tem zasedanju generalne skupščine prevzela gospa Diane Richler iz Kanade, za generalno sekretarko je bila izvoljena Therese Kempenners iz Belgije, blagajnik je ostal Fred Heddell iz Anglije.

Da se je dosegla podlaga za to preoblikovanje, je bilo potrebno tudi spremeniti določene dele statuta organizacije.

Menim, da velika večina navzočih ni bila najbolj naklonjena tem spremembam, vendar zaradi nastalega denarnega položaja tako rekoč ni bilo druge rešitve. Zasedanje generalne skupščine leta 2004 bo v Burkini Faso, naslednji kongres organizacije pa leta 2006 v Mehiki.

Sklepne ugotovitve bi lahko zgoščeno izrazil takole:

Svetovno gibanje staršev in samih prizadetih se krepi. Krepi se tudi potreba po povezovanju, predvsem na nižjih ravneh, saj v globalizacijskih procesih »naše področje« nima dobrega izhodiščnega položaja. Proces integracije gre svojo pot. V posameznih delih sveta se sicer izraža različno in je dosegel različne uspehe, vendar je dosežen načelni dogovor v pojmovanju vrednot, ki daje temu procesu vso podporo.

Osebam z duševno prizadetostjo tudi sami priznavamo višjo stopnjo avtonomnosti in jim kot njihovi zastopniki ali zagovorniki dajemo vso pomoč pri uveljavljanju njihovih temeljnih človekovih pravic in svoboščin.

Moja udeležba se je končala s sklepnim skupnim sestankom starega in novega sveta Inclusion International, ki je bil dan po zasedanju generalne skupščine. S spremembo statuta in novim organizacijskim prijemom je tudi prenehalo moje članstvo v svetu naše svetovne organizacije.

Tomaž Jereb

BERLIN

Udeleženci: člani Izvršnega odbora društva Sožitje Ljubljana v času od 1. do 7. junija 2002

UVOD

V Berlin smo odpotovali, da bi si ogledali sistem socialnega varstva, posebno skrbi za otoke in mladostnike ter odrasle z motnjo v duševnem razvoju. Naš cilj je bil, dobiti kar največ odgovorov v zvezi s sistemsko ureditvijo socialnega varstva, kdo so izvajalci storitev, namenjenih vzgoji, izobraževanju in varstvu otrok in oseb s posebnimi potrebami, kako je vodena in notranje organizirana posamezna inštitucija, kakšna je struktura zaposlenih, kako je s financiranjem, prostorskimi pogoji ...

V času bivanja smo imeli možnost spoznati organizacijo in delovanje Urada za mladino in Društva Lebenshilfe. S področja skrbi za otroke in odrasle osebe s posebnimi potrebami smo pridobivali informacije v Varstveno–delovnem centru (dnevno varstvo za odrasle s težjo prizadetostjo), v bivalni skupnosti, Socialnopediatričnem centru in integracijskem vrtcu Lebenshilfe ter na Uradu za mladino.

Ogledali smo si tudi Werkgemeinschaft – valdorfski varstveno-delovni center.

Tako kot je iz dveh Nemčij nastala ena, se tudi na področju sociale izražajo spremembe v smislu poenotenja socialnega varstva po deželah. Za celotno Nemčijo pa ureja to področje Zvezni zakon o socialnem varstvu.

OBRAVNAVA OSEB Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU V NEMČIJI

Razvoj institucionalne skrbi za osebe z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju se je začel v petdesetih letih z gradnjo šol, z ustanovitvijo združenja staršev, ki se je imenovalo Lebenshilfe, pa v letu 1958. Nemški svet za šolstvo je v letu 1972 objavil priporočila za "pedagoško spodbujanje oseb s težavami v razvoju in rizičnih otrok in mladine".

Vendar se je šele leta 1978 na zboru Pomoč težko retardiranim - vključevanje namesto izoliranja! začelo združenje staršev ukvarjati s problemom obravnave oseb s težko motnjo v duševnem razvoju. Medtem pa je bila v veliki meri zagotovljena pravica teh oseb do izobraževanja.

Princip zgodnje rehabilitacije in sistem delavnic pod posebnimi pogoji sta bila zagotovljena šele v začetku sedemdesetih let. Posebna ponudba, ki je usmerjena v specifične potrebe odraslih oseb z zmerno in težjo motnjo v duševnem razvoju, je bila zagotovljena šele v začetku osemdesetih let.

Kako je urejena skrb za delo z odraslimi s težko motnjo v duševnem razvoju? Ugotovimo lahko, da so tu še mnoga "neznana področja". Začenjajo se z neusklajenimi definicijami, kar je odvisno od financerjev programov, končajo pa z nezadostno diferenciacijo glede statistike.

1. LEBENSHILFE

Ustanovitelji in oblikovalci te organizacije so starši skupaj s strokovnimi delavci in izvajalci skrbi za osebe z motnjo v duševnem razvoju. Ustanovili so ga leta 1958. Je del zveznega združenja, največje nemške iniciative – pobude za pravice oseb z motnjo v duševnem razvoju. Lebenshilfe ima sedež v Marburgu. V deželi je šestnajst lokalnih skupnosti Lebenshilfe. Vsaka je avtonomna.

Društvo Lebenshilfe Berlin oskrbuje tisoč oseb z motnjo v duševnem razvoju. Omogoča jim bivanje in zaposlitev, svetovanje, zakonsko določeno oskrbo in družinske razbremenilne usluge, npr. potovanja, klube za prosti čas, športne dejavnosti, spremljevalne dejavnosti in pomoč na domu. Tudi tisti, ki niso moteni, se lahko angažirajo s tem, da postanejo člani. S svojim prostovoljnim delom pomagajo društvu pri njegovih dejavnostih, lahko pa tudi pomagajo s sredstvi kot donatorji.

Sredi leta 1999 je imelo društvo dvanajst bivalnih objektov z dvesto oseminsedemdesetimi prostori (za prav toliko oseb), petinštirideset bivalnih skupnosti za dvesto dvanajst oseb, sto osemdeset ljudi je bilo oskrbovanih kot posa-

mezniki, devetindevetdeset oseb je bilo v vzgojnih programih in dvesto petdeset v delavnicah. V sodelovanju z univerzo so založniki knjig za Nemčijo.

Lebenshilfe predstavlja sedemnajst odstotkov organizacij za pomoč duševno prizadetim.

Programi, ki jih izvaja Lebenshilfe:

- **pospeševalne skupine Lebenshilfe,**
- **umetniki v društvu Lebenshilfe,**
- **priprave na bivanje,**
- **dejavnosti za razbremenjevanje družine,**
- **športne skupine,**
- **šolsko varstvo po pouku,**
- **varstvo med počitnicami,**
- **potovanja,**
- **skrb za starše in svojce,**
- **specialna otroška in mladostniška ambulantna središča.**

Pomoč osebam s posebnimi potrebami:

V Nemčiji velja Zvezni zakon o socialni pomoči in zakonska ureditev za osebe s posebnimi potrebami po deželah.

Pomagajo vsem osebam s posebnimi potrebami (z motnjo v duševnem razvoju, telesnimi motnjami, z avtizmom ...) oz. vse vrste invalidnosti. Potrebe teh oseb določi pristojni občinski zdravnik. Oblike pomoči so: **ambulantna pomoč, socialna pomoč** (to je pomoč za vključitev v družbo - oskrba, nakup posebne opreme – npr. pomoč pri nakupu avtomobila) in **organizacija dnevnega varstva**. Vsaka pomoč ima cilj in je časovno omejena. Storitve so odvisne od premoženjskega stanja družine in od otrokove sposobnosti.

Trudijo se, da bi otrok ostal v družini in bil deležen ambulantne obravnave, saj je domska oskrba zelo draga (od dvesto do dvesto petdeset nemških mark na dan), v primerjavi z ambulantno oskrbo (petinsedemdeset nemških mark na uro), ki je tudi omejena na deset ur na teden.

V pomoč vključujejo družine prek **konference o pomoči**, v kateri sta udeleženca tudi urad in izvajalci. Odnos je prostovoljen. Konferenca deluje na podlagi posvetovanja in konsenza. Je demokratičen postopek v upravnem postopku. Konferenca je zakonsko opredeljena po Zakonu o pomoči otrokom in mladini (čl. 36) in Zakonu o socialni pomoči.

Država pomaga predšolskim, šolskim in integriranim otrokom (dve tretjini otrok sta integrirani v osnovno šolo). Šolanje je obvezno od šestega do osemnajstega leta. Otroci, ki dopolnijo osemnajst let, se vključujejo v šole za trening poklica (delovni trening), kar je obvezno od leta 1960.

2. KINDER UND JUGENDAMBULANZ – socialno-pediatrični center

Organiziranost:

Deluje v sklopu zgoraj opisane organizacije Lebenshilfe in predstavlja le eno izmed šestih razvojnih ambulant, kolikor jih šteje mesto Berlin. Za razliko od zdravstvenih domov jih financirajo neposredno zdravstvene zavarovalnice (napotnice). Poudarili so, da je plačilo zavarovalnic pavšalno in ni odvisno od storitev. Pristojni so za celotno predšolsko in šolsko obdobje (od rojstva pa tja do osemnajstega leta starosti) ter zelo širok spekter diagnostike in obravnav: motnje v govoru, motoriki, težave pri učenju itn. V zadnjem času opažajo, da imajo v obravnavi vedno več otrok, ki so normalno inteligentni, a s slabim znanjem jezika in nizko stopnjo splošne poučenosti, ter da večina od njih sploh ni telesno ali duševno prizadeta, pač pa so vedenjsko problematični (agresivni, hiperaktivni itn.). V razvojni ambulanti so zaposleni (vendar ne vsi za polni delovni čas): zdravnik, dva psihologa, dva delovna terapevta, dva fizioterapevta, dva muzikoterapevta in logoped.

3. INTEGRATIONSKITA – integracijski vrtec

Organiziranost:

Integracijski vrtec, ki prav tako deluje v sklopu organizacije Lebenshilfe, nam je prijazno predstavil gospod Weitenhagen. V vrtec, ki je odprt vsak dan od sedme do šestnajste ure, je vključenih sto štiriinštirideset otrok, od tega osemindvajset otrok z motnjo v duševnem ali telesnem razvoju. Razdeljeni so v štiri skupine, ki zajemajo otroke od prvega leta starosti do vstopa v šolo; organizirano pa imajo tudi t. i. šolsko skupino, ki je namenjena popoldanskemu varstvu šolskih otrok, starih do dvanajst let. Skupina šteje petintrideset otrok, od tega jih je sedem do osem z motnjo v duševnem ali telesnem razvoju. Z njimi dela šest ali sedem vzgojiteljev – pedagogov, med njimi so trije integracijski vzgojitelji.

4. WOHNSTADTE – bivalna skupina

Vodenje bivalnih skupin ni v rokah zdravstva od sedemdesetih let, saj se motnja ne obravnava več kot bolezen.

Vodja hiše, ki smo jo obiskali, je sociolog, ki je odgovoren še za mešano bivalno skupino z normalnim prebivalstvom. Finančno je odgovoren za dvanajst bivalnih skupin, to je za petdeset do šestdeset odraslih in štirideset do petinštirideset zaposlenih. Za vodenje je potrebno ekonomsko in sociološko znanje.

Bivalna skupnost je spodbudila projekt za starše, ki so moteni v duševnem razvoju in imajo zdrave otroke (vključenih od dvajset do petindvajset staršev). Upoštevajo individualnost osebnosti. Vključenim uporabnikom prepuščajo možnosti samoodločanja (kaj lahko naredim sam, kaj lahko naredi zaposleni).

Financiranje:

Berlinska vlada - senat preveri stanje (hiša, programi) in na podlagi tega določi ceno. Lokalna skupnost plača organizaciji kot izvajalcu na podlagi predloga oddelka za zdravje (dvesto nemških mark na dan).

Cena na osebo se spreminja z osamosvajanjem/napredovanjem osebe. Sistem plačevanja se spreminja zaradi različnih potreb. Trenutno je za vse v hiši višina sredstev enaka.

Starši dobijo dodatek glede na stopnjo prizadetosti in premoženjsko stanje, ki ga plačujejo zdravstvene zavarovalnice. V Berlinu obstajajo tri stopnje pomoči (prva stopnja sedemsto petdeset nemških mark na mesec, druga stopnja tisoč štiristo nemških mark na mesec in tretja stopnja dva tisoč sto nemških mark na mesec).

Denar za inštitucijo dobijo tudi iz drugih virov: davki, integracijski denar. Po zakonu vsaki moteni osebi na katerem koli področju pripada integracijski denar.

Skupnost denar, ki ga dobi, razdeli na upravljalne stroške, plače in materialne stroške za prebivalce. Vsi stroški so vračunani v ceno. Del denarja je posebej določen za dodatne programe – kulturne dejavnosti ipd.

Strokovno osebje:

Navadno imajo zaposleni triletno strokovno šolo, po izobrazbi so pedagogi. Medicinske sestre imajo srednjo izobrazbo, zaposlujejo jih po potrebi (odvisno od prizadetosti, npr. telesni invalidi). Delovna obveznost je štirideset ur na teden/podnevi in je po skupinah za posameznega zaposlenega različna (od dvajset do štirideset ur).

Ponoči dežura v vsej hiši en delavec, ki lahko od štiriindvajsete do šeste ure zjutraj spi. Imajo alarmni sistem.

Zapisala:
Suzana Bohorč

Irajo nogomet - Mitja iz Centra za usposabljanje invalidnih otrok "Janka Premrla Vojka" Vipava

OBISK NEKATERIH STROKOVNIH USTANOV IN DRUŠTEV V ZAGREBU

Na pobudo naše direktorice smo se spomladi nekateri iz Svetovalnega centra v Ljubljani odpeljali na strokovni obisk v Zagreb. Najprej smo obiskali Savjetovalište in pozneje Igroteko, ki delujeta v okviru Centra za rehabilitacijo in sta v sklopu Edukacijsko–rehabilitacijske fakultete v Zagrebu. Svetovalnica se stiska v prostorih vrtca. V svetovalnici se izvaja diagnostika in korekcija govornih težav, logopedska diagnostika in terapija, psihološka diagnostika in svetovanje ter psihoterapija in psihosocialna pomoč. Pomoč je namenjena otrokom z motnjami v duševnem razvoju, z avtizmom, z motoričnimi težavami, kronično bolnim otrokom, otrokom z vedenjskimi, govornimi težavami ter gluhim in slepim, njihovim družinam in strokovnjakom, ki potrebujejo podporo pri neposrednem delu z otroki. Oblike dela z otroki so: individualna, skupinska pomoč in program za individualno delo z otrokom doma. Pri delu z družino uporabljajo naslednje oblike: individualno delo s posameznimi člani, delo z vso družino in skupinsko delo. Pri vzgojno–izobraževalnem in terapevtskem delu pomagajo ter svetujejo strokovnjakom. V okviru Savjetovališta delujejo: razvojna svetovalnica, vzgojna svetovalnica, logopedski oddelek, oddelek za zgodnjo komunikacijo, kabinet za zgodnjo psihomotorično stimulacijo, oddelek za socioterapijo in igroteka. Svetovalnico vodi prof. dr. Marta Ljubešić. Zaposleni so profesorji z Edukacijsko–rehabilitacijske fakultete, ki v Svetovalnici opravljajo diagnostično-terapevtsko in korektivno delo enkrat na teden, brezplačno. Svetovalnica je tudi učna baza za študente. Pomoč družinam je brezplačna. Družine se prijavijo osebno ali po telefonu.

Igroteka je v prostorih nevladne organizacije Puž. Otroci skupno preživijo prosti čas ter se učijo ustreznih socialnih odnosov. Vodja igroteke mag. Ljiljana Pintarić Mlinar izvaja igralno terapijo. Igroteka je odprta dva dni v tednu, popoldne. Na voljo so didaktične, senzomotorične igrače, ki spodbujajo razvoj funkcij in ki si jih otroci lahko izposodijo. Igrače imajo veliko nalog: izobraževalno, rehabilitacijsko, socialno in terapevtsko ter so pomembne za otrokov razvoj. V sobi, ki je bila vsa porisana, poteka likovna delavnica. V igroteki se srečujejo starši, poklepetajo in si dajejo podporo. Zelo pomemben prostor za družabnost in za »terapijo« je kuhinja, kjer starši sami pripravljajo pijačo ali prigrizke ter se skupno veselijo ali jokajo. Starši so pripravili simpatično predstavitev.

Put u život – Puž je združenje staršev otrok s posebnimi potrebami, ki je bilo ustanovljeno leta 1995 z namenom, da zagotovi bolj kakovostno življenje osebam s posebnimi potrebami ter njihovim družinam. Ozaveščajo starše, strokovnjake ter javnost o integraciji, razvijajo mrežo podpore in pomoči osebam s posebnimi potrebami ter njihovim družinam in spodbujajo prostovoljno delo. Organizirajo program za otroke, obiščejo gledališče, kino, organizirajo terapevtsko jahanje, plavanje in igranje tenisa. V svojih prostorih imajo igralnico, na katero so posebno ponosni. Staršem svetujejo pri nakupu literature in ortopedskih pripomočkov ter pri izobraževanju. Imajo stike z mediji, organizirajo javne tribune ter se povezujejo s fakultetami in drugimi ustanovami. Program vodijo starši, ki povabijo posamezne strokovnjake k sodelovanju. Starši so tudi pomagali pri prenavljanju prostorov, ki so živahnih barv ter zares optimistični. Poleg tega so starši tudi prostovoljci ter dežurajo.

Idem je združenje za strokovno pomoč otrokom s posebnimi potrebami, ki je bilo ustanovljeno leta 1994. V zadnjih letih se financira iz državnega proračuna. Ponuja izobraževanja in rehabilitacijo za otroke in mlade s posebnimi potrebami in spodbuja dejavno sodelovanje mladih s posebnimi potrebami v družbi, z razvijanjem emocionalne zrelosti in duhovnega razvoja ter s skupnim preživljanjem prostega časa mladih s posebnimi potrebami in brez njih. Organizirajo likovno, ritmično in plesno delavnico in delavnico ustvarjalnega giba ter socioterapijo, skupine samopomoči, perceptivno–motorično stimulacijo, pripravljajo delovne in didaktične materiale za delo učiteljev in defektologov v šolah. Delavnice ter druge dejavnosti v združenju vodijo profesorji ter asistenti s fakultete. Organizirajo tudi daljša izobraževanja za učitelje, z namenom povečevanja strokovnosti pri poučevanju otrok ter oblikovanja pozitivnih stališč pri sprejemanju otrok s posebnimi potrebami v razredu. Združenje ima svoje sedeže še v Samoboru, Sisku, Malem Lošinju in na Reki. Sodelujejo v projektu Matra, njegov namen je povečati skrb za osebe z motnjo v duševnem razvoju. Sodelujejo z Nizozemsko, ki pomaga pri financiranju programa. V programu sodelujejo strokovnjaki iz obeh držav. Nizozemci prenašajo znanje na Hrvaško, si z njo izmenjujejo izkušnje. Izobraževanje poteka na področju kakovosti življenja, mentalnega zdravja, menedžmenta nepridobitnih organizacij ter združenja staršev. Projekt je potekal od leta 1999 do leta 2002. Strokovnjaki so nam obširno in prijazno poročali o svojem delu ter nam razkazali prostore združenja.

Izvedeli smo, da izvajata zunajinstitucionalno pomoč na Hrvaškem še Oko – združenje staršev, ki imajo otroke z motnjami vida in dodatnimi težavami v razvoju, ter Združenje staršev otrok z Downovim sindromom.

Zelo veseli in presenečeni smo bili nad vztrajnostjo ter zagnanostjo staršev in strokovnjakov, kljub zelo skromnim materialnim virom. Navdušilo nas je pristno sodelovanje med strokovnjaki in starši ter prostovoljno delo, ki ga opravljajo profesorji Edukacijsko–rehabilitacijske fakultete kljub svoji redni službi. Povabili smo jih v Slovenijo. Vabilu so se že odzvali. Profesorji so prišli na obisk v Svetovalni center ter na Sožitje. Mladostniki, otroci in spremljevalci pa so se udeležili likovne delavnice na Osnovni šoli Antona Janše v Radovljici. V imenu vseh udeležencev se zahvaljujem organizatorjem za zares bogata dneva.

Tanja Černe, prof. defektologinja
Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Ljubljana

DELOVNA TERAPIJA IN IGRA

V Centru za usposabljanje invalidnih otrok v Vipavi je delovna terapija usmerjena v razvoj otrokove samostojnosti in neodvisnosti od tuje pomoči.

To izvajamo z dejavnostmi, ki so razvrščene v tri kategorije:

- dnevne dejavnosti,
- igra in prosti čas,
- delo in produktivno delo (pri otrocih je to tudi igra).

Dnevne dejavnosti:

Sem prištevamo različne dnevne dejavnosti, ki so nujno potrebne za normalno življenje. To so: oblačenje, obuvanje, hranjenje, osebna higiena, mobilnost itn. Sem ne prištevamo samo osebne nege, pač pa tudi vse prilagoditve pripomočkov in okolja, v katerem otrok živi.

Prosti čas in igra:

Je zaposlitev za veselje in užitek ter otrokovo boljše počutje. Pri tem ni pomemben končni rezultat. Otrok se igra brez zunanje prisile.

Produktivno delo:

Definira dejavnosti oziroma naloge, ki omogočajo preživeti sebe, družino in skupnost s pomočjo dela. Pri otroku je to igra, kjer se uči različnih spretnosti, vadi že naučene, razvija koncentracijo, motorične spretnosti, govor, socialna čustva ter spoznava svet okoli sebe. To pa je tudi igra, ki je pomembna v delovni terapiji.

Vključevanje igre v individualno delovno terapijo:

Terapevt:

- motivira otroka za dejavnost, ki je prilagojena razvojni stopnji oziroma sposobnosti;
- pomaga do samostojnosti v dnevnih dejavnostih, tako da navezuje igro na dejavnost iz dnevnega življenja;
- gradi na osnovnih senzomotoričnih izkušnjah, prehod od enostavnejšega h kompleksnejšemu;
- otroka uči, kako naj na nove načine uporabi že naučene spretnosti; z drugačnimi pripomočki ali v drugačnih okoliščinah;
- prehaja od individualnih dejavnosti k skupinskim, pri katerih otrok začuti, da ni sam, in se začne prilagajati skupini.

Skupinska igra – igralne urice

Pri tem je pomembno, da otroku ponudimo toliko pomoči, kolikor je potrebuje. S tem mu omogočimo, da se sam izrazi.

V igralne urice vpletemo vse vrste iger:

- jezikovne in govorne igre,
- likovno izražanje,
- glasbeno doživljanje in izražanje,
- gibalne igre,
- socialne igre,
- sprostitvene igre,
- rajalne igre ...

Igra je sredstvo, s katerim se otrok uči in pridobiva razne sposobnosti na zelo prijeten način. Vpletena je v življenje vseh otrok pa tudi odraslih. Pomeni izziv in nove možnosti za spoznavanje samega sebe in drugih.

To našo dejavnost bomo predstavili tudi staršem.

Teoretični prikaz bo trajal približno pol ure, potem pa bi imeli praktični prikaz Igralnih uric. V Igralnih uricah bi sodelovali vsi - starši in otroci.

Lucija Batič, dipl. delovna terapevtka,
Vipava

DOBER ODNOS MED DOMOM IN ŠOLO NE MORE NASTATI ČEZ NOČ

Sporočilo je bilo prisrčno, bogato in pristno. In kar je najpomembnejše, napisali so, da ga imajo radi.

Uspešnost pedagoškega poklica je odvisna od iznajdljivosti, odprtosti, inovativnosti, izkušenosti in pozitivne naravnanosti samega pedagoga. Moram priznati, da vseh teh sposobnosti gotovo nimam, se pa trudim, da bi bila čim boljša, uspešna in dovolj odprta. Nenehno iščem nove možnosti, zamisli, s katerimi bi popestrila pouk. Le raznovrstnost učnih stilov, prijemov in izkušenj je tisto, kar res bogati naš vsakdanjik.

Delam z otroki prizadetih zaradi cerebralne paralize. Skratka – kombinacija motenj, katerih izid je otrok s posebnimi potrebami. Otrok, ki potrebuje ustrezno vzgojno ravnanje, posebno pedagoško pomoč in prilagojene delovne razmere. Da ne omenjam, kako grenko je soočanje staršev s kruto resnico, da je njihov otrok drugačen. Koliko stresov, stisk, depresij in samoobtoževanj jih spremlja. Včasih se vprašam - čemu? Zakaj? Starši, katerim se je rodil zdrav otrok, si ne moremo lastiti nobenih zaslug. Prav tako bi morali ostati brez krivde starši, ki se jim je rodil otrok s posebnimi potrebami. Ob vključitvi otroka v ustrezno ustanovo pa doživljajo še dodatne stiske.

Ena takih ustanov je naš Center za usposabljanje invalidnih otrok v Vipavi, kjer so otroci iz vse Slovenije. Veliko jih odhaja za konec tedna domov z organiziranimi prevozi. Seveda je to dobra rešitev, saj otroci tako preživijo konec tedna v varnem zavetju svoje družine. Vendar tako izgubimo stike s starši. Zato se trudimo pridobiti starše na več načinov. Na pogovor lahko pridejo kadarkoli, povabljeni so na dva roditeljska sestanka, pa tudi na proslave med šolskim letom. Že nekaj časa deluje tudi šola za starše.

Ker so naši starši iz vse Slovenije, nekateri zelo težko pridejo na sestanek. Nekatere vidimo le enkrat na leto ali celo nikoli. In žal ti starši mnogokrat ugotovijo, kaj so zamudili, kaj so prepozno izvedeli. S kolegico sva večkrat razmišljali, kako pritegniti starše k boljšemu sodelovanju. Vemo, da so ti starši čustveno in funkcionalno bolj obremenjeni v primerjavi z drugimi. Prav zato nas mogoče še bolj potrebujejo. Če imajo otroka z motnjo govora, jim doma ne more veliko povedati o življenju in delu v šoli.

Prav te želje in potrebe so nam narekovale novo obliko povezovanja s starši. S kolegico, ki uči iste otroke v drugi izmeni, se vedno, preden grem v razred, pogovoriva o delu in stanju v razredu. To se nama zdi zelo pomembno zaradi potrebe po doslednem ravnanju z otroki. Preden gredo otroci za konec tedna domov, pa ena izmed naju napiše kratko sporočilo staršem v poseben zvezek, ki ga imenujemo dnevnik. To sporočilo vsebuje informacijo, kaj je otrok delal, kam je bil vključen, kaj smo skupnega doživeli, kje se je posebej izkazal in kje tičijo težave. Vse to je napisano v pozitivni obliki z optimističnim sklepom in prisrčnim pozdravom. Otroci ta dnevnik odnesejo domov v nahrbtniku, starši napisano preberejo in vedno podpišejo. Včasih tudi kaj napišejo. Sami smo jih opozorili, da lahko tudi oni nam kaj sporočijo. V nedeljo prinesejo otroci dnevnik skupaj z nalogo nazaj v nahrbtniku. Pozabili ga niso nikoli.

Kaj želimo s tem sporočilom doseči?

- Ustvariti vez med učitelji in starši.
- Nepretrgoma obveščati starše o otroku.
- Privzgojiti otroku čut odgovornosti, saj mora odnesti domov nahrbtnik in prinesti podpisano sporočilo.
- Starši se lahko več pogovarjajo z otrokom.
- Tudi otrok stalno čuti povezanost učitelja z njegovimi starši.
- Starši začutijo pomembno vlogo pri oblikovanju odnosa do šolskega dela.
- Učitelj lahko prosi starše za pomoč v izjemnih konfliktnih položajih.
- Starši lahko še dodatno spodbujajo otroka, saj tako hitro zvedo za šibka in močna področja.
- Vsi skupaj sodelujemo pri otrokovi osebnostni rasti.

Povedati moram, da se večina staršev našega razreda doma trudi in dela z otroki. Izrazili so željo, da bi imeli za konec tedna otroci malo naloge. Tako starši sledijo napredku in otrok ve, da ima tudi obveznost. Otroci nikoli niso protestirali glede naloge. Eden od dečkov izjemno vesel pokaže doma narejeno nalogo.

Včasih sem dala tudi šolski zvezek domov na vpogled staršem. Te trenutke še dodatno lahko izkoristimo za pogovor o domu.

S takim načinom dela smo zadovoljni, čeprav nam prinese nekaj dodatnega dela. Mislim, da se je obrestovalo in ni bilo zaman. Dobili smo več vpogleda v utrip družine, bili smo povezani, otroci so vedeli, da delamo z njihovimi starši, kar je tudi zelo pomembno. Za starše je pomembno, da vedo, kaj se z njihovim otrokom dogaja, kje so otrokove šibke točke in kje so močna področja, ki jih razvijamo oboji. Pomembno je, da večkrat otroka staršem tudi pohvalimo. Upam, da je kdaj tudi moja pohvala prispevala kanček k boljšemu družinskemu razpoloženju.

Že na začetku šolskega leta sem sklenila, da bom veliko govorila o starših, da bom izrabila vsako priložnost, da bodo starši prikazani v najlepši luči. Da ne bi pisali naloge samo otroci, sem nekega dne napisala domačo nalogo tudi za starše. Prosila sem jih, naj brez otrokove vednosti napišejo sporočilo zanj s črkami, ki jih otrok zna prebrati. Prebrali ga bomo v ponedeljek. Nalogo so starši seveda naredili; vsi razen tistih, ki so iz drugega etničnega okolja. Sporočila so bila prisrčna, bogata in pristna. In kar je najpomembnejše, napisali so, da imajo otroka radi. To sporočilo je bilo za otroke veliko presenečenje. Tudi sami so si ga večkrat prebrali. Ob dnevu družine smo pozornost vrnili. Vsak otrok je pisal svojim staršem in se jim zahvalil za vso pozornost in skrb. Zelo me je ganilo sporočilo otroka, ki je napisal: »Mama, hvala, ker skuhaš atu kavo. Ata, hvala, ker si me peljal v Bosno.« Poskakoval je od veselja in spraševal, kaj bo rekel ata in kaj bo rekla mama, ko bosta prebrala njegovo pismo. Mislim, da so taki trenutki tudi potrebni - za otroke in za starše.

Malo pred koncem šolskega leta sva povabili starše na roditeljski sestanek. Skupaj z njimi in otroki smo plavali v bazenu, nato pa si v skupnem krogu še kaj povedali.

Ker me je zanimalo, kaj menijo starši o takem načinu sodelovanja, sem izdelala anketo s štirimi vprašanji. Starši so odgovorili, da se jim zdi tak način dela zelo dober, tako več vedo o otrokovem delu in znanju. Včasih bi radi, da bi tudi kaj napisal kdo od terapevtov; še si želijo takšnega obveščanja.

Ta način dela je le eden izmed načinov za doseganje tistega, kar si vsi močno želimo: za oblikovanje osebnosti in povezavo med domom in šolo. Zavedam se, da dober odnos med domom in šolo ne more nastati čez noč. Truditi se moramo oboji, starši in učitelji, seveda oboji z veliko strpnosti ter z željo pomagati otroku. Menim, da si vsi starši zaslužijo pozornost in učiteljev spoštljivi odnos.

Danica Benčina, specialna pedagoginja , Vipava

SKRB ZA PREDŠOLSKE OTROKE, MOTENE V RAZVOJU, V MEŽIŠKI DOLINI

Vedno se mora nekaj zgoditi, da sedemo in uredimo oz. zapišemo misli.

Ob ukinitvi delovnega mesta specialnega pedagoga v vrtcu na Ravnah v letošnjem letu sem se zares zavedela vrednosti le-tega. Že prej sem vedela, da je ta služba nujno potrebna, da pa bo po njeni ukinitvi nastala taka praznina v skrbi za otroke, motene v razvoju, se je izkristaliziralo šele sedaj.

Pred več kot dvajsetimi leti so mi v zdravstvenem domu na Ravnah zaupali kurativno in preventivno psihohigiensko skrb za predšolske otroke, šolarje in mladostnike ter njihove starše. Mlada diplomantka psihologije, polna entuziazma, sem se »vrgla« v to delo. Izhajala sem iz teorije, ki sem jo pridobila med študijem, in si pomagala z izkušnjami svojih predhodnikov. Ob problemih, ki so se pokazali, sem iskala odgovore na vprašanja v literaturi, pri kolegih in na strokovnih sestankih. Kadar pa mi vse to ni bilo v pomoč, sem iskala tudi nove rešitve.

Ena od težav, s katero sem se srečala že zelo kmalu po nastopu službe, je bila – kaj narediti potem, ko odkrijem, da otrok zaostaja v duševnem razvoju.

Najprej je treba seznaniti s tem starše, če sami tega še niso ugotovili ali so čakali, da njihove strahove potrdi še kdo drug.

Naslednji korak je svetovanje staršem, kako naj ravnajo pri vzgojnem prizadevanju, da bo le-to čim bolj stimulativno za otrokov razvoj. Otroka sprejmem v obravnavo z namenom, da bi spremljala njegov razvoj. Zavedam se, da je tisto, kar lahko pri svojem ambulantnem delu ponudim otroku in staršem, nekaj, vsekakor pa premalo za otroka. Otrok (in tudi starši) potrebuje redno tedensko specialnopedagoško pomoč za intenzivno stimulacijo v razvoju. Takrat ni bilo tega ne v sklopu zdravstva ne zunaj njega.

Potem praviloma priporočam vključitev otroka v vrtec, da pride med vrstnike, da jih lahko posnema pri igri, govoru, poslušanju, da je lahko navzoč pri vodeni vzgojiteljičini vzgojni dejavnosti in pri številnih dejavnostih, ki potekajo v vrtcih; vse to pomeni močno stimulacijo za pospešitev otrokovega razvoja. Tu pa se je takrat, na začetku mojega službovanja, tudi močno zatikalo. Če je bil otrokov razvojni zaostanek očiten, ga niso sprejeli v vrtec! Razvojnega oddelka v vrtcih na Koroškem ni bilo (razen v letih 1980 in 1981). Samo predstavljamo si lahko, v kakšni stiski so bili starši.

Zaostanek v duševnem razvoju se praviloma kombinira še z drugimi težavami, kot so npr. moten motorični razvoj, motnje govora, nevrološka disfunkcija, motnje v družinskih odnosih, socialna problematika, telesne bolezni ... Nujno potrebno bi bilo interdisciplinarno povezovanje. O tem sem nekaj vedela iz teorije, pa da to tudi v praksi poteka v večjih središčih (Ljubljana, Maribor). Kako pa to doseči na obrobju, kjer strokovni delavci ne službujemo samo v različnih ustanovah, ampak smo tudi po kilometrih oddaljeni eden od drugega?

Socialno skrbstvo in vrtec sta pred dobrimi šestnajstimi leti (takrat ko so ugotovili, da razvojni oddelek v vrtcu v naši regiji ni najboljša rešitev) zaposlila specialno pedagoginjo in jo namestila v vrtec. Izkazalo se je, da je bilo to zelo dobro. Ta delavka je individualno in tudi skupinsko delala z otroki z motnjo v razvoju v vrtcih po vsej Mežiški dolini. Šla je tudi na dom, če otrok ni bil vključen v vrtec ali je prihajal enkrat na teden v vzgojno-varstveno ustanovo, ki mu je bila najbližja, ko pa se je preneslo plačevanje delovnega mesta specialnega pedagoga v celoti na vzgojno-varstveno ustanovo, le-ta ni mogel več odhajati na dom k »nevrtčevskim« otrokom.

Njeno delo je odmevalo kot zgleden primer dobre skrbi za razvojno motene predšolske otroke in kot priporočilo, kako naj bi se razvijale te službe v drugih vrtcih na periferiji.

Vpeljava specialnopedagoške službe v vrtcih pa je bila še veliko več kot le konkretna pomoč otrokom. Starši tudi drugih otrok so pridobili možnost za posvet, kadar so bili v dvomih glede svojega otroka. Vzgojiteljice pa so dobile oporo in možnost več, ko so bile v stiski. Mnogokrat jim je bila ta služba most do staršev, do drugih strokovnih delavcev in ustanov. Spontano so se izgubljali tudi negativni predsodki do drugačnosti, motenj in zaostankov v razvoju.

Izid tega je, da se tudi otroci, ki zaostajajo v razvoju, lahko vključujejo v vrtce, so v njih zaželeni in toplo sprejeti. Po tej odprtosti so zasloveli vrtci Mežiške doline po vsej Sloveniji.

Ob intenzivnejšem ukvarjanju z otroki, motenimi v razvoju, se je pokazalo, kako potrebno je povezovanje strokovnih delavcev, ki smo bili vpleteni v skrb za te otroke. Tako smo se začeli redno enkrat na mesec sestajati specialni pedagog in logoped iz vrtca, socialni delavec iz centra za socialno delo ter fizioterapevt, pediater in psiholog iz zdravstvenega doma. Ob timskem delu ni bila ogrožena nobena stroka. Drug ob drugem smo razmejevali svojo strokovnost. Strokovno smo rasli in se oblikovali. Učili smo se zaupanja in timskega sodelovanja. Izkazalo se je, da smo postali zgled za medinštitucijsko in interdisciplinarno sodelovanje pri skrbi za predšolske otroke v Sloveniji.

Drži, da več glav več ve. Kako bi še učinkoviteje pomagali otrokom, ki se rodijo z očitno motnjo v razvoju? smo se spraševali v timu. Začeli smo razmišljati o zgodnji stimulaciji otrok. S pomočjo Zdravstvenega doma na Ravnah smo za tri leta pridobili strokovnjakinjo s tega področja - specialno pedagoginjo, logopedinjo in družinsko terapevtko Elzo Sabolič. Učila nas je in nas spodbujala, da bi nadaljevali v tej smeri.

Nujna je zgodnja stimulacija otrok, motenih v razvoju. Dejstva so zgovorna – prej ko začnemo s stimulacijo otrokovega razvoja, dalj pride v svojem razvoju in pozneje začnejo njegove funkcije ugašati. Zakon o uveljavljanju pravice do zgodnje stimulacije otrok je že pripravljen. Upamo in želimo si, da bi bil čim prej sprejet. Otroku in staršem moramo karseda hitro priskočiti na pomoč na vseh področjih, da zagotovimo otrokov optimalni razvoj.

Je ukinjanje sistemiziranega delovnega mesta stalnega mobilnega specialnega pedagoga v vrtcih to, kar zagotavlja otroku, motenemu v razvoju, optimalni razvoj? Zagotovo ne!!

Pred nekaj dnevi sta potrkala na vrata ordinacije Srečko in njegova mama. »Prišla sva se pohvalit in zahvalit,« je povedala ponosna in vesela mama. Vprašujoče sem jo gledala. Pa mi je pojasnila: »Zaradi vaše pomoči in pomoči specialne pedagoginje iz vrtca je Srečko sedaj v redni osnovni šoli in uspešen je.« Na sistematskem psihološkem pregledu ob tretjem letu sem ugotovila pri Srečku razvojne zaostanke na posameznih področjih. Z mamo sva se o tem z vso skrbjo pogovorili. Priporočala sem stimulativno vzgojo na teh področjih, vključitev v vrtec in specialnopedagoško pomoč. Čeprav je mama zelo težko sprejela povedano, je zelo dobro sodelovala – in uspeh se je pokazal!

Žal z izločitvijo stalnega mobilnega pedagoga iz vrtcev otroci, kot je Srečko, izgubijo možnost za specialnopedagoško pomoč, ker ne dosegajo meje, ki jo predvideva zakon o usmerjanju otrok in mladostnikov.

Končala bom z enim od sklepov občnega zbora Sožitje Mežiške doline – društva za pomoč duševno prizadetim z dne 16. 10. 2002, ki se glasi:

Pobujamo odgovorne (najraje bi rekli – ZAHTEVAMO!), ki ste se ob razdruževanju občin in vrtcev (pisno!) dogovorili, da bo Vzgojno-varstveni zavod Ravne zaposlil specialnega pedagoga, da se dogovora držite in zaposlitev oz. ponovno sistemizacijo delovnega mesta specialnega pedagoga speljete čim prej. O tem sklepu je potrebno obvestiti vse pristojne inštitucije: vse štiri občinske svete in vodje vrtcev Mežiške doline ter ministrstvo, pristojno za vzgojo in izobraževanje.

Ana Pori, univ. dipl. psihologinja

IMAMO DRUGAČNEGA OTROKA

Ko se je pred štirimi leti rodil Luka z Downovim sindromom - se nam je sesul svet. Nekaj časa po rojstvu sva se z možem še slepila, da to ni res.

Ko je bil Luka star mesec dni, sva končno mogla pred sorodniki, prijatelji in znanci spregovoriti o tem. To sva storila tudi s pomočjo psihologinje, ki po naključju spada v krog najinih prijateljev in se s podobno problematiko srečuje pri svojem poklicnem delu. Ona naju je tudi usmerila na zgodnjo obravnavo k logopedinji, ki je v tistem obdobju enkrat na mesec prihajala v zdravstveni dom Ravne na Koroškem. Tako je bil Luka obravnavan pri specialni pedagoginji že od svojega osmega tedna starosti. Za naju je bil to začetek nečesa novega. Ni nama dajala lažnega upanja, poudarila pa je, da se bo tudi s tem otrokom dalo »normalno« živeti, da bo z njim sicer veliko več dela, da pa nosi s seboj vse, kar imajo zdravi otroci. »Lahko ga imate radi, kot bi imeli radi vsakega drugega otroka,« mi še zdaj zveni v ušesih.

Od tedaj je bil vsak prvi ponedeljek v mesecu rezerviran za Lukovo specialno obravnavo. Z možem sva dobila nasvete, kako naj se z njim igrava, da se bo čim bolje razvijal. Logopedinja Saboličeva je vsakič preverila, kaj je novega v njegovem razvoju, in povedala, čemu je treba posvetiti več pozornosti. Vsak mesec je izdelala program, po katerem sva doma delala z otrokom. Z možem sva bila mirna, Luka je bil obravnavan, natanko sva vedela, kako poteka njegov razvoj, kje so njegove močne in kje njegove šibke točke.

Nato je ga. Saboličeva prenehala prihajati na Ravne. Kar naenkrat smo ostali brez vsake strokovne pomoči. Luka ni bil vključen v vrtec. Sama nisem v službi, v tem obdobju je doma že imel sedemnajst mesecev starega bratca, tako da ni bil sam. Vključitev v vrtec se nama ni zdela nujno potrebna. Z možem sva menila, da je za otroka v najnežnejšem obdobju bolje, če je doma.

Toda moral je v vrtec, če sva hotela obravnavo.

Ne zdravstveni dom in ne kakšna druga ustanova v naši dolini namreč ne premore specialnega pedagoga za predšolske otroke, razen vrtca seveda. In tako je Luka nekaj mesecev pred četrtim rojstnim dnem začel z uvajanjem v vrtec. To je bilo maja in junija v preteklem šolskem letu. V vrtcih Mežiške doline v tem obdobju ni bilo zaposlenega specialnega pedagoga. Ravnateljica vrtca mi je zagotovila, da se septembrom 2002 zagotovo vrne diplomantka specialne pedagogike, ki opravlja pripravništvo v vrtcu Slovenj Gradec, ker ima tam mentorja. Do takrat pa bodo Luku zagotovili strokovno pomoč kako drugače. To se je tudi zgodilo. Uvajanje v vrtec je potekalo prijetno in uspešno.

Ko sem v juniju oddala vpisnico za letošnje šolsko leto, je prišla prva informacija, da vrtec Ravne ne bo zaposlil specialnega pedagoga, ki bi potem krožil po vrtcih naše doline. Postalo mi kar vroče. Otrok je v vrtcu zaradi strokovne obravnave, zdaj pa je ta tudi tu pod vprašajem. Ravnateljica je spet zagotovila, da če ne bo redno zaposlenega specialnega pedagoga, bo pač nekdo prihajal v vrtec od zunaj. Luka ima odločbo komisije za usmerjanje in glede na to so obravnavo dolžni zagotoviti.

Vendar zame je to pomenilo, da v vsej dolini ne bo nobenega specialnega pedagoga, ki bi se ukvarjal le s predšolskimi otroki. Postavilo se mi je vprašanje: zakaj? Kaj je razlog za to?

Skupaj z drugimi starši otrok z motnjo v razvoju smo začeli iskati razloge za takšno odločitev, hkrati pa smo skupaj s strokovnjaki poskušali dokazati, kako je specialni pedagog v vrtcu nujno potreben. Za nami sta dva neuspešna sestanka na Občini Ravne, psihologinja iz zdravstvenega doma se je pogovarjala z županjo. Uspeha ni bilo.

Starši pač ne moremo vsega reševati s svojo iznajdljivostjo. Vrtec je državna ustanova in to pomeni, da morajo biti stvari v njej urejene tudi za otroke z različnimi motnjami v razvoju. Nič ne koristi, če strokovnjaki Ministrstva za šolstvo še tako poudarjajo integracijo vseh otrok v redne šole in vrtce, če potem na praktični ravni ni poskrbljeno za to.

Duševno prizadeti so in bodo med nami. Če država ne bo zagotovila vsega potrebnega za njihov razvoj, bomo pač starši še naprej iskali različne poti in možnosti za naše »drugačne« otroke.

Toda ali starši sploh znamo in zmoremo sami? Ali ni država (občina) dolžna bedeti nad strokovno skrbjo in pomočjo našim otrokom?

Mama Milena Verhnjak

PIKNIK V DOLENSKIH TOPLICAH

V soboto je bil piknik v Dolenskih toplicah, na jasi. Tudi jaz sem prišla s starši.

Igral je ansambel Stil. Zabaval nas je učitelj, animator, igralec preoblečen v klovna Ften Vilar. Pokazal nam je nekaj čarovnij in plesne korake za tri plese, ki smo jih morali zaplesati.

Po kosilu smo s tovarišico Mojco zaplesali še dva plesa, ki nam jih je pokazala ona. Učenje plesa mi je bilo zelo všeč. Za zaključek so nam razdelili še srečke za srečolov. Imeli smo se lepo.

VESNA ZUPANČIČ

TEHNIŠKI MUZEJ BISTRA

Bili smo v Bistri. Videli smo tehniški muzej. Tam imajo vse, kar je v zvezi s tehniko. Tam smo videli avtomobile, peko kruha, kmečki in živalski muzej. Po ogledu smo imeli malico, nato smo šli na avtobus in domov. Domov smo prišli okrog pol tretje ure popoldan. Muzej Bistra je blizu Vrhnike, včasih je bil samostan in potem grad. Bilo je zelo lepo, vendar je bilo deževno in smo morali imeti odprte dežnike. Bilo je zelo zanimivo in poučno.

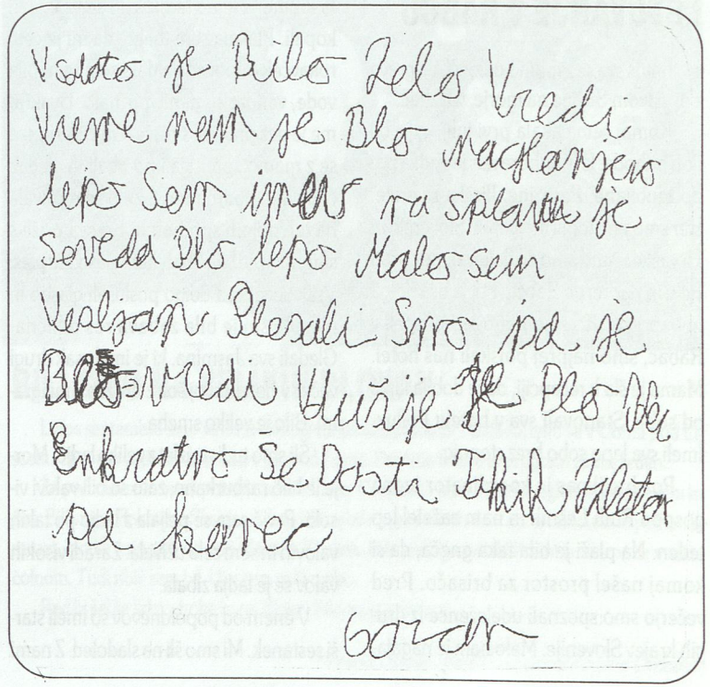
Peter Žilavec

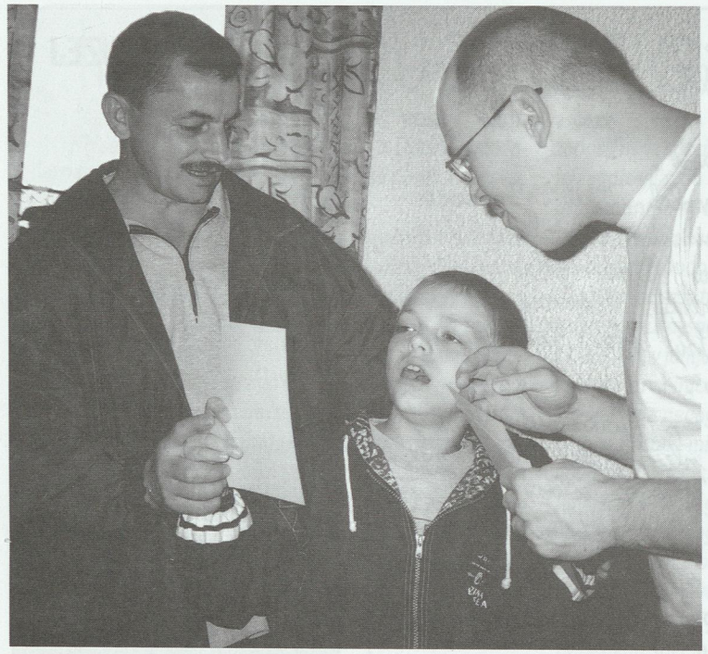
NARAVOSLOVNI DAN

Šofer Marjan nas je peljal na kmetijo Čučnik. Na kmetiji je gospa povedala, da imajo pujske in kravice. Povabila nas je v jedilnico ter nam dala sok in piškote. Meni je bilo zelo lepo. Na avtobusu je šofer navijal muziko. Peli smo in glasno ploskali.

Na turistični kmetiji so tudi upokojenci. Gospe smo dali majhno darilo. Odpeljali smo se še na Lisco. Videli smo kupolo, v njej je radar. Gospod je nekaj povedal. Na travniku Lisce je bil velik kamen, na njem je pisalo, koliko je Lisca visoka – 947 metrov. Odpeljali smo se proti šoli.

Anamari, 5. razred
Osnovna šola Ane Gale

PLAVALNI TEČAJ

Tudi letos smo z veseljem sprejeli vest, da bo Sožitje organiziralo plavalni tečaj. Tokrat nas je prijazno gostila Osnovna šola Grm v Novem mestu, kar je zaradi bližine še ugodnejše kot Šmarješke Toplice. Prihajali smo sedem torkov in dve uri skupaj s starši uživali in se učili plavanja. Z nami je bil seveda naš učitelj Matjaž. Brez njega pač ne gre.

V vodi se otroci zelo sprostimo, celo »tunkanja« nas ni več strah, imamo pa tudi že čisto prave plavalce. Matjaževe diplome za »delfinčke«, »morske konjičke« in »kamenčke« pa so spodbuda in vabilo za ponovno srečanje vsaj v naslednjem šolskem letu.

Nina Gutman in mama

LETOVANJE V RABCU

Letos sva se z mamo odločili, da greva z društvom Sožitje na morje, v Rabac.

Komaj sem čakala prvi julij, to je bil dan odhoda. Iz Maribora nas je vodila pot do Ljubljane, Postojne, Ilirske Bistrice, kjer smo prestopili mejo med Slovenijo in Hrvaško. Nato smo nadaljevali pot proti Reki in naprej do Rabca. Pot je bila dolga in naporna. Ko smo naposled prispeli v Rabac, smo najprej poiskali naš hotel. Mama je šla k recepciji, da je dobila ključ od sobe. Stanovali sva v hotelu Pollux. Imeli sva lepo sobo brez stopnic.

Pozdravil nas je koordinator tedna gospod Rudi Lešnik in nam zaželel lep teden. Na plaži je bila taka gneča, da si komaj našel prostor za brisačo. Pred večerjo smo spoznali udeležence iz drugih krajev Slovenije. Malo nam je nagajalo vreme, a kljub temu smo se vsak dan kopali. Plavala sem toliko, da mi je celo rokavček odpovedal. Malo sem se napila vode, vendar se ni nič poznalo. Dvakrat me je dež pregnal s plaže. Ob večerih sva se z mamo sprehajali po obali in gledali čudovito modro morje. Zelo sem uživala na teh dolgih sprehodih. Ko sva prišli s sprehoda, je bila v hotelu že glasba za ples. Vsak večer sva dolgo poslušali glasbo in plesali, saj je bila zabava res odlična. Gledali sva Jasmina, ki je imel vsak drugi večer v hotelu svoj šov z družabnimi igrami. Bilo je veliko smeha.

Šli smo tudi na izlet z veliko ladjo. Morje je bilo razburkano, zato so bili valovi visoki. Prvič sem se peljala z ladjo po takih valovih in sem zelo uživala. Zaradi visokih valov se je ladja zibala.

V enem od popoldnevov so imeli starši sestanek. Mi smo šli na sladoled. Z nami so šli gospod Darko, gospa Janja in še dve mamici.

V petek zvečer smo imeli mladi tombolo. Starši so šli na sprehod. Mi smo vlekli srečke. Vsak od nas je dobil lepo darilo. Daril smo bili zelo veseli, še posebno jaz, ker sem dobila še ležalko za na plažo. Skupaj smo zapeli nekaj lepih pesmi. V soboto zvečer smo imeli sklepni večer v hotelu Marina. Komaj smo se začeli dobro zabavati in plesati, že se je ulil dež in naše zabave je bilo konec.

Žal je ta čudoviti teden prehitro minil. Ostali so mi nepozabni spomini na lepi Rabac in zahvaljujem se, vsem, ki so mi pomagali. Vsake pomoči sem bil zelo vesela.

Natalija Polajžer
Medobčinsko društvo Sožitje Maribor

KULTURNI DAN

Učiteljica Fanika nam je razložila, kako bo potekal dan. Šli smo v Šmarje. Sprejela nas je gospa Jerica Šantej. Šli pa smo v hlev, kjer so še jasli. Gospa nam je razlagala, malce smo si pogledali slike. Poslušali smo tudi mukanje živali.

Potem smo odšli v občinsko knjižnico, kjer nas je sprejela knjižničarka. Šli smo v otroški kotiček. Povedala nam je, da imajo devetintrideset tisoč knjig. Pogledali smo si tudi knjige. Ko smo si jih ogledali, smo dali gospe darilo in se zahvalili.

Darja, 7. razred, Osnovna šola Gale

LETOVANJE NA DEBELEM RTIČU

Tudi letos smo se iz Varstveno-delovnega centra Črnomelj odpeljali na morje – na Debeli rtič. Tam smo bili od tretjega do osmega septembra. Vsak dan smo hodili na plavanje. Bili smo tudi v notranjem bazenu. Z ladjo smo šli na izlet v Piran. Tam smo si ogledali akvarij z morskimi živalmi, potem pa smo šli v slaščičarno na zelo dober sladoled. Na stojnici smo si za spomin kupili ogrlice in zapestnice.

Na Debelem rtiču smo imeli vsak večer ples. En dan je bilo slabo vreme, zato smo si ogledali film Pri debeli mami. Potem se je Tine oblekel v debelo mamo. To je bilo smeha.

Športni animator Marijan nam je na plaži pripravil razne igre. Tekmovali smo v podajanju vodnih balončkov in v skoku v daljavo. Plezali smo po plezalni steni, za konec pa nas je Marijan vozil s čolnom.

Bilo je lepo in razgibano, zato si želimo, da bi šli večkrat na morje.

Mimica Plesec in Bernarda Juršinič,
Varstveno-delovni center Črnomelj

BILI SMO NA VELIKIH BLOKAH

Letos septembra smo šli na letovanje na Bloško planoto. Nastanili smo se v Domu pod Liscem. Tam nas je pričakal prijazni gospod Franc. Predstavil nam je program za ves teden.

Že prvi dan smo imeli pohod na hrib Lisec. Cerkniško jezero smo si ogledali s kombijem in peš. Bili smo v Rakovem Škocjanu. Lep izlet je bil na grad Snežnik. V njem sta lovski in polharski muzej. Hodili smo tudi po poti Martina Krpana. Bila je dolga pot. V Križni jami smo se vozili s čolnom. Tudi ribič sem bil. Ujel sem veliko ribo.

Rad bi šel še kdaj v hribe in na Bloke. Bilo mi je zelo lepo.

Franci Lakner, Varstveno-delovni center Črnomelj

TABOR NA KOLPI

Konec avgusta sem bila na doživljajskem taboru. Mami in ati sta me peljala v dom Fara ob Kolpi.

Razdelili so nas po sobah, v enih so bila dekleta, v drugih so bili fantje.

V sobi sem bila z mentorico Ano in prijateljico Sandro. Prvi večer smo se predstavili: od kod smo, kaj delamo, kako nam je ime.

Vsak dan smo delali zanimive stvari: plezali smo po plezalni steni, vozili smo se s kolesi, streljali smo z lokom, igrali smo badminton in metali frisbi.

Šli smo tudi na rafting. Imeli smo rešilne jopiče in čelade. S čolnom smo se vozili po Kolpi. Namočila sem glavo v vodo in se prehladila. Ker sem kašljala, so mi mentorji kupili sirup, piti sem ga morala trikrat na dan. Šli smo tudi v Kočevje, videli smo medveda in druge živali.

V cerkvi je Aljoša igral na orgle, mi pa smo peli.

Tovariš Peter je imel kitaro in je prav lepo igral. Tudi jaz sem imela s seboj otroške citre in sem veliko igrala nanje. Posebno rada sem igrala v Petrovi sobi, kjer smo prebili veliko časa.

V enem od večerov so Peter in prijatelji igrali Rdečo kapico. Bilo je super.

Imeli smo tudi piknik. Peter je pripeljal avto in navil radio, mi smo plesali in imeli žurko.

Zadnji večer smo imeli tudi poslovilno zabavo. Dobili smo majice za spomin.

Na taboru smo se imeli lepo. Drugo leto pridite tudi vi, jaz bom zagotovo zraven.

Mojca Vrhovnik

IZLET Z NAŠIMI ČUKCI

Ko smo se zjutraj odpravili na izlet, smo takoj videli, da bomo imeli lepo vreme. Naša točka, ki smo jo zelo težko čakali, so bile Čateške toplice. Najprej smo se odpravili v Pleterje, kjer smo videli znamenito hišo, ki je bila prekrita s slamo. Tam smo videli tudi veliko živali. Zatem smo si ogledali še cerkev, ki na žalost še ni dokončana. V cerkvi smo si ogledali multivizijo o življenju menihov. Nekateri smo se peš odpravili na kosilo, kdor je težko hodil, se je peljal z avtobusom. Po kosilu pa smo dočakali najlepši kraj tega izleta. Čateške toplice! Nekateri smo se kopali, drugi so šli na sprehode okoli bazenov. Mi, čukci brez staršev, smo šli potem na sladico in sok. Po dolgem potepu smo se odpravili domov. Na avtobusu nas je spremljal kitarist Damir, ki nas je vso pot zelo zabaval. In najbrž smo se vsi za nekaj časa dobro napeli. Skratka, bilo je lepo!

Damjana Lipič

DOBITNIKI PRIZNANJA ZA NAJBOLJ KAKOVOSTNO OTROŠKO IN MLADINSKO GLASILO ZAVODOV ZA USPOSABLJANJE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA LETO 2002

STUDENČEK
Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka Vipava

NAŠA MISEL
Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana

FČELA
Osnovna šola dr. Janka Šlebingerja, Gornja Radgona

POD GRADOM
Zavod za usposabljanje Janeza Levca Ljubljana – Osnovna šola Levstikov trg

SOLZE IN SMEH
Center za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem

POLŽEK
Zavod za usposabljanje Janeza Levca Ljubljana – Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše

posebna nagrada

PETKA
Sonček – Zveza društev za cerebralno paralizo

ČESTITAMO!
Uredništvo Našega zbornika

11. LETNE IGRE
SPECIALNE OLIMPIJADE SLOVENIJE

V Murski Soboti so od štirinajstega do šestnajstega junija potekale letne igre Specialne olimpijade Slovenije, ki jih je organiziral Varstveno-delovni center Murska Sobota pod pokroviteljstvom predsednika države gospoda Milana Kučana. Organizacijo iger smo kot mlad zavod sprejeli z veliko odgovornosti.

Na športnem stadionu se je zbralo dvesto dvainpetdeset tekmovalcev iz enainpetdesetih članic Specialne olimpijade Slovenije in sto devet njihovih spremljevalcev. Za sprejem so poskrbeli zaposleni zavoda in hostese, dijakinje gimnazije Murska Sobota. Namestitev ekip je bila organizirana v hotelu Diana v Murski Soboti, v dijaškem domu v Murski Soboti in v dijaškem domu v Radencih. Po namestitvi ekip je sledilo slavnostno odprtje iger. Godba na pihala iz Bakovcev je z igranjem koračnic oznanila začetek dogajanja. Povezovalka programa je predstavila vsako ekipo in jo pozdravila v slavnostnem mimohodu s hosteso, ki jo je vodila. Sledili so državna himna, zaigrala jo je godba na pihala, pozdrav in dobrodošlica organizatorja, govor župana Mestne občine Murska Sobota Antona Slavica, besede podpredsednika Nacionalnega komiteja Specialne olimpijade Slovenije gospoda Ljuba Miličeviča, spodbudne besede predsednice Zveze Sožitje Slovenije dr. Alenke Šelih. Lepim besedam, polnih želja po prijateljevanju v treh dneh, po doseganju dobrih tekmovalnih rezultatov, je sledil nastop varovancev Varstveno-delovnega centra Murska Sobota, ritmične skupine in prekmurske pevke, ki živi in dela v Ljubljani, Irene Kogoj.

Ob himni Specialne olimpijade so športniki Varstveno-delovnega centra Murska Sobota dvignili zastavo in varovanec Bojan Grut je v imenu športnikov prisegel, zatem je slavnostno prisegel še vodja sodnikov Aleksander Krpič. Po prisegi sta sledila prižiganje ognja in naznanilo župana Mestne občine Murska Sobota, da so igre odprte.

Športniki so tekmovali v sedmih disciplinah: v atletiki, kolesarjenju, elementih košarke, namiznem tenisu, balinanju in enodnevnem turnirju v malem nogometu, kjer so se pomerile tri ekipe. To so bile ekipa iz Kopra, Črne na Koroškem in Murske Sobote. Tekmovanja so potekala na različnih lokacijah. Atletika je potekala na športnem stadionu Osnovne šole I Murska Sobota, kolesarjenje na popolnoma zaprti cesti Murska Sobota-Satahovci-Krog, elementi košarke v športni dvorani Osnovne šole I, namizni tenis v STPŠ v Murski Soboti, balinanje na balinišču društva upokojencev Murska Sobota, mali nogomet v športni dvorani Osnovne šole III in plavanje v zdravilišču Radenci.

Trudili smo se zagotoviti športnikom dobre možnosti za tekmovanje, pri izbiri objektov smo upoštevali varnost in kakovost. Za pravilnost sojenja so skrbeli sodniki Športne zveze Murska Sobota in Timing iz Ljubljane.

Poleg športnega programa smo za vse udeležence pripravili bogat kulturno socialni program. V avli dijaškega doma Murska Sobota je bila na ogled razstava likovnih del na temo prijateljstvo. V času tekmovanj so potekale delavnice ročnih spretnosti, izdelovanje izdelkov iz gline in slame ter delavnica, ki jo je prispeval Zavod za zdravstveno varstvo pod vodstvom Branislave Belovič z naslovom S hrano do zdravja. Športniki so se imeli možnost podrobno seznaniti, kako neločljivo povezana in pomembna sta zdravje in hrana.

V soboto popoldne je za prijetne trenutke na letališču poskrbela družina Podlunšek. Aero klub Murska Sobota nam je pripravil program letenja različnih letal in zmajarjev. Na letališču nam je bil na voljo vlakec za vožnjo po prekmurski ravnici; popeljal nas je do rakičanskega gradu in nazaj. Čas, ki smo ga preživeli skupaj, je prehitro minil. Slavnostni večer je bil organiziran v hotelu Diana. Začetek srečanja je bil namenjen spoznavanju prekmurskih plesov in glasbe. Predstavili so se nam Bistriška folklora in ljudske pevke iz Apač. V tem večeru se je potrdilo, da nas pesem, glasba, ples združujejo, omogočajo sklepanje novih prijateljstev.

Nedelja je bila polna pričakovanj. Pri športnikih ni bilo zaznati utrujenosti. Vse je bilo usmerjeno v tekmovanja, športniki so si želeli prislužiti medaljo, doseči najboljši rezultat.

Pripekajoče sonce je delovalo na vse tekmovalce spodbudno, njihov tekmovalni duh je bil neizmeren, vsak si je želel doseči največ, in to se je tudi zgodilo. Sproti so se podeljevale zasluţene medalje, podeljevali so jih tudi znani pomurski športniki: Franc Podlesek – znani rokoborec, in tekačica maratona Jožica Šiftar.

Tekmovanja, podelitve medalj in vse dogajanje na stadionu je uspešno vodil in igre popeljal do konca Branko Hrga, poklicni voditelj športnih tekmovanj.

S kratkim programom nastopajočih, skupine tamburašev iz Cankove in mlade Beltinške bande, so varovanci Varstveno-delovnega centra Murska Sobota ob himni Specialne olimpijade spustili zastavo, jo slavnostno predali prijateljem – varovancem Varstveno-delovnega centra Tončke Hočevar iz Ljubljane.

Javnost nas je spremljala pred igrami, med njimi, oglašali smo se v živo po radiu, v soboto popoldan je bil posnetek s prizorišča dogajanja predvajan na prvem programu televizije Slovenija in tudi v časnikih smo bili predstavljeni.

Pri iskanju sponzorjev, rezervacijah objektov, materialne pomoči smo bili deležni razumevanja. Vsem iskrena hvala, saj so veliko prispevali k uspešnosti iger.

Kot organizatorji smo spoznali, da imamo ob sebi v kraju, kjer delujemo, naklonjene ustanove in posameznike, hkrati smo ponosni, da nam je bila zaupana organizacija iger Specialne olimpijade Slovenije, ki združuje duševno prizadete osebe in jim omogoča tekmovanje, druženje in zmagovanje.

Angela Benko Lang

POHODNIŠTVO

Svet ni človek, svet smo ljudje. Kadar ljudje počnemo skupaj kaj lepega, nekaj, kar vse veseli, kar imamo radi, potem razlike niso več pomembne, pa najsi bodo kulturne, starostne, spolne, narodnostne, zdravstvene ali kakršne koli že. Če nas greje skupno veselje, smo boljši, pozornejši in predvsem srečnejši drug z drugim, bolj v sožitju z osebno in skupno naravo.

Izleti v hribe ponujajo čudovito možnost druženja, skupnega truda in skupnega veselja, med hojo, ki pravzaprav pomeni tudi premagovanje naravnih ovir, si kar najbolj samoumevno podaš roko, če je potrebno, se spodbudno nasmehneš, poveš šalo, zapoješ, celo zavriskaš in odgovorijo ti ptice v krošnjah, skozi listje prenika svetloba. In ko si na vrhu, vidiš, kako se megle dvigajo in odstirajo čudovite razglede. Vsi se vsaj za nekaj trenutkov zagledamo tja. In to ostane.

Slap Orglice

Na pobudo društva Sožitje iz Ljubljane smo se odpravili na prvi skupni pohod na Rašico. Iz jutranje megle nad Savo, ki nas je spremljala še

Na Golici (zgoraj).
Na Kriški gori (levo).

dobršen del poti, ne da bi preveč vplivala na razpoloženje, smo se izvili na vrh, obsijan s soncem. Posedli smo okrog miz pred domom, pokramljali ob čaju, naredili nekaj ogrlic iz kostanja, Boris je zaigral na kitaro, potem pa je večina splezala še na razgledni stolp.

Dogovorili smo se, da se poslej dobivamo vsak mesec na drugo soboto, ob vsakem vremenu. Rok in Boris sta pripravila načrt izletov do poletnih počitnic. Prijavilo se je trideset pohodnikov.

Oktobrskemu srečanju vreme ni ☞

bilo preveč naklonjeno, a smo se kljub temu povzpeli do vasice Golo nad Igom. Novembra smo jo mahnili na Kriško goro. Januarja smo se bili namenili pogledat k lubniškemu velikanu, ki po ljudski pripovedki še vedno išče pobegle ovce po tamkajšnjih hostah, potem pa smo se zaradi poledenelih stez raje sprehodili po polhograjskih grebenih - Sv. Jakobu, Jetrbenku in Križu. Naše februarsko srečanje se je ujelo s pustno soboto in kam drugam bi se odpravili na tak dan kakor na Slivnico. Metle smo seveda pustili doma in šli peš, kot se spodobi pravim pohodnikom tudi na tak coprniški dan, kakšen krof smo si pa vseeno privoščili. Sicer pa tudi tistih nekaj pustnih šem, ki smo jih srečali na sončnih slivniških pobočjih, ni ravno letalo po zraku.

Tudi marca smo se odpravili v bližino pravljice, tokrat o hudiču in gozdu, ki se drži Hudičevega boršta, namreč pri Sv. Jakobu nad Preddvorom. Bilo je lepo, o sosednjem hudobcu ne duha ne sluha, vso pot sami prijazni planinci in seveda mi – z večno zalogo dobre volje.

Aprila nam je oblačno nebo namenilo deževen dan, pa smo šli po temnozeleni gozdni poti ob strugi Kamniške Bele, ki se malo pred Kamniško Bistrico odcepi na desno do slapa Orglice. Če je bilo tu vse polno pojoče vode, pa smo se naslednjega meseca, maja, podali med narcise na Golico, ki jim tam pravijo tudi ključavnice. Menda zaradi čebel, ki so se bogu zamerile z nedeljskim delom, pa jim je cvetove »zaključil« oziroma zaklenil, da niso več mogle do medu.

Junija smo naše letošnje pohodniško sožitje sklenili na prvem dvatisočaku, na Brdu (2009 metrov) nad Planino Lipanco. Vreme nam ni bilo najbolj naklonjeno, a smo z vrha skoz razparajoče se zastore oblakov vendarle videli dolino Krme in skalnate julijske očance. Polni načrtov in želja za prihodnjo pohodniško sezono smo se med kramljanjem spustili v dolino in se vrnili domov. Z dobrimi željami za konec delovnega leta in začetek poletnih počitnic. Pa seveda z obljubo, da se jeseni spet srečamo.

Ob vztrajnosti in navdušenju mladih pohodnikov, njihovih staršev in spremljevalcev se nam bo gotovo posrečilo, da s prijazno naklonjenostjo in spoštljivostjo do narave tudi tako preprosto in prijetno vedno znova spreminjamo svet na boljše.

Alenka Mercina

GORDANI

Skoraj vsak dan sva se srečevali. Naj je bilo poleti, pozimi, dopoldan ali popoldan. Ti in tvoja mama sta izkoristili vsak trenutek za sprehod. Včasih je bil z vama majcen, drobcen kuža, takrat si bila še posebej nasmejana. Veš, dobili smo takega psa, ki pozimi ne sili ven, ker Gordana ne more vedno na mraz, mi je razložila tvoja mama.

Včasih te je mama pustila v vozičku pred trgovino, da je za hip skočila po nakupih. "Pride mama, pride mama?" si vneto spraševala mimoidoče. "Seveda pride, kar hitro pride," smo te mirili. Mama je vedno pohitela, da ne bi bila predolgo sama. A ti nisi bila boječa. Spustila si se v "politično debato" o naših glavnih možeh, menda nisi nikoli zamudila dnevnika. Kaj je rekel Kučan, pa Tuđman, pa še kdo drug, z vsem si bila seznanjena.

Spominjam se dne, ko smo skupaj obiskali akvarij v Piranu. Vonj po morskih ribah si kaj hitro komentirala: "Ku ..., kak' smrdi." Poskrbela si za smeh, ki se dolgo ni polegel.

Bila si drobcena, krhka bilka, nežna kot regratova lučka. Mama te je ovijala s svojo neizmerno ljubeznijo, da te veter bolezni ni preveč prepihaval. Triindvajset pomladi so si tvoji dragi prizadevali zate.

Potem tudi ljubezen ni bila več dovolj. Morala si oditi od njih, tja, kjer te ne bo nič več bolelo, od koder boš prihajala v sanje svoje mamice, da ji ne bo tako zelo zelo hudo.

SREČKU

Nismo še obrnili lista v koledarju, ko nas je s[p]retresla žalostna vest o smrti še enega člana S[o]itja. Na svoj oseminštirideseti rojstni dan se je z[a]vedno poslovil od svojih najdražjih Srečko Š[e]c.

Srečko, fant vesele narave, je bil povsod p[r]ijubljen. Njegova življenjska pot je bila kar se d[a] zanimiva. Kot otrok je obiskoval šolo s prilo[g]ojenim programom na Ravnah. Že pri sedemn[a]stih letih se je zaposlil v železarni, v obratu m[e]delne mizarne. Vonj po lesu ga je vsega prev[e]el, rad je pomagal sodelavcem, rad je zbijal škatle za embalažo jeklenih tovarniških izdelkov. Službo je jemal resno, zavzeto, nikoli ni zamujal ali se kako drugače zameril sodelavcem. V železarni je bil zaposlen več kot trideset let, vse dokler ni zbolel.

Seveda pa delo v železarni ni bila njegova edina zaposlitev. Nadvse rad je pomagal na kmetijah v bližnjih Kotljah. Skoraj ni bilo dneva, ko se ne bi oglasil pri kakšnem kmetu, kjer je poskrbel, da je živina legala na čista tla v hlevih, postoril je vse okrog ovčk v ogradi in na kmečkih dvoriščih so njegove močne in pridne roke prišle vedno prav.

V našem društvu se ga bomo spominjali kot nasmejanega, prisrčnega, vedno urejenega fanta. Ob boleči izgubi dragega sina in brata se pridružujemo njegovim staršem, sestrama, bratu in vsem, ki so ga imeli radi.

Erika Žagar, Sožitje Mežiške doline

ZORA PIPAN

V zadnjih dneh oktobra so se v ožjem družinskem krogu od gospe Zore Pipan poslovili tudi stanovski kolegi.

Specialnopedagoško stroko je začela razvijati v Mariboru kot ravnateljica Pomožne šole, ki se je pozneje preimenovala v Osnovno šolo Gustav Šilih. Bila je tudi ravnateljica novoustanovljenega doma za duševno prizadete, kot se je takrat imenoval Dom Antona Skale. Sodelovala je pri ustanovljanju vzgojne posvetovalnice, bila svetovalka v prvem slovenskem zavodu odprtega tipa za mladoletne prestopnike v Slivnici pri Mariboru in opravljala nadzorno pedagoško službo v Pomurju. Svoje poklicno specialnopedagoško znanje je gospa Zora prenesla v Društvo za pomoč duševno prizadetim Maribor; bilo je med prvimi ustanovljenimi v sklopu Zveze, ki bo drugo leto slavila štirideset let svojega delovanja. Več kot dvajset let, vse do leta 1991, je v društvu razvijala dejavnosti v korist prizadetih in njihovih staršev. Veliko pozornosti je namenjala delu z mladimi družinami, saj je razumela pomen zgodnje obravnave in habilitacije ter soočanja z resnico o prizadetosti; to so omogočali seminarji za družine, ki jih vsa leta organizira Sožitje. Na teh seminarjih je bila mariborska skupina najštevilčnejša, saj je znala mlade starše pritegniti in prepričati, da je ta oblika družbene pomoči njim najbližja in koristna. Po dveh udeležbah na seminarjih je družine vključevala na letovanje ob morju ali Kranjski Gori, saj je vedela, kako potrebni so starši počitka, sprostitve in navezovanja medsebojnih stikov. Uspelo ji je pridobiti prostor za društveno pisarno na različnih lokacijah, naposled pa v Domu invalidskih organizacij Maribora v Trubarjevi 15, kjer je sedež Medobčinskega društva za pomoč duševno prizadetim Sožitje Maribor.

Gospa Pipan je bila čuteča poslušalka in svetovalka, kar je bilo za starše izredno pomembno, saj je bila skrb države za to populacijo omejena na specialnopedagoško službo v razvojnih vrtcih in

učni program posebne oz. šole s prilagojenim programom. Sodelovala je na številnih strokovnih posvetih, ki so obravnavali problematiko duševno prizadetih oseb. S tem znanjem in izkušnjami je skušala reševati socialne in osebne stiske prizadetih in njihovih družin. Sodelovala je pri odprtju delavnice pod posebnimi pogoji v okviru podjetja za zaposlovanje invalidov Bodočnost. V njej so našli zmožnostim primerno delovno zaposlitev odrasli zmerno težko duševno prizadeti. Te delavnice so bile začetki današnjih varstveno- delovnih centrov, ki se odpirajo po vsej Sloveniji.

Mariborsko društvo Sožitje je ob trideseti obletnici delovanja imenovalo gospo zoro Pipan za svojo prvo častno članico v zahvalo in spomin za njeno predanost delu z duševno prizadetimi osebami.

Marjeta Korbar

Leto 2003 – leto invalidov v Sloveniji in EU

Svet Vlade Republike Slovenije za invalide je svojo 9. redno sejo, dne 27. novembra 2002 posvetil Evropskemu dnevu invalidov in ob tej priliki sprejel

POSLANICO

Slovenskim invalidom in vsem državljanom ob 3. decembru – Evropskem dnevu invalidov

Ob koncu desetletja invalidov, leta 1992, je Organizacija Združenih narodov razglasila 3. december za mednarodni dan invalidov. Leto kasneje je sprejela Standardna pravila za izenačenje možnosti invalidov. Od leta 1993 tako kot drugod po svetu tudi v Sloveniji potekajo aktivnosti za povečanje ozaveščanja in občutljivosti javnosti in politikov za probleme invalidov. Z javnimi prireditvami in akcijami dajemo poudarek uveljavljanju pravice do polnega sodelovanja v družbi

Svet Vlade Republike Slovenije za invalide **ob 3. decembru – Evropskem dnevu invalidov** poziva najširšo javnost in vse nosilce političnega odločanja v Republiki Sloveniji, da posvetijo kar največjo pozornost in razumevanje reševanju problemov invalidov.

Letošnje geslo Evropskega dneva invalidov je **»izobraževanje za vse«**. Da bo vsem državljanom Slovenije, tudi invalidom, dejansko zagotovljena ustavna pravica, da si pridobijo ustrezno izobrazbo, je treba upoštevati vsaj naslednja načela: **izenačevanje možnosti za vse, informacijska družba za vse, oblikovanje za vse in načelo vse življenjskega izobraževanja.** Le ob upoštevanju slednjega se bomo kot družba učili živeti **»eden z drugim« in ne »eden ob drugem«**. Ob tem so mišljeni ukrepi za omogočanje dostopnosti ter izboljšanje in ustvarjanje pogojev za izobraževanje. Zagotavljanje izobraževanja za vse je zato eden najpomembnejših dejavnikov za zmanjševanje brezposelnosti med invalidi.

Brezposelnosti invalidov v Republiki Sloveniji nujno zahteva usklajeno delovanje delodajalcev, nosilcev socialne varnosti in vseh odgovornih za pripravo in izvajanje nove delovno-pravne zakonodaje in nove pravne ureditve obveznega invalidskega zavarovanja. Pridobitev in ohranitev zaposlitve in napredovanje v karieri nas zavezuje k vzpodbujanju poklicne rehabilitacije in ustvarjanju možnosti za izobraževanje v vseh življenjskih obdobjih.

Za povečanje razumevanja potreb in pravic invalidov ter za boj proti predsodkom je potrebna kar največja stopnja ozaveščanja najširše javnosti. V skladu s sodobnim pojmovanjem invalidnosti se ob tem postavljajo vprašanja človekovih pravic. Svet Vlade Republik Slovenije za invalide zato podpira predlog invalidskih organizacij, da se v 14. členu Ustave Republike Slovenije izrecno navede prepoved diskriminacije na podlagi »invalidnosti«.

Svet Vlade Republike Slovenije za invalide se zaveda, da so invalidi raznolika skupina državljanov, zato so lahko učinkovite le tiste politike, ki to raznolikost spoštujejo.

Svet se zato zavezuje, da bo tudi v naprej skrbel za ustrezno in učinkovito koordinacijo pri izvajanju konkretnih aktivnosti. K temu bo pritegnil invalidske organizacije, pristojna ministrstva in strokovne institucije. Le na ta način lahko skupaj z invalidi dosežemo višjo raven neodvisnega življenja invalidov, kot jih navaja Koncepcija razvojne strategije invalidskega varstva v Sloveniji iz leta 1991.

Svet Vlade Republike Slovenije za invalide ob dnevu invalidov 3. decembru

ČESTITA

Vsem slovenskim invalidom in državljanom, ki živijo in delajo z invalidi, ter jim želi vse dobro v letu 2003, ki je hkrati tudi Evropsko leto invalidov.

Vlada Republika Slovenije
Svet za invalide
PREDSEDNIK
Miran Kalčič